

დავის ალტერნატიული
გადაწყვეტა

ALTERNATIVE DISPUTE
RESOLUTION

წელიწადეული
Yearbook

2020

წ ე ლ ი წ ღ ე უ ლ ი

2020

სპეციალური გამოცემა

IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY
NATIONAL CENTER FOR ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION

Alternative Dispute Resolution

Yearbook

2020

SPECIAL EDITION

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა

წელწიკულ

2020

სპეციალური გამოცემა

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

მთავარი რედაქტორი

ირაკლი ბურდული (პროფ., თსუ)

Chief Editor

Irakli Burduli (Prof., TSU)

სარედაქციოკოლეგია:

ქეთრინ გ. ბარნეტი (პროფ., სამხრეთ ტეხასის სამართლის სკოლა)

ჯეიმს ჯ. ალფინი (პროფ., სამხრეთ ტეხასის სამართლის სკოლა)

ელიზაბეთ ა. დენისი (პროფ., სამხრეთ ტეხასის სამართლის სკოლა)

გიორგი ცერცვაძე (ასოც. პროფ., თსუ)

ნათია ჩიტაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

ლევან ჯანაშია (თბილისის საარბიტრაჟო სასამართლოს თავმჯდომარე, მონვეული ლექტორი, თსუ)

Editorial Board:

Catherine G. Burnett (Prof., South Texas College of Law, USA)

James J. Alfini (Prof., South Texas College of Law, USA)

Elizabeth A. Dennis (Prof., South Texas College of Law, USA)

Giorgi Tsertsvadze (Assoc. Prof., TSU)

Natia Chitashvili (Assoc. Prof., TSU)

Levan Janashia (Head of Tbilisi Arbitration Institute, Guest Lecture, TSU)

წელიწადეულის გამოცემა ამერიკელი ხალხის გულისხმიერების შედეგად და ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მხარდაჭერით გახდა შესაძლებელი.

ჟურნალში გამოთქმული შეხედულებები ეკუთვნის ავტორებს და შესაძლოა არ გამოხატავდეს USAID-ისა და აშშ-ის მთავრობის შეხედულებებს.

Publication of the yearbook is enabled by the generous support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID).

The contents are the responsibility of the authors and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

გამოცემულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საუნივერსიტეტო საგამომცემლო საბჭოს გადაწყვეტილებით
Published by the decision of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Publishing Board

მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობისა და სამართლებრივი გაძლიერების პროექტი

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2020

ISSN 1987-9199

ს ა რ ჩ ე ვ ი

ირაკლი ლეონიძე

სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების თავისებურება ქართულ სამართალში და კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის საკანონმდებლო გარანტიები7

ირაკლი ლეონიძე

მედიატორის სოციალური ფუნქციის გამოწვევები მედიაციის ცალკეულ ეტაპზე და პიროვნული სულისკვეთება მხარეთა შეთანხმების კადრს მიღმა 41

თათია მაისურაძე

წარმომადგენლის როლი მედიაციის პროცესში მხარის საუკეთესო ინტერესების დაცვისა და სამართლებრივი რისკების დაზღვევის უზრუნველსაყოფად 54

თამაზ მშვილდაძე

მედიატორის როლი მედიაციის დასრულების ეტაპზე 67

მარინა ჩოჩიშვილი

სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხისთვის 86

გვანცა ხარებავა

ადვოკატის ეთიკური ვალდებულება მედიაციაში წარმომადგენლობის ეტაპზე 98

მარიამ ჯავახიშვილი, სალომე ნიკლაური

კონფიდენციალურობის საზღვრები მედიაციაში და მედიატორი, როგორც კონფიდენციალურობის პრინციპის დარაჯი 121

მარიამ მიქელთაძე

კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის მექანიზმები და მათი ფუნქციონირების ინსტიტუციური მოდელები 137

ნინო გობეჯიშვილი

არასრულწლოვანი – განრიდება-მედიაცია, როგორც „საუკეთესო ინტერესი უპირველეს ყოვლისა“? 172

ნინო ფანჯაკიძე

მედიაციის პროცესში ადვოკატი წარმომადგენლის ცალკეული ეთიკური ვალდებულების მიმოხილვა 181

გიორგი ჯანჭალაშვილი, ქეთი ბერიძე

მედიაციის როლი ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაში 189

ანა გურიელი

მედიაციის ინსტიტუტის სამართლებრივი ბუნება, მისი კონცეპტუალური
მახასიათებლები და მათი გავლენა მოსამართლის როლზე მედიაციის წარმართვის
პროცესში..... 203

ელიზაბეტ ბეიდერი

მედიაციის ფსიქოლოგია: მედიატორის პიროვნულობისა და თვითიდენტობის
საკითხი 212

ელიზაბეტ ბეიდერი

მედიაციის ფსიქოლოგია: IDR - დავის შინაგანი გადაწყვეტის ციკლი, მედიაციის
შემეცნების ახალი მოდელი 220

სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების თავისებურება ქართულ სამართალში და კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის საკანონმდებლო გარანტიები

სტატიაში განხილულია სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების შესაძლებლობა ფიზიკური პირისთვის და სამემკვიდრეო სამაჩთადწახმოების პირობების ცადკეული თავისებურებები. სამკვიდროს მიღება მემკვიდრისთვის საპასუხისმგებლო და სოციალურ-სამაჩთადებრივი მოვლენაა. განსაკუთრებით, საინტეგრაციო საოჯახოსამაჩთადებრივი უსივრცისთვის თვალსაზრისით კანონით მემკვიდრეობის შემთხვევაში, კანონისმიერი მემკვიდრეთა მემკვიდრეობის საკითხი. ახსებობს შემთხვევები, როდესაც მამკვიდრებელი ახ გოვებს ანდუხდს, ამ შემთხვევაში სამკვიდროს მიღების საკითხი კანონით მემკვიდრეობის წესით უნდა გადაწყდეს. მამკვიდრების გახდაცვადებით აითვლება სამკვიდროს მიღების ვადა მემკვიდრეთათვის, ვითარებაში გაუჩკვეველი მემკვიდრისათვის კი სამკვიდროს მიღების ვადის გასვდა, ხშირად შეუმჩნეველი ჩრება. ნაშრომში განხილული იქნება სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების პირობემატიკა საქართველოს საკანონმდებლო სივრცეში, იმ ფონზე, როდესაც მემკვიდრე ფაქტობრივად იღებს (ფლობს) სამკვიდროს, თუმცა უფლების სამაჩთადებრივი დაცვის თვალსაზრისით ახ ზუნავს მემკვიდრეობის მიღების უფლების ჰეგისტიკაზე. ასევე, იგულისხმება მემკვიდრის მიერ მამკვიდრების ქონების საჯახო ჰეგისტიკის საშუალებით თავის სახეზე გადაფოხმების საკითხი.

ქართული სოციალური ჰეარობიდან გამომდინარე, მამკვიდრების სიცოცხლეში ანდუხდის დაწეხის შესაძლებლობის საკითხი ჯეი კიდევ ახ ახის სათანადოდ შეფასებული და გათვალისწინებული. შესაბამისად, ჩრება კანონით მემკვიდრეობის წესით მემკვიდრეობის საკითხი, ხშირად გულებიყვილო და გუდგილი კანონისმიერი მემკვიდრე იუჩიდიუდ ფაქტებსა და სამკვიდროს მიღების ვადებს, მამკვიდრების გახდაცვადების დროის მომენტისთვის მნიშვნელოვნად ახ თვლის და მხოლოდ სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით შემოიფაჩდება. სტატიაში შეფასებული იქნება სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების თავისებურება და მისი განხორციელების სამაჩთადებრივი მექანიზმები. მაჩთადია, ფაქტობრივი ფლობა სამკვიდროს მიღების ეჩთ-ეჩთი საშუალებაა, თუმცა ამავედროდ, დროში გახანგდრეებული და მემკვიდრის მიერ მუდმივად სამტკიცებელ მოქმედებათა განხორციელების პირობისა. კანონისმიერი მემკვიდრეს კი მყაჩი საკანონმდებლო გაჩანტიები სჭიხდება. განსაკუთრებით, მედიაციისა და სანოტახო მედიაციის ეფექტური გამოყენების შესაძლებლობა.

სტატიის მიზანია ჩამოაყალიბოს სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების მექანიზმი კანონისმიერი მემკვიდრეთა მემკვიდრეობის შემთხვევაში და ის პირობეები ჩაც თან სდევს ამ პირობებს, მათ შორის, კეჩდო მედიაციის, მედიაციის ნოტაჩიუსისა და ნოტაჩიუსის აქტიური მონაწილეობის შემთხვევაში. საკითხი შეფასდება პირობებში მონაწილე სუბიექტებისა და სახედმწიფო ინსტიტუტების საქმიანობათა შედარებითსამაჩთადებრივი ანალიზის საფუძველზე.

საკვანძო სიყვები: მემკვიდრეობა, სამკვიდრო, მამკვიდრებელი, მემკვიდრე, ნოტაჩიუსი, მედიაცია, მედიაციის, მედიაციის ნოტაჩიუსი, საჯახო ჰეგისტიკი, უძჩავი საკუთება, ფაქტობრივი ფლობა, სამემკვიდრეო საქმისწახმოება, სასამაჩთდო, მუნიციპალიტეტი.

1. შესავალი

საქართველოში კანონით მემკვიდრეობის საკითხი აქტუალური და პრობლემურია. საბჭოთა წარსულიდან გამომდინარე სამემკვიდრეო საქმისწარმოება, მათ შორის, კომლის მემკვიდრეობის რეგულირების - სამკვიდროს მემკვიდრეზე გადასვლის საკითხი - დღემდე წარმოშობს სამკვიდროს მიღების პრობლემებს, რასაც თან სდევს საკომლო წიგნებისა და მონაცემების ხშირად არაზუსტი ხასიათი.¹ მოქალაქეთა ნაწილს ჯერ კი-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის სტაჟორი.

დევ არ აქვს გადაფორმებული მამკვიდრებლის (მაგალითად, გარდაცვლილი ოჯახის წევრის) ქონება, სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლა კი მემკვიდრეს აიძულებს რომ მან ფაქტობრივი ფლობით მიიღოს სამკვიდრო,² თუმცა ამ უკანასკნელის მტკიცება საკანონმდებლო დონეზეა განსაზღვრული.³ სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების საკითხს თან ახლავს მთელი რიგი სამართლებრივი პრობლემები. მაგალითად, მამკვიდრებლის საცხოვრებელი ადგილის დადგენისა⁴ და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს - გამგეობის მონაწილეობის ცალკეული თავისებურებები.⁵

ასევე, ხშირია კანონისმიერ მემკვიდრეთა შორის სამემკვიდრეოსამართლებრივი დავების წარმოება სასამართლოში. გასათვალისწინებელია, რომ მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ სამკვიდროს ბედი და მისი გადაცემადობა არაერთგვაროვან დამოკიდებულებებსა და ინტერესს იწვევს კანონისმიერ მემკვიდრეთა შორის.

ინტერესის დამაბალანსებელ ინდიკატორად მხარეები ყველაზე ხშირად, როგორც წესი სასამართლოს მიიჩნევენ. საბოლოოდ, აღმოჩნდება რომ პასუხისმგებლობის მთელი ტვირთი პირდაპირ თუ არაპირდაპირ კანონისმიერ მემკვიდრეს ეკისრება. განსაკუთრებით, დოკუმენტაციის მოძიებისა⁶ და ნების გამოვლენის ნაწილში.⁷ სტატი-

¹ იხ. საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, სამემკვიდრეო საქმეთა ელექტრონული არქივი, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის არქივში არსებული მონაცემთა ბაზა მოიცავს 1950 წლიდან 2009 წლამდე პერიოდში არსებულ შესაბამის სანოტარო დოკუმენტაციას. მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული ინფორმაციის აღწერის პროცესში ჩართულია საქართველოში ყველა მოქმედი ნოტარიუსიც, რომელთა სანოტარო ბიუროებში არსებული მონაცემები, ასევე, განთავსებულია ელექტრონულ სანოტარო რეესტრში. სამემკვიდრეო საქმეებთან დაკავშირებული მონაცემების ერთიანი ელექტრონული ბაზა მნიშვნელოვნად ამარტივებს მოქალაქეთა მომსახურებას, <<https://www.notary.ge/geo-100-saqartvelos-notariusta-palata-samemkvidreo-saqmeta-eleqtro-nul-arqivs-qmnis>> [14.12.2019]; ასევე, 2019 წლის 25 ივნისის საქართველოს კანონით „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“, სამოქალაქო კოდექსიდან ამოღებულ იქნა 1323-ე, 1463-ე მუხლები. მათი შინაარსი ერთი მხრივ, ჩამოყალიბდა ახალდამატებულ 1513¹-ე მუხლში, ხოლო მეორე მხრივ, შეიცვალა 1460-ე მუხლის პირველი ნაწილის შინაარსი. მათ შორის, ახლებურად ჩამოყალიბდა 1461-ე და 1464-ე მუხლების შემადგენლობა. შესაძლოა ვიფიქროთ, რომ საკანონმდებლო ცვლილებებმა ინსტიტუტურად განდევნა კომლის მემკვიდრეობის მარეგულირებელი ნორმები სამოქალაქო კოდექსის მემკვიდრეობითი სამართლის რეგულირების სფეროდან და ამით კანონმდებელი შეეცადა კომლის სამკვიდროს რეგულირების საჯარო რეესტრისთვის გადანდობას. მითითება - 2020 წლიდან დაგეგმილ მინის რეგისტრაციის საკითხთან დაკავშირებით იხ. ვებგვერდზე, <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jpaSQ0N-Ilc5DqH9xSPOGYZdaiVAH2_H17ydLgwn-rxeBntp457JLrnE> [14.12.2019].

² საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1421-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, მემკვიდრის მიერ სამკვიდრო მიღებულად ითვლება, როდესაც იგი სანოტარო ორგანოში შეიტანს განცხადებას სამკვიდროს მიღების შესახებ ან ფაქტობრივად შეუდგება სამკვიდროს ფლობას ან მართვას, რაც უდავოდ მოწმობს, რომ მან სამკვიდრო მიიღო.

³ იხ. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის N271-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 77-ე მუხლი, ასევე, 85-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

⁴ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს იუსტიციის სახლის ოფიციალური ვებგვერდი, საქართველოს მოქალაქის საცხოვრებელი ადგილის რეგისტრაციისა და რეგისტრაციის ცვლილებაზე უფლებამოსილი პირის დადგენა, <<http://psh.gov.ge/main/page/1/55/443>> [14.12.2019].

⁵ იქვე, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის მიერ გაცემული დოკუმენტი კონკრეტულ ტერიტორიაზე არსებული მამკვიდრებლის კუთვნილი უძრავი ქონების ფლობის ან სარგებლობის შესახებ, აგრეთვე ორდერი, სადაც ორდერში შეტანილ პირებში მითითებულია როგორც მამკვიდრებელი, ისე მემკვიდრე. ასევე, საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს მხრიდან წარმოებული საქმისწარმოების ფარგლებში მოძიებული მონაცემები კომლში შემავალი წევრებისა და უძრავი ქონების შემადგენელი მინის სტატუსის შესახებ. იხ. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი <<https://napr.gov.ge/>> [14.12.2019].

⁶ კობხეიძე დ., ზოგიერთი სამოქალაქოსამართლებრივი ნორმის განმარტების პრობლემები კანონით მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული დავების განხილვისას, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(41)14, 2014, 27.

⁷ სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლის საკითხთან დაკავშირებით იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 7 ივლისის განჩინება საქმეზე №177-167-

ში ყურადღება გამახვილებულია კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის მექანიზმზე⁸ და კომლის მემკვიდრეობის⁹ ცალკეულ ასპექტზე როგორც მემკვიდრეობის მიღების გამარტივებულ წესზე.¹⁰ პირი, რომელიც გაუშვებს სამკვიდროს მიღების ვადას და ამავე დროულად არ გაითვალისწინებს სხვა მემკვიდრეთა ცალკეულ ინტერესს ადრე თუ გვიან აღმოჩნდება სამემკვიდრეოსამართლებრივი დავის მონაწილე.¹¹

კონსტიტუციით აღიარებული და უზრუნველყოფილი, საკუთრებისა და მემკვიდრეობის უფლება კანონისმიერი მემკვიდრის უფლების დაცვის უპირველესი და ძლიერი გარანტია.¹²

სასამართლო პროცესი,¹³ ერთი მხრივ, საკმაო ფინანსებს, მედეგ მტკიცებულებებსა და დიდ დროს მოითხოვს, რთულია ამ პროცესში მემკვიდრის პოზიციის დაფიქსირება,

2011. მითითებულია: სასამართლოს შეფასებით, უფლების ვადაში განუხორციელებლობისას გადამწყვეტი უნდა იყოს ვადის გაშვების მიზეზის საპატიოობა სამკვიდროს გახსნიდან პირველი ექვსი თვის განმავლობაში, მიუხედავად შემდგომში უფრო ხანგრძლივი ვადაგადაცილებისა, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/ganmarteba18.pdf>> [14.12.2019].

⁸ კანონისმიერი მემკვიდრის საკუთრებისა და მემკვიდრეობის დაცვის უპირველესი გარანტი საქართველოს კონსტიტუციაა, რის საფუძველზეც მოქმედებს კანონისმიერი მემკვიდრე და იცავს კონსტიტუციით აღიარებულ და უზრუნველყოფილ საკუთრებისა და მემკვიდრეობის უფლებას, სწორედ რომ შემდგომში ამ უფლების დაცვის პროცესში სჭირდება მემკვიდრეს უფლების დაცვის ეფექტური საშუალებები და მყარი საკანონმდებლო გარანტიები, რომ არ მოხდეს კონსტიტუციით დაცულ უფლებაში უხეში და უკანონო ჩარევა; იხ. საქართველოს კონსტიტუცია საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 24/08/1995, მე-19 მუხლის პირველი პუნქტი, მითითებულია: საკუთრებისა და მემკვიდრეობის უფლება აღიარებული და უზრუნველყოფილია.

⁹ გასათვალისწინებელია კომლის სამკვიდროში შემავალი სასოფლო-სამეურნეო მიწის რეგულირების, გადაცემადობისა და ფლობის საკითხი. საკითხის განსახილველად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა დადგინდეს კომლის წევრთა ვინაობა, კომლზე რიცხული ქონების რაობა და ამ ქონების - მაგ. სასოფლო-სამეურნეო მიწის სტატუსი; სასოფლო-სამეურნეო მიწის სტატუსთან დაკავშირებით იხ. საქართველოს კონსტიტუცია საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 24/08/1995, მე-19 მუხლის მე-3 პუნქტი, მითითებულია: სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწა, როგორც განსაკუთრებული მნიშვნელობის რესურსი, შეიძლება იყოს მხოლოდ სახელმწიფოს, თვითმმართველი ერთეულის, საქართველოს მოქალაქის ან საქართველოს მოქალაქეთა გაერთიანების საკუთრებაში. გამონაკლისი შემთხვევები შეიძლება დადგინდეს ორგანული კანონით, რომელიც მიიღება პარლამენტის სრული შემადგენლობის არანაკლებ ორი მესამედის უმრავლესობით; ასევე, იხ. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1513¹. მითითებულია: „კომლის ქონებაზე საკუთრების უფლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის შემდეგ ეს ქონება კომლის წევრების თანასაკუთრებაა და მასზე ვრცელდება თანასაკუთრებისთვის დადგენილი საერთო წესები“.

¹⁰ საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, საკუთრების უფლების რეგისტრაცია მემკვიდრეობის საფუძველზე, მემკვიდრეობის საფუძველზე საკუთრების უფლების რეგისტრაციისათვის დაინტერესებულმა პირმა/მემკვიდრემ უნდა მიმართოს იუსტიციის სახლის ან საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ნებისმიერ ოფისს და წარადგინოს კანონმდებლობით დადგენილი დოკუმენტები, <<https://napr.gov.ge/p/307>> [14.12.2019].

¹¹ ცნობილია ი., კოჟოხიძე კ., ფოფხაძე ე., ტაბაგაძე ხ., მოსაშვიდი ნ., აბაშიძე ქ., ჩევაზიშვილი თ., ყვიჩაძე შ. (ჩეძ.), საკუთრების უფლება საქართველოში, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, თბ., 2007, 14-15, 26-31.

¹² იგულისხმება, კერძო საკუთრების საყოველთაო უფლების აღიარება და საკუთრებისა და მემკვიდრეობის უფლების დაცვა. აღსანიშნავია რომ საბჭოთა ეპოქაში კერძო საკუთრება განდევნილი და უგულებელყოფილი იყო კერძო სამართლის დარგიდან. დასახელებულ საკითხთან დაკავშირებით დამატებით იხ. ზოიძე ბ., ევროპული კერძო სამართლის რეცეპცია საქართველოში, თბ., 2005, 107, მითითებულია: „ყველაზე დიდი ნაკლი ამ კანონმდებლობისა ის იყო, რომ იგი უარყოფდა კერძო სამართლის ისეთ ფუნდამენტურ პრინციპებს, როგორებიცაა საკუთრებისა და ხელშეკრულების თავისუფლება“.

¹³ კერძო საკუთრების უგულებელყოფამ შემდგომში სასამართლო საქმისწარმოების არა დაცვითი არამედ საბჭოთა კანონმდებლობის სიტყვა-სიტყვითი განმარტების სახე მიიღო, საბოლოოდ კერძო საკუთრების უფლების დაცვას სასამართლო სამართალწარმოების სისტემა ვერ უზრუნველყოფდა. იქვე, 108, მითითებულია: „სასამართლოები უპირატესად ნორმათა სიტყვასიტყვით განმარტებას სჯერდებოდნენ“.

რომელსაც სუბიექტურად სჯერა რომ ის მამკვიდრებლის მემკვიდრეა.¹⁴ ზოგადად, სამემკვიდრეოსამართლებრივ დავებში მედიაციის გამოყენება დადებითად უნდა შეფასდეს, თუმცა ამ მხრივ მემკვიდრეები სასამართლო გადაწყვეტილებას ანიჭებენ უპირატესობას, რაც ისევ, მათი სუბიექტური მიკერძოებიდან გამომდინარეობს. მემკვიდრეს სჯერა რომ რთული სამართლებრივი მდგომარეობიდან მხოლოდ და მხოლოდ სასამართლო გადაწყვეტილება გამოიყვანს, განსაკუთრებით აღსრულებისა და მოთხოვნის დაკმაყოფილების ნაწილში. შესაბამისად, მემკვიდრეები ხარჯავენ მეტს რომ მიიღონ მეტ-ნაკლებად მისაღები, ხშირად არაეფექტური შედეგი, მაშინ, როდესაც მათ შეუძლიათ სანოტარო მედიაციის გამოყენებით¹⁵ ან კერძო მედიაციის¹⁶ საშუალებით მხარეთა/ერთმანეთის პოზიციების გაცნობა. ეს საკითხი დღემდე პრობლემური და აქტუალურია.

საკითხის აქტუალობას განაპირობებს მოქალაქეთა სამართლებრივი გათვინციობიერებს დაბალი მაჩვენებელი. აგრეთვე, ნოტარიუსისადმი მიმართვიანობის არაგემამზომიურობა, მათ შორის დაგვიანებული მიმართვა.¹⁷ გასათვალისწინებელია საჯარო რეესტრის მონაცემების არასაკმარისობა და საკომლო წიგნების მონაცემების შეუსაბამობა-ხარვეზიანობა ახალ საკადასტრო რუკებთან.¹⁸

იმ შემთხვევაშიც კი, როცა მემკვიდრე მიიღებს სამკვიდროს, მას ხშირად პრობლემები ექმნება უძრავი ქონების (მაგ. საკომლო მიწის ნაკვეთის) საკადასტრო წესით აზომვასთან დაკავშირებით.¹⁹ აღსანიშნავია რომ ელექტრონული სერვისები და მონაცემები დაინტერესებულ პირებს საშუალებას აძლევს საკუთარი ქონება მარტივად და ეფექტურად მართონ,²⁰ თუმცა სახელმწიფო ელექტრონული სერვისები ხშირად არც თუ ისე გულმონყალაა ძველი საკომლო ჩანაწერებისა²¹ და სხვა მონაცემების მიმართ.²²

¹⁴ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1336-ე მუხლი, მემკვიდრეობა კანონით, როგორც კანონისმიერი მემკვიდრის სტატუსის საკანონმდებლო გარანტია.

¹⁵ საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 38¹-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

¹⁶ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, პირველი მუხლი. აქვე, იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №5503-IX, 11/12/2019, პირველი მუხლის მესამე ნაწილის რედაქციის ცვლილებასთან დაკავშირებით.

¹⁷ საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 38-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

¹⁸ საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, საკუთრების უფლების რეგისტრაცია მემკვიდრეობის საფუძველზე, მითითებულია: თუ საკუთრების უფლების რეგისტრაცია მოთხოვნილია ისეთ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთზე, რომელზეც საჯარო რეესტრში არ იყო რეგისტრირებული საკუთრების უფლება ან/და არ იყო დაზუსტებული საკადასტრო მონაცემები (გარდა თვითმმართველი ქალაქების ადმინისტრაციულ საზღვრებში და რეკრეაციულ ტერიტორიებზე მდებარე სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებისა) რეგისტრაცია წარმოებს მომსახურების საფასურის გადახდის გარეშე 4 სამუსაო დღის ვადაში, <<https://napr.gov.ge/p/307>> [14.12.2019].

¹⁹ დასახელებულ საკითხთან დაკავშირებით პრობლემის გადაჭრის თვალსაზრისით აქტიურად გამოიყენება სანოტარო მედიაცია, იხ. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 101-ე მუხლი; ასევე, საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს სტატისტიკა სანოტარო მედიაციის გამოყენების შესახებ, „სახელმწიფო პროექტის ფარგლებში მიწის ნაკვეთებზე უფლებათა სისტემური და სპორადული რეგისტრაციის სპეციალური წესისა და საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის შესახებ“ საქართველოს კანონი 2016 წლის პირველი აგვისტოდან ამოქმედდა, დღემდე წარმატებით დასრულდა 1787 სანოტარო მედიაციის პროცესი, <<https://napr.gov.ge/chart>> [14.12.2019].

²⁰ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს იუსტიციის სახლის ოფიციალური ვებგვერდი, ქონების რეგისტრაცია, ვებგვერდზე მითითებულია: ქონების რეგისტრაციისა და მართვის სამართლებრივი კონტროლის მექანიზმები, მაგალითად, ამონაწერი უძრავ ნივთებზე უფლებათა რეესტრიდან არის ინფორმაციული ხასიათის დოკუმენტი, რომელიც მზადდება უძრავ ნივთებზე უფლებათა, საჯარო-სამართლებრივი შეზღუდვის და საგადასახადო გირავნობის/იპოთეკის რეესტრების მონაცემთა

ამ უკანასკნელის შემთხვევაში ძველმა ჩანაწერმა სამართლებრივი „გაახალგაზრდავის“ ე.წ. სანდოობის გამოცდა უნდა გაიაროს, რა დროსაც პროცესში ერთვება ნოტარიუსი, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო და საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ტერიტორიული ერთეული.

სტატიის მიზანია მემკვიდრეობის ფაქტობრივი ფლობით მიღების საკითხის ცალკეული პრობლემების აქტუალობის წარმოჩენა, რომელთა წარმოშობას მოქალაქეთა დაინტერესებისა და სამართლებრივი გათვინობიერების არასაკმარისობა განაპირობებს.

სამართლებრივი კონსულტაციები ხშირად არ არის ხელმისაწვდომი მოქალაქეთათვის, ამიტომაც ვითარდება მთელი რიგი პრობლემები სამკვიდროს მიღების საკითხის ირგვლივ. ვის მართებს გულმოდგინება? საინტერესოა, თუ რამდენად მისაღებია მთელი ტვირთის მოქალაქეზე გადახარისხება.²³

აღსანიშნავია, ამ საკითხის მრავალფუნქციურობა და საკანონმდებლო დონეზე რეგულირების დახვეწის აუცილებლობა. სამემკვიდრეო საქმისწარმოების ცალკეულ ეტაპზე საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს წარმომადგენლებსა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებსაც მართებთ მეტი ყურადღება და სამართალწარმოების დადგენილი წესის, მოქალაქეზე აპრობირებული მომსახურების, მისაღები ფორმით ჩამოყალიბება. საკითხი დროულ და ეტაპობრივ რეგულირებას საჭიროებს, პრობლემის მხოლოდ ელექტრონული სერვისების საშუალებით დროებითი რეგულირება და ამ გზით შესაბამისობების დადგენა, პრობლემას ფარულ და დროში განგრძობად/დაუსრულებელ ხასიათს შესძენს.

სასურველია სამემკვიდრეოსამართლებრივი პროცესის მართვის ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბება,²⁴ როდესაც მოქალაქესთან ერთად სახელმწიფო თუ სხვა უფლებათა

ერთიანი ბანკის საფუძველზე და ასახავს მისი მომზადების მომენტისათვის უძრავ ნივთებზე უფლებათა, საჯარო-სამართლებრივი შეზღუდვის, საგადასახადო გირავნობის/იპოთეკის და საკუთრების უფლებათა მიტოვების შესახებ ძალაში მყოფ მონაცემებს, <<http://psh.gov.ge/main/-page/3/240>> [14.12.2019].

²¹ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1513¹-ე მუხლი, სამოქალაქო კოდექსში შევიდა ცვლილება (1513¹ მუხლი ჩამოყალიბდა ახლებურად - 1323-ე და 1463-ე მუხლების ამოღების საფუძველზე) რაც დაუკავშირდა კომლის მემკვიდრეობის წესის საკანონმდებლო დონეზე დახვეწის საკითხს, თუმცა კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის მხრივ კიდევ არსებობს გარკვეული კითხვის ნიშნები იხ. საქართველოს 2019 წლის 25 ივნისის კანონი №4851, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ - ვებგვერდი, 02.07.2019წ, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, <<https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4595987?publication=0#DOCUMENT:1;>> [14.12.2019].

²² გასათვალისწინებელია კერძო მესაკუთრეთა მზარდი ინტერესები და საჯარო რეესტრის ძირითადი ფუნქციები, იხ. ზოიძე ბ., ევროპული კერძო სამართლის რეცეპცია საქართველოში, თბ., 2005, 266, 274.

²³ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 78-ე მუხლი, განცხადება სამკვიდროს მიღების/სამკვიდროზე უარის შესახებ. განცხადება სამკვიდროს მიუღებლობის ფაქტის დადასტურების შესახებ.

²⁴ მცირე განმარტება საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს მართვის ერთიანი სისტემის შესახებ: არსებული მონაცემებით საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს მართვის სტრუქტურა მთლიანად ელექტრონულ მონაცემებსა და სერვისებს ეფუძნება, იმ შემთხვევაში თუ მოქალაქის მიერ მოთხოვნილი ინფორმაცია სისტემაში არ მოიძებნება, იუსტიციის სამინისტროს იუსტიციის სახლის სერვისების მართვის საშუალებით მოქალაქე უფლებამოსილია მიმართოს საქართველოს ეროვნულ არქივსა და სამოქალაქო რეესტრს. გასული საუკუნის გამოცდილებიდან გამომდინარე, წინა საუკუნის მონაცემები საკმაოდ არაზუსტია, მაგალითად, მოქალაქის მიერ გადოდებული ასაკი, შეცვლილი გვარები ქორწინების შემდეგ, საცხოვრებელი ადგილის ხარვეზის შემცველი ინფორმაციის მითითება და სხვა. შემდგომში, როდესაც სახელმწიფოს შესაბამისმა სტრუქტურებმა დაიწყეს მონაცემების ელექტრონულ რეესტრში შეყვანა, მათ შორის დამისამართების თაობაზე. ისინი დაეფუძნენ გამგეობის სტრუქტურულ ერთეულებს, ურთიერთდაფუძნებამ

მოსილი პირები გადაინაწილებენ მტკიცების ტვირთს. მათ შორის, სახელმწიფოს წარმომადგენელი ორგანოს მიერ არაზუსტი მონაცემების შემცველი დოკუმენტის გაცემის ნაწილში,²⁵ რაც ხელს უშლის მემკვიდრეს სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობის დადგენაში. სასამართლო დავა და სამართალწარმოება ამ შემთხვევაში მოქალაქეს აკისრებს პასუხისმგებლობას იმ შეცდომებზეც, რომელიც მას არ გამოუწვევია, მედიაციის პროცესის წარმართვა კი მოითხოვს მეორე მხარის პროცესში ჩართვის დადებით მოლოდინსაც.

სტატიაში შეფასებული იქნება საკითხის რეგულირების პრევენციული მექანიზმების გამოყენების უპირატესობა, მათ შორის მედიაციის აქტიური გამოყენების საკითხი მემკვიდრეთა ინტერესებისა და მოთხოვნების დაკმაყოფილების თვალსაზრისით.

2. კანონისმიერი მემკვიდრის როლი და ფუნქცია ქართულ სამართალში

2.1. კანონისმიერი მემკვიდრის საკანონმდებლო დეფინიცია

კანონისმიერ მემკვიდრეთა რიგი სამოქალაქო კოდექსით საკანონმდებლო დონეზეა განსაზღვრული.²⁶ მამკვიდრებლის მიერ შედგენილი ანდერძის არარსებობის შემთხვევაში მემკვიდრეობა კანონით მემკვიდრეობის წესით უნდა განაწილდეს.²⁷ სამკვიდროს მიღების ვადა ხშირ შემთხვევაში პირობით ხასიათს ატარებს,²⁸ როცა მემკვიდრეს არ სურს სამართლებრივი გზით საკუთარი უფლების დროული რეგისტრაცია.²⁹

გამოიწვია ის, რომ რეესტრში აღმოჩნდა არაზუსტი მონაცემები, რომლებსაც მიენიჭა კანონის ძალა. მოქალაქეს კი ამ პროცესზე არც წვდომა და არც ინფორმაციის მიღების საშუალება არ ჰქონია მანამ, სანამ უშუალოდ არ მიენიჭა მოქალაქეთა უძრავ ქონებას არასწორი მისამართი, ზოგიერთ შემთხვევაში აღნიშნული მისამართის მინიჭებაც არ მომხდარა. არსებული უზუსტობის გამოსწორების მთლიანი ტვირთი და ვალდებულება კი ისევ მოქალაქეს აკისრია. მართლაც რომ საოცარია ამ პროცესში მოქალაქის უფლებრივი მდგომარეობის ამდაგვარი შეზღუდვა.

²⁵ მითითება 24-ე სქოლიოში დასახელებული უზუსტობის გასწორების თაობაზე, მიმართვის უფლებამოსილება დაინტერესებულ პირს გააჩნია. მოქალაქე განცხადებით მიმართავს ადგილობრივი თვითმმართველობის ერთეულს, განცხადებაში აღნიშნულია არსებული მისამართის უზუსტობა და მისი სწორით ჩანაცვლების მოთხოვნა. უფლებამოსილი პირი/ორგანო ამუშავებს მოქალაქის მოთხოვნას და შესაბამისი ფორმით უგზავნის საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ტერიტორიულ ერთეულს. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ტერიტორიული ერთეული ამუშავებს გამგეობის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას და საკითხის დაკმაყოფილების შემთხვევაში შეაქვს ცვლილება მოქალაქის დამისამართების შესახებ ელექტრონულ სისტემაში. მას შემდეგ, როდესაც მოქალაქეს ეცნობება განხორციელებული სწორების შესახებ, მოქალაქე უფლებამოსილია მოითხოვოს ახალი საინფორმაციო ბარათი, სადაც საცხოვრებელი მისამართი სწორად იქნება ასახული. დასახელებული პროცესი საკმაოდ შრომატევადი, დროში განვრცობილი და სამწუხაროდ, უშედეგოა.

²⁶ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1336-ე მუხლი.

²⁷ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 84-ე მუხლი; შემდგომი მითითება: საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“ საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 381-ე მუხლზე.

²⁸ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 25 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე №2ბ/6068-13, განმარტება საქმეზე, მითითებულია: მემკვიდრემ, რომელმაც მიიღო სამკვიდრო ქონება, ითვლება მის მესაკუთრედ სამკვიდროს გახსნის დღიდან და, შესაბამისად, სამკვიდრო ქონების მოცულობა განისაზღვრება სამკვიდრო გახსნის დღეს არსებული ქონებით. ამდენად, მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან ექვს თვეში ფაქტობრივი ფლობით სამკვიდროს მიღება ნიშნავს, რომ მემკვიდრეს სამკვიდრო უკვე მიღებული აქვს და მიღებული სამკვიდრო მემკვიდრის საკუთრებად ითვლება მემკვიდრეობის გახსნის დღიდან, <http://www.tbappeal.court.ge/appealAllFiles/files/appeal_docs/1418981473__920104981.pdf> [14.12.2019].

²⁹ იქვე, სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლასთან დაკავშირებით მითითებულია: პალატა განმარტავს, რომ მემკვიდრის მიერ სადავო უძრავი ქონების მიღება ფაქტობრივი ფლობით ან მართვით

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მემკვიდრე შესაძლოა მორალურად გაუმართლებლად მიიჩნევდეს მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ ქონების დაუყოვნებლივ მიღებას, ეს მემკვიდრის პირადი გადაწყვეტილებაა, რომელსაც სახელმწიფო ინსტიტუტები პატივს უნდა სცემდნენ,³⁰ ამიტომაცაა რომ სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლის შემდეგ მემკვიდრეს სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების შესაძლებლობა ეძლევა.³¹

კანონისმიერი მემკვიდრის ქცევას სხვადასხვა მოტივი უდევს საფუძვლად, მათ შორის სხვა კანონისმიერი მემკვიდრეებისთვის ინფორმაციის შეუტყობინებლობა, სამკვიდროს მიღების პროცესის შეფერხება,³² გასათვალისწინებელია ჯანმრთელობისა თუ სხვა არასამართლებრივი ხასიათის სუბიექტური ფაქტორები (მაგ. პირადი პრობლემები). ასევე, ის ფინანსურსამართლებრივი ტვირთი რაც თან ახლავს სანოტაროსამართლებრივი პროცესის წარმოებას.³³ კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ სამკვიდროს მიღების ვადის გაშვება საქართველოში ჩვეული და პრობლემური მოვლენაა. კანონისმიერი მემკვიდრის ქმედებას ამყარებს მისი სტატუსი და სწორედ სამართლებრივი სტატუსის იმედად რისკავს მემკვიდრე, როდესაც ხელიდან უშვებს სამკვიდროს მიღების ვადებს. კანონისმიერი მემკვიდრის სამართლებრივი სტატუსი განაპირობებს მემკვიდრის სამომავლო მოლოდინს,³⁴ ამ მოლოდინის განხორციელების ეტაპზე ექმნება მას სხვადასხვა პრობლემები, რაც განპირობებულია სამემკვიდრეოსამართლებრივი დოკუმენტაციის მოუნესრიგებლობითა თუ სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტის არასრულობით. შესაბამისად, რისკების კონტროლი მემკვიდრეს ეკისრება.³⁵

აყენებს მას განსაკუთრებულ სამართლებრივ რეჟიმში. ექვსი თვის განმავლობაში სამკვიდროს გახსნის დღიდან სამკვიდროს ფაქტობრივი დაუფლებით (კონკლუდენტური მოქმედებებით) მემკვიდრე ხდება სამკვიდრო ქონების მესაკუთრე. ამ მომენტიდან ის მამკვიდრებლის ურთიერთობების კრედიტორად და მოვალედ მიიჩნევა. ამასთან ერთად გასათვალისწინებელია, რომ უძრავ ქონებაზე საკუთრების უფლება, როგორც რეგისტრაციასავალდებულო უფლება, მოითხოვს საჯარო რეესტრში რეგისტრაციას, თუმცა, რეგისტრაციის განუხორციელებლობა არ ნიშნავს იმას, რომ მან არ მიიღო ეს ქონება,

<http://www.tbappeal.court.ge/appealAllFiles/files/appeal_docs/1418981473__920104981.pdf> [14.12.2019].

³⁰ თავის მხრივ მემკვიდრესაც ეკისრება გულისხმიერების ვალდებულება ფაქტებთან და მის მიერ განსახორციელებელ სამართლებრივ მოქმედებებთან დაკავშირებით, იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სამოქალაქო საქმეებზე, მემკვიდრეობითი სამართალი, №1, 2018, 114, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2018w-samoqalaqo-krebuli1.pdf>> [14.12.2019]; მეორე მხრივ, ნოტარიუსის უარი შესაძლოა განხილულ იქნეს, როგორც უკანონო, შემდგომი მითითება: საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის 2008 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე №ბს-588-564(გ-08), მითითებულია კრებულში: საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეებზე, №6, 2009, 48, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/admin-2009-06.pdf>> [14.12.2019]; ციტირებულია: „სასამართლოს განმარტებით, ნოტარიუსის საქმიანობა სახელმწიფოებრივ, ანუ საჯარო-სამართლებრივი უფლებამოსილების განხორციელებად მიიჩნევა და მისი საქმიანობა ადმინისტრაციული კანონმდებლობით რეგულირებას ექვემდებარება.“

³¹ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-1183-1112-2012, 07.03.2013.

³² იხ. გოგოძე ე., უარი სამკვიდროს მიღებაზე და მისი სამართლებრივი შედეგები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, აკადემიური მაცნე - Academic Digest, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2012, 177.

³³ გასათვალისწინებელია საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტების აღიარება, იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-373-354-2013, 23.12.2013.

³⁴ შუად. ნინუა ე., სამკვიდროს მიღების ზოგიერთი თავისებურებები, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(58)'18, 2018, 117, შემდეგს: კომახიძე ც., საკუთრების უფლების შეზღუდვის სამართლებრივი საფუძვლები საქართველოს კონსტიტუციასა და საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(54)'17, 2017, 154.

³⁵ აღნიშნული საკითხი გულისხმობს მარეგისტრირებული ორგანოსთვის სანდო და ზუსტი ინფორმაციის მიწოდებას, რომელიც თავის მხრივ უფლებამოსილების ფარგლებში ამომწმებს მიწოდებული ინფორმაციის შესაბამისობას საჯარო რეესტრში დაცულ მონაცემებთან. მაგალითად, კომლზე

საბოლოოდ კი, კანონისმიერი მემკვიდრე სტატუსის მიუხედავად მაინც დაუცველია სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლის შემდეგ. დაუცველობის სინდრომი სხვა კანონისმიერი მემკვიდრის არსებობის და სამკვიდრო მონაცემების არასრულობის, მათ შორის მამკვიდრებლის შესახებ ინფორმაციის ხარვეზით არის განპირობებული. კანონისმიერი მემკვიდრე იძულებულია თავდაპირველად მოიძიოს თავისი სტატუსის დამადასტურებელი დოკუმენტები, როგორცაა: საინფორმაციო ბარათი მამკვიდრებლისა და კანონისმიერი მემკვიდრის შესახებ, პირის დაბადების მოწმობა, პირადობის მოწმობის ასლი და სხვა. საბოლოოდ, საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული კანონისმიერ მემკვიდრეთა რიგი,³⁶ მემკვიდრის მხრიდან საპასუხო ქმედებებსა და სამართლებრივ აქტიურობას მოითხოვს.³⁷ მემკვიდრის უმოქმედობა უარყოფითად აისახება შემდგომში განსახორციელებულ ქმედებებზე. გასათვალისწინებელია, ის ფაქტი რომ საქმისწარმოების რისკის გადანაწილება უფლებამოსილ ორგანოებს პროცესის მართვის სიფრთხილისკენ მოუწოდებს.³⁸ მაგალითად, ნოტარიუსის ქონებრივი პასუხისმგებლობის საკანონმდებლო დონეზე რეგულირების არსებობა, ნოტარიუსის მიერ განზრახი ან გაუფრთხილებელი ქმედებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების პრევენციული საშუალებაა.³⁹

2.2. კანონისმიერი მემკვიდრის მოლოდინი სამართლებრივ ასპექტში

კანონისმიერი მემკვიდრის მოლოდინი ხშირად სუბიექტური და არაგარანტირებულია, რა დროსაც მემკვიდრე დამოუკიდებლად ცდილობს თავისი მოთხოვნის სამართლებრივი დოკუმენტებით გარანტირებას. სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობა სხვადასხვა საშუალებით შესაძლოა დადგინდეს,⁴⁰ ფაქტობრივი ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტების/მონაცემების სახეები საკანონმდებლო დონეზე კონკრეტულადაა განსაზღვრული,⁴¹ თუმცა ამ კონკრეტიზაციის მიღმა მათი ზოგადი ხასიათის გამოკვეთა არც თუ ისე რთულია. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მემკვიდრე ცდილობს შექმნას

გაცემული მემკვიდრეობის უფლების რეგისტრაციის დროს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მარეგისტრირებელ ორგანოს ეკისრება საქმის გარემოებების სრული, ზუსტი, ყოველმხრივი გამოკვლევისა და მათი ურთიერთშეჯერების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღების ვალდებულება. შესაბამისად, უნდა დადგინდეს კომლის საკუთრებას უძრავი ქონების/მინის რა ნაწილი შეადგენს, არის ეს მართლზომიერ მფლობელობაში არსებული მინის ნაკვეთი თუ თვითნებურად დაკავებული მინის ნაკვეთი. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო ეყრდნობა სამართლებრივ აქტებს და ამ აქტების შესაბამისად არკვევს საკომლო მინის სტატუსს, <<https://napr.gov.ge/udzravi>> [14.12.2019].

³⁶ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1336-ე მუხლი, მითითება: საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 78-ე მუხლი.

³⁷ *შენგელია ჰ., შენგელია ე.,* საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი: (თეორია და პრაქტიკა), თბ., 2015, 393-394.

³⁸ *შენგელია ე.,* რომან შენგელია 70, საიუბილეო კრებული, სამართლის პრობლემები, თბ., 2012, 389-390.

³⁹ *დუნდუა მ.,* დელიქტური პასუხისმგებლობისა და სახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის თანაფარდობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2009, 52, 54-55.

⁴⁰ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 85-ე მუხლი.

⁴¹ ერთ-ერთ საქმესთან დაკავშირებით საქართველოს უზენაესი სასამართლო უთითებს მოწმეთა ჩვენების შინაარსისა და დამაჯერებლობის შეფასების სავალდებულობას, იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სამოქალაქო საქმეებზე, მემკვიდრეობითი სამართალი, №1, 2018, 40-41, მითითებულია: სუსგ №ას - 1698-1592-2012, 2 ივნისი, 2014 წელი, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2018w-samoqalaqo-krebuli1.pdf>> [14.12.2019].

კონკრეტული სამართლებრივი რეალობა, შემდგომში თავისი მოთხოვნის დაკმაყოფილებისთვის.

კანონისმიერი მემკვიდრე დამოუკიდებლად ვერ შეძლებს ფაქტობრივი ფლობით სამკვიდროს მიღებას, თუ ის არ მიმართავს სამემკვიდრეო სამართალწარმოების თაობაზე უფლებამოსილ ორგანოს. ასევე, არსებობს რისკი რომ მფლობელობის ფაქტორი პროცესის წარმოების ცალკეულ ეტაპზე სამართლებრივ გარანტიას დაკარგავს. პროცესის წარმოების ეტაპზე ეტაპობრივად ერთვებიან შემდეგი უფლებამოსილი პირები/ორგანოები:

- ნოტარიუსი, რომელსაც მიმართავს მემკვიდრე და სთხოვს სამემკვიდრეო სამართალწარმოების დაწყებას „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის საფუძველზე. ნოტარიუსი კონსულტაციისა თუ პროცესის დაწყების ეტაპზე წარმართავს პროცესს მიწოდებული ინფორმაციისა და კანონის მოთხოვნათა ფარგლებში.⁴²

- ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო⁴³ - მუნიციპალიტეტები - თვითმმართველი ქალაქი და თვითმმართველი თემი, რომლის შესაბამის უფლებამოსილ ორგანოს შეუძლია გასცეს მოქალაქის სახელზე სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობის შესახებ ცნობა, ასევე სხვა ცნობები უწყებრივი კომპეტენციის ფარგლებში.

- საჯარო რეესტრი, რომელიც ამოწმებს მოქალაქის მიერ მიწოდებულ დოკუმენტაციას და ადასტურებს იურიდიულ ფაქტებს უძრავი ქონების რეგისტრაციის ნაწილში. ასევე, გასცემს განმცხადებლის მიერ მოთხოვნილ მონაცემებს. მონაცემები გაიცემა საჯარო რეესტრის, მათ შორის იუსტიციის სამინისტროს მმართველობაში შემავალი ქვეუწყებებისა და სხვა რეესტრების უწყებრივი კომპეტენციის ფარგლებში.

- სასამართლო, ადგენს მემკვიდრეთა დავის შემთხვევაში სარჩელში წამოყენებულ მოთხოვნათა დაკმაყოფილების საკითხს და იურიდიულ ფაქტებს, განსაკუთრებით მამკვიდრებლის საცხოვრებელი ადგილის დამისამართების საკითხს, ასეთი მიმართვის არსებობის შემთხვევაში.⁴⁴ სასამართლოს გადაწყვეტილება კანონისმიერი მემკვიდრის მოთხოვნისა და ინტერესის დამაბალანსებელ ძვირადღირებულ/ძვირფას ინდიკატორად შეგვიძლია მივიჩნიოთ. განსაკუთრებით, მხარეთა მოლოდინების შეფასების თვალსაზრისით.

- მედიატორი,⁴⁵ მიუკერძოებელი მესამე პირი, აგვარებს მხარეებს, ხელს უწყობს მხარეთა პოზიციების გაცნობას და მედიაციის პროცესის წარმართვით აადვილებს კანონისმიერ მემკვიდრეთა შორის დავის პროცესის გადაწყვეტას. კერძო მედიატორთან ერთად მოიაზრება მედიატორი ნოტარიუსის პროცესში ჩართვის საკითხი. ამ უკანასკნელთან მიმართებით ნოტარიუსისა და მედიატორი ნოტარიუსის პროფესიულ - სამართლებრივი კუთხით პრაქტიკაში გამიჯვნა არც თუ ისე მარტივია.⁴⁶

⁴² საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 38-ე მუხლის პირვენი ნაწილი, ნოტარიუსის მიერ განხორციელებადი სანოტარო მოქმედებები.

⁴³ იხ. საქართველოს ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 05/02/2014, მე-2 მუხლი.

⁴⁴ აღსანიშნავია, რომ მამკვიდრებლის საცხოვრებელი მისამართი აღიქმება, როგორც კონკრეტული სამკვიდროს მისამართი, იმ შემთხვევაში კი, როდესაც მამკვიდრებელსა და მემკვიდრეს ერთსა და იმავე მისამართზე განსხვავებული მონაცემები გააჩნიათ, ვერ დგინდება სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობის მომენტი.

⁴⁵ შეად. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მედიატორთა ერთიან რეესტრში რეგისტრირებული ფიზიკური პირი, რომელიც აკმაყოფილებს ამ კანონით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს და თანახმაა, წარმართოს მედიაცია, მიუხედავად მისი სტატუსისა და არჩევის/დანიშვნის წესისა.

⁴⁶ *ღონიძე ი., ნუცუბიძე მ.*, სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 114-115.

- ეროვნული არქივი, საიდანაც შესაძლებელია დოკუმენტის გამოთხოვა იუსტიციის სამინისტროს ელექტრონული სერვისის საშუალებით. აქვე, გასათვალისწინებელია ინფორმაციის გამოთხოვა კომლის შემადგენლობისა და მასზე რიცხული ქონების შესახებ, აღნიშნული ინფორმაციის გამოთხოვა დამოკიდებულია ინფორმაციის სიძველესა და მონაცემის გაცემაზე უფლებამოსილი ორგანოს კომპეტენციაზე.

სამკვიდროს მიღების საკითხი პრობლემური სამკვიდროს მიღების ვადის გავლის შემდეგ ხდება.⁴⁷ მამკვიდრებელზე რეგისტრირებული უძრავი ქონება ხშირ შემთხვევაში კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ იმართება, თუმცა მემკვიდრე ვერ ან არ ზრუნავს უფლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაციაზე.⁴⁸ შემდგომში როცა მემკვიდრეს უჩნდება სამკვიდროს მიღების დადებითი მოლოდინი და სურვილი, ის ცდილობს თავისი სამართლებრივი სტატუსის შესაბამისი დოკუმენტაციის მოძიებას, ეტაპობრივად მიმართავს სხვადასხვა უფლებამოსილ ორგანოებს, რა დროსაც თავს იჩენს მთელი რიგი სოციალურ-სამართლებრივი პრობლემები. აქტუალურია შემთხვევები, როდესაც: მამკვიდრებელს შეცვლილი აქვს გვარი ან მამკვიდრებლის მისამართი არასწორად არის დამისამართებული. არსებობს შემთხვევები, როდესაც კომლის წევრი რეალურად მხოლოდ ოჯახის წევრად არის მითითებული საჯარო რეესტრში, ხოლო კომლის შემადგენლობის შესახებ ოფიციალურ მონაცემებში არ ირიცხება კომლის კონკრეტულ წევრად.⁴⁹

როგორც ვხედავთ, კანონისმიერი მემკვიდრის მოლოდინს სამკვიდროს მიღების პროცესში სჭირდება საპასუხო ქმედებების განხორციელება უფლებამოსილი ორგანოების მხრიდან, პროცესს კი თავიდან ბოლომდე დაინტერესებული მემკვიდრე წარმართავს. შესაბამისად, პროცესის მართვის რისკი და მტკიცების ტვირთი სწორედ მას ეკისრება.⁵⁰

⁴⁷ ავტორის შენიშვნა: კანონისმიერი მემკვიდრის მოლოდინისა და რეალობის ურთიერთმიმართება საკმაოდ პრობლემური მოცემულობაა. ამ პროცესში მედიაციის გამოყენება დადებითად უნდა შეფასდეს. მედიაციის საშუალებით მხარეები შეძლებენ ჯერ კიდევ ჩამოუყალიბებელი მოთხოვნების გამოკვეთასა და ინტერესების შეჯერებას ისე რომ არ ჰქონდეთ: დამარცხების, იმედგაცრუების, მოთხოვნის უკმარისობისა და ინტერესის დაუბალანსებლობის განცდა.

⁴⁸ საჯარო რეესტრში მიმართვიანობის გაზრდის კუთხით იხ. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, მითითებულია: მიწის რეგისტრაციის სახელმწიფო პროექტი, რომლის ფარგლებში გაიცემა უფასო კონსულტაციები და მოქმედებს შეღავათები მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებული დოკუმენტების გამოთხოვის პროცესში. პროექტის მიზანია მოქალაქეთა დაინტერესება - უძრავი ქონების / მიწის ნაკვეთის დარეგისტრირებისა და ძველი დოკუმენტების დროული განახლების კუთხით მოტივაციის წახალისება, <<https://napr.gov.ge/p/1455>> [14.12.2019].

⁴⁹ მცირე განმარტება კომლის საკუთრებასთან დაკავშირებით: კომლის საკუთრების არსებობა განაპირობა დამოუკიდებლობის შემდეგ არსებულმა სოციალურმა და ყოფითსამართლებრივმა ფაქტორმა. საკოლმეურნეო კომლმა, როგორც სამართლის სუბიექტმა არსებობა შეწყვიტა საქართველოს მთავრობის 1992 წლის 22 სექტემბრის დადგენილებისა და სახელმწიფო საბჭოს 1993 წლის 21 ოქტომბრის დადგენილების საფუძველზე, თუმცა საკომლო მეურნეობის სტატუსი საქართველოში შემოღებულ იქნა საქართველოს კანონით „სასოფლო-სამეურნეო მიწის საკუთრების შესახებ“. ამჟამად შეუძლებელია კომლში ჩანერა. ამიტომაც, კომლის შემადგენლობის რეგისტრაციის ბოლო წლის მონაცემებით დაფიქსირებული კომლის წევრები ითვლებიან კომლის ცოცხლად დარჩენილ წევრებად, ამ საკითხთან დაკავშირებით თავის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში სააპელაციო სასამართლო განმარტავს, რომ საკომლო მეურნეობა სამართლებრივი ურთიერთობის ობიექტია, რომელიც შესაძლებელია იყოს ერთი ან რამოდენიმე პირის, ანუ სამართლის სუბიექტების საკუთრება (თანასაკუთრება). ამასთან, საკომლო მეურნეობა და მისი მესაკუთრეები (მესაკუთრე) აუცილებლად ასეთად უნდა იყვნენ რეგისტრირებულნი საჯარო რეესტრში. იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-340-325-2012, მნიშვნელოვანი განმარტება საჯარო რეესტრში რეგისტრირებული ბოლო ჩანაწერის მნიშვნელობის თაობაზე, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/-n-58-ganmarteba.pdf>> [14.12.2019].

⁵⁰ იხ. საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის სამემკვიდრეო საქმეთა რეესტრი, ვებგვერდის საშუალებით შესაძლებელია პირმა მოიძიოს ინფორმაცია იმის შესახებ, მიმდინარეობს თუ არა სამემკვიდრეო საქმისწარმოება გარ-

კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის თვალსაზრისით გასათვალისწინებელია სამემკვიდრეო საქმისწარმოებისთვის აუცილებელი დოკუმენტაციის მოძიების საკითხი. შესაბამისად, კანონისმიერ მემკვიდრეს უნდა ჰქონდეს წვდომა თავისი სამართლებრივი სტატუსის დამადასტურებელ დოკუმენტებზე.⁵¹ ნოტარიუსთან კონსულტაცია ხშირად ზედაპირული და დამაბნეველია,⁵² გამომდინარე იქედან, რომ ნოტარიუსი საქმის შეუსწავლელად კონკრეტულ მითითებებს ვერ გასცემს. მუნიციპალიტეტის უფლებამოსილი ორგანოს თანამშრომლების მხრიდან, კი კიდევ უფრო რთულია ერთიანი პასუხის მიღება, გამომდინარე მათი პროფესიული საქმიანობის კომპეტენციიდან.⁵³ კომპეტენციასა და უფლებამოსილებას შორის ზღვრის გავლება კანონისმიერი მემკვიდრის დასაცავად არც თუ ისე მარტივია, როგორც ეს ერთი შეხედვით ჩანს.

2.3. კანონისმიერი მემკვიდრის არჩევანი

კანონისმიერი მემკვიდრის სამართლებრივი სტატუსი საკანონმდებლო დონეზეა განსაზღვრული,⁵⁴ თუმცა მემკვიდრის მიერ განსახორციელებელ ქმედებათა კანონიერებას ამ სტატუსის დამადასტურებელი დოკუმენტები სჭირდება,⁵⁵ როგორც წესი სამემკვიდრეოსამართლებრივი კანონმდებლობის დაცვის გარანტიით. ამიტომაცაა, რომ

დაცვლილი პირის (მამკვიდრებლის) დანაშთ ქონებაზე, საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედ სა-ნოტარო ბიუროებში. მამკვიდრებლის სახელი/გვარის/მამის სახელის და/ან პირადი ნომერის მითითებით (შეგიძლიათ მიუთითოთ სხვადასხვა კომბინაცია), ერთიან ელექტრონულ სამემკვიდრეო რეესტრში რეგისტრირებულ მონაცემებზე დაყრდნობით, დაინტერესებული პირი მიიღებს შემდეგ მონაცემებს:

- ნოტარიუსის სახელი/გვარი;
- რეესტრში რეგისტრაციის თარიღი;
- მამკვიდრებლის სახელი, გვარი, მამის სახელი, პირადი ნომერი, გარდაცვალების თარიღი, საცხოვრებელი ადგილი.
- სანოტარო აქტის ტიპი: ა) სამკვიდროს მიღების/სამკვიდრო მონაშთის გაცემის შესახებ განცხადება; ბ) სამკვიდრო მონაშთი; გ) სამკვიდრო მმართველის დანიშვნა, <<https://memkvidreoba.ge/>> [14.12.2019].

⁵¹ აღნიშნულ პრობლემას ეხმიანება მინის რეგისტრაციის სახელმწიფო პროექტის მოქმედების მიზანი და ფარგლები, რა დროსაც სახელმწიფო მოქალაქეს საკუთრების დამადასტურებელი საბუთების მოძიებაში ეხმარება. შესაბამისად, საჯარო რეესტრი რეგისტრაციის პროცესის თანამონაწილე გახდება. ადრე მსგავსი ფუნქცია საჯარო რეესტრს მინის რეგისტრაციის ფარგლებში არ ენიჭებოდა, იხ. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, მინის რეესტრაციის სახელმწიფო პროექტი, <<https://napr.gov.ge/p/1455>> [14.12.2019].

⁵² ნოტარიუსთან კონსულტაცია და საორიენტაციო საკითხების დაგეგმვა დაინტერესებულ პირს ელექტრონული სერვისების გამოყენებითაც შეუძლია, კერძოდ გაიგოს არის თუ არა ნოტარიუსი მედიატორი ნოტარიუსი, მედიატორი ნოტარიუსი, დასვენების დღეებში მომუშავე ნოტარიუსი, საჯარო რეესტრის ავტორიზებული პირი, ხელშეკრულებით მომუშავე ნოტარიუსი, შპს პირთათვის ადაპტირებული სანოტარო ბიურო, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, სანოტარო ბიუროები, <<https://www.notary.ge/geo-3718-sanotaro-biuroebi>> [14.12.2019]; იქვე, შეად. ბენაშვილი ქ., ელექტრონული კომერცია - თანამედროვეობის გამოწვევა კერძო სამართალში, ჟურნ. „კერძო სამართლის მიმოხილვა“, №2, 2019, 82, 88, შემდეგს: სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდს, ელექტრონული რეესტრი - ინტერნეტის მოხმარებისა და აუცილებლობის ნაწილში - საქმისწარმოების განსახორციელებლად, <https://sda.gov.ge/?page_id=6702> [14.12.2019].

⁵³ ავტორის შენიშვნა: თვითმმართველ ერთეულში დასაქმებული პირების მხრიდან გაცემული კონსულტაცია ზედაპირული და არაზუსტია, ეს გამომდინარეობს ისევე მოქალაქეთა ზედაპირული დაინტერესებულობიდან, მოქალაქეები ხშირად ისეთ კითხვებზე ითხოვენ პასუხს, რომელზე პასუხის გაცემაც საჯარო სამსახურში დასაქმებული თანამშრომლების კომპეტენციას აღემატება.

⁵⁴ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1336-ე მუხლი.

⁵⁵ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 78-ე მუხლი.

მემკვიდრე დაბნეულ და მისთვის მიუღებელ სიტუაციაში აღმოჩნდება, შეცდომები და ხარვეზები ერთიანად მოიყრის თავს, რისი მტკიცებაც და სწორების განხორციელება ისევ მემკვიდრეს ევალება. აღმოჩნდება რომ ამ პროცესში მემკვიდრეს დიდძალი ენერჯია და ფინანსური სახსრები ესაჭიროება.

სამემკვიდრეო სამართალწარმოების დადგენილი წესი და პრაქტიკა ყოველთვის არ არის სამართლიანი, სახელმწიფო უწყებები სანდოობის მაღალ სტანდარტს აწესებენ, რაც კონკრეტული შედეგის მიღწევას მემკვიდრისთვის მიუწვდომელს ხდის. სასურველი იქნება მოთხოვნილი დოკუმენტაციისა და უფლებამოსილი ორგანოების მაკოორდინირებელი ერთიანი ბაზის შექმნა, რაც მოსალოდნელ რისკებს გააწონასწორებს.

სანოტარო მოქმედების განხორციელების პროცესში ნოტარიუსი მოქმედებს კანონის საფუძველზე და ეკისრება სამოქალაქო პასუხისმგებლობა მის მიერ მიყენებულ ზიანზე, ამიტომაც მხოლოდ ნოტარიუსი ვერ აიღებს პასუხისმგებლობას პროცესის ერთიან მართვაზე, ამისთვის მას საკანონმდებლო გარანტია სჭირდება.⁵⁶ ერთი შეხედვით საერთო პროცესი ცდილობს პასუხისმგებლობის გადაცემადობას ერთი უწყებიდან მეორეზე, ერთიანი პროცესის საწარმოებლად მათ არ შესწევთ კომპეტენცია და ინფორმაცია. ყოველივე ეს კი მემკვიდრის ინტერესსა და დროის ფაქტორზე უარყოფითად აისახება. საკითხს თანს ერთვის საჯარო რეესტრის თანამშრომელთა მიერ გაცემული კონსულტაციის სიმწირე, გაცემული ინფორმაციის ხარვეზიანობა და ერთიანი აზრის არარსებობა. სამწუხაროდ, უფლებამოსილ ორგანოებს ამ ეტაპზე უჭირთ ახალი ნაბიჯების გადადგმა, მემკვიდრეს კი მტკიცების მთელი ტვირთი და რისკები, აიძულებს არასწორი არჩევანის გაკეთებასა და მიუღებელი შედეგის მიღებას.

კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ გამოთხოვილი დოკუმენტაცია არაეფექტურია თუ ისინი არ შეჯერდა ერთიანი პროცესის ფარგლებში სამკვიდროს მისაღებად.⁵⁷ ამიტომაცაა, რომ კანონისმიერ მემკვიდრეს უჩნდება ყალბი მოლოდინი საკითხის სამომავლოდ გადასაწყვეტად, რა დროსაც მხოლოდ აუცილებელ მონაცემებს გამოითხოვს და აგროვებს თავისი მოთხოვნის შემდგომში ჩამოსაყალიბებლად.⁵⁸ აშკარაა, რომ რჩევა და კონსულტაცია ამ საკითხში არაეფექტურად და არაჯეროვნად ხორციელდება.

⁵⁶ კანონმდებელი ნოტარიუსის ქონებრივი პასუხისმგებლობის დაზღვევის რეგულირების საკითხს მხოლოდ სამოქალაქო პასუხისმგებლობის ნაწილში უთითებს, დაუშვებელია ნოტარიუსის სისხლისსამართლებრივი და დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაზღვევა, იხ. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 22-ე მუხლი, მითითებულია: „ნოტარიუსს ეკისრება ქონებრივი პასუხისმგებლობა ზიანისათვის, რომელიც გამოიწვია მისმა განზრახმა ან გაუფრთხილებელმა ქმედებამ“. შესაბამისად, ნოტარიუსის სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა უნარიანობა თავის მხრივ განაპირობებს მისი, როგორც ქმედითი, ეფექტური და სავალდებულო ფორმის მქონე პასუხისმგებლობის ზომის ეფექტურ რეგულირებას. იხ. შემდგომი მითითება: საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლთან და უშუალოდ სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სახის - არასახელშეკრულებო (დელიქტური) პასუხისმგებლობის რეგულირების განსაზღვრის თვალსაზრისით, ბიჭია მ., კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობები, თბ., 2016, 177-178.

⁵⁷ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს იუსტიციის სახლის ოფიციალური ვებგვერდი, ამონაწერი უძრავ ნივთებზე უფლებათა რეესტრიდან, მითითებულია: ამონაწერი უძრავ ნივთებზე უფლებათა რეესტრიდან არის ინფორმაციული ხასიათის დოკუმენტი, რომელიც მზადდება უძრავ ნივთებზე უფლებათა, საჯარო-სამართლებრივი შეზღუდვის და საგადასახადო გირავნობის/იპოთეკის რეესტრების მონაცემთა ერთიანი ბანკის საფუძველზე და ასახავს მისი მომზადების მომენტი-სათვის უძრავ ნივთებზე უფლებათა, საჯარო-სამართლებრივი შეზღუდვის, საგადასახადო გირავნობის/იპოთეკის და საკუთრების უფლებათა მითოვების შესახებ ძალაში მყოფ მონაცემებს, <<http://psh.gov.ge/main/page/3/240>> [14.12.2019].

⁵⁸ მემკვიდრეობის უფლების სანყისიდან სამემკვიდრეო უფლების განხორციელების მომენტამდე კანონისმიერ მემკვიდრეს არაერთი მოქმედების განხორციელების მოვალეობა ეკისრება. სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების შესაძლებლობა ერთგვარი შვებაა კეთილსინდისიერი, თუმცა იურიდიული ფაქტების მიმართ გულგრილი მემკვიდრისთვის.

3. კანონისმიერი მემკვიდრის სამართლებრივი დილემა პროცესის წარმართველი პირის არჩევის თაობაზე

კანონისმიერ მემკვიდრეს საპასუხისმგებლო გულმოდგინება მართებს სამემკვიდრეოსამართლებრივი პროცესის დამოუკიდებლად წარმართვის ეტაპზე. კონსულტირებისა და რჩევის მიცემის ფარგლებში მემკვიდრე აყალიბებს მოთხოვნის განხორციელების მექანიზმს, ამ დროს ინტერესთა დაბალანსება მნიშვნელოვანი ინდიკატორია. რა სახის საკანონმდებლო გარანტია დაეხმარება კანონისმიერ მემკვიდრეს დავის გადაწყვეტაში?⁵⁹ რთულია ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა იმ ფონზე, როდესაც პროცესში მონაწილე სუბიექტები უწყებრივი კომპეტენციის ურთიერთმფარავ ძალას არ ფლობენ.⁶⁰ დაინტერესებულ პირს შეუძლია შემოთავაზებული შესაძლებლობებიდან შეარჩიოს ეფექტური და გამოსადეგი მომსახურება. ასეთი შესაძლებლობები კი სანოტარო მედიაციისა და კერძო მედიაციის პროცესში ყველაზე მეტად იკვეთება. ზოგადად, რთულია მექანიკური დაახლოება და ინტერესებულ პირსა და უფლებამოსილ ორგანოს მიერ შემოთავაზებულ მომსახურებას შორის, თუმცა ერთიანი სისტემის არარსებობიდან გამომდინარე მემკვიდრეს მოქმედების ფართო სივრცე და შედეგის მიუღებლობის დიდი რისკი ენიჭება.

მედიატორი ნოტარიუსი არის ნოტარიუსი, რომელიც ავტორიზებულია, როგორც მედიატორი ნოტარიუსი შესაბამისი საკვალიფიკაციო პროგრამის გავლის საფუძველზე, შესაბამისად სანოტარო მედიაციას სერტიფიცირებული ნოტარიუსები ახორციელებენ.⁶¹ სანოტარო მედიაციაში მონაწილე ნოტარიუსი ვერ განახორციელებს თავის საქმიანობას თუ მას არ აქვს ნოტარიუსის მოქმედი სტატუსი.⁶² მოქმედი სტატუსი გულისხმობს, რომ ნოტარიუსი დანიშნულია იუსტიციის მინისტრის ბრძანების შესაბამისად⁶³ და ახორციელებს თავის საქმიანობას სანოტარო ბიუროში.⁶⁴

მედიატორი ნოტარიუსის რესურსი ქმნის დადებით ეფექტს კანონისმიერი მემკვიდრის ინტერესის დასაბალანსებლად ცალკეულ სამემკვიდრეო დავაში. არსებობს შემთხვევები, როდესაც სანოტარო მედიაცია ჩვეულებრივ სანოტარო მოქმედებად გადაიქცევა ისევე მხარეთა თხოვნით და ეს უკურეაქცია მხარეთა თანხმობით კანონის მოთხოვნათა ფარგლებში ხორციელდება. მედიატორი ნოტარიუსი უპირველესად ნოტარიუსია და ეკისრება სამი სახის პასუხისმგებლობა,⁶⁵ რეალურად ეს ფაქტორი ხშირად ბოჭავს მას დადგენილი პრაქტიკის გადახვევისა და ახალი მიმართულებების ჩამოყალიბებაში.⁶⁶

მედიატორი ნოტარიუსი თავისი შესაძლებლობებით განაპირობებს ინტერესთა კონფლიქტის ეფექტურ და ჯეროვან დადებით ეფექტს. მათ შორის, საჯარო რეესტრთან და სახელმწიფო სერვისებთან წვდომის ნაწილში.⁶⁷ სანოტარო მედიაციის პროცესის განვითარება არ გულისხმობს მხოლოდ ამ პროცესის წარმართვას, პარალელურად შესაძლებელია

⁵⁹ შეად. ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის კვლევა თემაზე: „მინის ბაზრის არსებული მდგომარეობა - ანალიზი და რეკომენდაციები“, თბ., 2013, 3-5, 15-16.

⁶⁰ იგულისხმება პროცესის მართვის ერთიანი სისტემის არარსებობა.

⁶¹ საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, სანოტარო ბიუროები <<https://www.notary.ge/index.php?id=62&lang=geo>> [14.12.2019].

⁶² საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04.12.2009, 38¹ მუხლის მე-3 ნაწილი. სანოტარო მედიაციის განხორციელების წესი განისაზღვრება იუსტიციის მინისტრის ბრძანებით.

⁶³ შესაბამისად, სანოტარო მედიაციის განმახორციელებელი პირები, კომპეტენტური ნოტარიუსები არიან, რომლებიც აყალიბებენ სამედიაციო საკითხებთან სამართლებრივ თავსებადობას.

⁶⁴ იქვე, მე-13 მუხლი.

⁶⁵ სუხიგაშვიდი დ., სანოტარო სამართალი, თბ., 2012, 99, 184-186.

⁶⁶ იხ. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2010 წლის 31 მარტის №69-ე ბრძანება „ნოტარიუსთა დისციპლინური პასუხისმგებლობის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე, მე-2 მუხლი, <https://www.notary.ge/res/docs/sakanonmdeblo/axali_aktebi/distsiplinuri_2017.pdf> [14.12.2019].

⁶⁷ გოგოლაძე მ., მაჩიაშიძე გ., სანოტარო სამართალი, თბ., 2016, 62-69, 278.

სანოტარო მოქმედების წარმოება მხარეთა თანხმობით.⁶⁸ აღსანიშნავია რომ კანონისმიერი მემკვიდრისთვის, რომელსაც გაშვებული აქვს სამკვიდროს მიღების ვადები უპირველესად ნოტარიუსის პროფესია და მის მიერ განული დახმარება იმედისმომცემი.⁶⁹ სამწუხაროდ, მედიატორის მიმართ ამ სახის დაინტერესება ნაკლებია, შესაძლოა ვიფიქროთ რომ ეს ისევ სუბიექტური დამოკიდებულების უარყოფითი ხასიათითაა გამოწვეული. ხშირია შემთხვევები, როდესაც ნოტარიუსი მხარეებს ურჩევს სასამართლოსადმი მიმართვის უფლების გამოყენებას. რჩევის მიცემის ფარგლები ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში განსხვავებული ხასიათით ვლინდება.

სანოტარო მედიაციის პროცესი მედიატორ ნოტარიუსს შესაძლებლობას აძლევს რომ პროცესი იყოს მეტად თავისუფალი,⁷⁰ პროცედურული წნეხისგან განეიტრალებული, ხოლო ნოტარიუსის სტატუსი სამოქალაქო პასუხისმგებლობის უარყოფით ეფექტს ნაკლებად განიცდიდეს. საკითხის კვლევის პროცესში გამოიკვეთა ერთ-ერთი პრობლემური საკითხი - რისკის კონტროლის სურვილი. მაგალითად, თუ კონკრეტული ნოტარიუსი განახორციელებს დადგენილი პრაქტიკისგან განსხვავებულ ქმედებას და ამ ქმედებას სხვა ნოტარიუსი დადგენილი პრაქტიკის ფარგლებში მოაქცევდა, ეს უკვე ქმნის გარკვეულ რისკებს, რა დროსაც იქმნება რისკის გადანაწილებისა და სამართლებრივი ტვირთის მიმღებლობის შეგრძნება კონკრეტული ნოტარიუსისათვის.⁷¹ იქნებ, ამიტომაცაა რომ სამემკვიდრეო საქმისწარმოება ფრთხილი, დროში ვრცლად გამოხატული და ერთგვაროვანი ფორმით ხასიათდება.⁷² ერთგვარი სამართლებრივი შებოჭილობა ხელს უშლის უფლებამოსილ სახელმწიფო ორგანოებსა და ნოტარიუსებს რომ სრულად და დამოუკიდებლად იმოქმედონ თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში.

ნოტარიუსის პროფესია საქართველოში დაფასებული და მიღებულია როგორც სანდო და საყოველთაო, მოქალაქეთა ნდობა განაპირობებს დადებით მოლოდინს ნოტარიუსის განსახორციელებელ ქმედებათა მიმართ. შესაბამისად, სამემკვიდრეო საქმისწარმოებაზე უფლებამოსილ პირად ნოტარიუსის დასახელება ბუნებრივი და აუცილებელია.

სახელმწიფო სტრუქტურებისათვის სანდოობის გარანტი ნოტარიუსის მიერ გაცემული სამკვიდრო მონობაა, რატომღაც შეინიშნება ურთიერთობის ფორმისა და სამართალწარმოების წესის ერთგვაროვნება, ხშირ შემთხვევებში გამკაცრება, სანოტარო მოქმედების განხორციელების პროცესში. სანოტარო მედიაცია მოიაზრება როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმა და შესაძლებლობა არამხოლოდ მხარეთათვის, არამედ ნოტარიუსისთვის რომ ღიად და მკაფიოდ დააფიქსიროს საკუთარი აზრი სამემკვიდრეოსამართლებრივ პროცესთან დაკავშირებით. სამართლებრი-

⁶⁸ ჟუნგუა მ., დელიქტური პასუხისმგებლობისა და სახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის თანაფარდობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2009, 52, 54-55.

⁶⁹ იხ. ღია მმართველობის პარტნიორობა საქართველო, სამოქმედო გეგმა 2012-2013, მითითებულია: მსოფლიო ბანკის 2012 წლის კვლევის თანახმად, 2003 წლამდე საჯარო მომსახურება იყო მოშლილი, კორუმპირებული და ბიუროკრატიული ბარიერებით სავსე. სახელმწიფო რეესტრების სისტემა, იქნებოდა ეს დაბადების თუ ახალი ბიზნესის რეგისტრაცია, იყო ქაოტური და კორუმპირებული. საბჭოთა ეპოქის არქივებში ინახებოდა ხარვეზიანი ინფორმაცია. საკუთრების დასარეგისტრირებლად საჭირო იყო რამდენიმე დაწესებულაში მისვლა ხელმოწერებისა თუ სანოტარო დამოწმებისათვის.

⁷⁰ Zarandía T., Chitashvili N., Fragments of Europeanization of Georgian Property Law and Law of Obligations in the Context of Reception of German law, Baltic Journal of European Studies, Tallinn University of Technology, Vol.9, №1(26), 2019, 144-145, <file:///C:/Users/User/Downloads/Fragments_of_Europeanization_of_Georgian_Property_.pdf> [14.12.2019].

⁷¹ შეად. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 22/12/2009, მე-3 მუხლი, საქართველოს კანონის „საჯარო სამსახურის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 27/10/2015, მე-7, მე-8, მე-18 მუხლები, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3031098?publication=24>> [14.12.2019].

⁷² შენგელია ე., რომან შენგელია 70, საიუბილეო კრებული, სამართლის პრობლემები, თბ., 2012, 391.

ვი „სიმორცხვე“ მრავალი ფაქტორითაა განპირობებული, მას უპირველესად განაპირობებს პროფესიული პასუხისმგებლობის დადგომის შიში და დადგენილი პრაქტიკის დარღვევის მიუღებლობა. ასევე, მედიატორი ნოტარიუსი როგორც რჩევის მიმცემი პირი მეტად საინტერესო პერსონაა, ამ ტიპის სტატუსი მხარეებს აფიქრებინებს პროცესის გამართივების წესზე და დაფიქრებას იმ საკითხზე, რომ სასამართლო გადაწყვეტილება ყოველთვის არ წარმოადგენს დავის ეფექტურ დასასრულსა თუ საშუალებას.

კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვა ძირითადად ისევ კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ ხორციელდება, დაცვის მთავარ ინსტრუმენტს კი სასამართლო გადაწყვეტილება წარმოადგენს.⁷³ ეს არცაა გასაკვირი იმ ფონზე, როდესაც სამემკვიდრეო საქმისწარმოების პროცესი არ არის ერთიანი და დანაწევრებულია ნოტარიუსებსა და სახელმწიფო უწყებებს შორის. ნოტარიუსის პროფესიის თავისუფალი მხარე და პროფესიული განვითარების მასშტაბი კარგი ბაზისია კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის საკანონმდებლო გარანტიის შესამუშავებლად, ისე როგორც სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტი გაითავისა ქართულმა ნოტარიატმა.⁷⁴

4. რეკომენდაციები კანონისმიერი მემკვიდრის სტატუსის დაცვის თაობაზე

კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვა აუცილებლად მოითხოვს შესაბამის საკანონმდებლო გარანტიას, რაც გულისხმობს მემკვიდრის სამართლებრივი მოლოდინის დაცვასა და აღიარებას.⁷⁵ სასურველია მემკვიდრემ დაიცვას სამკვიდროს მიღების ვადები, თუმცა ამ წესის შეუსრულებლობა სამკვიდროს მიუღებლობის ერთადერთ საფუძვლად არ უნდა იქცეს.⁷⁶ საინტერესოა, თუ ვინ უნდა იზრუნოს კანონისმიერი მემკვიდრის სტატუსის დაცვის საკანონმდებლო გარანტიაზე?⁷⁷ ასევე, გასათვალისწინებელია, მოსალოდნელი საკანონმდებლო წიაღსვლები ხომ არ შებოჭავს მემკვიდრეს და არსებულზე უარეს მდგომარეობაში ხომ არ ჩააყენებს.⁷⁸ მაგალითისთვის, გავიხსენოთ მიწის რეგისტრაციის პროგრამა, როდესაც საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოს ათასობით მო-

⁷³ საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებული და უზრუნველყოფილი საკუთრებისა და მემკვიდრეობის უფლება მისი დაცვის თვალსაზრისით გულისხმობს სასამართლოში საქმის სამართლიანი განხილვის უფლებას. შესაბამისად, სასამართლო გადაწყვეტილების შესასრულებლად სავალდებულო ხასიათი კანონისმიერ მემკვიდრეთა დადებით პერსპექტივასა და უფლების დაცვის, მათ შორის, მოთხოვნის დაკმაყოფილების ერთგვარ მოლოდინს განაპირობებს.

⁷⁴ იხ. საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ოფიციალური ვებგვერდი, მითითებულია: სამოქალაქო დავების ხანგრძლივი და ძვირადღირებული სასამართლო პროცესის გარეშე, ურთიერთშეთანხმებით, სწრაფად და ეფექტიანად მოსაგვარებლად მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებისთვის მყარი საკანონმდებლო ჩარჩო იქმნება. მედიაციის წახალისებისა და მისთვის პირობების შექმნისათვის კანონპროექტი განსაზღვრავს მედიაციის წარმოების ზოგად პრინციპებს, მისი დანების, წარმართვისა და დასრულების წესებს, მედიატორთა პროფესიული გაერთიანების ორგანიზებისა და საქმიანობის წესს, მედიატორის უფლებამოსილებებსა და მედიაციის პროცესთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებს, <<http://www.justice.gov.ge/News/Detail?newsId=7869>> [14.12.2019].

⁷⁵ შეად. *ჭყონია მ.*, მატერიალური და პროცესუალური ნორმების კონფლიქტის ზოგიერთი საკითხი სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, სადისერტაციო ნაშრომი წარდგენილია სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბ., 2015, 12.

⁷⁶ შეად. Numerus Clausus as a Principle - სამკვიდროს მიღების ზოგადსამართლებრივ საფუძვლებს, მითითებულია: *Graziadei M., Smith L. (eds.), Comparative Property Law Global Perspectives, Research Handbooks in Comparative Law, Edward Elgar Publishing, Northampton, 2017, 105-106.*

⁷⁷ დასახელებული პრობლემის ცალკეულ სუბიექტურ ხასიათთან დაკავშირებით დანვრილებით იხ. არასამთავრობო ორგანიზაცია „კონსტიტუციის 42-ე მუხლი“, ქალი და საკუთრება - ვიცოდეთ ჩვენი უფლებები, იურიდიული ბროშურა, თბ., 2016, 26-30, 34-35, <<https://article42.ge/media/1001447/-2019/02/26/201325f97e32c933b750fb217ba85860.pdf>> [14.12.2019].

⁷⁸ შეად. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-5 მუხლი; ასევე, *ჩიტაშვილი ნ.*, მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 26-27.

ქალაქემ მიმართა მიწის რეგისტრაციის თაობაზე. პრობლემა არსებობს და მხოლოდ ელექტრონული სერვისების განვითარება პრობლემას ვერ აღმოფხვრის.⁷⁹

4.1. გასული საუკუნის დანატოვარი

სანოტაროსამართლებრივი სფეროს განვითარებაში აქტიურ როლს ასრულებს ელექტრონული სერვისები, რეესტრები და მოქალაქეთა დროული მომსახურება. თანამედროვეობის გამოწვევებს ქართული ნოტარიატი და იუსტიციის სამინისტრო ერთი მხრივ, უმკლავდება, თუმცა მეორე მხრივ, უჭირს არასრული და ხარვეზიანი მონაცემების ელექტრონულ სისტემაში აღბეჭდვა, ხოლო მსგავსი დოკუმენტის საფუძველზე საქმისწარმოება.⁸⁰ აღნიშნული გამოწვევა მხოლოდ ქართული ნოტარიატის გამოწვევა როდი გახლავთ,⁸¹ იგი სახელმწიფო სერვისებისა და მომსახურების განვითარების საერთო გამოწვევაა.⁸²

თანამედროვე სტანდარტები ნდობისა და ურთიერთობის ახალ ხარისხს აწესებს, განსაკუთრებით, იურიდიულ დოკუმენტებთან მიმართებაში.⁸³ წარსული გამოცდილება კი ნაკლებად სწავლობდა სისწორისა და უტყუარობის სტანდარტებს.⁸⁴ დაუკვირვებლობა, გულგრილობა და ხარვეზიანი დოკუმენტების შედგენა ჩვეულ მოვლენად იყო ქცეული გასულ საუკუნეში, როდესაც ფაქტის/მოვლენის/დოკუმენტის სამართლებრივ მხარეს უბრალო დანამატის ფუნქცია ჰქონდა. ახლა კი, მიმდინარე რეალობაში, კანონისმიერი მემკვიდრის სუბიექტურ დამოკიდებულებას საფუძვლად სამართლებრივი სტატუსის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია უნდა გააჩნდეს.⁸⁵ იცვლება დრო და სამართლებრივი რეალობა, იხვეწება იურიდიულ დოკუმენტებთან მოპყრობის წესი, თუმცა წარსული დროის მოუგვარებელი პრობლემები თითოეულ ახალ წამოწყებაში შეცდომის სახით გვახსენებს თავს. რა ტიპის საკანონმდებლო რეგულირება დააბალანსებს დასახელებულ პრობლემას?

⁷⁹ მიწის რეგისტრაციის რეფორმის ფარგლებში დადგენილი რეგისტრაციის გამარტივებული წესი, რომელიც 2020 წლის 1 იანვრამდე მოქმედებს, გახდება მიწაზე საკუთრების უფლების რეგისტრაციის ზოგადი წესი და იმოქმედებს უვაადო. მითითებულია: საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე, <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jjpaSQ0N-Ilc5DqH9xSpogYZdaiVAH2_H17ydLgwnrxeBntp457JLrnE> [14.12.2019].

⁸⁰ შეად. *Johnson S.*, Spontaneous Privatization in the Soviet Union. How, Why and Whom?, World Institute for Development Economics Research of the United Nations University, 1991, 2-3, 16, <<https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/WP91.pdf>> [14.12.2019].

⁸¹ *ღოთინიძე ი., ნუცუბიძე მ.*, სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 99-100.

⁸² იხ. The Notary Public Code of Professional Responsibility, National Notary Association Chatsworth, California, July, 2009, Article C: Providing Unauthorized Advice.

⁸³ შეად. *ბუხეძი ი.*, სამეწარმეო საზოგადოებაში წილის კეთილსინდისიერად მოპოვება, ჟურნ. „შედარებითი სამართლის ქართულ - გერმანული ჟურნალი“, №2, 2019, 13-14.

⁸⁴ იხ. *ბახნაბიშვილი გ., წიკლაუხი ს.*, სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 14-15.

⁸⁵ პრობლემის ერთ-ერთი გამოვლინებაა მოქალაქეთა მასშტაბური მიმართვა, ყოველ ჯერზე, როდესაც იცვლება მიწის რეგისტრაციის რეფორმა - იმ მიზნით, რომ მარტივად დაირეგისტრირებენ უძრავ ქონებას, მოქალაქეები არასრული თუ ხარვეზიანი დოკუმენტაციით მიმართავენ შესაბამის ორგანოს, პრობლემურია აზომვითი ნახაზების მომზადების წესი, რეალურად კი ხშირია მემკვიდრეთა მიერ ურთიერთგამორიცხვის, უძრავი ქონების - მიწის ურთიერთგადაფარვისა და უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტების დამალვა/განადგურების საფრთხეები. იხ. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, სტატისტიკა, მითითებულია: 2016 წლიდან დღემდე წარმატებით დარეგისტრირდა 756 000-ზე მეტი განაცხადი, რაც დამოუკიდებლობის აღდგენიდან 2016 წლამდე დარეგისტრირებულ ფართობზე სამჯერ მეტია, <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jjpaSQ0N-Ilc5DqH9xSpogYZdaiVAH2_H17ydLgwnrxeBntp457JLrnE> [14.12.2019].

საგულისხმოა, რომ ამ პრობლემის მიუღებლობა, თავის მხრივ ყველაზე დიდ პრობლემას წარმოადგენს.⁸⁶ მართლაც რომ კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ მოწოდებული მონაცემები და დოკუმენტაცია ახალი სტანდარტის მიმართ შემზღუდველი ხასიათის სანდოობის გამოცდას არ უნდა გადიოდეს. აუცილებელია შეიქმნას წარსულში გაცემული და წარმოებული დოკუმენტაციის ერთიანი განახლებული საკოდიფიკაციო რეესტრი.⁸⁷ მართალია, ეს პროცესი მოითხოვს ფინანსებს, დროსა და კადრებს, თუმცა ერთობ ეფექტური საშუალება იქნება კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის თვალსაზრისით.

4.2. დაუგეგმავი ფინანსები

აღსანიშნავია, სამკვიდრო მონაშთების დამზადებისთვის საჭირო ფინანსების სიჭარბე და მოქალაქეთა იმედგაცრუება პროცესის მართვის სისტემის მიმართ. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ წარმოშობილი სამართლებრივი რეალობა კანონისმიერი მემკვიდრისთვის დაუგეგმავი ფინანსების საფუძველია.⁸⁸ მომსახურებისა და კონსულტაციის ხარჯები საკანონმდებლო დონეზეა განსაზღვრული, თუმცა ეს რეგლამენტაცია ვერ უზრუნველყოფს კანონისმიერი მემკვიდრის ინტერესის ჯეროვან დაცვას. დაუგეგმავი ფინანსები მემკვიდრისთვის ერთგვარი ტვირთია, რომლის გარეშეც ის თავის მოთხოვნას ვერ დაიკმაყოფილებს.⁸⁹ ასევე, მხარისთვის ფინანსური სახსრების აუცილებლობას, მოთხოვნის დაკმაყოფილების დროში გამოხატული ხასიათი და უფლების დაცვის სხვადასხვა საშუალების გამოყენება/არჩევითობა განაპირობებს.

სასურველი იქნება, უფრო მეტი და ეფექტური საერთო პროგრამების დაგეგმვა,⁹⁰ რომლის ფარგლებში მოქალაქეებს სხვადასხვა სახის მომსახურების უფასოდ ან კომბინირებულ ფასში მიღების შესაძლებლობა ექნებათ.⁹¹ მაგალითად, მიწის რეგისტრაციის პროგრამის წარმატებული პროცესი შეგვიძლია მოვიშველიოთ, რამაც დააინტერესა მოქალაქეები თავიანთი პრობლემის დროულად მოწესრიგებაში.⁹² ღია კარის

⁸⁶ იხ. *სიღადე დ.*, უძრავ ნივთებზე საკუთრების მოპოვება უფლებამოსილი და არაუფლებამოსილი პირისაგან, ჟურნ. „შედარებითი სამართლის ქართულ - გერმანული ჟურნალი“, №2, 2019, 44; *კახიგოზია მ.*, *აღაფიშვილი დ.*, საკუთრების უფლების დაცვის უზრუნველყოფა გადასახადებისა და სხვა გადასახადების დაწესებისას, სტატიების კრებული: ადამიანის უფლებათა დაცვა და სახელმწიფოს ვალდებულებები, *კოჩკელია კ. (ხედ.)*, თბ., 2019, 99-100.

⁸⁷ შეად. *ზოიძე ბ.*, საკუთრების უფლების ევოლუცია ქართულ სამართალში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა (თსუ) და მაქს პლანკის სახელობის საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საერთაშორისო კერძო სამართლის ინსტიტუტის ერთობლივი კონფერენციის მასალების კრებული: „საკუთრება და სამართლებრივი სტაბილურობა: საკუთრების ცნების ტრანსფორმაცია“, თბ., 2015, 110, <[https://ncadr.tsu.ge/admin/upload/95702015-Konferenz-Max-Planck-\(1\).pdf](https://ncadr.tsu.ge/admin/upload/95702015-Konferenz-Max-Planck-(1).pdf)> [14.12.2019].

⁸⁸ *კობიაშვილი მ.*, მემკვიდრეობა - სამკვიდრო, სამკვიდროს მიღების პროცედურა და ვადები, მამკვიდრებელი და მემკვიდრეები, მემკვიდრეთა რიგითობა, სავალდებულო წილი, საინფორმაციო ბროშურა - თბილისელების ადვოკატი, თბ., 2011, 17-18, 20-22, <<http://myl.ge/img/original/2015/11/9/-264674472.pdf>> [14.12.2019].

⁸⁹ *Pirveli E. (ed.), Zimmermann J.*, Increased Transparency and Financial Information Availability in Georgia, Caucasus University Publishing House, Tbilisi, 2019, 38-39, 185-186, <<file:///C:/Users/User/Downloads/FinancialTransparencyinGeorgia2019.pdf>> [14.12.2019].

⁹⁰ *ღომიძე თ.*, ინდივიდუალური ადმინისტრაციული აქტის ცნების თავისებურებანი და მისი პრაქტიკული ასპექტების გამოვლინება, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №4(60)'18, 2018, 105.

⁹¹ ფინანსურ რისკთან დაკავშირებით იხ. *Gorgiladze M., Chadunashvili M.*, Introduction of IFRS Standards and Challenges of Their Interpretation in Georgia, Increased Transparency and Financial Information Availability in Georgia, Caucasus University Publishing House, Tbilisi, 2019, 193, <<file:///C:/Users/User/Downloads/FinancialTransparencyinGeorgia2019.pdf>> [14.12.2019]; *კახიგოზია მ.*, *აღაფიშვილი დ.*, საკუთრების უფლების დაცვის უზრუნველყოფა გადასახადებისა და სხვა გადასახადების დაწესებისას, სტატიების კრებული: ადამიანის უფლებათა დაცვა და სახელმწიფოს ვალდებულებები, *კოჩკელია კ. (ხედ.)*, თბ., 2019, 103-104.

⁹² აღსანიშნავია რომ 2020 წლამდე პროგრამის ნაწილობრივი და დროებითი ხასიათი პროგრამაში მონაწილეობისა და ჩართვის არჩევანის შესაძლებლობას იძლეოდა. ახლა, როდესაც იგეგმება 2020 წლიდან დასახელებული გამარტივებული წესის ზოგად წესად გარდაქმნა, ეს გარკვეულ

დღეები, საერთო პროგრამები, სოციალური რეკლამები და უშუალო კომუნიკაცია მოსახლეობასთან ხელს შეუწყობს საკანონმდებლო ხარვეზების უარყოფითი ეფექტის შესუსტებას და მოქალაქეთა დაინტერესებას.⁹³ მოქალაქე, როგორც დაინტერესებული პირი მოტივირებული იქნება საკუთარი მემკვიდრეობის უფლების რეგულირების განხორციელებაში.⁹⁴ მიმდინარე პროგრამები კი მოქალაქის ქმედებებს დროში გამოხატულ შედეგისმომცემ ხასიათს შესძენს. განსაკუთრებით, საინტერესოა მედიაციის, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალების გამოყენება კანონისმიერი მემკვიდრის ინტერესებისა და მოლოდინების დაცვა. ამ მხრივ დაუგეგმავი ფინანსების საკითხი უფრო მეტად რეგულირებად ხასიათს შეიძენს.

4.3. ფაქტობრივი ფლობის სამართლებრივი მხარე

მოქალაქეთა ცნობიერების ამაღლება კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია.⁹⁵ ფაქტობრივი ფლობის სამართლებრივი მხარე მეტად ფართოა და ხშირად საკანონმდებლო ჩარჩოსგან თავისუფალი, სანამ მემკვიდრე არ დაიწყებს სამემკვიდრეო საქმისწარმოებას. სასურველი იქნება მოქალაქეთა კონსულტირებისა და საინფორმაციო ბარათების პროცესის წარმოება, რათა მოქალაქეები დაფიქრდნენ თავიანთი სამემკვიდრეო უფლების სამართლებრივ სტატუსზე.⁹⁶ მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ კანონისმიერი მემკვიდრეები, როგორც წესი ფაქტობრივად ფლობენ სამკვიდროს, მაგ. კომუნალური გადასახადი ისევე მამკვიდრებლის სახელზე ირიცხება, მამკვიდრებლის სახელზეა უძრავი ქონებაც, თუმცა ეს მემკვიდრეს ხელს არ უშლის განახორციელოს სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობა, აი ამაშია მისი მაცდური მხარე. ფაქტობრივი ფლობის სუბიექტური ელემენტით დაიმედებული მემკვიდრე ხელიდან უშვებს სამკვიდროს მიღების ვადებს და ცდილობს რაც შეიძლება გვიან მიმართოს სახელმწიფო ორგანოებს მემკვიდრეობის უფლების რეგისტრაციის თაობაზე.⁹⁷

რისკებს ამაღლებს. მაგ. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ვებგვერდზე მითითებულია: ფართოვდება უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტების ლეგალიზების საფუძვლები. ეს იმას ნიშნავს, რომ დოკუმენტებით, რომლებითაც მიწის რეგისტრაცია დღეს შესაძლებელი არ არის, მოქალაქეები მიწის დარეგისტრირებას შეძლებენ. მაგალითად, მიღება-ჩაბარების აქტი ან მებაღის წიგნაკი კანონმდებლობის მოთხოვნათა დაცვით შედგენილად ჩაითვლება, თუ მასში არ არის მითითებული დოკუმენტის გაცემის წელი. საინტერესოა, როგორ უნდა მოიქცეს უფლება-მოსილი ორგანო, როდესაც მსგავსი ტიპის დოკუმენტი სასამართლო დავაში ჩართულ რამდენიმე კანონისმიერ მემკვიდრეს გააჩნია. არსებობს რისკები, რომ გაუთვინციობიერებლად დარეგისტრირდეს სასოფლო-სამეურნეო და საკარმიდამო მიწები, კანონისმიერ მემკვიდრეთა მიერ გაიზარდოს სხვა მემკვიდრის დამალვის, არ გაცხადებისა და დოკუმენტების განადგურების საფრთხეები, რაც ერთი უკიდურესობიდან მეორე უკიდურესობამდე მიგვიყვანს. აუცილებელია, სახელმწიფოს შესაბამისმა სტრუქტურებმა წინასწარ აამაღლონ ცნობადობა და უშუალოდ რეგისტრაციის ახალი წესისა და ცვლილებების გააზრების შემდეგ დანერგონ როგორც სავალდებულო ზოგადი წესი. დაგეგმილი ცვლილებების შესახებ ინფორმაცია იხ. ლინკზე, <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jjpaSQ0N-Ilc5DqH9xSpogYZdaiVAH2_H17ydLgwnrxeBntp457JLnE> [14.12.2019].

⁹³ შეად. მამაიაშვილი თ., მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი – კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადური 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 149-150.

⁹⁴ დაინტერესებასთან დაკავშირებით იხ. Bondy V., Doyle M., Mediation in Judicial Review: A Practical Handbook for Lawyers, The Public Law Project, London, 2011, 14-15, 24.

⁹⁵ იხ. ყანდაშვილი ი. (ხედ.), დეგაშვილი ნ. (ხედ.), სახელმძღვანელო PRO BONO პროგრამის დანერგვის შესახებ, თბ., 2019, 75-76.

⁹⁶ შეად. ზახანდია თ., ფაქტი vs უფლება: მფლობელობა და საკუთრების უფლება - ურთიერთმიმართება ქართული და ფრანგული სამართლის მიხედვით, ბესარიონ ზოიძე 60, საიუბილეო გამოცემა, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2014, 244-245, 250-252.

⁹⁷ იხ. დანართი №1 - საკითხის განხილვაზე უფლებამოსილი პირები.

საგულისხმოა ის ფაქტი, თუ ვინ უნდა აწარმოოს მოქალაქეთა ცნობიერების ამაღლების პროცესი.⁹⁸ სავარაუდოდ, იმ ორგანომ, რომელსაც შესაბამისი სახსრები და საკითხის სწრაფი რეგულირების ინტერესი გააჩნია.⁹⁹ რთულია პროცესის წარმოების მხოლოდ ნოტარიუსებისთვის დაკისრება, იმ ფონზე, როცა სამემკვიდრეო საქმისწარმოების პროცესში თითოეული ნოტარიუსი თავისი მრწამსითა და სამართლებრივი პრაქტიკით მოქმედებს. კანონისმიერი მემკვიდრის ინტერესი ისევე და ისევე მემკვიდრის მიერ ითვლება, როდესაც არ ან ვერ გეგმავს მემკვიდრეობის უფლების რეგისტრაციის საკითხს.¹⁰⁰

კანონისმიერი მემკვიდრის ყოველდღიური ცხოვრების რუტინული დინება სამემკვიდრეო უფლების სამართლებრივი რეგლამენტაციის წინაშე მეტად დაკნინებული და დაჩაგრულია.¹⁰¹ გამომდინარე იქედან, რომ კანონმდებელი პირდაპირი თუ გაუთვალისწინებელი იმპლემენტაციით არსებულ რეალობას, რომელსაც თავისი პრობლემები და გამოწვევები ახასიათებს, ახალ საკანონმდებლო ჩარჩოში აქცევს. სხვადასხვა ფორმის, სახის და რეგულირების საკანონმდებლო ბაზას უჭირს საქმის ერთიანი სისტემის ფორმირება და პრაქტიკის დამკვიდრება.¹⁰² შესაბამისად, კანონისმიერ მემკვიდრესაც ურჩევნია დაელოდოს საკანონმდებლო ცვლილებების დასრულებას რომ პროცესი საბოლოო სახით აღიქვას.¹⁰³ საკანონმდებლო რეალობა კი კანონისმიერ მემკვიდრეს ამ უკანასკნელის ეფექტური გამოყენების შესაძლებლობას უკარგავს.¹⁰⁴

შექმნილ მდგომარეობაში სამემკვიდრეო საქმისწარმოების ხისტი ხასიათი¹⁰⁵ კანონისმიერ მემკვიდრეს ხელს უშლის¹⁰⁶ მემკვიდრეობის უფლების რეგისტრაციაში.¹⁰⁷

⁹⁸ იხ. ოთხი არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ (ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივა“, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო“, „საქართველოს რეგიონული მედიის ასოციაცია“) მომზადებული კვლევა თემაზე: „საკუთრების უფლების დაცვის პრობლემა დაბა მესტიის მაგალითზე, თბ., 2011, 10-12, 15-17, <http://www.greenalt.org/webmill/data/file/publications/Report_Mestia_geo.pdf> [14.12.2019].

⁹⁹ ზაჩანდია თ., სამეზობლო სამართალი და კერძოსამართლებრივი თემის ვალდებულების შინაარსი ქართულ სამართალში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2018, 9-10.

¹⁰⁰ შეად. ბაქჩაძე თ., სამკვიდროს ფაქტობრივი დაუფლება, სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია სამართლის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, თბ., 2018, 35, <<https://openscience.ge/bitstream/1/65/1/Tamar%20Bakradze.pdf>> [14.12.2019].

¹⁰¹ რაც გულისხმობს კანონისმიერი მემკვიდრის სამემკვიდრეო უფლების საკანონმდებლო რეგულირების მიღმა აღმოჩენის საფრთხის რეალურობას.

¹⁰² ავტორის შენიშვნა: სამემკვიდრეო უფლების რეგისტრაციასთან დაკავშირებული პრობლემები დროში ხანგრძლივდება და საკანონმდებლო რეგულირების მოქმედების ფარგლებს გარეთ რჩება, რაც კანონისმიერი მემკვიდრის ინტერესებსა და მოლოდინს ეფექტური დაცვის შესაძლებლობის გარეშე ტოვებს.

¹⁰³ მისასაღებელია მინის რეგისტრაციის რეფორმის ახალი ეტაპი, რომელიც 2020 წლიდან ამოქმედდება. განსაკუთრებით, აღსანიშნავია რომ შესაძლებელი ხდება საკუთრების უფლების რეგისტრაცია იმ კომპლების (ოჯახების) მფლობელობაში არსებულ მინის ნაკვეთებზე, რომლებიც აღრიცხულნი არიან საკომლო წიგნებში, მაგრამ საკომლო წიგნში მათი ქონებრივი მდგომარეობის შესახებ ინფორმაცია შევსებული არ არის. მითითებულია: საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე, <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jpaSQ0N-Ilc5DqH9xSpoGY-ZdaiVAH2_H17ydLgwnrxeBntp457JLrnE> [14.12.2019].

¹⁰⁴ ავტორის შენიშვნა: კანონმდებლის გააქტიურება ცალკეულ და პრობლემურ საკითხებთან დაკავშირებით, ხშირად დაკავშირებულია კონკრეტულ პრეცედენტთან და ამ პრეცედენტის შემდეგ დამდგარ გამოხმაურებასთან. ამ ფორმით გააქტიურებული კანონმდებელი სწრაფი, ნაჩქარავი და გაუთვალისწინებელი შედეგის მქონე ქმედებებით ხასიათდება, რაც გამოხატულებას ახალ საკანონმდებლო აქტებში პოვებს. შესაბამისად, კანონისმიერი მემკვიდრის სამემკვიდრეო უფლების რეგისტრაციის საკითხი კიდევ უფრო რთულდება და უარყოფით ხასიათს იძენს. მაგ. საქართველოში მომხდარი კონკრეტული სტიქიის შემდეგ ნამოჭრილი შემდეგი პრობლემა: რეგისტრირებული/არარეგისტრირებული მინის ნაკვეთისა და მდინარის მომიჯნავე საზღვრების დაშორების შესახებ. ასევე, ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობით გამოწვეული მინის ნაკვეთის აღიარების დაჩქარებული წესი და პროცესის საერთო თვალსაზრისით ხარვეზიანობა.

¹⁰⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკორტების პალატის 2009 წლის 21 იანვრის განჩინება საქმეზე №ას-597-824-08, მითითებულია: საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სამოქალაქო, სამენარმეო და სხვა კატეგორიის საქმეებზე - საო-

ცხადია, მხოლოდ ცნობიერების ამაღლება არ იქნება საკმარისი,¹⁰⁸ თუ შესაბამისი ორგანოების მხრიდან არ მოხდა საქმისწარმოების წესების დახვეწა,¹⁰⁹ თუმცა ცნობიერების ამაღლება ერთი მხრივ, წინ გადადგმულ ნაბიჯად შეიძლება ჩაითვალოს.¹¹⁰

5. დასკვნა

სტატიაში განხილულმა საკითხებმა წარმოაჩინა კანონისმიერი მემკვიდრის სამართლებრივი სტატუსის საკანონმდებლო დონეზე ეფექტური დაცვის აუცილებლობა და სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობით მიღების ცალკეული თავისებურებები. არსებული საკანონმდებლო რეგულირების შეფასების საფუძველზე დაზუსტდა პრობლემური საკითხების გადაწყვეტისა და მოქალაქეთა მომსახურების სერვისის განვითარების პერსპექტივა.¹¹¹ ეტაპობრივად შეფასდა პროცესში მონაწილე უფლებამოსილი ორგანოებისა¹¹² და დასახელებული დოკუმენტების არსი,¹¹³ მათ შორის პროცესში კანონისმიერი მემკვიდრის მონაწილეობის ხარისხი. განსაკუთრებით, მტკიცების ტვირთისა და სამართლებრივი შედეგის მიუღებლობის საკითხები. აქტუალური საკითხების ირგვლივ წამოჭრილი პრობლემის გადასაწყვეტად საკანონმდებლო ცვლილებებთან ერთად მოქალაქეთა ცნობიერების ამაღლება ეფექტური საშუალება იქნება პრობლემის უარყოფითი ეფექტის გასაწესრავლებლად.¹¹⁴

სამემკვიდრეოსამართლებრივი პროცესის წარმართვის ცალკეულ ეტაპზე შესაძლოა მოიაზრობდეს საადვოკატო დახმარების სერვისის ჩართულობის აქტიური ხასიათი,¹¹⁵ თუმცა სახელმწიფო უწყებების კეთილი ნება დასახელებული საკითხის პრობლემურობის მიმართ უფრო ცალსახა, ღია და აღქმადი უნდა იყოს. კანონისმიერ მემკვიდრეს სახელმწიფო სერვისების ღიაობამ თავისი მოთხოვნის დაკმაყოფილების პერსპექ-

ჯახო და მემკვიდრეობითი სამართალი, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ოფიციალური ვებგვერდი, №7, 2010, 63, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/kr20107.pdf>> [14.12.2019].

¹⁰⁶ იქვე, 15-16, 50.

¹⁰⁷ იხ. *ხოდგისი დ., გიუგვი მ.*, „ლანდესას“ კვლევა თემაზე: „მოქალაქეთა ქონებრივი უფლებების შეფასება საქართველოში“, გამოცემა მომზადდა აღმოსავლეთ - დასავლეთის მართვის ინსტიტუტის (EWMI) „მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობის და სამართლებრივი გაძლიერების“ პროექტისთვის (JILEP), თბ., 2013, 7-10, 17-19, 33-38.

¹⁰⁸ *Sprankling J. G.*, Understanding Property Law, North Carolina: Carolina Academic Press, LLC, Durham, 4th ed., 2016, 13-15.

¹⁰⁹ შეად. *ზაჩანდია თ.*, ბინის საკუთრების მოწესრიგება მრავალბინიან სახლებში, მაია კოპალეიშვილი 55, საიუბილეო კრებული, თბ., 2019, 19-20.

¹¹⁰ შეად. *მამიაშვილი თ.*, მოსამართლის ფუნქცია სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დამთავრებისას და შედეგები, რომელიც მიიღწევა მორიგებით, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 86, 88-89, შემდეგს: *ჩანგლაძე ხ.*, ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 239.

¹¹¹ საკანონმდებლო აქტების დახვეწასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია ასოცირების შესახებ შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების საკითხი, იხ. *ქაჩავა ე.*, ასოცირების შეთანხმება - სპეციფიკური ნიშან-თვისებების მქონე განსაკუთრებული საერთაშორისო ხელშეკრულება, სერგო ჯორბენაძე 90, საიუბილეო გამოცემა, თბ., 2019, 168-169, 174-175.

¹¹² იხ. დანართი №1 - საკითხის განხილვაზე უფლებამოსილი პირები.

¹¹³ იხ. დანართი №2 - დასახელებულ დოკუმენტაციასთან ჩამონათვალი მემკვიდრეთათვის.

¹¹⁴ უარყოფით ეფექტთან დაკავშირებით იხ. ოთხი არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ (ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივა“, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო“, „საქართველოს რევიონული მედიის ასოციაცია“) მომზადებული კვლევა თემაზე: „საკუთრების უფლების დაცვის პრობლემა სოფელ გონიოს მაგალითზე“, თბ., 2011, 13-14, 17-18, <http://www.osgf.ge/files/publications/2011/Gonio_GEO_WEB.pdf> [14.12.2019].

¹¹⁵ იხ. *ყანდაშვილი ი. (ხედ.), გეგაშვილი ნ. (ხედ.)*, სახელმძღვანელო PRO BONO პროგრამის დანერგვის შესახებ, თბ., 2019, 64-65, 69.

ტივის ეფექტურობა უნდა დაანახოს, რაც ასევე, გულისხმობს ნეგატიური შედეგების დადგომის შესაძლებლობის აღქმასაც.

მართალია ის ფაქტი, რომ მხოლოდ საკანონმდებლო რეგლამენტაცია ვერ შეცვლის არსებულ პრობლემებს, თუ კანონისმიერი მემკვიდრე არ გაიზრებს თავისი სტატუსის დაცვის აუცილებლობას.¹¹⁶ გასული საუკუნის გამოცდილება და გულგრილი/ჩვეულებრივი დამოკიდებულება იურიდიული დოკუმენტებისა და ფაქტების მიმართ, თანამედროვე რეალობაში საკანონმდებლო ხარვეზებსა და უზუსტობებს ქმნის.¹¹⁷ აღსანიშნავია რომ თანამედროვე, ქართული საკანონმდებლო რეალობა მუდმივი განვითარებისა და დახვეწის ეტაპზე იმყოფება, რაც პროცესის მართვის ეტაპზე ცალკეულ პირებს საშუალებას აძლევს იმოქმედონ მყარად დადგენილი არასრული პრაქტიკის საფუძველზე. შესაბამისად, კანონისმიერ მემკვიდრეს ამ პრაქტიკის გადალახვაც უხდება. საბოლოოდ, პროცესი დროში გახანგრძლივებულ და ფინანსური თვალსაზრისით მემკვიდრისთვის უარყოფითად გაჯერებულ სახეს იძენს.

კანონისმიერი მემკვიდრისთვის მნიშვნელოვანია თავისი სამემკვიდრეო უფლების დროული რეგისტრაცია და სამკვიდროს თავისუფალი განკარგვის შესაძლებლობის ფორმირება. ამიტომაც, ხშირად მხარეებს, სასამართლოს მიერ ცალკეული გადაწყვეტილების მიღების პერსპექტივა უფრო მეტად ეფექტურად ესახებათ ვიდრე მედიაციის პროცესი.¹¹⁸ რეალურად, სასამართლოში საქმის სამართალწარმოება მემკვიდრისთვის მტკიცებულებების წარდგენასთან ერთად მრავალ რისკსა და საჭიროებას მოითხოვს. ასევე, გასათვალისწინებელია ნოტარიუსის მხრიდან უფლებამოსილების განხორციელების ფარგლები და უწყებრივი გადამისამართება სხვა უფლებამოსილ ორგანოზე.

კონსტიტუციით აღიარებული და უზრუნველყოფილია საკუთრებისა და მემკვიდრეობის უფლება. შესაბამისად, კონსტიტუცია კანონისმიერი მემკვიდრის მემკვიდრეობის უფლების და მისი, როგორც კერძო მესაკუთრისა და მემკვიდრის დაცვის უპირველესი და მნიშვნელოვანი გარანტია. ამიტომაც, კანონისმიერი მემკვიდრის დაცვის საკანონმდებლო გარანტიების შექმნა და არსებული საკანონმდებლო რეგულირების დახვეწა სწორედ რომ კონსტიტუციასთან უნდა იყოს შესაბამისობაში და ის არ უნდა ლახავდეს სხვა პირთა უფლებებს.¹¹⁹

სასურველია კანონისმიერი მემკვიდრის სტატუსის დაცვა კანონისმიერი მემკვიდრის ცნობიერების ამაღლებით დაიწყოს,¹²⁰ ფაქტობრივი ფლობით სამკვიდროს მიღების საკითხი კი საკანონმდებლო დონეზე უფრო მეტად დაიხვეწოს.¹²¹ განსაკუთრებით,

¹¹⁶ ავტორის შენიშვნა: დასახელებული პირის (მემკვიდრის მხრიდან) პირადი სამემკვიდრეოსამართლებრივი სტატუსის გააზრების პროცესი დროსა და სივრცეში ნეიტრალურ და განჭვრეტად ხასიათს უნდა ატარებდეს.

¹¹⁷ შეად. *Singer J. W.*, *The Rule of Reason in Property Law*, University of California, Davis School of Law, Vol. 46, №5, 2013, 1380, 1389-1390, <https://lawreview.law.ucdavis.edu/issues/46/5/Articles/46-5_Singer.pdf> [14.12.2019].

¹¹⁸ სანოტარო მედიაციასთან დაკავშირებით დამატებით იხ. დანართი №3 - ნოტარიუსისა და მედიატორი ნოტარიუსის პროფესიის მიმომხილველი ცხრილი.

¹¹⁹ იგულისხმება კანონისმიერი მემკვიდრე, რომელიც კანონის დაცვითა და სამკვიდროს მიღების კანონით დადგენილ ვადაში მიიღებს სამკვიდროს.

¹²⁰ ავტორის შენიშვნა: პროცესის წარმართვის ძირითად მოდულთან ერთად, გასათვალისწინებელია მათ შორის, მოქალაქის მიერ სამართლებრივი შედეგების მიღებისა და მათზე უარის თქმის საკითხი. კონსულტირების ეტაპის არსი მდგომარეობს დაინტერესებული პირის სამართლებრივი გათვინობიერების აუცილებლობაში, ძირითადად პროცესი შესაძლოა წარმართოს ადვოკატის, ადვოკატ - წარმომადგენლისა და სხვა რჩევის მიმცემი პირის მონაწილეობით.

¹²¹ ავტორის შენიშვნა: პრობლემები არსებობს, ცალკეულ შემთხვევებში ტურისტული ზონებისა და სხვა სივრცეების განვითარება პრობლემებს ახალ ხასიათს სძენს, სადაც კანონისმიერი მემკვიდრის ინტერესს თან სხვა არაერთი ზეგავლენის მომხდენი გარემოებაც ერთვის. ხშირია უფლებამოსილ ორგანოთა მხრიდან არასისტემური და არაგეგმაზომიერი სამუშაოების ჩატარება, მაგ. მიწის აღიარების კომისიებმა ხშირ შემთხვევაში ბათილად ცნეს მათ მიერვე აღიარებული მიწის ნაკვეთის საკუთრების მოწმობები, უფლებააღიარებული მიწის ნაკვეთის ჩამორთმევა კი თა-

მოქალაქეთა მომსახურების სერვისების დახვეწის თვალსაზრისით. შესაბამისად, კანონისმიერი მემკვიდრისთვის მყარი საკანონმდებლო გარანტიების შექმნა სტაბილურობისა¹²² და პროცესის ეფექტური მართვის შეგრძნების ფორმირების წინასწარგანწყობას წარმოადგენს,¹²³ რა დროსაც კანონისმიერი მემკვიდრის ინტერესები მხოლოდ სამკვიდროს მიღების ვადის მოქმედების ფარგლებში არ უნდა იზღუდებოდეს.¹²⁴

სამემკვიდრეო უფლების განხორციელება მემკვიდრის მიერ შესაბამისი ქმედებების განხორციელების მოვალეობას საჭიროებს. შესაბამისად, იგი მოიაზრება, როგორც შესაძლებლობა, კანონისმიერ მემკვიდრეს მფლობელობაში ჰქონდეს, ისარგებლოს, განკარგოს - სამკვიდრო მასაში შემავალი და ფაქტობრივი ფლობით მიღებული, ჯერჯერობით კი მამკვიდრებლის საკუთრებაში არსებული ობიექტი. სამემკვიდრეო უფლება კანონისმიერ მემკვიდრეს აძლევს შესაძლებლობას ისარგებლოს სამკვიდრო მასაში შემავალი სიკეთით, ეს არის ნება, სამემკვიდრეო უფლებით ბოძებული შესაძლებლობა, რომლის განხორციელება კანონისმიერ მემკვიდრეზეა დამოკიდებული. დასახელებული უფლება რომ არ იყოს უბრალო ფიქცია ან დეკლარაციული ხასიათის მას უნდა შეესაბამებოდეს უფლებამოსილი პირის მოვალეობა,¹²⁵ უფლების განხორციელების თვალსაზრისით - მიიღოს სამკვიდრო. სამემკვიდრეო უფლებასა და ამ უფლების განხორციელებას შორის არსებული კავშირი კანონისმიერი მემკვიდრის სტატუსის, საკანონმდებლო დონეზე დაცვის, ეფექტური საშუალების შექმნის აუცილებლობას აყენებს დღის წესრიგში.

ვიდანვე შემზღუდველ, მოულოდნელ და შერჩევით ხასიათს ატარებდა. დასახელებულ საკითხთან დაკავშირებით, მათ შორის აღიარებული მიწის ნაკვეთების ჩამორთმევის საკითხის უარყოფით ეფექტთან კავშირში, იხ. ოთხი არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ (ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივა“, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო“, „საქართველოს რეგიონული მედიის ასოციაცია“) მომზადებული კვლევა თემაზე: „საკუთრების უფლების დაცვის პრობლემა სოფელ გონიოს მაგალითზე“, თბ., 2011, 14-16, <http://www.osgf.ge/files/publications/2011/Gonio_GEO_WEB.pdf> [14.12.2019].

¹²² მიწის რეგისტრაციის რეფორმის ეფექტურობის განმაპირობებელი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობა ფინანსებისა და მემკვიდრეთა სტატუსის სტაბილურობის გარანტირებაა. შესაბამისად, დავეგმილი რეფორმისა და საკანონმდებლო რეგულაციის ფარგლებში 2020 წლიდან ეტაპობრივად კანონის ფარგლებში, 2022 წლის 1 იანვრამდე დოკუმენტაციის მოძიება და სისტემატიზაცია, გარიგებაზე მხარეთა ხელმოწერების დამოწმება, სანოტარო მედიაცია, მიწის ნაკვეთზე საკუთრების უფლების აღიარება, ფაქტების კონსტატაცია უსასყიდლოდ, საზღაურის გარეშე შესრულება, ხოლო მიწის ნაკვეთზე საკუთრების უფლება და მასში ცვლილება სააგენტოს მიერ განუული მომსახურების საფასურის გადახდის გარეშე დარეგისტრირდება. ამასთან, სისტემური რეგისტრაციის ფარგლებში, 2022 წლის 1 იანვრამდე სამკვიდრო მონუმენტის გაცემა უფასო იქნება, მითითებულია საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე, <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jppaSQON-Ilc5DqH9xSpogYZdaiVAH2_H17ydLgwnrxeBntp457JLrnE> [14.12.2019].

¹²³ გასათვალისწინებელია მიწის რეგისტრაციის რეფორმის ახალი ეტაპი, რომელიც 2020 წლიდან ითვალისწინებს მიწის გამარტივებული რეგისტრაციის ზოგად წესს. იხ. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jppaSQON-Ilc5DqH9xSpogYZdaiVAH2_H17ydLgwnrxeBntp457JLrnE> [14.12.2019]; მითითებულია: ფართოვდება მიწის მფლობელობის დამადასტურებელი დოკუმენტის ცნება. მათ შორის, თუკი დღეს ასეთ დოკუმენტად მიიჩნევა ტექნიკური ინვენტარიზაციის არქივში აღრიცხული, 1994 წლამდე თვითნებურად დაკავებული მიწა, ახალი რეგულაციით ეს წესი გავრცელდება 2004 წლის 4 ოქტომბრამდე თვითნებურად დაკავებულ მიწებზე, რაც მიწის დაკანონებას გაუადვილებს მოქალაქეებს, რომლებიც მიწის ნაკვეთებს 1995 წლიდან ფლობენ.

¹²⁴ იგულისხმება, რომ დასახელებული პირობა არ უნდა წარმოადგენდეს საქმისწარმოებაზე უარის თქმის ერთადერთ საფუძველს.

¹²⁵ შეად. ზოიძე ბ., საკუთრების უფლების ევოლუცია ქართულ სამართალში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა (თსუ) და მაქს პლანკის სახელობის საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საერთაშორისო კერძო სამართლის ინსტიტუტის ერთობლივი კონფერენციის მასალების კრებული: „საკუთრება და სამართლებრივი სტაბილურობა: საკუთრების ცნების ტრანსფორმაცია“, თბ., 2015, 112, <[https://ncadr.tsu.ge/admin/upload/95702015-Konferenz-Max-Planck-\(1\).pdf](https://ncadr.tsu.ge/admin/upload/95702015-Konferenz-Max-Planck-(1).pdf)> [14.12.2019].

დანართი №1 - საკითხის განხილვაზე უფლებამოსილი პირები

უფლებამოსილი ორგანო/პირი	სავალდებულო მონაწილეობა	არასავალდებულო მონაწილეობა
ნოტარიუსი	<p>ნოტარიუსის მონაწილეობა სავალდებულოა სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლის შემდეგ სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობის საფუძველზე სამემკვიდრეო სამართალწარმოების დაწყების შემთხვევაში,¹²⁶ რა დროსაც პროცესის წარმატებით დასრულების შემთხვევაში გაიცემა სამკვიდრო მოწმობა.¹²⁷</p> <p>სამკვიდრო მოწმობა გაიცემა საჯარო რეესტრში წარსადგენად მემკვიდრეობის უფლების სარეგისტრაციოდ.</p> <p>ნოტარიუსის ჩართულობა საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული.</p>	<p>კომლის საერთო ქონებაზე მემკვიდრეობის შემთხვევაში, კომლის ცოცხლად დარჩენილი წევრი საჯარო რეესტრში წარადგენს განცხადებას. თუ კომლის საერთო საკუთრების მახასიათებლები არ იძენება აუცილებელია ცნობა კომლის შემადგენლობისა და მასზე რიცხული ქონების შესახებ.¹²⁸</p> <p>მოქალაქის მიერ საკადასტრო მონაცემების წარდგენის შემთხვევაში საჯარო რეესტრი დამოუკიდებლად დაადგენს საჭირო ცნობების შესაბამისობას წარმოდგენილ მონაცემებთან.</p>
მედიატორი	<p>კერძო მედიაციის შემთხვევაში არ არის სავალდებულო და დამოკიდებულია მხარეთა არჩევანზე.¹²⁹ გასათვალისწინებელია „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოქმედების ფარგლები.¹³⁰</p> <p>სავალდებულოობის საკითხი მიემართება დავის შინაარსსა და სასამართლო მედიაციისადმი ქვემდებარეობას.</p>	<p>მედიატორის მონაწილეობა არასავალდებულო, თუმცა სასურველი კანონისმიერ მემკვიდრეთა შორის დავის შემთხვევაში.</p> <p>გასათვალისწინებელია სავალდებულო სასამართლო მედიაციის, სანოტარო მედიაციისა და კერძო მედიაციის ურთიერთმიმართებების დადგენა.</p>
მედიატორი ნოტარიუსი	<p>სავალდებულო სანოტარო მედიაცია ხორციელდება „სახელმწიფო პროექტის ფარგლებში მიწის ნაკვეთებზე უფლებათა სისტემური და სპორადული რეგისტრაციის სპეციალური წესისა და საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე,</p> <p>სავალდებულოობა განსაზღვრულია კანონით.¹³¹</p>	<p>სანოტარო მედიაცია შეიძლება განხორციელდეს მაგ. სამემკვიდრეოსამართლებრივ დავებთან დაკავშირებით მხარეთა სურვილის ნებაყოფლობითობის გათვალისწინებით.¹³²</p> <p>სანოტარო მედიაციის განხორციელების შესაძლებლობა რეგულირებულია საკანონმდებლო დონეზე.</p>

¹²⁶ სამემკვიდრეოსამართლებრივ სამართალწარმოების პროცესში საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრულია ნოტარიუსის მონაწილეობის სავალდებულოობა, კერძოდ შედეგის სახით სამკვიდრო მოწმობის გაცემის პერსპექტივით, რასაც ეყრდნობა შემდგომში საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო, როდესაც არეგისტრირებს კონკრეტულ პირს მემკვიდრედ, იხ. საქართველოს კანონი „ნოტარიუსის შესახებ“ საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 38¹-ე მუხლი.

¹²⁷ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №271-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 77-ე მუხლი.

¹²⁸ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1513¹-ე მუხლის პირველი ნაწილი, მითითებულია: „თუ კომლის ქონებაზე საკუთრების უფლება საჯარო რეესტრში რეგისტრირებული არ არის, კომლის საერთო ქონებაზე სამკვიდრო გაიხსნება კომლის ბოლო წევრის გარდაცვალების დღიდან, თუკი საკომლო წიგნის საარქივო ჩანაწერებში მითითებული კომლის ყველა წევრი, 2019 წლის 1 აგვისტოს მდგომარეობით, გარდაცვლილია“.

¹²⁹ შეად. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-4 მუხლი.

¹³⁰ იქვე, პირველი მუხლის მე-3 ნაწილი.

¹³¹ საქართველოს კანონი „სახელმწიფო პროექტის ფარგლებში მიწის ნაკვეთებზე უფლებათა სისტემური და სპორადული რეგისტრაციის სპეციალური წესისა და საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 03/06/2016, მე-18 მუხლი.

<p>სასამართლო</p>	<p>მონაცემთა არასაკმარისობისა და ნოტარიუსის ჩართვის უშედეგო ხასიათიდან გამომდინარე. აგრეთვე, ნოტარიუსის/ადვოკატის რეკომენდაციის საფუძველზე კონკრეტული პროცედურის უშედეგოდ ამონურვის შემთხვევაში.¹³³</p> <p>მხარეები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ სასამართლო გადაწყვეტილების საყოველთაო სავალდებულობასა და კანონის მოქმედების ძალას.</p> <p>სავალდებულობის კომპონენტის განსაზღვრისას ერთმანეთს ენაცვლება მხარეთა მოლოდინები და კანონის იმპერატიული მოთხოვნები პროცესის წარმოების ცალკეულ ეტაპზე.</p>	<p>დამოკიდებულია კანონისმიერი მემკვიდრის პოზიციასა და ინტერესზე, მტკიცებულებათა ხარისხსა და სამემკვიდრეო დავის მიმდინარეობაზე.</p> <p>სასამართლო გადაწყვეტილების მიმართ კანონისმიერი მემკვიდრეები დადებით მოლოდინსა და წინასწარგანწყობას იქმნიან, შემდგომში კი ხშირად იკვეთება მათი იმედგაცრუება დროში გახანგრძლივებული პროცესისა და დაუგეგმავი ხარჯების გამო.</p> <p>გასათვალისწინებელი სასამართლო ბაჟისა და სამართალწარმოებასთან დაკავშირებული სხვა ხარჯების საკითხი.</p>
<p>საჯარო რეესტრი</p>	<p>ნოტარიუსის მიერ გაცემული სამკვიდრო მონუმობის საფუძველზე საჯარო რეესტრი არეგისტრირებს მემკვიდრე პირს მესაკუთრედ. მემკვიდრეობის უფლების რეგისტრაციის შემდეგ მზადდება უძრავი ქონების ამონაწერი, სადაც მითითებულია განმცხადებელი პირი სამკვიდროს მესაკუთრედ.¹³⁴</p> <p>სამკვიდრო მონუმობისა და რეგისტრაციის მონაცემები ერთმანეთს უნდა ემთხვეოდეს.</p>	<p>მონაცემებისა და ინფორმაციის გამოთხოვისა და მოთხოვნილი დოკუმენტაციის მიღების ეტაპზე. კანონისმიერი მემკვიდრე გამოითხოვს მოთხოვნილ დოკუმენტაციას, რომელსაც აგროვებს შემდგომში მოთხოვნის ჩამოსაყალიბებლად, ამ მონაცემების წარდგენის/წამდვილობის ვადა მონაცემის ტიპზეა დამოკიდებული.</p>
<p>ეროვნული არქივი</p>	<p>ეროვნული არქივის მონაწილეობა სავალდებულოა: პირის დაბადების მონუმობის, საკომლო მონუმობისა და სხვა ინფორმაციის/დოკუმენტაციის გამოთხოვის შემთხვევაში.¹³⁵</p>	<p>დაინტერესებული პირის მიერ ინფორმაციის მოძიების შესახებ განცხადების წარდგენის პროცესში.</p>
<p>მუნიციპალიტეტი</p>	<p>პროცესში ჩართვის შესაძლებლობა ფაქტობრივი ფლობისა და მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრების შესახებ ცნობის გაცემის თაობაზე.¹³⁶</p>	<p>დამოკიდებულია მონაწილეობის ხარისხსა და პროცესში დოკუმენტაციის გაცემის საჭიროებაზე.</p>

¹³² საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“ საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 38¹-ე მუხლი; შემდგომი მითითებით: საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ბრძანება №71, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 101-ე მუხლი.

¹³³ იხ. საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 24/08/1995, 31-ე მუხლი.

¹³⁴ საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, უძრავი ქონების რეესტრი, <<https://napr.gov.ge/udzravi>> [14.12.2019].

¹³⁵ საქართველოს ეროვნული არქივის ოფიციალური ვებგვერდი, საკომლო წიგნები, საკომლო ჩანაწერების მონაცემთა ბაზაში შესულია ინფორმაცია საქართველოს ეროვნული არქივის ტერიტორიულ ორგანოებში - რეგიონულ და ადგილობრივ არქივებში დაცულ საკომლო წიგნებზე, რომლებიც სასოფლო საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტების მიერ ყოველ 3 წელიწადში ერთხელ (შემდგომ 5 წელიწადში ერთხელ) ივსებოდა თითოეულ კომლზე (ოჯახზე) და რომელშიც ასახულია კომლის (ოჯახის) შემადგენლობა, თითოეული წევრის დაბადების თარიღი და კომლის ქონება. სერვისი მომხმარებელს საშუალებას აძლევს გაიგოს, რომელი სოფლის (დაბა, უბანი, დასახლება), რომელი წლების საკომლო წიგნები ინახება ეროვნულ არქივში, <<http://www.archives.gov.ge/-ge/sakomlo-wignebi>> [14.12.2019].

¹³⁶ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ბრძანება №71, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, 85-ე მუხლი.

დანართი №2 - დასახელებულ დოკუმენტაციათა ჩამონათვალი მემკვიდრეთათვის

დოკუმენტი	მამკვიდრებელი	კანონისმიერი მემკვიდრე
<p>ცნობა კომლის შემადგენლობისა და მასზე რიცხული ქონების შესახებ</p>	<p>მამკვიდრებელი შესაძლოა არ იყოს კომლის ბოლო წევრი, თუმცა კომლის საკუთრება მის სახელზე იყოს რეგისტრირებული, ამ შემთხვევაში პრობლემა წარმოიშობა საკუთრებისა და თანასაკუთრების (კომლის საკუთრების) საჯარო რეესტრში არასწორად დარეგისტრირების დროს, რაც ესოდენ ხშირ შემთხვევას წარმოადგენდა 2008 წლამდე და მას შემდეგაც,¹³⁷ როდესაც ელექტრონულად დაიწყო უძრავი ქონების შესახებ ინფორმაციის განთავსება საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე.</p>	<p>ფიზიკური პირი, თუ ის კომლის ცოცხლად დარჩენილი წევრია, გამოითხოვს ცნობას კომლის შემადგენლობისა და მასზე რიცხული ქონების შესახებ, ხშირია ნოტარიუსის მხრიდან კომლის მემკვიდრეობის საკითხის ზოგადი წესით გადაწყვეტა რაც,¹³⁸ როგორც წესი არაეფექტურია კომლის ცოცხლად დარჩენილი წევრისთვის, რამეთუ ამ დროს შესაძლოა კომლის არაწევრი, თუმცა სხვა კანონისმიერი მემკვიდრე ჩაერთოს სამემკვიდრეო საქმისწარმოებაში.</p>
<p>საინფორმაციო ბარათი</p>	<p>მამკვიდრებლის საინფორმაციო ბარათი გაიცემა კანონისმიერი მემკვიდრის მიმართვის საფუძველზე, შესაბამისი ფორმითა და კანონით დადგენილ ვადაში. აუცილებელია ნათესაური კავშირისა და მამკვიდრებლის პირადი მონაცემების დადგენის ეტაპზე ცალკეულ საკითხთა ეფექტური რეგულირება.</p> <p>მამკვიდრებლისა და მემკვიდრის საცხოვრებელი ადგილები თუ ისინი ერთად ცხოვრობდნენ, როგორც წესი ამ დოკუმენტში უნდა ემთხვეოდეს ერთმანეთს, რომ დადგინდეს სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობისა და მამკვიდრებელთან ერთად ცხოვრების საფუძვლიანობა.</p>	<p>კანონისმიერი მემკვიდრე გამოითხოვს საინფორმაციო ბარათს თავის სახელზე. საინფორმაციო ბარათის დამზადების ღირებულება გასწავლულია კანონით. მემკვიდრისთვის ეს დოკუმენტი სამართლებრივი სტატუსის დასადგენად აუცილებელია, ამავე დოკუმენტში მითითებულია პირის საცხოვრებელი ადგილი.</p> <p>საინფორმაციო ბარათი პირადობის მოწმობის ინფორმაციულ ეკვივალენტად მოიაზრება.</p>

¹³⁷ საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, საკუთრების უფლების რეგისტრაცია სასოფლო - სამეურნეო მიწის ნაკვეთზე, იმისათვის, რომ კონკრეტულ სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთზე დარეგისტრირდეს/წარმოიშვას საკუთრების უფლება, აუცილებელია მოხდეს ამ უფლების რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში. მხოლოდ ამის შემდეგ შეეძლება მესაკუთრეს თავისი შეხედულებისამებრ განკარგოს მის საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთი. დადგენილი წესი გამოუსადეგარი ხდება, როდესაც კომლის საკუთრება მხოლოდ ერთი წევრის საკუთრებად დაარეგისტრირა საჯარო რეესტრში, ამ შემთხვევაში, საჯარო რეესტრი ფაქტის მიმართ გულგრილია, მანამ, სანამ კომლის სხვა ცოცხლად დარჩენილი წევრი არ დაიწყებს საქმისწარმოებას, ავტომატურად ხარვეზის შესწორება სააგენტოს მხრიდან არ ხდება, <<https://napr.gov.ge/p/310>> [14.12.2019]; აღსანიშნავია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1513¹ მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილის მითითებები: 2019 წლის პირველ აგვისტომდე კომლის ბოლო წევრის გარდაცვალების შესახებ, 2019 წლის პირველი აგვისტოს შემდეგ კომლის წევრის გარდაცვალების შესახებ, საჯარო რეესტრში კომლის საკუთრების უფლების რეგისტრაციის შემდეგ კომლის წევრთა თანასაკუთრების საკითხი, რომელიც უშუალოდ ამ კანონის მე-3 ნაწილით რეგულირდება.

¹³⁸ მემკვიდრეობის ზოგადი წესით განაწილება ნოტარიუსისთვის უფრო ეფექტურია, სამკვიდრო მოწმობებისა და მომსახურების თანხა საკანონმდებლო დონეზე დადგენილი, შედარებით დაცული და სანდო პროცედურა იმისთვის რომ ნოტარიუსს არ დაეკისროს სამოქალაქო პასუხისმგებლობა, რისკის ერთგვარი პრევენციაა, თუმცა კონკრეტული მემკვიდრისთვის ზიანის მომტანი შესაძლოა აღმოჩნდეს, საქართველოს მთავრობის დადგენილება №507, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისათვის საზღაურისა და საქართველოს ნოტარიუსთა პალატისთვის დადგენილი საფასურის ოდენობების, მათი გადახდვინების წესისა და მომსახურების ვადების დამტკიცების შესახებ“, 29.12.2011, მე-4 მუხლი; ასევე, იხ. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველო საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1513^{1.3}, მითითებულია: „კომლის ქონებაზე საკუთრების უფლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის შემდეგ ეს ქონება კომლის წევრების თანასაკუთრებაა და მასზე ვრცელდება თანასაკუთრებისთვის დადგენილი საერთო წესები“.

<p>დაბადების მონმობა</p>	<p>მამკვიდრებლის დაბადების მონმობა თუ ის დაინტერესებულ პირს არ მოეპოვება (და არც შესაბამისი ინფორმაციის მოძიება ხდება ელექტრონული სერვისების რეესტრში) გამოითხოვება იუსტიციის სამინისტროს ელექტრონულ სერვისებში შემავალი მომსახურების სააგენტოს საშუალებით საქართველოს ეროვნული არქივიდან. დაინტერესებული პირი ერთჯერადად უთითებს სამ მიმდევრობით საძიებო წელს, მაგ.1950, 1951, 1952 და მამკვიდრებლის დაბადების სავარაუდო ადგილს. ამ ინფორმაციის სიზუსტის ვალდებულება მემკვიდრეს ეკისრება. აღსანიშნავია, დასახელებული პროცედურის ხარვეზიანობა და არაეფექტურობა.</p>	<p>კანონისმიერ მემკვიდრეს შეუძლია თავისი დაბადების მონმობის განახლებული ვერსიის გამოთხოვა იუსტიციის სამინისტროდან. დაბადების მონმობაში მითითებული მონაცემების საფუძველზე დგინდება ნათესაური კავშირი და მამკვიდრებლის კანონისმიერ მემკვიდრეთა რიგი. ასევე, ფიქსირდება სამოქალაქო რეესტრის მუშაკთა შეცდომები განახლებული დაბადების მონმობის შედგენის ეტაპზე, კონკრეტულად, დაბადების ადგილისა და თარიღის არასწორად ასახვის შემთხვევაში, ამ დროს დაინტერესებულმა პირმა სამშობიარო დანესებულებიდან უნდა წარმოადგინოს დაბადების მონმობის პირვანდელი ინფორმაციის შემცველი ცნობა.</p>
<p>გარდაცვალების მონმობა</p>	<p>ხშირად პრობლემურია მამკვიდრებლის გვარის დადგენის საკითხი, რადროსაც დაინტერესებული პირი მოითხოვს უსწორობის გასწორებასა და მამკვიდრებლის გარდაცვალების მონმობაში ცვლილების შეტანას. გარდაცვალების მონმობის საფუძველზე დგინდება მამკვიდროს გახსნის დრო და აითვლება მამკვიდროს მიღების ვადა, რის საფუძველზეც დგინდება კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ ამ ვადის გაშვების საკითხი.¹³⁹ შემდგომში ფაქტობრივი ფლობით მამკვიდროს მიღების პერსპექტივით.¹⁴⁰</p>	<p>კანონისმიერ მემკვიდრეს უფლება აქვს გამოითხოვოს მამკვიდრებლის გარდაცვალების მონმობა, რაც მას დაეხმარება მამკვიდრებლის დოკუმენტაციის შეგროვებაში,¹⁴¹ შემდგომში სამემკვიდრეო სამართალწარმოების განსახორციელებლად.¹⁴² მამკვიდრებლის გარდაცვალების მონმობის საკითხის თაობაზე გასათვალისწინებელია დოკუმენტის გაცემის წესი.</p>
<p>ამონაწერი საჯარო რეესტრიდან</p>	<p>მამკვიდრებლის სახელზე რიცხული ქონება თუ იგი საჯარო რეესტრში დარეგისტრირებულია - გამოითხოვება განახლებული ვერსიით, რომლის თითოეული</p>	<p>კანონისმიერი მემკვიდრე გამოითხოვს ამონაწერს საჯარო რეესტრიდან, რათა ჩამოაყალიბოს თავისი მოთხოვნა მამკვიდროს მიღების შე-</p>

¹³⁹ ვადის გაშვების საკითხთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია ფლობდა თუ არა კანონისმიერი მემკვიდრე მამკვიდროს ნაწილს, თუნდაც მოძრავ ნივთებთან მიმართებაში. ამ შემთხვევაში ფაქტობრივი ფლობა, როგორც მფლობელობის ზოგადი სახე და სპეციფიკური მიმართულება ისე შეგვიძლია განვიხილოთ, შეად. ზაჩანდია თ., სანივთო სამართალი, მე-2 შევსებული გამოცემა, თბ., 2019, 148-149, 171, შემდეგ: საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №271-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, 85-ე მუხლის პირველი ნაწილის (ბ) პუნქტი.

¹⁴⁰ იხ. ხაჩიგონაშვილი ნ., მედიაცია ქართულ ნოტარიატში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 13-14.

¹⁴¹ შეად. ადგიშვილი ქ., კონფიდენციალურობის როლი მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 53.

¹⁴² იხ. საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს იუსტიციის სახლის ოფიციალური ვებგვერდი, საარქივო სერვისები, შრომითი სტაჟის დამადასტურებელი ცნობა, ქონებრივი უფლების დამადასტურებელი ცნობა, ცნობა დაბადების, გარდაცვალების, ქორწინების და განქორწინების შესახებ, სოციალურ უფლებრივი ხასიათის ცნობა, ცნობა რეპრესირებისა და რეაბილიტირების შესახებ, ცნობა შენობა-ნაგებობისა და მიწის ნაკვეთის შესახებ, ცნობა რაიონის, ქუჩის სახელწოდების შეცვლის შესახებ, არქივში დაცული სანოტარო დოკუმენტების დამონმებული ასლების გაცემა, არქივში დაცული სანოტარო დოკუმენტების შინაარსის შესახებ ცნობის გაცემა, <<http://psh.gov.ge/main/menus/5>> [14.12.2019].

¹⁴³ კომლის მემკვიდრეობის შემთხვევაში კომლში შემავალი მიწის ნაკვეთების სტატუსის დაზუსტების მიზნით საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო ადგენს უძრავი ქონების სამართლებრივ სტატუსს, იხ. საქართველოს პრეზიდენტის 2007 წლის 15 სექტემბრის №525-ე ბრძანებულება „ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირების მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების წესისა და საკუთრების უფლების მონმობის

	ამონაწერის ღირებულება განსაზღვრულია საკანონმდებლო დონეზე.	სახებ. ¹⁴³ თუ ამონაწერი არ იძებნება აუცილებელია ახალი აგეგმვითი და საკადასტრო მონაცემების წარდგენა სხვა დოკუმენტაციასთან ერთად. ¹⁴⁴
ფაქტობრივი ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტი	საკანონმდებლო დონეზე მკაფიოდ არის განსაზღვრული, სამკვიდროს მიღების ვადის გასვლის შემდეგ თუ როგორ უნდა მიიღოს მემკვიდრემ სამკვიდრო. აღნიშნული, დამოკიდებულია უძრავი ქონების სახესა და ქონების ადრეული რეგისტრაციის არსებობის საკითხზე. საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრულია ფაქტობრივი ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტების რაობა და მათი კანონთან შესაბამისობის დადგენის წესი.	კანონისმიერი მემკვიდრე ვალდებულია იქონიოს სამკვიდროს ფაქტობრივი ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტი, ¹⁴⁵ რა დროსაც, შესაძლებელია სასამართლოს ჩართვის საჭიროებაც გამოიკვეთოს. ¹⁴⁶ კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ მოთხოვნილი დოკუმენტების მოძიება სახელმწიფოს შესაბამისი, უფლებამოსილი ორგანოების რეესტრებიდან ხდება. ასევე, მოქალაქეს შეუძლია წარმოადგინოს მის ხელთ არსებული მსგავსი ტიპის დოკუმენტები, ¹⁴⁷ რომელთა ნამდვილობა შემდგომში დადასტურდება.
სამკვიდრო მონმობა	თუ კანონისმიერ მემკვიდრეს სამემკვიდრეო სამართალწარმოება არ დაუწყია მას ვერ ექნება სამკვიდრო მონმობა, ქონება კი ისევ მამკვიდრებლის	კანონისმიერი მემკვიდრე ნოტარიუსთან ერთად აყალიბებს მოთხოვნას, აგროვებს დოკუმენტაციას და ცდილობს სამკვიდრო მონმობის მი-

ფორმის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 15/09/2007, მე-3 მუხლის პირველი პუნქტი, საკუთრების უფლების აღიარებას ექვემდებარება სახელმწიფოს საკუთრების სასოფლო ან/და არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების შემდეგი მიწის ნაკვეთი: ა) მართლზომიერ მფლობელობაში არსებული; ბ) სარგებლობაში არსებული; გ) თვითნებურად დაკავებული. სამკვიდროს გაცემის დროისთვის მოქმედი რედაქციის გათვალისწინებით მიწის რეგისტრაციის პროცესი განსხვავებულ ხასიათს იძენს, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/101332?publication=0>> [14.12.2019].

¹⁴⁴ რამდენიმე კანონისმიერი მემკვიდრის მიერ ურთიერთმოთხოვნათა ჩამოყალიბების შემთხვევაში გასათვალისწინებელია მათ ხელთ არსებული დოკუმენტების მფლობელობის როგორც მფლობელობის ნაკლოვანების აქტუალური საკითხები, რა დროსაც მემკვიდრეებს სრულად არ გააჩნიათ ფაქტობრივი ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტები ან/და სამკვიდროს მასაში შემავალი სხვა მოძრავი ნივთები, თუმცა ფაქტობრივად ფლობენ და მიიჩნევენ მათ ასეთად, იხ. *ზაჩანდია თ., სანივთო სამართალი*, მე-2 შევსებული გამოცემა, თბ., 2019, 128-129, 167.

¹⁴⁵ მიწის რეგისტრაციის სახელმწიფო პროექტის მიმდინარეობამ აჩვენა რომ მსგავსი ტიპის პროცესები ქართულ სოციალურ-სამართლებრივ რეალობაში აუცილებელია და მნიშვნელოვანი ხასიათის მატარებელია. პროექტის ირგვლივ დაწყებულმა საინფორმაციო პროცესმა მოქალაქეებში ნდობისა და მიმართვიანობის ხარისხი აამაღლა. დადებითად უნდა შეფასდეს ის საკითხის რომ საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ვებგვერდზე გამოქვეყნებული ინფორმაცია ერთგვარ რეკლამირებას უწევს მედიაციასა და სანოტარო მედიაციის პროცესებს. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე გამოქვეყნებულ ინფორმაციაში ვკითხულობთ: სახელმწიფო მოქალაქეს დავის მოგვარების სწრაფ და იაფ მეთოდს სთავაზობს. მედიატორების, მათ შორის სანოტარო მედიაციის, მეშვეობით, სახელმწიფო მოქალაქეებს საკუთრებაზე წარმოქმნილი დავების მარტივად, სასამართლო დავის გარეშე, მოგვარებაში ეხმარება. მართლაც რომ დროული და აუცილებელია სახელმწიფოს მხრიდან მედიაციის წახალისებისა და მხარდაჭერის პროექტები. ასევე, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი როგორც წარმატებული სიახლე, ისე მკვიდრდება საკანონმდებლო დონეზე, <<https://napr.gov.ge/p/1455>> [14.12.2019].

¹⁴⁶ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“ და ასევე სანოტარო მედიაციის მოქმედი კანონმდებლობა, სასამართლოს დავის პროცესში ჩართვის გარდაუვალი აუცილებლობის საკითხთან დაკავშირებით, ახალ იდეას სთავაზობს დაინტერესებულ პირებს. მედიაცია როგორც ახალი სიტყვა მხარეთა დავის გადაწყვეტის პროცესში, მედიაცია როგორც ეფექტური და მხარეთა ინტერესთა ჯერადობის განმსაზღვრელი / თავსებადი კომპონენტი, მედიაცია როგორც არაფორმალური გარემოს პოსტულატი და სხვა მრავალი ნიშან-თვისება განაპირობებს მედიაციის უპირატესობებს დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის პროცესში.

¹⁴⁷ იხ. *ბეჩაძე ს., კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში*, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდუელი 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 46-47.

¹⁴⁸ საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, პასუხები აქტუალურ თემებზე, აღნიშნულია სამკვიდრო მონმობის გაცემის წესი და მიმართვის ვადები, ამ გზით ნოტარიუსთა

	<p>სახელზე რჩება რეგისტრირებული.¹⁴⁸ სამკვიდრო მონმობა მემკვიდრეობის უფლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის საფუძველი და გარანტიაა.¹⁴⁹ მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ, მოქალაქე სამკვიდრო ქონების მესაკუთრე რომ გახდეს, უპირველესად, უნდა მიიღოს სამკვიდრო მონმობა, ანუ მემკვიდრეობით მიღებულ ქონებაზე უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტი.¹⁵⁰</p>	<p>ღებას ნოტარიუსის უფლებამოსილებისა და კანონის ფარგლებში.¹⁵¹ ნოტარიუსის რჩევითა და მითითებით სანოტარო მოქმედების პარალელურად შესაძლებელია სასამართლო საქმისწარმოების აუცილებლობის გამოკვეთა.¹⁵² სამკვიდრო მონმობას გასცემს მხოლოდ ნოტარიუსი.</p>
--	--	---

პალატა ცდილობს მოქალაქეთა და სერვისების ცნობადობის ამაღლებაზე, თუმცა განთავსებული ინფორმაცია მწირი და ერთფეროვანია - ხშირად კანონის დანაწესის იდენტური. იხ. პასუხი მოქალაქის კითხვაზე თუ როგორ უნდა წარვადგინოთ განცხადება ნოტარიუსთან, პასუხი: სამკვიდრო მონმობის მიღების მოთხოვნით ნოტარიუსთან განცხადება უნდა წარვადგინოთ მამკვიდრებლის გარდაცვალებიდან ექვსი თვის ვადაში. განცხადების წარდგენა შესაძლებელია გარდაცვალების მონმობის საფუძველზე. განცხადების ტექსტის შედგენას, თქვენი უფლება-მოვალეობების განმარტებასა და ყველა სხვა დანარჩენ საკითხებში თქვენს სამართლებრივ გაცნობიერებას უზრუნველყოფს თქვენი ნოტარიუსი, ნოტარიუსს მიმართავს მოქალაქე თავისი სურვილის მიხედვით, <<https://www.notary.ge/index.php?id=174&lang=geo>> [14.12.2019].

¹⁴⁹ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31.03.2010, მე-40 მუხლის პირველი ნაწილი, ნოტარიუსის სანოტარო არქივში სავალდებულო შენახვას ექვემდებარება საჯარო აქტის ფორმით დამონმებული: გ) სამკვიდრო მონმობები; დ) საკუთრების მონმობები.

¹⁵⁰ დოკუმენტის გაცემის საზღაური გამოიანგარიშება სამკვიდროს ღირებულებიდან, საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 29 დეკემბერის №507-ე დადგენილება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისათვის საზღაურისა და საქართველოს ნოტარიუსთა პალატისთვის დადგენილი საფასურის ოდენობების, მათი გადახდევინების წესისა და მომსახურების ვადების დამტკიცების შესახებ“, 29/12/2011, მე-18 მუხლის პირველი ნაწილი. მათ შორის, გასათვალისწინებელია სავალდებულო სანოტარო მედიაციის საზღაურისგან გათავისუფლების საკანონმდებლო საფუძველები, იხ. საქართველოს კანონი „სახელმწიფო პროექტის ფარგლებში მიწის ნაკვეთებზე უფლებათა სისტემური და სპორადული რეგისტრაციის სპეციალური წესისა და საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის შესახებ“, 17/06/2016, მე-18 მუხლი.

¹⁵¹ საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს იუსტიციის სახლის ოფიციალური ვებგვერდი, საარქივო სერვისები, ქონებრივი უფლების დამადასტურებელი ცნობა, მითითებულია: არქივში დასული ქონებრივი ინფორმაციის სახეები: 1835-1921 წწ. თბილისის და 1868-1999 წწ. ქუთაისის საგუბერნიო სანოტარო კანტორისა და ქალაქის თვითმმართველობის ფონდების ქონებრივი ხასიათის ინფორმაცია - ბინებისა და მიწის ნაკვეთების ყიდვა-გაყიდვის, შენობა-ნაგებობების პროექტებისა და ცალკეულ პირებზე რიცხული ქონების (ქონების ჩამორთმევა, გაცვლა, ნაჩუქრობა, ანდერძი, მემკვიდრეობა, ნასყიდობის ხელშეკრულება, არქიტექტორის ბრძანება, პროექტები და ა.შ.) შესახებ;

1921-2000 წწ. სახელისუფლებო და სამთავრობო დადგენილებები სხვადასხვა დაწესებულებასა და ორგანიზაციაზე მიწის ნაკვეთების გამოყოფისა და კერძო პირებზე რიცხული ქონების შესახებ; ადგილობრივი თვითმმართველობის, სასამართლო და საგადასახადო ორგანოების მიერ წარმოებულ რეგისტრაციის დამადასტურებელი ინფორმაცია, <<http://psh.gov.ge/main/page/5/-332>> [14.12.2019].

¹⁵² გასათვალისწინებელია, რომ განხორციელებული ქმედება ან უარი არ უნდა გახდეს დისციპლინური პასუხისმგებლობის უპირობო დადგომის საფუძველი და ინსტანციური გადამისამართება კანონის დაცვითა და პროცედურით განხორციელდეს, მათ შორის, რჩევის, უშუალო მითითების თუ სხვა ფორმით, საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2010 წლის 31 მარტის №69-ე ბრძანება „ნოტარიუსთა დისციპლინური პასუხისმგებლობის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, მე-2 მუხლის პირველი ნაწილი. იქვე, გასათვალისწინებელია პალატის ურთიერთობა იუსტიციის სამინისტროსთან, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის წესდება, 28/01/2018, 4.1; იქვე, გასათვალისწინებელია ნოტარიუსის მრწამსისა და მედიატორი ნოტარიუსის მრწამსის ურთიერთმიმართება. გარკვევა იმისა, სანოტარო მედიაციის რა ეტაპზე ვრცელდება ნოტარიუსის მრწამსი და რას გულისხმობს მედიატორი ნოტარიუსის შინაგანი რწმენა სანოტარო მედიაციის დასრულების ეტაპზე. საინტერესოა, ხომ არ არსებობს მიზანსწრაფვა იმისა, რომ ნოტარიუსის მრწამსი და მედიატორი ნოტარიუსის შინაგანი რწმენა ერთმანეთს გავუთანაბროთ, თუ მხოლოდ ურთიერთმფარავი ხასიათის ფარგლებში უნდა ვიმსჯელოთ?

დანართი N23 - ნოტარიუსისა და მედიატორი ნოტარიუსის პროფესიის მიმომხილველი ცხრილი

კომპონენტები	ნოტარიუსის მონაწილეობა	მედიატორი ნოტარიუსის მონაწილეობა
სტატუსი	<p>ნოტარიუსის სამართლებრივი სტატუსი განსაზღვრულია საქართველოს კანონით „ნოტარიატის შესახებ“ და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის N271-ე ბრძანებით. საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული სტატუსი განაპირობებს საქმიანობის პროფესიულ - სამართლებრივ ფარგლებს, მათ შორის ნოტარიუსის სავალდებულო პროფესიულ დაზღვევასა და პასუხისმგებლობის სხვა ფორმებს.</p> <p>ნოტარიუსს თანამდებობაზე იუსტიციის მინისტრი ნიშნავს, ამიტომ მედიატორი ნოტარიუსი უპირველესად იუსტიციის მინისტრის მიერ დანიშნული ნოტარიუსია. თუ პირი არ არის მოქმედი ნოტარიუსი ის ვერ განახორციელებს სანოტარო მედიაციას.</p>	<p>მედიატორი ნოტარიუსის სტატუსი ეფუძნება ნოტარიუსის პროფესიულ სტატუსს. მედიატორი ნოტარიუსი არის აკრედიტირებული მედიატორი ნოტარიუსი, რომელიც უფლებამოსილია განახორციელოს სანოტარო მედიაცია. აღსანიშნავია რომ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოქმედება პირდაპირ არ ვრცელდება სანოტარო მედიაციაზე, შესაბამისად, სანოტარო მედიაცია ქართული ნოტარიატის განუყოფელ ნაწილად იქცა.</p> <p>სამართლებრივი სტატუსი და ფორმა კანონითაა განსაზღვრული.</p>
სამუშაო ადგილი	<p>ნოტარიუსი თავის საქმიანობას ახორციელებს სანოტარო ბიუროში. სანოტარო ბიუროს მოწყობის წესი განსაზღვრულია კანონით. სანოტარო ბიურო უზრუნველყოფს სანოტარო მოქმედების განხორციელებას ქართული ნოტარიატის პრინციპებისა და კანონის მოთხოვნათა დაცვით.</p> <p>სანოტარო ბიურო ნოტარიუსის სამუშაო სივრცეა, სადაც ნოტარიუსს თავისუფლად და დამოუკიდებლად შეუძლია თავისი საქმიანობის განხორციელება.</p> <p>სანოტარო მედიაცია უმეტესად სანოტარო ბიუროში ტარდება, რაც მას ჩვეულებრივი სანოტარო მოქმედების ელფერს სძენს.</p>	<p>მედიატორი ნოტარიუსი თავის საქმიანობას ახორციელებს სანოტარო ბიუროში, შესაძლებელია სანოტარო მედიაციის სანოტარო ბიუროს გარეთ ჩატარება.</p> <p>მხარეები მიღან სანოტარო ბიუროში, ამის შემდეგ მხარეები ნოტარიუსთან ერთად წყვეტენ სანოტარო მედიაციის ჩატარების რაოდენობას, ხარჯებსა და პროცესის მიმდინარეობის სხვა საკითხებს. ასევე, მოლაპარაკების წარმოებისა და შეხვედრების ადგილმდებარეობას.</p>
პროცედურა	<p>სანოტარო მოქმედება შედეგის სახით იძლევა საჯარო ან/და კერძო აქტის გამოცემის შესაძლებლობას. სანოტარო საქმიანობა ხორციელდება საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული პროცედურის დაცვით.</p> <p>გასათვალისწინებელია სანოტარო მოქმედებათა ელექტრონული რეესტრის წარმოებისა და პროცედურის ხანგრძლივობის საკითხი. საქმიანობის პროცედურა ქართული ნოტარიატის ძირითად პრინციპებს ეფუძნება.</p>	<p>სანოტარო მედიაციის ჩატარების წესი და პროცედურა თეორიულად განსხვავდება ჩვეულებრივი სანოტარო მოქმედებისგან, პრაქტიკულად კი ასეთი განსხვავების აღქმართულია.</p> <p>სანოტარო მედიაციის მარეგულირებელი ნორმები პროცესის თავისუფლებისა და მიუკერძოებლობის საწყისს აყალიბებენ.</p>
საფასური	<p>სანოტარო მოქმედების განხორციელების საფასური საკანონმდებლო დონეზეა განსაზღვრული, რაც გულისხმობს კონკრეტული პროცედურისა და სანოტარო აქტის გადახდისთვის ერთიანი ფასის დადგენას. საფასურის გადახდევინების წესის უკანონო შეცვლა იწვევს ცალკეულ პასუხისმგებლობათა დადგენას.</p>	<p>ნებაყოფლობითი სანოტარო მედიაციის შემთხვევაში მხარეები ნოტარიუსთან ერთად განსაზღვრავენ საფასურს, ნოტარიუსი დამოუკიდებლად არ წყვეტს საფასურის ოდენობას. სავალდებულო სანოტარო მედიაციის საფასურის გადახდისგან მხარეები თავისუფლდებიან.¹⁵³</p>

¹⁵³ საქართველოს კანონი „სახელმწიფო პროექტის ფარგლებში მიწის ნაკვეთებზე უფლებათა სისტემური და სპორადული რეგისტრაციის სპეციალური წესისა და საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის შესახებ“, 17/06/2016, მე-18 მუხლი.

<p>პროცესის წარმოება (პრინციპები)</p>	<p>საბჭოთა ნოტარიატისგან განსხვავებით, თანამედროვე ქართული ნოტარიატი ეფუძნება ლათინური ნოტარიატის ძირითად პრინციპებს, რიგი თავისებურებების გათვალისწინებით. საკანონმდებლო ბაზა და ძირითადი პრინციპები განაპირობებს საქმისწარმოების დამახასიათებელ წესსა და პროცედურის თავისებურებას.</p>	<p>სანოტარო მედიაციის წარმოების პრინციპები განსაზღვრულია კანონით. სანოტარო მედიაციის პრინციპები ჰარმონიულად თანაარსებობენ ქართული ნოტარიატის პრინციპებთან ერთად.¹⁵⁴ დაუშვებელია, სანოტარო მედიაციის პროცესში - ნოტარიატის პრინციპებით სანოტარო მედიაციის პრინციპების უგულებელყოფა.</p>
<p>მხარეთა მონაწილეობა</p>	<p>მხარეები მიდიან ნოტარიუსთან, მხარეთა თანხმობასა და ნებას სანოტარო მოქმედების განხორციელების ნებისმიერ ეტაპზე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება.¹⁵⁵ მხარეთა ნება მათივე მოთხოვნის წინსმსწრები მოქმედებაა, გამოხატული შედეგის მიღების პერსპექტივაში.¹⁵⁶</p>	<p>ნებაყოფლობითი სანოტარო მედიაცია მხარეთა თანხმობაზეა ორიენტირებული,¹⁵⁷ სავალდებულო სანოტარო მედიაცია კი მხარეთათვის პროცესის წარმოების მიმართ მავალდებულებელ ხასიათს ატარებს.</p>
<p>შედეგი</p>	<p>საჯარო ან/და კერძო სანოტარო აქტის გამოცემის შესაძლებლობა, მხარეთა ნებასთან ერთად სანოტარო აქტის შედგენისა და შენახვის წესის განსაზღვრულობას გულისხმობს.¹⁵⁸ სანოტარო აქტის საფუძველზე სააღსრულებო ფურცლის გაცემის აუცილებლობა კი საკანონმდებლო დონეზეა განსაზღვრული. იქვე, გასათვალისწინებელია ცალკეული საკანონმდებლო მოთხოვნა ნოტარიუსის სავალდებულო მონაწილეობასთან დაკავშირებით სამისდღეშიო ხელშეკრულებისათუ საქორწინო ხელშეკრულების შედგენის ეტაპზე. სანოტარო მედიაციის შედეგიანობას, მორიგების აქტის შედგენის ეტაპზე ნოტარიატის ძირითადი პრინციპების მონაცვლეობა განაპირობებს.</p>	<p>სანოტარო მედიაციის წარმატებით დასრულების შემთხვევაში ნოტარიუსი ადგენს მორიგების აქტს და ამონებს მას საჯარო აქტის ფორმით,¹⁵⁹ გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი.¹⁶⁰ მორიგების აქტი კი პროცესის მიმდინარეობის ეტაპს სავალდებულოობის ნიშანს სძენს, შემდგომში, სანოტარო მედიაციის პროცესში მონაწილე მხარეთა შორის ურთიერთმოთხოვნათა ჩამოსაყალიბებლად.</p>

¹⁵⁴ იხ. მაისუჩაძე თ., თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 164-165.

¹⁵⁵ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, მე-2, მე-15 და 45-ე მუხლები. ასევე, იხ. საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, ძირითადი სანოტარო სერვისები, <<https://www.notary.ge/index.php?id=1315&lang=geo>> [14.12.2019].

¹⁵⁶ იქვე, 72-ე მუხლი.

¹⁵⁷ კადანაძე დ., კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 33-34.

¹⁵⁸ იხ. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, მე-15 მუხლი.

¹⁵⁹ დეონიძე ი., ნუცუბიძე მ., სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 102-103; ასევე, იხ. საქართველოს კანონი „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 16/04/1999, 24-ე მუხლი.

¹⁶⁰ იხ. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, მე-40 მუხლი.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995.
2. საქართველოს ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“, 05/02/2014.
3. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, 26/06/1997.
4. საქართველოს კანონი „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“, 16/04/1999.
5. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009.
6. საქართველოს კანონი „საჯარო სამსახურის შესახებ“, 27/10/2015.
7. საქართველოს კანონი „სახელმწიფო პროექტის ფარგლებში მიწის ნაკვეთებზე უფლებათა სისტემური და სპორადული რეგისტრაციის სპეციალური წესისა და საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის შესახებ“, 17/06/2016.
8. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
9. საქართველოს პრეზიდენტის 2007 წლის 15 სექტემბრის №525-ე ბრძანებულება „ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირების მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების წესისა და საკუთრების უფლების მონაწილის ფორმის დამტკიცების შესახებ“, 15/09/2007.
10. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010.
11. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2010 წლის 31 მარტის №69-ე ბრძანება „ნოტარიუსთა დისციპლინური პასუხისმგებლობის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010.
12. საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 29 დეკემბრის №507-ე დადგენილება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისათვის საზღაურისა და საქართველოს ნოტარიუსთა პალატისთვის დადგენილი საფასურის ოდენობების, მათი გადახდევინების წესისა და ამომსახურების ვადების დამტკიცების შესახებ“, 29/12/2011. საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის წესდება, 28/01/2018.
13. აგეიშვილი ქ., კონფიდენციალურობის როლი მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 53.
14. არასამთავრობო ორგანიზაცია „კონსტიტუციის 42-ე მუხლი“, ქალი და საკუთრება - ვიცოდეთ ჩვენი უფლებები, იურიდიული ბროშურა, თბ., 2016, 26-30, 34-35, <<https://article42.ge/media/1001447/-2019/02/26/201325f97e32c933b750fb217ba85860.pdf>> [14.12.2019].
15. ბახნაბიშვილი გ., წიკდაუხი ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 14-15.
16. ბაქრაძე თ., სამკვიდროს ფაქტობრივი დაუფლება, სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია სამართლის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, თბ., 2018, 35, <<https://openscience.ge/bitstream/1/65/1/Tamar%20Bakradze.pdf>> [14.12.2019].
17. ბენაშვილი ქ., ელექტრონული კომერცია - თანამედროვეობის გამოწვევა კერძო სამართალში, ჟურნ. „კერძო სამართლის მიმოხილვა“, №2, 2019, 82, 88.
18. ბეჩაძე ს., კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 46-47.
19. ბიჭია მ., კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობები, თბ., 2016, 177-178.
20. ბუჩუღი ი., სამენარმეო საზოგადოებაში წილის კეთილსინდისიერად მოპოვება, ჟურნ. „შედარებითი სამართლის ქართულ - გერმანული ჟურნალი“, №2, 2019, 13-14.
21. გოგორაძე მ., მაჩიაშიძე გ., სანოტარო სამართალი, თბ., 2016, 62-69, 278.
22. გოგოძე დ., უარი სამკვიდროს მიღებაზე და მისი სამართლებრივი შედეგები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, აკადემიური მაცნე - Academic Digest, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2012, 177.
23. ღუნდუა მ., დელიქტური პასუხისმგებლობისა და სახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის თანაფარდობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2009, 52, 54-55.
24. ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის კვლევა თემაზე: „მიწის ბაზრის არსებული მდგომარეობა - ანალიზი და რეკომენდაციები“, თბ., 2013, 3-5, 15-16, <<https://csogeorgia.org/storage/app/uploads/public/5cd/c9b/3bb/5cdc9b3bb08fd002504622.pdf>> [14.12.2019].
25. ზახანდია თ., ფაქტი vs უფლება: მფლობელობა და საკუთრების უფლება - ურთიერთმიმართება ქართული და ფრანგული სამართლის მიხედვით, ბესარიონ ზოიძე 60, საიუბილეო გამოცემა, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2014, 244-245, 250-252.

26. ზახანდია თ., სამეზობლო სამართალი და კერძოსამართლებრივი თემის ვალდებულების შინაარსი ქართულ სამართალში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2018, 9-10.
27. ზახანდია თ., ბინის საკუთრების მოწესრიგება მრავალბინიან სახლებში, მათა კოპალეიშვილი 55, საიუბილეო კრებული, თბ., 2019, 19-20.
28. ზახანდია თ., სანივთო სამართალი, მე-2 შევსებული გამოცემა, თბ., 2019, 128-129, 148-149, 167, 171.
29. ზოიძე ბ., ევროპული კერძო სამართლის რეცეპცია საქართველოში, თბ., 2005, 107-108, 266, 274.
30. ზოიძე ბ., საკუთრების უფლების ევოლუცია ქართულ სამართალში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა (თსუ) და მაქს პლანკის სახელობის საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საერთაშორისო კერძო სამართლის ინსტიტუტის ერთობლივი კონფერენციის მასალების კრებული: „საკუთრება და სამართლებრივი სტაბილურობა: საკუთრების ცნების ტრანსფორმაცია“, თბ., 2015, 110, 112, <[https://ncadr.tsu.ge/admin/upload/95702015-Konferenz-Max-Planck-\(1\).pdf](https://ncadr.tsu.ge/admin/upload/95702015-Konferenz-Max-Planck-(1).pdf)> [14.12.2019].
31. კობიაშვილი მ., მემკვიდრეობა - სამკვიდრო, სამკვიდროს მიღების პროცედურა და ვადები, მამკვიდრებელი და მემკვიდრეები, მემკვიდრეთა რიგითობა, სავალდებულო წილი, საინფორმაციო ბროშურა - თბილისელების ადვოკატი, თბ., 2011, 17-18, 20-22, <<http://myl.ge/img/original/2015/11/9/-264674472.pdf>> [14.12.2019].
32. კადანაძე დ., კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 33-34.
33. კახიკორია მ., ადაფიშვილი დ., საკუთრების უფლების დაცვის უზრუნველყოფა გადასახადებისა და სხვა გადასახდელების დაწესებისას, სტატიების კრებული: ადამიანის უფლებათა დაცვა და სახელმწიფოს ვალდებულებები, კოჩკელია კ. (ხედ.), თბ., 2019, 99-100, 103-104.
34. კომახიძე ც., საკუთრების უფლების შეზღუდვის სამართლებრივი საფუძვლები საქართველოს კონსტიტუციასა და საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(54)'17, 2017, 154.
35. კობხეიძე დ., ზოგიერთი სამოქალაქოსამართლებრივი ნორმის განმარტების პრობლემები კანონით მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული დავების განხილვისას, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(41)'14, 2014, 27.
36. დეონიძე ი., ნუცუბიძე მ., სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 99-100, 102-103, 114-115.
37. დომიძე თ., ინდივიდუალური ადმინისტრაციული აქტის ცნების თავისებურებანი და მისი პრაქტიკული ასპექტების გამოვლინება, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №4(60)'18, 2018, 105.
38. მაისუხაძე თ., თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 164-165.
39. მამაიაშვილი თ., მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი - კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 149-150.
40. მამაიაშვილი თ., მოსამართლის ფუნქცია სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დამთავრებისას და შედეგები, რომელიც მიიღწევა მორიგებით, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 86, 88-89.
41. ნინუა ე., სამკვიდროს მიღების ზოგიერთი თავისებურებები, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(58)'18, 2018, 117.
42. ოთხი არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ (ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივა“, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო“, „საქართველოს რეგიონული მედიის ასოციაცია“) მომზადებული კვლევა თემაზე: „საკუთრების უფლების დაცვის პრობლემა სოფელ გონიოს მაგალითზე“, თბ., 2011, 13-14, 16, 17-18, <http://www.osgf.ge/files/publications/2011/Gonio_GEO_WEB.pdf> [14.12.2019].
43. ოთხი არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ (ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივა“, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო“, „საქართველოს რეგიონული მედიის ასოციაცია“) მომზადებული კვლევა თემაზე: „საკუთრების უფლების

- დაცვის პრობლემა დაბა მესტიის მაგალითზე, თბ., 2011, 10-12, 15-17, <http://www.greenalt.org/web-mill/data/file/publications/Report_Mestia_geo.pdf> [14.12.2019].
44. *ხოდფსი დ., გხაუგი მ.*, „ლანდესას“ კვლევა თემაზე: „მოქალაქეთა ქონებრივი უფლებების შეფასება საქართველოში“, გამოცემა მომზადდა აღმოსავლეთ - დასავლეთის მართვის ინსტიტუტის (EWMI) „მართლმსაჯულების დამოუკიდებლობის და სამართლებრივი გაძლიერების“ პროექტისთვის (JILEP), თბ., 2013, 7-10, 17-19, 33-38, <http://ewmiprolog.org/images/files/8304GEO__Assessment_of_Property_Rights_in_Georgia.pdf> [14.12.2019].
 45. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეებზე, №6, 2009, 48, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/admin-2009-06.pdf>> [14.12.2019].
 46. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სამოქალაქო, სამეწარმეო და სხვა კატეგორიის საქმეებზე, საოჯახო და მემკვიდრეობითი სამართალი, №7, 2010, 15-16, 50, 63, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/kr20107.pdf>> [14.12.2019].
 47. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სამოქალაქო საქმეებზე, მემკვიდრეობითი სამართალი, №1, 2018, 40-41, 114, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2018w-samoqalaqo-krebuli1.pdf>> [14.12.2019].
 48. *სიხდაძე დ.*, უძრავ ნივთებზე საკუთრების მოპოვება უფლებამოსილი და არაუფლებამოსილი პირისაგან, ჟურნ. „შედარებითი სამართლის ქართულ - გერმანული ჟურნალი“, №2, 2019, 44.
 49. *სუხიტაშვილი დ.*, სანოტარო სამართალი, თბ., 2012, 99, 184-186.
 50. *ქახიჯავა ე.*, ასოცირების შეთანხმება - სპეციფიკური ნიშან-თვისებების მქონე განსაკუთრებული საერთაშორისო ხელშეკრულება, სერგო ჯორბენაძე 90, საიუბილეო გამოცემა, თბ., 2019, 168-169, 174-175.
 51. *ყანდაშვილი ი. (ხედ.), დეგაშვილი ნ. (ხედ.)*, სახელმძღვანელო PRO BONO პროგრამის დანერგვის შესახებ, თბ., 2019, 64-65, 69, 75-76.
 52. *შენგელია ე.*, რომან შენგელია 70, საიუბილეო კრებული, სამართლის პრობლემები, თბ., 2012, 389-390.
 53. *შენგელია ხ., შენგელია ე.*, საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი: (თეორია და პრაქტიკა), თბ., 2015, 393-394.
 54. *ჩანტყაძე ხ.*, ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 239.
 55. *ჩიგაშვილი ნ.*, მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 26-27.
 56. *ცნობიდაძე ი., კოჟოხიძე კ., ფოფხაძე ე., გაბატაძე ხ., მოსაშვილი ნ., აბაშიძე ქ., ხევაბიშვილი თ., ყვიჩილაძე ბ. (ხედ.)*, საკუთრების უფლება საქართველოში, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, თბ., 2007, 14-15, 26-31.
 57. *ჭყონია მ.*, მატერიალური და პროცესუალური ნორმების კონფლიქტის ზოგიერთი საკითხი სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, სადისერტაციო ნაშრომი წარდგენილია სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბ., 2015, 12.
 58. *ხაჩიგონაშვილი ნ.*, მედიაცია ქართულ ნოტარიატში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 13-14.
 59. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის 2008 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე №ბს-588-564(გ-08).
 60. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების პალატის 2009 წლის 21 იანვრის განჩინება საქმეზე №ას-597-824-08.
 61. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 7 ივლისის განჩინება საქმეზე №177-167-2011.
 62. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-340-325-2012.
 63. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 25 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე №2ბ/6068-13.
 64. The Notary Public Code of Professional Responsibility, National Notary Association Chatsworth, California, July, 2009.

65. *Bondy V., Doyle M.*, Mediation in Judicial Review: A practical handbook for lawyers, The Public Law Project, London, 2011, 14-15, 24.
66. *Gorgiladze M., Chadunashvili M.*, Introduction of IFRS Standards and Challenges of Their Interpretation in Georgia, Increased Transparency and Financial Information Availability in Georgia, Caucasus University Publishing House, Tbilisi, 2019, 193, <file:///C:/Users/User/Downloads/FinancialTransparencyinGeorgia-2019.pdf> [14.12.2019].
67. *Graziadei M., Smith L. (eds.)*, Comparative Property Law Global Perspectives, Research Handbooks in Comparative Law, Edward Elgar Publishing, Northampton, 2017, 105-106.
68. *Johnson S.*, Spontaneous Privatization in the Soviet Union. How, Why and Whom?, World Institute for Development Economics Research of the United Nations University, 1991, 2-3, 16, <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/WP91.pdf> [14.12.2019].
69. *Pirveli E. (ed.), Zimmermann J.*, Increased Transparency and Financial Information Availability in Georgia, Caucasus University Publishing House, Tbilisi, 2019, 38-39, 185-186, <file:///C:/Users/User/Downloads/FinancialTransparencyinGeorgia2019.pdf> [14.12.2019].
70. *Singer J. W.*, The Rule of Reason in Property Law, University of California, Davis School of Law, Vol. 46, №5, 2013, 1380, 1389-1390, <https://lawreview.law.ucdavis.edu/issues/46/5/Articles/46-5_Singer.pdf> [14.12.2019].
71. *Sprankling J. G.*, Understanding Property Law, North Carolina: Carolina Academic Press, LLC, Durham, 4th ed., 2016, 13-15.
72. *Zarandia T., Chitashvili N.*, Fragments of Europeanization of Georgian Property Law and Law of Obligations in the Context of Reception of German law, Baltic Journal of European Studies, Tallinn University of Technology, Vol.9, №1(26), 2019, 144-145, <file:///C:/Users/User/Downloads/Fragments_of_Europeanization_of_Georgian_Property_.pdf> [14.12.2019].
73. დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის ოფიციალური ვებგვერდი, <http://ncadr.tsu.ge/> [14.12.2019].
74. იუსტიციის სახლის ოფიციალური ვებგვერდი, <http://psh.gov.ge/> [14.12.2019].
75. საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ოფიციალური ვებგვერდი, <http://www.justice.gov.ge/> [14.12.2019].
76. საქართველოს ეროვნული არქივის ოფიციალური ვებგვერდი, <https://archive.gov.ge/> [14.12.2019].
77. საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალური ვებგვერდი, <https://napr.gov.ge/> [14.12.2019].
78. საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, <https://www.notary.ge/> [14.12.2019].
79. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4595987?publication=0#DOCUMENT:1;> [14.12.2019].
80. <https://napr.gov.ge/p/1899?fbclid=IwAR3jjpaSQ0N-Ilc5DqH9xSpoGYZdaiVAH2_H17ydLgwnrxeBntp457JLrnE> [14.12.2019].
81. <https://iuristebi.files.wordpress.com/2011/07/ge-gtz-rezeption-des-europaischen-privatrechts-in-georgien-2005.pdf> [14.12.2019].
82. <http://www.justice.gov.ge/News/Detail?newsId=7869> [14.12.2019].
83. <https://www.notary.ge/geo-1424-sanotaro-mediacia> [14.12.2019].
84. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4716818> [14.12.2019].
85. <http://ncadr.tsu.ge/geo/4/resursebi/publikaciebi> [14.12.2019].
86. <https://naprweb.reestri.gov.ge/#/amonaceri> [14.12.2019].
87. <https://archive.gov.ge/ge/sakomlo-tsignebi> [14.12.2019].
88. <http://psh.gov.ge/main/menus/3> [14.12.2019].
89. <https://napr.gov.ge/p/1455> [14.12.2019].

მედიატორის სოციალური ფუნქციის გამომწვევები მედიაციის ცალკეულ ეტაპზე და პიროვნული სულისკვეთება მხარეთა შეთანხმების კადრს მიღმა

სტატიაში განხილულია მედიატორის, როგორც საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული სტატუსის მქონე, ნეიტრალური მომხივებელი პიროვნების სამართლებრივი და სოციალური ფუნქცია მედიაციის პროცესის დასრულების, შეთანხმებლობისა თუ შეწყვეტის ცადკეულ ეტაპზე - მიაღწიოს შეთანხმებას.¹ ხაც გულისხმობს მედიატორის ერთგვარ პიროვნულ სულისკვეთებას დაინახოს და გამოავლინოს მხარეთა ინტერესები მათივე მოთხოვნისა და ნების ფაქტებში. შესაბამისად, მედიატორის სულისკვეთება წარმოადგენს სამართლებრივ ხისკს - ეთიკური პრინციპებისა და ნდობის საწყისზე აგებულ პროცესში ეფექტუალ და მხარეთათვის მისაღები ფორმით მიაღწიოს შეთანხმებას.

საკანონმდებლო ხეგლიჩება და სამართლებრივი მოდოინები მედიაციის პროცესში ჩაითუდ მხარეებს ქიხეუდობისა და დროის გაწევის ეფექტუ შესაძებლობას ანიჭებს. მედიაციის პროცესი, როგორც სიახლე ქაითუდ საკანონმდებლო ხეალობაში, ჯეი კიდევ ტოვებს ახასეიოზუდლი და შედეგმიულებელი პროცესის შთაბეჭდილების მომხდენ ხასიათს მხარეებში, მაგ. ადვოკატ-წარმომადგენლის უახყოფითი დამოკიებულება და ზეგავდენის მომხდენი ნეგატიუი ეფექტი მხარეზე. ხა დროსაც მედიატორის სულისკვეთება, მედიაციის კონკიეტუდ საქმეში, ეფუძნება პიროვნულ ხასიათსა და ნებას წარმაითოს პროცესი ეფექტუალ ისე რომ ეს ყვედაფეი ახ დაუკავშიროს უშუალოდ მხარეთა მიზნებს. მათ შორის, გაილოს საკუთაი ხაჩები ადტიუისტუდ მიზნებიდან გამომდინაჟე, დააპიროპიროს მხარეთა ინტერესები ეთიკუი საზღვიებში - გამოაფხიზროს უფებაგაუზიებელი მხარე და გააკეთოს ყვედაფეი ისე რომ თავად კადხს მიღმა აღმოჩნდეს, როდესაც მხარეები მოიგებებიან ან შეთანხმებებიან შეთანხმებლობის ცადკეულ საკითხზე.

მედიაცია საქითველოში დაებითად იზიარებს და ითავსებს მხარეთა სოციალუი-სამართლებრივი ემოციებსა და იმპულსებს. თავისუფადი გახე მოსა და დროის ეფექტუი მართვის შეეხძნება გაჩანტის სახით მედიატორის პიროვნებისა და პროფესიის სიყვარულით განმსჭვადული პიროს სულისკვეთებას მოითხოვს. შესაბამისად, მედიატორის პიროვნება და სულისკვეთება მედიაციის პროცესის შეთანხმებით დასრულების ეთ-ეიოი აუცილებელი წინაპირობაა.

საკანონო სიგყვები: მედიატორი, მედიაცია, მხარეთა დამოკიებულება, ადვოკატ-წარმომადგენლის მონაწიდეობა, დროის ეფექტუი მართვა, მედიაციის დასრულება, სოციალუი ფუნქცია, შეთანხმება.

1. შესავალი

მედიაციის პროცესი სოციალურ-სამართლებრივი მოვლენაა. მისი არსი მხარეთა ემოციურ-ნებელობით და ინტერესთა შემაჯერებელ ფაქტორებს ეფუძნება. მედიაციის პროცესში ჩართულ მხარეთა სტატუსი, მისწრაფება და სხვა სახის პროცესუალურ-სამართლებრივი მრავალფეროვნება² მედიაციის პროცესს არაერთგვაროვან ხასიათს სძენს. მედიატორი არა, როგორც მოსამართლე და მსაჯული არამედ, როგორც ნეიტრალ-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის სტაჟიორი.

¹ მათ შორის, შეთანხმებას შეთანხმებლობის შესახებ.

² ავტორის შენიშვნა: იგულისხმება მედიაციის ქვემდებარე დავა და დავის შინაარსი, აქედან გამომდინარე, მედიაციის პროცესის მასზე გავრცელებადობა - საკანონმდებლო თვალსაზრისით და მედიაციის წარმართვის ვადის ფარგლებში მიმდინარე პროცესი, მათ შორის, მედიაციის შესაბამისი სახის გამოკვეთა, მედიატორის არჩევის შესაძლებლობის კუთხით.

ლური პიროვნება ისე გვევლინება მედიაციის პროცესში. იგი უსმენს მხარეებს და გამოხატავს გააზრებისა³ და ინფორმაციის მიღების, მათ შორის, მხარდაჭერის ნეიტრალურ შთაბეჭდილებას.⁴

ძლიერი და სუსტი მხარის მონაცვლეობის საკითხი მედიაციის პროცესშიც აისახება, რა დროსაც მედიაციის პროცესი სოციალური რეალობის ერთგვარი სამართლებრივი ანარეკლია. მედიაცია, როგორც სინჯარა და მხარეთა ინტერესები კი, როგორც ლაკმუსი ისე შეგვიძლია აღვიქვათ. მხარეთა ჩამოუყალიბებლობა, დაბნეულობა, გაურკვევლობა და მორიდება - პასიური საწყისიდან შესაძლოა აქტიურ ფაქტორებად ჩამოყალიბდეს, რის ფონზეც მედიატორის სულისკვეთება, როგორც ვერცხლისწყლის ეფექტის მქონე ისე მოქმედებს. ვერცხლისწყალი ლითონია, თუმცა ბუნებაში სითხის ფორმით არსებობს. შესაბამისად, მედიატორი აღიქვამს, ასახავს, აბალანსებს მხარეთა ინტერესებს,⁵ შესაძლოა ის იურიდიული ენით არ საუბრობდეს, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას რომ ის იურისტი არ უნდა იყოს.⁶ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღების შემდეგ მედიატორის სტატუსთან და მედიაციის პროცესთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი საკითხები საკანონმდებლო დონეზე განისაზღვრა, რამაც მედიატორის პროფესია სოციალურთან ერთად სამართლებრივი რეგალიითაც აღჭურვა,⁷ რეალურად კი მედიატორის სულისკვეთებას ახალი გამოწვევები დაუსახა მაგ. სამართლისა და სამართლიანობის ურთიერთმიმართების დილემა⁸ მედიაციის ცალკეულ ეტაპზე - ეთიკის სტანდარტებთან დაკავშირებით.

მედიატორის სულისკვეთების საზრისი მედიაციის პროცესი და დავის შინაარსია. მხარეთა მოლოდინებისა და ინტერესების უპირველესი მენტორი სწორედ მედიატორია,⁹ ის ეხმარება მხარეებს რომ გამოავლინონ საკუთარი თავი, დასახონ ამოცანები და წარსდგნენ ერთმანეთის წინაშე: რეალური, შესრულებადი და სამართლიანი მოთხოვნებით. ნაშრომში განხილულია მედიატორის პიროვნული სულისკვეთების საკითხი მედიაციის ქვემდებარე დავის თვალსაზრისით, სასამართლო და კერძო მედიაციის შედარებითსამართლებრივი ანალიზის საფუძველზე.

³ იხ. ვაშაკიძე მ., თახხნიშვილი ქ., ჯობაძე ნ., ემოციური ინტელექტის მნიშვნელობა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2017, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 93.

⁴ იხ. ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 33, მითითებულია: „ნეიტრალურ მესამე პირს დასაშვებია ჰქონდეს შეფასებითი ფუნქციები განსაზღვრული ფარგლებით“.

⁵ კონფიდენციალურობის დაცვის ფარგლებში, დამატებით იხ. კაღანაძე დ., კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 36.

⁶ შეად. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-2 მუხლის „ე“ პუნქტი.

⁷ შეად. მაჩგველაშვილი თ., მედიაცია, როგორც პროფესია: ეთიკის მოდელები, პრინციპები და გამოწვევები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2017, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 164-165.

⁸ იხ. ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 12-13.

⁹ იქვე, 14, მედიატორის პროფესიულ როლთან დაკავშირებით.

2. სამემკვიდრეოსამართლებრივ დავაში მონაწილე პირთა სავალდებულო სასამართლო მედიაციის პროცესი - ეთიკური პრინციპებისა და სოციალური კავშირების რღვევის სამართლებრივი პერსპექტივები

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187³ მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი ითვალისწინებს სამემკვიდრეოსამართლებრივ დავებზე¹⁰ მედიაციის გავრცელების შესაძლებლობას სასამართლო მედიაციის პროცესში მხარეთა მონაწილეობასავალდებულოობის ფარგლებში.¹¹ აღნიშნული დათქმის არსებობა პირველ რიგში, სამემკვიდრეოსამართლებრივი დავების სიხშირით, კომპლექსურობითა და სასამართლოსადმი გაზრდილი მიმართვიანობითაა ნაკარნახევი. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ კანონისმიერი თუ ანდერძისმიერი მემკვიდრეები სამკვიდროს მიღების ვადაში და ვადის გასვლის¹² შემდეგ მემკვიდრეობის უფლების დაცვის აუცილებლობის წინაზე აღმოჩნდებიან. შემდგომში სასამართლო დავის ხანგრძლივობა კი მათ შორის, სოციალური და ნათესაური კავშირის რღვევის საფუძველია. მედიაციის პროცესში სამემკვიდრეოსამართლებრივი დავები ყოფითი ურთიერთობის შენარჩუნების წამახალისებელ ეფექტს ატარებს, რა დროსაც მედიატორი ცდილობს ნათესაური კავშირით დაკავშირებულმა მხარეებმა და არა მხოლოდ, დაიცვან თავიანთი ინტერესები და არ იქცნენ სოციალური კავშირების მსხვერპლად.¹³ მედიატორი ქმნის ახალ რეალობას მხარეთათვის,¹⁴ როგორც სამომავლო ურთიერთობის ფორმას და უზრუნველყოფს მედიაციის პროცესში ჩართულ მხარეთა ინტერესის დაცულობას - ეთიკური ვალდებულების,¹⁵ კანონის მოთხოვნათა და პიროვნული სულისკვეთების თვალსაზრისით.¹⁶

¹⁰ აღნიშნული შეად. საოჯახოსამართლებრივ დავებზე სასამართლო მედიაციის გამოყენების საკანონმდებლო ქვემდებარეობას, იხ. დიპაჩია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახო სამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2015, 82.

¹¹ იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტი.

¹² შეად. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №271-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, 85-ე მუხლი, შემდეგს: საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1421-ე მუხლის მე-2 ნაწილს.

¹³ რაც გულისხმობს სამკვიდროზე უარის თქმის, წილის დათმობის, სავალდებულო წილზე უარის თქმის გაუაზრებლობას კანონის მოთხოვნათა კონტექსტში და მემკვიდრის მხრიდან მხოლოდ პირობით მოქმედებებს სხვა პირთა სასარგებლოდ - შესაბამისი უზრუნველყოფის გარეშე. დამატებით იხ. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997, 1380-ე, 1381-ე, 1440-ე, 1443-ე, 1446-ე, 1448-ე, 1449-ე მუხლები მემკვიდრის სამემკვიდრეო უფლების დაცვისა და გააზრების თვალსაზრისით.

¹⁴ რისთვისაც აუცილებელია მედიატორის პიროვნული თვისებებისა და უნარების უშუალოდ მედიატორის ფუნქციასთან დაკავშირება, იხ. ცეხვაძე გ. (ივ.), ახვაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბღაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 126.

¹⁵ შეად. ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 19, მითითებულია: „მედიატორს ეკისრება ვალდებულება, თავიდან აიცილოს შეთანხმების მიღწევა, რომელზეც მხარე აცხადებს თანხმობას თვითგამორკვევის უფლების რეალიზაციის გარეშე; შემდეგს: ჩიგაშვილი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №21, 2016, 47, ეთიკურ სტანდარტებთან დაკავშირებით, მითითებულია: „იგი წაახალისებს მოქალაქეთა ინიციატივას, ნებაყოფლობით ნდობა გამოუცხადონ მედიაციას, როგორც ეთიკურ სტანდარტებზე დაფუძნებულ პროცესს.“

¹⁶ პიროვნული სულისკვეთება შეგვიძლია გავიაზროთ, როგორც მედიატორის სოციალური ფუნქციის ერთ-ერთი დადებითი გამოვლინება. ასევე, მედიატორის სურვილი დაასრულოს დავა მხარეთა შეთანხმებით, ან ასეთის შეუძლებლობის შემთხვევაში დაეხმაროს მხარეებს მედიაციის პროცესამ-

2.1. მემკვიდრეთა სამართლებრივი დილემა

სამემკვიდრეოსამართლებრივ დავაში ჩართულ მხარეებს მემკვიდრეობის უფლების დაცვის რეალური და საკანონმდებლო გარანტიები სჭირდებათ. მემკვიდრეები ცდილობენ დროში პირველი, უფლებაში უპირატესი - პრინციპის საფუძველზე¹⁷ სამკვიდროს მიღების ვადაში მიიღონ სამკვიდრო.¹⁸ ცალკეული წარმოდგენები და მისწრაფებები მემკვიდრეებში ურთიერთგამორიცხვისა¹⁹ და სამკვიდროს მიღების დაუშვებლობის შეგრძნებებს აყალიბებს,²⁰ რა დროსაც იწყება მხარეთა შორის სასამართლო დავა.²¹

სასამართლო მედიაციის პროცესში ჩართულ მხარეებს თვითრეალიზაციის მეტი თავისუფლება ეძლევათ,²² რა დროსაც იზრდება სუსტი მხარის ჩამოყალიბებისა და ნათესაური კავშირის ნეგატიური მოქმედების რისკები. მაგ. სავალდებულო წილზე უარის თქმა ნათესაური კავშირისა თუ სუბიექტური ქვენაგრძნობის გავლენით ან სამემკვიდრეო უფლების დაცვის აუცილებლობის გაუაზრებლობა მხარეთა შორის. აღსანიშნავია, რომ მემკვიდრეთა სამართლებრივი დილემა უფრო მეტად სოციალურია ვიდრე სამართლებრივი, რამეთუ მემკვიდრეები ცდილობენ თავიანთი, როგორც მემკვიდრის საპროცესოსამართლებრივი სისუსტეები ნათესაური კავშირის შენარჩუნების პერსპექტივით გადაფარონ. სწორედ, ამ რისკების განეიტრალებას ემსახურება მედიატორის მონაწილეობა სასამართლო მედიაციის პროცესში.²³ მედიატორი აბალანსებს მხარეთა მოთხოვნებს²⁴ - ნათესაური კავშირების მისწრაფების ნაწილში.

დე არსებული პოზიციისა და მდგომარეობის შენარჩუნებაში; შეად. საქართველოს ცალკეული მხარის თავისებურებებთან დაკავშირებით სვანეთისა და ხევსურეთის სამედიაციო მორიგების სახეები ერთმანეთს: *გყემადიძე ს.*, მედიაცია საქართველოში: ტრადიციიდან თანამედროვეობამდე, თბ., 2016, 24-25, 30.

¹⁷ „Primo in tempore, potior in iure“ - პრინციპის არსი განსაკუთრებით, აქტუალურია სამკვიდროს მიღების შესახებ განცხადების კანონისმიერ ვადაში შეტანის თვალსაზრისით, სსკ-ის 1421-ე მუხლისა და სამკვიდროს მიღების კანონით დადგენილი ვადის მოქმედების ფარგლებში. შესაძლოა, ამ პრინციპის საფუძველზე მოქმედ მემკვიდრეს არ ჰქონდეს შემდგომში რაიმე სახის უპირატესობა, თუმცა თვითდაჯერებულობისა და უფლების დაცვის ინტერესის ნაწილში, მემკვიდრის მოლოდინებისა და მოთხოვნების გამოკვეთის ეფექტური და ჯეროვანი საშუალებაა.

¹⁸ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, 78-ე მუხლი.

¹⁹ ერთ-ერთ საქმეში გამოიკვეთა კანონისმიერი მემკვიდრის მემკვიდრეობის უფლების გაუთვალისწინებლობის საკითხი. კონკრეტულად კი, საქართველოში არყოფნიდან ამომდინარე მოსარჩელის უფლებადაუცველობის პრობლემა, იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 23 სექტემბრის განჩინება საქმეზე №ას-530-506-2016, კრებულში: საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სამოქალაქო საქმეებზე, მემკვიდრეობითი სამართალი, №1, 2018, 33-34, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2018w-samoqalaqo-krebuli1.pdf>> [14.12.2019].

²⁰ დასახელებულ საკითხთან დაკავშირებით იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე №ას-62-60-2016, მოპასუხემ ნოტარიუსს დაუმალა, როგორც ანდერძის ასევე, მეორე მემკვიდრის არსებობის ფაქტი. მათ შორის, გაანადგურა გარკვეული ნივთები, რომლებიც მოსარჩელეს (მეორე მემკვიდრეს უნდა წაეღო მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ), მითითებულია კრებულში: საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სამოქალაქო საქმეებზე, მემკვიდრეობითი სამართალი, №1, 2018, 80-81, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2018w-samoqalaqo-krebuli1.pdf>> [14.12.2019].

²¹ კონფლიქტში მყოფ მხარეთა შორის ცივილური ურთიერთობის წარმართვის შესახებ იხ. *ყანდა-შვიდი ი.*, მედიაცია და მედიაციის მაგალითზე დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების ინოვაციური ფორმა - ონლაინდავის გადაწყვეტა (ODR), „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2018, 118.

²² მაგ. სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხთან დაკავშირებით, იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-13 მუხლის პირველი პუნქტი.

²³ შეად. *მახაუხი პ., ხიციანი ბ.*, განქორწინების მედიაცია, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2013“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2014, 70-71.

²⁴ ერთ-ერთ ძირითად დამაბალანსებელ ფაქტორად მოიაზრება კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება, იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-10 მუხლის პირველი პუნქტი.

2.2. ნოტარიუსისა და მედიატორის მიმართ არსებული - მხარეთა წარმოდგენები

სამემკვიდრეოსამართლებრივ დავაში ნოტარიუსისა და მედიატორის პროფესიის ურთიერთმიმართება მხარეთა მოლოდინისა და ინტერესის ანალიზის საფუძველზე უნდა დადგინდეს.²⁵ ნოტარიუსი, როგორც სამემკვიდრეო სამართალწარმოებაზე უფლებამოსილი პირი შესაძლოა ინფორმაციის გაცვლისა თუ განდობის სუბიექტურ საფრთხეებს ქმნიდეს მემკვიდრეთა შორის, რაც პარალელურად აისახება სანოტარო მედიაციის პროცესზე. თუ მხარე ფიქრობს რომ ნოტარიუსი მედიატორი გაიგებს რაიმე სახის ინფორმაციას მისგან და ის, როგორც ნოტარიუსი შეაფასებს მისი, როგორც მემკვიდრის სამემკვიდრეო უფლებას, სამომავლოდ მხარეს უფლების დაცვის საშუალების ეფექტურობა უქვეითდება.²⁶ ამ მხრივ მედიატორი ნოტარიუსის პროფესიულ თანხვედრაში არსებული ნოტარიუსის სტატუსი შესაძლოა ქმნიდეს რეალურ და საფრთხილო რისკებს მხარეთათვის.

სასამართლო მედიაციისა და კერძო მედიაციის შემთხვევაში ზემოთ აღნიშნული რისკები მედიატორის ნეიტრალურობის,²⁷ როგორც არა ნოტარიუსობის ფაქტორით ბალანსდება.²⁸ რა დროსაც მხარეს არ ექმნება ინფორმაციის განდობის, გაცვლისა თუ გაცნობის შემდეგ თავისი სამემკვიდრეო უფლების მიმართ შემზღვეველი ხასიათის შეფასების ჩამოყალიბების საფრთხის შეგრძნება.²⁹

3. არაკონტროლირებადი და გაუთვალისწინებელი ხარჯები მედიაციის პროცესში - ალტრუიზმის ეფექტი

მედიაცია როგორც ცოცხალი და თვითგანახლებადი პროცესი შესაძლოა ხარჯებისა და ფინანსების უწყვეტი მიწოდების მოთხოვნას აყენებდეს დღის წესრიგში.³⁰ ერ-

²⁵ ნოტარიუსის მიმართ ნდობასა და მიმართვიანობას მისი სტატუსი და საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული რეგულირების ფორმა განაპირობებს. ასევე, საზოგადოებაში ჩამოყალიბებული დამოკიდებულება და ხანგრძლივი ურთიერთობის გამოცდილება. იხ. *დონიძე ი., ნუცუბიძე მ.,* სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 85-86.

²⁶ შუად. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, 77-ე მუხლი, ნოტარიუსის უფლებამოსილება სამემკვიდრეო საქმისწარმოების სფეროში, 102-ე მუხლს სანოტარო მედიაციის კონფიდენციალურობის ნაწილში.

²⁷ იხ. *ყანდაშვილი ი.,* მედიაცია და მედიაციის მაგალითზე დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების ინოვაციური ფორმა - ონლაინდავის გადაწყვეტა (ODR), „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2018, 122.

²⁸ ნოტარიუსის პროფესიის საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული სტატუსი და საქმიანობის სამართლებრივი ფორმა მხარეებს ინტერესის, მოლოდინისა თუ მოთხოვნის დაკმაყოფილების სამართლებრივ რეალობას უყალიბებს. მედიატორის, როგორც მედიატორთა ერთიან რეესტრში რეგისტრირებული პიროვნების ვინაობა კი სოციალური ფუნქციის თვალსაზრისით მხარეთა სამართლებრივ შეზღუდვას ანეიტრალებს. შუად. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“ საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, მე-3 მუხლის პირველი პუნქტი, შემდეგ: საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-2 მუხლის „ე“ პუნქტი.

²⁹ ეთიკური დილემის წარმოშობასთან დაკავშირებით იხ. *ჩიგაშვილი ნ.,* მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 27.

³⁰ ავტორის შენიშვნა: საკმაოდ კომპლექსური და პრობლემურია მსგავსი ტიპის ხარჯების რაობის განსაზღვრა და საფასურის მინიჭება. გასათვალისწინებელია, მედიატორის გადაადგილების ხარჯები, სატელეფონო საუბრისა და საერთაშორისო ზარების ღირებულება, დამატებითი მასალებისა და რესურსის მობილიზება და სხვა. აუცილებელია პირველ რიგში დადგინდეს ანაზღაურების მიღ-

თი მხრივ, არსებობს უშუალოდ პროცესის მიმართ არსებული საკანონმდებლო ხარჯები,³¹ მეორე მხრივ, კი გასათვალისწინებელია პროცესის მიღმა დარჩენილი ხარჯები³² - სტატიის მიზნებისთვის: მედიატორის სულისკვეთების ღირებულება. გასათვალისწინებელია, მედიატორის საქმიანობის ანაზღაურების წესისა და პირობების საკანონმდებლო რეგულირების მიღმა აღმოჩენილი ფინანსური სახსრები და ხარჯები, რომლის უზრუნველყოფას მედიაციის სხვადასხვა ეტაპზე მხოლოდ და მხოლოდ მედიატორი ახდენს. შესაძლოა, სწორედ ამ სახსრებით წარმართული ქმედებები იყოს შეთანხმების მიღწევის ერთ-ერთი ეფექტური საშუალება.

საგულისხმოა, ამ შემთხვევაში დასახელებული სახსრების ანაზღაურების მხარეთათვის გადაკისრების პრობლემურობა.³³ სასურველია, ერთიანი მაკოორდინირებელი სისტემის ფარგლებში ამ ტიპის ხარჯების ანაზღაურების ზოგადი წესის გათვალისწინება.³⁴ საკამათოა მედიატორის მიერ განსახორციელებელ ქმედებათა განსაზღვრა და საკანონმდებლო დონეზე საფასურის მინიჭება.³⁵ სანოტაროსამართლებრივი თვალსაზრისით, ნოტარიუსის პროფესიული საქმიანობის სპეციფიკა აყალიბებს ნათლად გამოკვეთილ ქმედებებს,³⁶ რომელთა მიმართაც კანონმდებელმა დაადგინა კონკრეტული საფასური.³⁷ მედიაციის პროცესში მედიატორის ქმედებათა წინასწარი განსაზღვრება ვფიქრობ, ურთიერთობის ხასიათს შეზღუდულ სახეს მისცემს. შესაბამისად, დღესდღეობით მედიატორის ანაზღაურების მიღმა დარჩენილი სახსრები შესაძლოა სჭარბოდეს კიდევ მიღებულ ანაზღაურებას, თუმცა მისი ანაზღაურების ფორმა და საფუძველი მოქმედი კანონმდებლობით არ არსებობდეს.³⁸

მა დარჩენილი ხარჯების უშუალო კავშირი მედიაციის პროცესთან და შემდგომ მსჯელობა ამ ტიპის სახსრების ანაზღაურების მიზანშეწონილობის შესახებ.

³¹ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-11 მუხლი.

³² ხარჯები, რომელიც კავშირშია მედიატორის სოციალურ და ფინანსურ გარანტიასთან, მათ შორის, ამ ხარჯების ანაზღაურების განუხორციელებლობის ნაწილში.

³³ საგულისხმოა რომ ანაზღაურების მიღმა დარჩენილი სახსრების ანაზღაურების საკითხის წინ წამოწევამ არ უნდა შელახოს მედიაციის პრინციპები და ძირითადი მონაპოვარი. იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

³⁴ ავტორის შენიშვნა: სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის ფორმირების ეტაპზე მედიაციის ეს სახე ქართული ნოტარიატის საკანონმდებლო ბაზაზე უსაფუძვლოდ არ დანერგოდა, არამედ იგი სოციალური, საკანონმდებლო და ფინანსური გარანტიების მქონე პროფესიას დაუკავშირდა. სამწუხაროდ, კერძო მედიაციის შემთხვევაში მსგავსი ტიპის გარანტიები გამოკვეთილად არ არსებობს.

³⁵ გასათვალისწინებელია ამ საკითხის განხილვა არა მხოლოდ შრომის თავისუფლების ქრილში, არამედ მედიატორის, როგორც პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების ფარგლებში. იხ. საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 24/08/1995, მე-12 და 26.1 მუხლები.

³⁶ შეად. საქართველოს მთავრობის N2507-ე დადგენილება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისათვის საზღაურისა და საქართველოს ნოტარიუსთა პალატისთვის დადგენილი საფასურის ოდენობების, მათი გადახდევინების წესისა და მომსახურების ვადების დამტკიცების შესახებ“, 29/12/2011, 23-ე და 31-ე მუხლები ერთმანეთს.

³⁷ ავტორის შენიშვნა: აღსანიშნავია რომ სანოტარო მედიაციის ნებაყოფლობითი ფორმის მიმართ კანონმდებელს მედიატორი ნოტარიუსის საქმიანობის საფასური არ დაუდგენია და იგი მხარეთა შორის შეთანხმების საგნად მოიაზრა. როგორც ჩანს „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებამდე დამკვიდრებული სანოტარო მედიაციის მიმართ კანონმდებელი მოერიდა კონკრეტული საფასურის განსაზღვრას. მსგავსი ტიპის განუსაზღვრელი ხასიათი ნოტარიატის ფარგლებში ნოტარიუსის ქმედითი ღონისძიებებით ბალანსდება - მაგ. ნოტარიუსი სანოტარო მედიაციას თუ სანოტარო ბიუროში ატარებს რესურსებისა და სხვა საჭირო მასალის მხრივ ის როგორც ნოტარიუსი უკვე აღჭურვილია და ანაზღაურების მიღმა დარჩენილი ხარჯის ოდენობა მინიმალურია. კერძო მედიაციის შემთხვევაში ანაზღაურების მიღმა დარჩენილი სახსრების ანაზღაურების საკითხი კი დღემდე ბუნდოვანია.

³⁸ აუცილებელია მედიატორის, როგორც დამოუკიდებელი ნეიტრალური პირის სოციალური გარანტიების შექმნა. საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული სოციალური გარანტია დაიცავს მედია-

მედიაციის წარმართვის პრინციპების საკანონმდებლო დონეზე გათვალისწინება და დადგენა,³⁹ მედიაციის პროცესის სიცხადისა და სიჭანსალის განმაპირობებელი ფაქტორია. მედიაციის პროცესის სახასიათო ნიშნებიდან გამომდინარე, კანონის რეგულირების მიღმა მოაზრებული საკითხები, შესაძლოა პრინციპების დონეზე დარეგულირდეს.⁴⁰ ამ მხრივ საინტერესოა, თუ რომელი პრინციპი დააბალანსებს არაკონტროლირებადი და გაუთვალისწინებელი ხარჯების საკითხს.⁴¹ ამიტომაც, მედიაციის წარმართვის პრინციპების მოქმედების ფარგლები, მათ შორის, გამოვლინების სამართლებრივი ფორმები,⁴² შეგვიძლია დავაჯგუფოთ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებამდე და მიღების შემდეგ. შესაბამისად, ერთი მხრივ, ჩამოყალიბდება კანონის მიღებამდე არსებული და მოქმედი პრინციპების⁴³ სახე, ფორმა, შინაარსი - პრაქტიკული გამოწვევები,⁴⁴ ხოლო მეორე მხრივ, საკანონმდებლო დონეზე დადგენის შემდეგ განსაზღვრული პრინციპების განხილვისას გამოიკვეთება სახასიათო მიმართებები კანონის რეგულირებისა თუ რეგულირების მიღმა მოაზრებულ საკითხებთან.⁴⁵

4. შეუთანხმებლობის სამართლებრივი პერსპექტივები

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტი აყალიბებს მედიაციის დასრულებულად მიჩნევის შედეგში გამოხატულ სამართლებრივ წინაპირობებს. რაც, თავის მხრივ, ხელს უწყობს მედიაციის პროცესის დასრულების ეტაპზე გადასვლის აღქმასა და შეთანხმება / შეუთანხმებლობის სოციალური პროცესის საკანონმდებლო დონეზე რეგულირებას.

ტორს არასერიოზული მხარისა და ფინანსების ფლანგვისგან; შეად. მედიაციის უპირატესობები, *ყანდაშვიდი ი.*, მედიაცია – დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2017, 116-117.

³⁹ იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

⁴⁰ იქვე, მითითებულია: „მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას წარმოშობილი საკითხები, რომლებიც ამ კანონით არ არის მოწესრიგებული, აღნიშნული პრინციპების საფუძველზე უნდა გადაწყდეს.“

⁴¹ კანონმდებელმა „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლში დაადგინა და განსაზღვრა მედიაციის წარმართვის შემდეგი პრინციპები:

- მხარეთა ნებაყოფლობითობა (გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა);
- თვითგამორკვევა;
- კეთილსინდისიერება და თანასწორობა;
- კონფიდენციალურობის დაცვა;
- მედიატორის დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა.

პრინციპების მითითების ფორმიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვივარაუდოთ ურთიერთდამოკიდებულებითი და მისადაგებადი ხასიათი უშუალოდ ცალკეული პრინციპის დონეზე.

⁴² ავტორის შენიშვნა: იგულისხმება ცალკეული პრინციპის სახელწოდებისა და სამართლებრივი მოქმედების ისტორია. შესაძლოა, კონკრეტული პრინციპის სახელდებას მედიაციის პროცესში განსხვავებული ხასიათი და განსაზღვრება ჰქონდეს, ვიდრე მხარეთა სახელშეკრულებო ურთიერთობაში.

⁴³ მაგ. სანოტარო მედიაციის პრინციპები, შეად. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №271-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31/03/2010, მე-100 და მე-4 მუხლები, შემდეგს: საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

⁴⁴ შეად. *მაჩგვედაშვიდი თ.*, მედიაცია, როგორც პროფესია: ეთიკის მოდელები, პრინციპები და გამოწვევები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 168-170.

⁴⁵ იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, №5503-ლს, 11/12/2019, პირველი მუხლის მე-3 პუნქტთან დაკავშირებული ცვლილება, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4716818?publication=0>> [14.12.2019].

განვიხილოთ შემდეგი კომპონენტები:

- თუ მხარეები წერილობით შეთანხმდნენ დავის ურთიერთშეთანხმებით დასრულებაზე - მედიაცია დასრულებულად მიიჩნევა მხარეთა შეთანხმების დღიდან, რაც შეგვიძლია განვიხილოთ, როგორც მედიაციის შეთანხმებით დასრულების მთავარი პოსტულატი და საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული მედიაციის შეთანხმებით დასრულების დადებითი შედეგი. მათ შორის, ნათლად გამოკვეთილი კომპონენტი, სადაც საბოლოო შეთანხმება გააზრებულია, როგორც მედიაციის პროცესში მოლაპარაკების დადებითი შედეგით განსაზღვრული დასასრული.

- თუ მხარეები წერილობით შეთანხმდნენ მედიაციის შეწყვეტაზე - მედიაცია დასრულებულად მიიჩნევა მხარეთა შეთანხმების დღიდან - აღნიშნული აღიქმება, როგორც შეთანხმება შეუთანხმებლობის შესახებ, რაც თავის თავში მოიცავს მედიაციის შეწყვეტის წინაპირობებს მედიაციის პროცესის (ცალკეულ ეტაპზე) შეუთანხმებლობის შეთანხმების ნაწილში.

- თუ მხარემ წერილობით უარი განაცხადა მედიაციაში მონაწილეობის გაგრძელებაზე - მედიაცია დასრულებულად მიიჩნევა მხარის მიერ უარის განცხადების დღიდან. აღიქმება, როგორც მედიაციის პროცესში ჩართული მხარის უფლებამოსილება და ნებაუნარიანობა მიიღოს კონკრეტული, ცალსახა და დამოუკიდებელი გადაწყვეტილება. მათ შორის, იგულისხმება მხარის თავისუფალი ნება, რა დროსაც ადვოკატ-წარმომადგენლის ზეგავლენისა და წინასწარი აზრის ჩამოყალიბების რისკები საკმაოდ მაღალია.⁴⁶

- თუ ამოიწურა მედიაციისათვის განსაზღვრული ვადა - მედიაცია დასრულებულად მიიჩნევა ამ ვადის ამოწურვის დღიდან. საკითხის რეგულირებით ხასიათს განაპირობებს პროცესის მიმდინარეობის დროის პროცედურული საკითხი,⁴⁷ რაც მედიაციის პროცესს დროში გამოხატულ კონკრეტულ ხასიათს სძენს - ეფექტურობის, დროის მართვისა და პროცესის სიჭანსაღის თვალსაზრისით.

- თუ მხარეებთან კონსულტაციის შემდეგ მედიატორმა განაცხადა, რომ მედიაციის გაგრძელება არაგონივრული და გაუმართლებელია, - მედიაცია დასრულებულად მიიჩნევა მედიატორის მიერ ამ განცხადების გაკეთების დღიდან. იგულისხმება მედიატორის უფლებამოსილება⁴⁸ და გადაწყვეტილებაუნარიანობა, როგორც ეთიკური პრინციპებისა⁴⁹ და სოციალური ფუნქციის პიროვნული დაცვის გარანტია.

ზემოთ ჩამოთვლილი 5 კომპონენტიდან, 4 არსით შეუთანხმებლობის იდეის მატარებელია, რაც შეუთანხმებლობის სამართლებრივი პერსპექტივების სწორი შეფასების აუცილებლობას აყენებს დღის წესრიგში.⁵⁰ მნიშვნელოვანია მედიაციის პროცესმა შეი-

⁴⁶ ადვოკატის პროფესიულ პრესტიჟთან დაკავშირებით იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 2015 წლის 6 მაისის №დს-შ/5-15, გადაწყვეტილება, 6, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/6maisi-5-15.pdf>> [14.12.2019]; მითითებულია სტატიაში: ჩანგდაძე ხ., ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 236; ასევე, იხ. ყანდაშვილი ი. (იხე.), დეგაშვილი ნ. (იხე.), სახელმძღვანელო PRO BONO პროგრამის დანერგვის შესახებ, თბ., 2019, 26-27.

⁴⁷ იხ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187⁵ მუხლი; ასევე, საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-9 მუხლის პირველი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტი.

⁴⁸ შეად. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №271-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 31/03/2010, მე-100 მუხლი.

⁴⁹ იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

⁵⁰ შეად. ვაშაკიძე მ., თახხნიშვილი ქ., ჯობაძე ნ., ემოციური ინტელექტის მნიშვნელობა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2017, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 104.

ნარჩუნოს კვლავგანახლებისა და განვითარების სოციალური ნიშნები, რისთვისაც აუცილებელია მედიატორის ადამიანური რესურსის ეფექტური მართვა, თვითრეალიზება და დაცვა. შესაბამისად, შეუთანხმებლობის თვალსაზრისით არანაკლებ გასათვალისწინებელია: მედიატორის სოციალური ფუნქცია, გონებრივი, მორალური, დროითი და ფინანსური დანახარჯები, რომლის აღდგენის ვალდებულება და ნება ისევ მედიატორს ეკისრება, რათა იმავე ან სხვა მხარეს ხვალინდელ დღეს მომზადებული და მოთმინების უშრეტი ენერგიით შეხვდეს.

4.1. მედიატორის სამუშაო დროისა და ფინანსების ურთიერთმიმართება პიროვნული სულისკვეთების თვალსაზრისით

მედიატორის დროისა და ფინანსების ერთობლიობა პროფესიის სოციალური ფუნქციის საფუძველი და დამოუკიდებლობის ერთ-ერთი წინაპირობაა. დროისა და ფინანსების სწორი მართვა მედიატორის თვითმყოფადობასა და ხასიათს განაპირობებს.⁵¹ მედიატორთა ერთიანი რეესტრის დაკომპლექტების შემდეგ მხარეს შეუძლია აღიქვას და შეაფასოს მედიატორი, როგორც პიროვნება. მხარეთა მოლოდინების თვალსაზრისით მედიატორის სოციალური ფუნქცია შესაძლოა დადებითი ეფექტის მომხდენიც აღმოჩნდეს.⁵²

სანოტარო მედიაციის შემთხვევაში ნოტარიუსი მედიატორის დროსა და ფინანსების კონტროლს ნოტარიუსის პროფესია ახდენს, რაც გამოიხატება ნოტარიუსის სამუშაო საათების,⁵³ სანოტარო ბიუროს არსებობითა⁵⁴ და სხვა სანოტაროსამართლებრივი საკითხების რეგულირებითი ხასიათით.⁵⁵ შესაბამისად, ნოტარიუსი მედიატორის დროისა და ფინანსების მაკონტროლებელ ფაქტორად სანოტაროსამართლებრივი კანონმდებლობა გვევლინება.⁵⁶ მედიატორის პროფესიული საქმიანობის ერთადერთ გარანტიას კი ჯერჯერობით „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი წარმოადგენს.⁵⁷

⁵¹ რაც ასევე, აისახება მედიაციის პროცესის წარმართვასა და მედიატორის ფუნქციის განხორციელებაზე. ასევე, გასათვალისწინებელია ადვოკატის მიერ განეული მომსახურების სტანდარტი, იხ. ყანდაშვილი ი. (იქვე.), დეგაშვილი ნ. (იქვე.), სახელმძღვანელო PRO BONO პროგრამის დანერგვის შესახებ, თბ., 2019, 47-48.

⁵² მათ შორის, შესაძლო ინტერესთა კონფლიქტის გამოკვლევის ეტაპზე, იხ. ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 42-43.

⁵³ იხ. საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, სანოტარო ბიუროები, <<https://www.notary.ge/geo-3718-sanotaro-biueroebi>> [14.12.2019].

⁵⁴ სანოტარო ბიურო, როგორც წესი მოიაზრება სანოტარო მედიაციის ჩატარების ადგილად, თუმცა სანოტარო მედიაცია შესაძლოა ჩატარდეს სანოტარო ბიუროს გარეთ, შეად. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №271-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, 103-ე მუხლი, შემდეგს: საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009, 38¹ მუხლი.

⁵⁵ სანოტარო მედიაციის პროცესში შეთანხმების მიღწევის თვალსაზრისით გასათვალისწინებელია გადასახდელი საფასურის მხარეთა შორის შეთანხმების საკითხი და ამ საფასურის ოდენობა, შემდგომში კი მორიგების აქტის საფუძველზე სააღსრულებო ფურცლის გაცემის შესაძლებლობა, იხ. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №271-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, 110-ე მუხლი, მითითებულია: მედიაციის ფარგლებში შემდგარი მორიგების აქტით დადგენილი ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში, კრედიტორის მოთხოვნით, ამ ინსტრუქციის 72-ე მუხლით დადგენილი წესით, შეიძლება გაიცეს ნოტარიუსის სააღსრულებო ფურცელი, რომლის საფუძველზეც აღსრულება ხორციელდება „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

⁵⁶ იხ. დეონიძე ი., ნუცუბიძე მ., სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდელი 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 84.

⁵⁷ სამართლიანი და მიუკერძოებელი პროცესის შესახებ დამატებით იხ. ჩიგაშვილი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 43.

4.2. მედიატორისთვის აუცილებელი სოციალური გარანტიები

მედიაციის პოპულარიზაციის პროცესში, წლების განმავლობაში, მოქალაქეთა დაინტერესების თვალსაზრისით მედიაცია წარმოჩინდა, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეფექტური და აუცილებელი საშუალება - მედიატორი კი „ყოველის-შემძლე“ მომრიგებელი, ნეიტრალური პირი,⁵⁸ რომელსაც შეუძლია ყოველთვის, ნებისმიერ სიტუაციასა და დავის პროცესში დასხდეს მხარეთა ერთად მოლაპარაკების მაგიდასთან - ძირითადი მნიშვნელობა მხარეთა ნებას მიენიჭა. ასე დაინერგა სანოტარო მედიაცია ქართულ ნოტარიატში, სადაც მედიატორის ფუნქცია ნოტარიუსმა შეითავსა. ახლა კი, როდესაც „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი მოქმედებს, მედიატორის სოციალური გარანტიები და სოციალური ფუნქცია უცხო აღმოჩნდა კანონმდებლისა და მხარისათვის.

რას გულისხმობს მედიატორის სოციალური ფუნქცია და მისი გარანტია? პირველ რიგში მედიაციის პროცესის კვლავგანახლების,⁵⁹ პროცესის მუდმივობისა⁶⁰ და მოლაპარაკების უშრეტი უნარის შენარჩუნება,⁶¹ ხელშეწყობასა და დაცვას. სასურველია, მედიაციის პოპულარიზაციის პროცესმა ერთგვარი ფორმაცია განიცადოს მოქალაქეთა დაინტერესების პროცესიდან უშუალოდ მედიატორის სოციალური ფუნქციისა და სოციალური გარანტიების გამოკვეთის კუთხით.⁶² მედიატორის სოციალური ფუნქცია ასევე, მოიაზრებს ადამიანური რესურსების ეფექტურ მართვას⁶³ და შესაძლებლობების კონტროლს.⁶⁴

⁵⁸ რომლის სტატუსი იმ ეტაპისთვის საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრული არ იყო. იხ. ინფორმაცია სანოტარო მედიაციის, როგორც მედიაციის ერთ-ერთი სახის და მედიატორი ნოტარიუსის სტატუსის შესახებ, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ოფიციალური ვებგვერდი, სანოტარო მედიაცია, <<https://www.notary.ge/geo-1424-sanotaro-mediacia>> [14.12.2019].

⁵⁹ იგულისხმება, მედიატორის უნარი, შესაძლებლობა და სამართლებრივი ურთიერთობის რეალური და სოციალური ბუნება გაგრძელდეს მედიაციის პროცესი. პროცესის ვადისა და მედიატორის რესურსთან დაკავშირებით იხ. *Dingle J., Kelbie J., The Mediation Handbook 2013-2014*, London School of Mediation, London, 2013, 69-70.

⁶⁰ ავტორის შენიშვნა: პროცესის მუდმივობა სტატიის მიზნებიდან გამომდინარე აღიქმება, როგორც მედიაციის პროცესის წარმართვის დროის, შესაძლებლობების ამონურვის, პროცესის განვლილსა და დროზე ადრე დასრულების სამართლებრივი პრობლემატიკა. მუდმივობის საკითხი უპირველესად მედიატორის სტატუსის სოციალური სიმყარის სტაბილურობისა და ამ სიმყარის არსებობის გარანტიას განაპირობებს. დამატებით იხ. ადვოკატ-წარმომადგენლის ჩართულობის განმსაზღვრელი ფაქტორები, რომლებიც ზემოქმედებს მედიატორის მიერ მედიაციის წარმართვის პროცესზე, *Bondy V., Doyle M., Mediation in Judicial Review: A Practical Handbook for Lawyers*, the Public Law Project, London, 2011, 24.

⁶¹ ავტორის შენიშვნა: მედიატორის უნარი, როგორც მოლაპარაკების უშრეტი წყარო დაკავშირებულია პიროვნების ხასიათთან და სულისკვეთებასთან. დღესდღეობით, ქართულ რეალობაში მედიაციის პროცესს ცოცხალ და განახლებად ხასიათს მედიატორის პიროვნება სძენს, მხარეები მოლოდინის რეჟიმში აკვირდებიან ერთმანეთსა და მედიატორს, უსმენენ მედიატორს, როგორც მოლაპარაკებელ ფიგურას, უპირისპირდებიან ერთმანეთს, გამოხატავენ ჭირვეულობასა და ექცევიან ადვოკატ-წარმომადგენლის ზეგავლენის ქვეშ. შესაბამისად, მედიატორის, როგორც პიროვნების სულისკვეთება მედიაციის წარმართვისა და შეთანხმებით დასრულების პროცესში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია. მედიატორის ემოციურ-მგრძნობელობით საკითხთან დაკავშირებით დამატებით იხ. *Macmillan R., A Practical Guide for Mediators*, Macmillan Keck Attorneys & Solicitors, Geneva, 2012, 70-71; *Smith A. L., Smock D. R., Managing a Mediation Process*, United States Institute of Peace, Washington, 2008, 23-24.

⁶² ავტორის შენიშვნა: მისაღებია, როდესაც კანონმდებელი ახალისებს მოქალაქეების ჩართვას მედიაციის პროცესში, თუმცა მიუღებელია მედიაციის მთელი პროცესის მიმდინარეობა, მათ შორის: რეალური საკანონმდებლო პრობლემები, ხარვეზები და შეუთანხმებლობის პერსპექტივები მხოლოდ და მხოლოდ მედიატორის სულისკვეთებას დაეყრდნოს. აუცილებელია მედიატორის პროფესიული სტატუსის დაცვითი და უზრუნველყოფი გარანტიების ეფექტური და ჯეროვანი ფორმირება.

⁶³ შეად. სოციალური შეგნებისა და ურთიერთობის მართვის თვალსაზრისით, *ვაშაკიძე მ., თახჩნიშვილი ქ., ჯობაძე ნ., ემოციური ინტელექტის მნიშვნელობა მედიაციის პროცესში*, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადური 2017, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 98-99.

მედიატორის სოციალური ფუნქციის სტაბილურობა მედიაციის პროცესის წარმართვის აუცილებელი კომპონენტია.⁶⁵ შესაბამისად, კანონმდებელმა უნდა დაფიქრდეს მედიატორის პროფესიის საგარანტიო რეგულირებით ხასიათზე, როგორცაა: ფინანსური ხარჯების კონტროლისა და ანაზღაურების წესის დახვეწა.

5. დასკვნა

მედიაციის პროცესში ჩართულ მედიატორს, მედიაციის კონკრეტული სახის მიუხედავად გააჩნია პირადი მრწამსი და ეფუძნება პიროვნულ სულისკვეთებას დაასრულოს მედიაციის პროცესი შეთანხმებით ან/და სრული ან ცალკეულ საკითხზე ნაწილობრივი შეთანხმებლობით. ნოტარიუსის პროფესიასთან ერთად მედიატორის ფუნქციის შეთავსება მედიატორი ნოტარიუსის მრწამსს პროფესიული და ეთიკური გამოწვევების წინაშე აყენებს - განსაკუთრებით, მედიაციის პროცესის ეთიკური ურღვეობის თვალსაზრისით. სასამართლო და კერძო მედიაციის პროცესში კი მედიატორის სულისკვეთება უშუალოდ მედიატორის პიროვნულ მზაობასა და კვალიფიკაციას ეფუძნება, რომლის ერთ-ერთ ინდიკატორად პროფესიულ საწყისთან ერთად მედიატორის მისწრაფებები და ხასიათი შეგვიძლია მოვიაზროთ.

მედიატორის სტატუსის საკანონმდებლო განმარტებიდან გამომდინარე, მედიატორი პირველ რიგში მედიატორთა ერთიან რეესტრში რეგისტრირებული პირი უნდა იყოს.⁶⁶ ერთიან რეესტრში რეგისტრაციის მოთხოვნების სამართლებრივი ხასიათი მედიატორის პროფესიულ მახასიათებლებს აყალიბებს. შესაბამისად, სამართლებრივი მოცემულობის პარალელურად შესაძლოა არსებობდეს მედიატორის სულისკვეთება - წარმართოს მედიაციის პროცესი ეფექტურად ისე რომ არ დაარღვიოს ეთიკური ვალდებულებები და შეათანხმოს მხარეები: ნების, ინტერესის, მოთხოვნის, რეალობის, კანონის, შესაძლებლობისა და სამართლიანობის ფარგლებში.

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებამ დღის წესრიგში დააყენა მედიატორის სოციალური ფუნქციის გაანალიზებისა და რეგულირების საკითხის წინ წამოწევა. აუცილებელია მედიატორის ადამიანური, ფინანსური, დროითი თუ გონებრივი რესურსების ეფექტური და ჯეროვანი დაცვა.

⁶⁴ აღნიშნულის ნათელი მაგალითია „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის „ე“ პუნქტი, მითითებულია: მედიაცია დასრულებულად მიიჩნევა თუ მხარეებთან კონსულტაციის შემდეგ მედიატორმა განაცხადა, რომ მედიაციის გაგრძელება არაგონივრული და გაუმართლებელია, - მედიატორის მიერ ამ განცხადების გაკეთების დღიდან. რაც გულისხმობს მედიატორის რესურსისა და შესაძლებლობების კონტროლის საკანონმდებლო მექანიზმის არსებობას. მათ შორის, მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საკითხის პრობლემურობას.

⁶⁵ გასათვალისწინებელია, დავის გადაწყვეტის ტრადიციული ფორმების ალტერნატიული საშუალებებით შენაცვლება, დროისა და ფინანსური დანახარჯის რეგულირების თვალსაზრისით, იხ. ყანდაშვილი ი., მედიაცია და მედიაციის მაგალითზე დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების ინოვაციური ფორმა - ონლაინდავის გადაწყვეტა (ODR), „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2018, 126; ასევე, იურიდიული დახმარების უკეთესი ხელმისაწვდომობა, ყანდაშვილი ი. (ხედ.), დეგაშვილი ნ. (ხედ.), სახელმძღვანელო PRO BONO პროგრამის დანერგვის შესახებ, თბ., 2019, 73-74, 76.

⁶⁶ იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-14 მუხლის მე-7 პუნქტი; ცეხცვაძე გ. (ხედ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., გაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბრაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 136-137.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995.
2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, 26/06/1997.
3. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
4. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
5. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009.
6. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010.
7. საქართველოს მთავრობის №507-ე დადგენილება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისათვის საზღაურისა და საქართველოს ნოტარიუსთა პალატისთვის დადგენილი საფასურის ოდენობების, მათი გადახდევინების წესისა და მომსახურების ვადების დამტკიცების შესახებ“, 29/12/2011.
8. ვაშაკიძე მ., თახხნიშვილი ქ., ჯობაძე ნ., ემოციური ინტელექტის მნიშვნელობა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2017, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 93, 98-99, 104.
9. კადანდაძე დ., კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 36.
10. დონიძე ი., ნუცუბიძე მ., სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 84, 85-86.
11. დიპაჩია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახო სამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2015, 82.
12. მაჩვერიაშვილი თ., მედიაცია, როგორც პროფესია: ეთიკის მოდელები, პრინციპები და გამონკვევები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2017, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 164-165, 168-170.
13. მახუჩი პ., ხიგიჩი ბ., განქორწინების მედიაცია, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2013“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2014, 70-71.
14. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები სამოქალაქო საქმეებზე, მემკვიდრეობითი სამართალი, №1, 2018, 33-34, 80-81, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/-2018w-samoqalaqo-krebuli1.pdf>> [14.12.2019].
15. ცყემადე ს., მედიაცია საქართველოში: ტრადიციიდან თანამედროვეობამდე, თბ., 2016, 24-25, 30.
16. ყანდაშვილი ი., მედიაცია - დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2017, 116-117.
17. ყანდაშვილი ი., მედიაცია და მედიაციის მაგალითზე დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალების ინოვაციური ფორმა - ონლაინდავის გადაწყვეტა (ODR), „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2018, 118, 122, 126.
18. ყანდაშვილი ი. (ხედ.), დეგაშვილი ნ. (ხედ.), სახელმძღვანელო PRO BONO პროგრამის დანერგვის შესახებ, თბ., 2019, 26-27, 47-48, 73-74, 76.
19. ჩანგდაძე ხ., ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 236.
20. ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება როგორც მედიაციის ეთიკური ურდევობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 12-14, 19.
21. ჩიგაშვილი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 27, 43, 47.
22. ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 33, 42-43.
23. ცხივცაძე გ. (ხედ.), აჩევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახუჩი პ., ჟივიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბრაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქარ-

თველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 126, 136-137.

24. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სადისციპლინო პალატის 2015 წლის 6 მაისის, გადაწყვეტილება საქმეზე №დს-შ/5-15, <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/6maisi-5-15.pdf>> [14.12.2019].
25. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე №ას-62-60-2016.
26. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 23 სექტემბრის განჩინება საქმეზე №ას-530-506-2016.
27. *Bondy V., Doyle M.*, Mediation in Judicial Review: A Practical Handbook for Lawyers, the Public Law Project, London, 2011, 24.
28. *Dingle J., Kelbie J.*, The Mediation Handbook 2013-2014, London School of Mediation, London, 2013, 69-70.
29. *Macmillan R.*, A Practical Guide for Mediators, Macmillan Keck Attorneys & Solicitors, Geneva, 2012, 70-71.
30. *Smith A. L., Smock D. R.*, Managing a Mediation Process, United States Institute of Peace, Washington, 2008, 23-24.
31. <http://www.library.court.ge/upload/UNDP_Mediation_Online_final.pdf> [14.12.2019].
32. <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4646868?publication=1>> [14.12.2019].
33. <<https://www.notary.ge/geo-1424-sanotaro-mediacia>> [14.12.2019].
34. <<http://ncadr.tsu.ge/>> [14.12.2019].

წარმოადგენლის როლი მედიაციის პროცესში მხარის საუკეთესო ინტერესების დაცვისა და სამართლებრივი რისკების დაზღვევის უზრუნველსაყოფად

წინამდებარე სტატიის მიზანს წახმოდგენს მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წახმომადგენლის ფუნდამენტური როლის წახმოჩინება. ამასთან, ნაშრომის ფაჩვებში მიმოხილულია საკუთრივ, ადვოკატის პროფესიული გამოწვევები და მის ეთიკურ ვალდებულებებთან დაკავშირებული საკითხები, რომლის ფონზეც წახმოჩენილია ადვოკატის პროფესიული ვალდებულებისა და ქცევის სტანდარტების უხილვითაგადაჭაჭვულობა მედიაციისა და სასამართლო პროცესის შედახებითსამართლებრივ ასპექტში, რომელიც სასამართლო პროცესში შეჭიბვითობის პრინციპიდან მედიაციის პროცესში გიანსფოხმუხებული „ხბილი უნახების“¹ სახით ვდინდება.

საკვანძო სიტყვები: ადვოკატ-წახმომადგენელი, ეთიკური ვალდებულება, სტანდარტი, დიხებულება, ეფექტიანი პროცესი, თვითგამოჩვევა, ინტეხესი, სამახთლებრივი ჩისკები, კმყოფილების ხახისხი.

1. შესავალი

„სხუდყოფილ მსოფლიოში მხოლოდ ნებაყოფლობითი მედიაცია იახსებება, მაგხამ მე ახ ვფიქრობ, ხომ დღევანდელი საზოგადოება და ჩვენი სამახთლებრივი კულტუხა ამ დონემდღა მისული...“²

დღევანდელი რეალობის გათვალისწინებით მედიაცია წარმოადგენს საკმაოდ სწრაფად განვითარებად და მზარდი ტენდენციის მქონე დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ საშუალებას მთელი მსოფლიოს მასშტაბით იმდენად, რამდენადაც ცივილიზებული სამყაროსათვის მედიაცია კონფლიქტის რეგულირების ეფექტიან ალტერნატიულ ინსტრუმენტს წარმოადგენს.³ მედიაცია თავისი არსით არის კომუნიკაცია,⁴ უფრო ზუსტად კი, სწორი კომუნიკაცია, რომელიც მიმართული არ არის მოდავე მხარეებისათვის დამახასიათებელი დესტრუქციული ურთიერთობის გაღრმავებისაკენ.

მედიაციის პროცესი მხარეთა ინტერესების საუკეთესო შეთანხმებაა, რომელიც თითოეულის საუკეთესო ინტერესიდან იღებს სათავეს. დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეს ეფექტიანი საშუალება მოდავე მხარეებს შესაძლებლობას აძლევს პროცესის ფუნდამენტური პრინციპის - თვითგამოჩვევის საფუძველზე გამოარკვიონ, როგორც საკუთარი, ისე ერთმანეთის ინტერესები⁵ და მივიდნენ დავის ორმხრივად სასარგებლო გადაწყვეტამდე.

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის სტაჟიორი.

¹ იგულისხმება მოლაპარაკებისათვის საჭირო უნარები.

² Relis T., Perceptions in Litigation and Mediation: Lawyers, Defendants, Plaintiffs and Gendered Parties, Cambridge University Press, New York, 2009, 65, შემდგომი მითითებით: წუღაძე ა., ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 18.

³ Berkel G., Zur Diskussion gestellt: Deal Mediation als Konfliktbeilegung, Zeitschrift für Konfliktmanagement (ZKM), Verlag Otto Schmidt, Köln, 2018, 61.

⁴ Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 335.

⁵ Bäumerich M., Güterichter und Mediatoren im Wettbewerb, Duncker&Humblot, Berlin, 2015, 23.

მედიაცია მხარეთა შეთანხმებასა და ინტერესებზე ორიენტირებული დავის გადაწყვეტის მნიშვნელოვანი მექანიზმია, რომელიც ერთი მხრივ, უზრუნველყოფს დავის მოგვარებას დროის მოკლე მონაკვეთში, ხოლო მეორე მხრივ, ხელს უწყობს ადამიანებს შორის სოციალური ურთიერთობის აღდგენა-შენარჩუნებას.⁶ ბუნებრივია, აღნიშნული თავისთავად გულისხმობს მედიაციის პროცესში ჩართული მხარეების მიერ გონივრულად დაზოგილ მატერიალურ ხარჯსა და ადამიანურ რესურსს.

მედიაციის დოქტრინაში ამ პროცესთან მიმართებით აღნიშნულია, რომ მედიაციაში მხარეები საკუთარ ინტერესებზე არიან ორიენტირებულნი და მათზე უკეთ არავინ იცის თუ რა კონკრეტული ინტერესები ამოძრავებთ მათ და რა შედეგით სურთ რომ დასრულდეს მედიაცია, შესაბამისად, სწორედ მხარეები არიან მედიაციის მსვლელობის ფაქტობრივი ხელმძღვანელები,⁷ ხოლო თავის მხრივ, ნებისმიერ ურთიერთობაში ინტერესთა თანხვედრა შემდგომი კონსენსუსის წინაპირობაა.⁸

მედიაციის არსის ყველაზე მკვეთრი გამოხატვა და ამავედროულად, მისი განვითარების უმთავრესი მიზეზი სწორედ ის ფაქტორია, რომ მოდავე მხარეებს აქვთ შესაძლებლობა დაასრულონ დავა მათი საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით და ამ გზით შეინარჩუნონ შემდგომი, ჯანსაღი სოციალური ურთიერთობა.

საინტერესოა, საკუთრივ, სამართლიანობის სტანდარტი მედიაციის ცნებისა და პროცესის ასპექტში. სამართლიანობა მედიაციის ცნების მახასიათებელი სტანდარტია.⁹ რომელიც თავისებურია და სპეციფიკურობით ხასიათდება. მედიაციის პროცესი იძლევა იმ უნიკალურ შესაძლებლობას, რომ მხარეებმა ინდივიდუალურად, საკუთარი სამართლიანობის შეგრძნებით დაასრულონ პროცესი, რაც საბოლოო ჯამში მხარეთა კმაყოფილებას იწვევს და მხარეთა საერთო გადამკვეთი წერტილით სრულდება. სწორედ ამ გზით უნდა უზრუნველყოს მედიაციამ პროცესში მონაწილე ორივე მხარის კმაყოფილება,¹⁰ მით უფრო იმ პირობებში, როდესაც ისინი ურთიერთობას იწყებენ დაპირისპირებით, ხოლო პროცესს ასრულებენ შეთანხმებით.¹¹

მხარეთა მიერ მედიაციის პროცესიდან მომდინარე მაქსიმალური სიკეთის გამოყენების ინტერესის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია იმ ფაქტორის გათვალისწინება, რომ მათ გაანალიზებული ჰქონდეთ მიმდინარე დავაში ამ პროცესის მნიშვნელობა, რადგანაც იმ პირობებშიც კი, თუ ისინი მედიაციის პროცესს ურთიერთშეთანხმებით ვერ დაასრულებენ, მათ იმაზე უკეთ ეცოდინებათ წარმოშობილი კონფლიქტის გამომწვევი მიზეზები, მათ შორის, ერთმანეთის ძლიერი და სუსტი მხარეები, ვიდრე ეს პროცესის დაწყებამდე იცოდნენ. ამდენად, მედიაციის პროცესში მონაწილეობას მხარეებისათვის ყოველთვის მოაქვს ურთიერთობის დადებითი ხასიათი და აძლევს მათ მოლაპარაკების პოზიტიური განვითარების შესაძლებლობას.

⁶ გყემადიძე ს., მედიაცია საქართველოში: ტრადიციიდან თანამედროვეობამდე, თბ., 2016, 8.

⁷ Schwarz K., *Mediation Collaborative Law – Collaborative Practice*, Schriften der Johannes-Kepler-Universität Linz, Trauner Verlag, 2010, 9.

⁸ Steffek F., *Skizzen einer Gerechtigkeitstheorie für das Privatrecht – Individuen, Interessen, Kohärenz, Konsens und Ausgleich in Gedächtnisschrift für Hannes Unberath, Arnold Stefan, Lorenz Stephan.*, C.H.Beck, München, 2015, 436.

⁹ Steffek F., Unberath H., (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C., *Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads*, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 17.

¹⁰ Schreiber A., *Obligatorische Beratung und Mediation*, Duncker&Humblot, Berlin, 2007, 87.

¹¹ Dieter A., Montada L., Schulze A., *Gerechtigkeit im Konfliktmanagement und in der Mediation*, Campus Verlag, Frankfurt/New York, 2000, 33.

2. ადვოკატ-წარმომადგენლის მონაწილეობა მედიაციის პროცესში

2.1. ადვოკატი, როგორც მართლმსაჯულების განხორციელების მნიშვნელოვანი რგოლი

ადვოკატი თვითრეგულირებადი და თავისუფალი პროფესიის წარმომადგენელი პირია, რომელსაც თავისი საქმიანობის განხორციელებისას საკუთარი ქცევის მთავარ ორიენტირად ადვოკატთა პროფესიის როლის გაძლიერებასა და საზოგადოებაში ნდობის მოპოვებას უნდა განიხილავდეს. ადვოკატი, როგორც მართლმსაჯულების წარმომადგენელი მნიშვნელოვანი რგოლი, ყოველთვის უნდა ზრუნავდეს საზოგადოების მხრიდან ადვოკატის პროფესიის პატივისა და ღირსების შენარჩუნებაზე, ასევე, მის უწყვეტ განვითარებაზე.

ადვოკატსა და კლიენტს შორის ურთიერთობა იმთავითვე დატვირთულია ფიდუციური ურთიერთობის ელემენტებით. ფიდუციურად მიიჩნევა განსაკუთრებულ ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობა, რომელიც ურთიერთობის ერთ მხარეს მეორე მხარის ინტერესებზე განსაკუთრებული ზრუნვის ვალდებულებას აკისრებს. ასეთ ურთიერთობებში ერთი მხარე, კონკრეტულ შემთხვევაში - ადვოკატი, მნიშვნელოვან უპირატესობას ფლობს თავისი სპეციალური ცოდნისა და კვალიფიკაციის გამო. სწორედ ამიტაა განპირობებული ის ფაქტი, რომ ფიდუციური ურთიერთობა განსაკუთრებულ, მაღალი პროფესიონალიზმით ნაკარნახევ, კეთილსინდისიერ ქცევას მოითხოვს „სუსტი მხარის“ ინტერესების დაცვისას. ამდენად, ადვოკატსა და კლიენტს შორის ფიდუციური ურთიერთობის არსებობა ადვოკატის მიერ კლიენტის ინტერესებზე მაღალი ხარისხით ზრუნვას მოითხოვს.¹²

თანამედროვე იურიდიულ დოქტრინაში ადვოკატის როლი ფართოდ განიმარტება და გულისხმობს კლიენტთა და სხვა პირთა დახმარებას სამართლებრივი პრობლემების ყველაზე ეფექტიანი და ნაკლებად საზიანო მეთოდებით.¹³

საქართველოს ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი¹⁴ ადგენს ადვოკატთა როლისა და მისი ეთიკური თუ პროფესიული ვალდებულებების შესახებ მნიშვნელოვან სტანდარტებს, რომელიც კიდევ უფრო საინტერესო საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ეთიკის კომისიის მიერ მიღებული გადამწყვეტილებებით ხდება, რომელიც სიცოცხლისუნარიანს ხდის ზემოხსენებულ კოდექსში ადვოკატთა ქცევის სტანდარტებს. ბუნებრივია, თითოეული პრინციპი საკუთარ თავში განსაკუთრებულ მიზნობრივ მნიშვნელობას მოიცავს და თავისთავად ადგენს წარმომადგენელთა ქცევის სტანდარტს. ამდენად, ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის თითოეული პრინციპი, როგორც საადვოკატო საქმიანობისას სახელმძღვანელო ღირებულების მნიშვნელობა, საინტერესოდ წარმოჩინდა ეთიკის კომისიის, როგორც სასამართლოს მსგავსი ფუნქციის მქონე ორგანოს პრაქტიკაში.

ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსით დადგენილი ქცევის სტანდარტების განხილვა კონკრეტულ შემთხვევაში საინტერესოა იმდენად, რამდენადაც მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენლის მონაწილეობის შემთხვევაში მასზე ვრცელდება ის ეთიკური ვალდებულებები და სტანდარტები, რომელიც დადგენილია კონკრეტულ ქვეყანაში ადვოკატთა ეთიკის კოდექსით.¹⁵

¹² *Garner* (ed.), *Black's Law Dictionary*, Eight Edition, Thomson West, 2004, 1315.

¹³ *Menkel-Meado C.*, *Plapinger E.*, *Model Rule for the Lawyer as Third-Party Neutral*, Preamble, CRP Georgetown Commission on Ethics and Standards in ADR, 2002, 3.

¹⁴ ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი დამტკიცებულია საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის საერთო კრების მიერ 2006 წლის 15 აპრილს, 2012 წლის 8 დეკემბრის შემდგომი ცვლილებებითა და დამატებებით.

¹⁵ *Chern C.*, *International Commercial Mediation*, Informa London, 2008, 122.

ეთიკის კომისიამ თავის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში ერთმნიშვნელოვნად განსაზღვრა და დაადგინა, რომ ადვოკატმა ნებისმიერ ვითარებაში უნდა შეინარჩუნოს პროფესიული ღირსება, გამოიჩინოს მოთმინება და პატივი სცეს თავის საქმიანობას. ადვოკატი უნდა შეეცადოს, თავი აარიდოს იმგვარ ქმედებასა და გამონათქვამებს, რაც არ შეესაბამება ადვოკატის მაღალ როლს საზოგადოებაში და ხელს უშლის ამ პროფესიისადმი საზოგადოებრივი ნდობის მოპოვებას.¹⁶ ეთიკის კომისიამ გადაწყვეტილებაში აღნიშნა ისიც, რომ თითოეული ადვოკატის როლი, იყოს იგი თუნდაც მინიმალისტური კონკრეტულ შემთხვევაში, იმდენად ფუნდამენტურია, რომ შეიძლება მარტივი პროფესიული გადაცდომითაც კი კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგეს კლიენტისათვის მთელი ადვოკატთა კორპუსის საიმედოობა და ეთიკურობა.¹⁷

შესაბამისად, საუბარია ადვოკატის პროფესიული ქცევის სტანდარტების ურთიერთაგადაჯაჭვულობაზე მედიაციისა და სასამართლო პროცესის ასპექტში, რომელიც სასამართლო პროცესში შეჯიბრებითობის პრინციპის არსებობით ვლინდება, ხოლო მედიაციის პროცესში ტრანსფორმირდება და სახეცვლილად წარმოგვიდგება მოლაპარაკების ასპექტში. გარდა ამისა, სამართალწარმოება მოითხოვს მტკიცებულებათა საჯაროობას, ხოლო მედიაციის ეფექტიანობა ემყარება კონფიდენციალურობას.¹⁸

მედიაციის ეთიკის რეგულირება სახელმწიფო პოლიტიკის ნაწილია იმდენად, რამდენადაც იგი უნდა ეფუძნებოდეს ეროვნულ-მორალურ ღირებულებებს, იგი ერის სოციალური ერთობასა და კულტურას უნდა გამოხატავდეს.¹⁹ სწორედ ამიტომ, ეთიკის წესების განსაზღვრა არ გულისხმობს ერთი რომელიმე, ცალკეული კოდექსის ავტომატურ რეცეფციას.²⁰

მედიაციის პროცესის ფარგლებში წარმომადგენლის მხრიდან მნიშვნელოვანია ადვოკატთა ქცევის თითოეული სტანდარტის განუხრელი დაცვა, რათა პროცესი მხარეებისათვის იყოს სწრაფი და ეფექტიანი. მოცემული სტატიის ფარგლებში განხილულია მედიაციის პროცესში წარმომადგენლის როლი, მხარის ინტერესების დაცვის პრინციპის რეალიზების უზრუნველყოფის ასპექტში.

ამდენად, მედიაციის დოქტრინაში სამართლიანად არის აღნიშნული, რომ მედიაციის პროცესში მონაწილე ადვოკატ-წარმომადგენლის მხრიდან სწორი ფორმით მოლაპარაკებების წარმართვა არის ის მთავარი ინსტრუმენტი,²¹ რომელიც არსებითია მედიაციის პროცესის წარმატებით დასასრულებლად. გარდა ამისა, ადვოკატის, როგორც მართლმსაჯულების მნიშვნელოვანი რგოლისა და სამართლებრივი რისკების დაზღვევის ერთგვარი გარანტის ჩართულობა უთუოდ აუცილებელია ნებისმიერ სამართლებრივად მნიშვნელოვან პროცესსა თუ პროცედურაში.²²

¹⁶ სსიპ საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ეთიკის კომისიის 2014 წლის 16 ივნისის გადაწყვეტილება, 5.

¹⁷ იქვე.

¹⁸ Freedman L. R., Prigoff M. L., Confidentiality in Mediation: The Need for Protection, *Journal on Dispute Resolution*, Vol. 2:1, 1986, 45.

¹⁹ ჩიჭაშვიდი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 30.

²⁰ Rovine A.V. (ed.), *Contemporary Issues in International Arbitration and Mediation*, The Fordham Papers 2014, Fordham Law School, Brill – Nijhoff, 2015, 116, შემდგომი მითითებით: ჩიჭაშვიდი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 30.

²¹ Frascogna J., Hetherington H. L., *The Lawyer's Guide to Negotiation*, American Bar Association, 2009, 1.

²² ჩანგდაძე ხ., ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 230.

ადვოკატ-მედიატორის ეთიკური ქცევის სტანდარტები შეიძლება მოწესრიგდეს, როგორც ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსით, ასევე ამ წესების გაფართოებული გაგებითა და მედიაციის პროცესში მისი ფუნქციურად განსხვავებული როლით განპირობებულ, ქცევის სპეციალური, ეთიკური სტანდარტების ერთობლიობით.²³

მაშინ, როდესაც მედიატორისათვის ქცევის წესების დადგენა იმთავითვე გულისხმობს კონცეპტუალურ წინააღმდეგობას მედიაციის ბუნებასთან, რამეთუ მისი არსობრივი ნიშნული ნებაყოფლობითობა და არამბოჭავი ხასიათია, მედიაციის პროცესში ჩართულ წარმომადგენელს შეიძლება გარკვეული ეთიკური სტანდარტები დაუწესდეს მხარის მიმართ. როგორც ეთიკური ნორმებისთვის არათავსებადია ზედმეტი მოქნილობა, ისე მედიაციისათვის არსობრივად შეუსაბამოა გარკვეული ჩარჩოების, სტანდარტების დაწესება და მათი მკაცრი აღსრულების უზრუნველყოფა.²⁴

2.2. ადვოკატ-წარმომადგენლის ქცევის სტანდარტი მედიაციის პროცესში

მედიაციის დოქტრინაში გამოთქმულია მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ვინაიდან მედიაციის პროცესში ჩართული მხარეები თვითგამორკვევის ფარგლებში თავად განსაზღვრავენ საკუთარ ინტერესებს და ეს პროცესი დაცლილია სამართლებრივი ფორმლობებისა და მხარეთა შეჭიბრებითობისაგან, მხარისათვის ადვოკატის საჭიროება არ დგას. გარდა ამისა, ხშირად კითხვის ნიშნის ქვეშ დგას საკითხი, იმასთან დაკავშირებით, უნდა იყოს თუ არა მედიაციის პროცესში ჩართული წარმომადგენელი აუცილებლად ადვოკატი.²⁵

მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენლის ჩართვის საჭიროების ეჭვქვეშ დაყენება შესაძლებელია გამომდინარეობდეს იმ არსებული მოსაზრებიდან, რომლის თანახმადაც, ადვოკატები თავისი ბუნებით ორიენტირებულნი არიან კლიენტის ინტერესებზე და ხელს ვერ შეუწყობენ შეთანხმებული პროცესისა თუ შედეგის მიღწევას. მეორე მხრივ, გასაზიარებელია მოსაზრება იმასთან დაკავშირებით, რომ ადვოკატებს ამ პროცესში მხოლოდ დამატებითი ღირებულების შექმნა შეუძლიათ, რაც გამოიხატება ინფორმაციის გადამუშავებაში, ფაქტობრივი გარემოებების უკან მდგომი სამართლებრივი რისკების ანალიზში, რაც საბოლოო ჯამში, პროცესის მიმდინარეობისას სწორი პოზიციის ტრანსფორმაციაში ეხმარება კლიენტს.²⁶ ამდენად, ადვოკატ-წარმომადგენელი მედიაციის პროცესში არათუ „ხელისშემშლელი ბარიერი“, არამედ ერთგვარად „მშვიდობის დამამყარებელია“.²⁷ მით უფრო იმ პირობებში, როდესაც არაადვოკატი წარმომადგენლებიც ხშირად ადასტურებენ, რომ პროცესში ადვოკატის წარმომადგენლობის ჩართულობით მედიაცია უფრო წარმატებულ პროცესად იქცევა.²⁸ აღნიშნული გამომდინარეობს იურისტების იმ უშუალო უნარებიდან და შესაძლებლობიდან - გაუჩინონ მარწმუნებლებს მედიაციისადმი სწორი აღქმა და მოახდინონ პროცესში მათი ეფექტური ჩართულობა. ამდენად, იურისტები მხარეებისთვის მედიაციის პროცესისადმი ნდობის გაჩენის პირველწყაროს წარმომადგენენ, რაც თავის მხრივ, მხარისათვის უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის ხარისხის გაუმჯობესებასაც გულისხმობს. შესაბა-

²³ ჩიგაშვიდი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 29.

²⁴ იქვე, 31.

²⁵ Goodman A., *Mediation Advocacy*, 2nd Ed., Nova, 2010, 25.

²⁶ Menkel-Meadow J. C., Love P. L., Schneider A. K., Sternlight R. J., *Dispute Resolution Beyond the Adversarial Model*, Wolters Kluwer Law&Business, Aspen Publishers Inc, 2011, 53.

²⁷ Walker S., Smith D., *Advising and Representing Clients at Mediation*, Wildy, Simmonds & Hill Publishing, London, 2013, 3.

²⁸ იქვე, 55.

მისად, იურისტების ჩართულობა მედიაციის პროცესში ფუნდამენტური მნიშვნელობის მქონეა.²⁹ ამასთან, აღნიშნული, შემდგომში მედიაციის ჯანსაღი და სწორი პრაქტიკის დანერგვის წინაპირობას წარმოადგენს და ცხადია, იურიდიულ პრაქტიკაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს.³⁰

ადვოკატის განსაკუთრებული როლი, ჯერ კიდევ, მედიაციის ინიცირებასთან დაკავშირებით იკვეთება, რადგან სწორედ ადვოკატს აქვს ყველაზე მჭიდრო კავშირი და წვდომა, გაუწიოს საკუთარ კლიენტს სწორი, ეფექტიანი და შედეგზე ორიენტირებული კონსულტაცია. მედიაციის პროცესში ჩართვასა და მოლაპარაკების დაწყებამდეც კი ადვოკატს აქვს შესაძლებლობა შეუქმნას საკუთარ კლიენტს ისეთი განწყობა, რომელიც ორიენტირებულს გახდის მას მაქსიმალურად გამომხატოს საკუთარი ინტერესები და მოახდინოს მათი სწორი ფორმულირება. ერთმნიშვნელოვანია, რომ ადვოკატ-წარმომადგენელმა საკუთარი კლიენტი შესაბამისად უნდა მოამზადოს.³¹ ამდენად, ადვოკატის რეკომენდაციას მედიაციის ინიცირების თაობაზე შემდგომი პროცესის განვითარებისათვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება.³² ადვოკატ-წარმომადგენელი ყოველთვის მხარის ინტერესებისთვის მაქსიმალურად სარგებლიანი შეთანხმების მიღწევას უნდა ეცადოს.³³ ვინაიდან ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობისას ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხი, სწორედ კლიენტის ინტერესებია, როგორც ადვოკატის პროფესიული საქმიანობის ამოსავალი წერტილი.³⁴ კლიენტის ინტერესების პატივისცემა ადვოკატის პირდაპირი ვალდებულებაა.³⁵

დოქტრინაში აღნიშნულია, რომ მხარე ყოველთვის უნდა აკვირდებოდეს იმას, თუ რამდენად ხორციელდება მის მიმართ მეორე მხარისგან რაიმე გავლენა, რომელიც მეორე მხარეს გააჩნია მის მიმართ.³⁶ გონივრულია ვარაუდი იმის შესახებ, რომ ემოციური პალიტრის ზემოქმედების პირობებში, მხარეს გაუჭირდეს ზემოხსენებულ ასპექტზე ყურადღების გამახვილება, ანდაც მასზე აქცენტი მხოლოდ იმ დროს გააკეთოს, როცა უკვე განხორციელებულია მის მიმართ რაიმე სახის უარყოფითი გავლენა მეორე მხარისაგან.

ამდენად, არსებითია მედიაციის პროცესში წარმომადგენლის როლი, რამეთუ წარმომადგენელს შესაძლებლობა აქვს მესამე, ობიექტური თვალით და ამავდროულად, საკუთარ კლიენტზე ორიენტირებულობის პირობებში გონივრულად შეაფასოს მეორე მხარისაგან მომდინარე რისკები და დროულად განახორციელოს შესაბამისი რეაგირება საკუთარი კლიენტისა და მისი ინტერესების დაცვის უზრუნველსაყოფად.

მედიაციის პროცესში მოდავე მხარეების პოზიციები და შეთავაზებები მეტი ბუნდოვანებით ხასიათდება, ვიდრე ეს, როგორც წესი, სასამართლო პროცესს ახასიათებს. რამეთუ სასამართლოში კონკრეტული საქმისწარმოების ფარგლებში მხარეებს მათ ადვოკატებთან ერთად შესაძლებლობა აქვთ გაეცნონ არსებულ სასამართლო პრაქტიკას, შესაბამისი ფორმით შეაფასონ მოსალოდნელი გადანაცვლებები და განსაზღვრონ მეორე მხარის სამართლებრივი მდგომარეობა. მედიაციის პროცესში, როდესაც მხარეები

²⁹ Margaret S. H., *The Blackwell Handbook of Mediation*, Blackwell Publishing, Great Britain, Oxford, 2006, 89.

³⁰ Reuben C. R., *The Lawyer Turns Peacemaker*, A.B.A.J., 1996, 54.

³¹ Mann V. J., *The Mediation Paradox: Collaborative Combat*, 2011, 10, <<https://www.jamsadr.com/files/uploads/documents/articles/mann-mediation-paradox-2011.pdf>> [21.12.2019].

³² Goodman A., *Mediation Advocacy*, 2nd Ed., Nova, 2010, 5.

³³ Roth B. J., *Ethical Considerations for Advocates in Mediation*, Massachusetts Lawyer's Weekly, 2005, 2.

³⁴ ჩანგდაძე ჰ., ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 230.

³⁵ კვაჭაძე მ., გასიგაშვიდი ე., ბოჭორიშვიდი კ., კოხჩახია ი., ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის კომენტარები ეთიკის კომისიის პრაქტიკაზე დაყრდნობით, თბ., 2011, 14.

³⁶ Witte E. H., Van Quaakebeke N., Eckloff T., *Machts als sozialpsychologisches Konzept in Möslein F., Private Macht*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2016, 67.

წარმომადგენლებთან ერთად ერთგვებიან პროცესში მათ შორის არსებობს თეთრი ფარდა, რომელიც მხარეთათვის პროცესამდე უცნობ ინფორმაციას, პოზიციას, შეთავაზებებსა და ინტერესებს ფარავს. სწორედ ამიტომ, არსებითია ერთმანეთისაგან განვასხვავოთ ადვოკატთა პროფესიული ეთიკა სასამართლოში მიმდინარე საქმისწარმოებისა და მედიაციის პროცესის სპეციფიკური მიმდინარეობისას. ამდენად, მედიაციის ეთიკა თვისობრივად განსხვავებულ კონცეპტუალურ ანალიზს მოითხოვს, რადგან აქ იურისტის პროფესიული სტანდარტები და მედიატორის ეთიკის ნორმები ურთიერთგადაჯაჭვულია.³⁷

შესაბამისად, არსებითია მედიაციის პროცესში მონაწილე მხარეს ჰყავდეს წარმომადგენელი, რომელიც უზრუნველყოფს მედიაციის პროცესში ჩართული კლიენტისათვის იმ სამართლებრივი რისკების შეფასებასა და თავიდან აცილებას, რომელიც ცალკეულ შემთხვევაში მეორე მხარის შეთავაზებიდან შეიძლება მომდინარეობდეს. ბუნებრივია, მედიაციის პროცესში წარმომადგენელი არ ერევა მხარის იმ მნიშვნელოვან, ფუნდამენტურ შესაძლებლობაში, რომელიც თვითგამორკვევის პრინციპის სახელითაა ცნობილი და რომლის ფარგლებშიც მას შეუძლია საკუთარი ძალისხმევით ჩამოაყალიბოს დავის არსი, გამომწვევი მიზეზები და თვით წესის ასპექტში გამოარკვიოს საკუთარი საუკეთესო ინტერესები. ამდენად, ამ მხრივ, საგამონაკლისო არც მედიაციის პროცესში ჩართული ადვოკატ-წარმომადგენელია, რომელსაც აკისრია ეთიკური ვალდებულება უზრუნველყოს მხარის თვითგამორკვევის შესაძლებლობა.³⁸

სწორედ ამ საუკეთესო ინტერესების მეორე მხარისათვის შეთავაზების სამართლებრივ შედეგებს განუმარტავს წარმომადგენელი მხარეს და აცნობს მას ამით გამომწვეულ დადებით თუ უარყოფით შედეგებს.

მედიაციაში ჩართული ადვოკატ-წარმომადგენელი და მისი როლი დავის წარმატებით დასრულების პროცესში დაკავშირებულია შემდეგ საკითხთან: კლიენტის ინტერესების გატარების ვალდებულება მედიაციაში შეთანხმების მიღწევის მიზნით. მოლაპარაკება არის პროცესი, რომელშიც ერთმანეთს ერწყმის ერთდროულად იურიდიული მომზადება და გამოცდილება, პიროვნულ უნარებს და მხოლოდ ამ ყველაფრის კარგი ნაზავი იძლევა შედეგის მიღების საშუალებას მოლაპარაკებების გზით.³⁹

გამომდინარე იქიდან, რომ მედიაციის პროცესში მხარის საუკეთესო ინტერესების დაცვისა და სამართლებრივი რისკების დაზღვევის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია პროცესში თითოეული მხარისათვის ჩართული იყოს წარმომადგენელი, რომელიც შეაფასებს მხარეთა მიერ ურთიერთგაცვლის საფუძველზე გაჟღერებულ შეთავაზებათა მოსალოდნელ რისკებს, მის სამართლებრივ ბუნებას და განჭვრეტს შეთავაზების საბოლოო სამართლებრივ შედეგს.

აღსანიშნავია, რომ ადვოკატებისთვის მედიაციის პროცესში იგივე სტანდარტი ვრცელდება, რაც სასამართლოში წარმომადგენლობის განხორციელებისას, კერძოდ, დაიცვან საკუთარი მარწმუნებლის საუკეთესო ინტერესი.⁴⁰ დავის დასრულება უნდა მიიღწეს კონსენსუსის გზით და არა შეჭიბრებითი პროცესის ფარგლებში, ეს რიგ შემთხვევაში ადვოკატებისთვის დიდი გამოწვევაა.

მედიაციაში ადვოკატის როლი ისევ და ისევ მხარის დაცვაა, რომელიც ტრანსფორმირებულია და არსებითად განსხვავდება სასამართლო პროცესში მხარის დაცვის სტრა-

³⁷ Witte E. H., Van Quaquebeke N., Eckloff T., Machts als sozialpsychologisches Konzept in Möslein F., Private Macht, Mohr Siebeck, Tübingen, 2016, 45.

³⁸ წუღიაა ო., თვითგამორკვევა, როგორც ძირითადი ღირებულება მედიაციის პროცესში ეთიკის კონცეფციებსა და სამართლებრივ ნაშრომებში: კონკურენცია დავის მონაწილე მხარეთა ავტონომიასა და შინაარსობრივ სამართლიანობას შორის, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 255.

³⁹ Frascogna J., Hetherington H. L., The Lawyer's Guide to Negotiation, American Bar Association, 2009, 2.

⁴⁰ Brown H., Marriott A., ADR Principles and Practice, Sweet & Maxwell, Thomson Reuters, 2011, 405.

ტეგისგან. კერძოდ, საუბარია იმაზე, რომ ადვოკატი მედიაციის პროცესში მხარეს იცავს პროცესში წამოჭრილი სამართლებრივი რისკებისგან და უპირატესად უზრუნველყოფს ამ რისკების დაზღვევას.

მედიაცია ლათინური სიტყვაა და „შუამავლობას“ ნიშნავს,⁴¹ მედიაციის პროცესში ჩართული ადვოკატ-მედიატორი სწორედ მეორე მხარის ინტერესების გამორკვევას უნდა ეცადოს და მიაწოდოს ისინი სამართლებრივად გამართული ფორმით საკუთარ კლიენტს.

მედიაციაში ადვოკატებს უნევთ საკუთარი უნარების, სამართლებრივი მიდგომის, სტრატეგიის ტრანფორმირება, რომელიც ერთიანდება მისი, როგორც ადვოკატ-წარმომადგენლის მოლაპარაკების უნარებში, რომელიც არსებითად მნიშვნელოვანია ამ პროცესში. ამდენად, ის უნარები, რომელიც ადვოკატის წარმატების გარანტია, შეიძლება იყოს სასამართლოში საკმარისი, თუმცა არ იყოს მედიაციის პროცესში სრულფასოვანი წარმომადგენლობისთვის.⁴² ამასთან, მედიაციის დოქტრინაში გამოთქმულია მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ადვოკატებს შესაძლებელია გაუჭირდეთ მედიაციის პროცესში წარმომადგენლის როლთან ადაპტაცია.⁴³

ადვოკატის უპირატესი როლი სასამართლოში, საქმისწარმოებისას გულისხმობს მის მიზანმიმართულ მოქმედებას, მოახდინოს მხარის სურვილის სამართლებრივი ფორმულირება და მიაწოდოს იგი იურიდიული ფორმულირებით პროცესში გადაწყვეტილების მიღება პირს - მოსამართლეს. ხოლო მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენლის მიზანია შეთანხმების მიღწევის შემთხვევაში შეთანხმების პროექტის შედგენა⁴⁴ და მეორე მხარესთან მის ირგვლივ მუშაობა სწორედ ადვოკატის პრეროგატივაა.⁴⁵

ადვოკატ-წარმომადგენლის როლი მედიაციის პროცესში ვლინდება იმდენად, რამდენადაც იგი ეხმარება მედიაციის მონაწილე მხარეს საკუთარი ძალისხმევითა და რესურსით იქონიოს გავლენა მეორე მხარის ინტერესზე,⁴⁶ სხვანაირად, დაეხმაროს მას თვითგამორკვევაში. თავის მხრივ, თვითგამორკვევა, როგორც მედიაციის პროცესის ხარისხის განმსაზღვრელი უმაღლესი სტანდარტი, მხარეს ანიჭებს მაქსიმალური კონტროლისა და არჩევნის შესაძლებლობას.⁴⁷ თვითგამორკვევის პრინციპის არსი მოლაპარაკების პროცესში სწორედ მხარეების აქტიურ ჩართულობაში ვლინდება.⁴⁸

3. მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენლის ჩართულობით გამოწვეული მოსალოდნელი რისკები

ადვოკატის ჩართულობის ერთ-ერთ უარყოფით შედეგად მედიაციის დოქტრინაში მიიჩნევენ იმ რისკის შემცველ ფაქტორს, რომელიც ადვოკატზე კლიენტის გადამეტებულ დამოკიდებულებას გულისხმობს, რაც ბუნებრივია, ხელისშემშლელი იქნება მხარისათვის - თვალი გაუსწოროს დავაში არსებულ რეალურ პრობლემას.⁴⁹

⁴¹ ცეხცვაძე გ., მედიაცია, თბ., 2010, 178.

⁴² Goodman A., Mediation Advocacy, 2nd Ed., Nova, 2010, 1.

⁴³ Clark B., Lawyers and mediation, United Kingdom, 2012, 106.

⁴⁴ Blake S., Browne J., Sime S., The Jackson ADR Handbook, 2nd Ed., Oxford University Press, Oxford, 2016, 40.

⁴⁵ Brown H., Marriott A., ADR Principles and Practice, Sweet & Maxwell, Thomson Reuters, London, 2011, 423.

⁴⁶ Moore C. W., The Mediation Process, 3rd Ed., Jossey-Bass Publishing, San Francisco, 2003, 72.

⁴⁷ მაისუხაძე თ., თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 171.

⁴⁸ Walker S., Smith D., Advising and Representing Clients at Mediation, Wildy, Simmonds & Hill Publishing, London, 2013, 8.

⁴⁹ Coltri L. S., Alternative Dispute Resolution a Conflict Diagnosis Approach, Second edition, University of Maryland, University College, 2010, 80.

გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ის საფრთხისშემცველი ფაქტორიც, რომელიც შეიცავს საკმაოდ დიდ რისკს - აწარმოოს მხარემ მოლაპარაკება საკუთარ წარმომადგენელთან და არა მხარესთან, რითაც სრულიად დაიკარგება მედიაციის არსი, რომელიც გულისხმობს მხარეთა შორის ეფექტიანი კომუნიკაციის დამყარების შესაძლებლობას,⁵⁰ რამეთუ მედიაცია სწორედაც ლოგიკური და ინტერაქციული მოლაპარაკების პროცესია.⁵¹

ამასთან, მედიაციის პროცესში ჩართულმა ადვოკატ-წარმომადგენელმა შეიძლება ეს პროცესი გამოიყენოს, როგორც მოწინააღმდეგე მხარის კონფიდენციალური ინფორმაციის მიღების საშუალება.⁵² ბუნებრივია ეს მედიაციის პროცესის ეთიკური ურღვეობის მყარ საფუძველს სერიოზულ საფრთხეს შეუქმნის იმდენად, რამდენადაც მედიაციის ინსტიტუტი უწინარეს ყოვლისა სწორედ კონფიდენციალურობითაა მიმზიდველი.⁵³ მედიაცია, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა,⁵⁴ მხარეთა შორის სწორი⁵⁵ ურთიერთობის ჩამოსაყალიბებლად კონფიდენციალურობის პრინციპს მოიაზრებს გადამწყვეტ ფაქტორად და წარმომადგენს კიდევ პროცესისთვის დამახასიათებელ საყრდენ წერტილს.⁵⁶ ამასთან, კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის დოქტრინაში მედიაციის პროცესისათვის დამახასიათებელ მნიშვნელოვან სტანდარტად განიხილება.⁵⁷

მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენლის ჩართულობით გამოწვეული მოსალოდნელი რისკები მით უფრო თვალსაჩინოა, როდესაც მედიაციის პროცესში ჩართული ადვოკატისთვის მკვეთრად არ არის გამიჯნული ის უნარები და საკვალიფიკაციო მოთხოვნის სტანდარტები, რომლებიც განასხვავებს ამ პროცესს სასამართლო პროცესისაგან. ასეთ პირობებში არსებობს მაღალი რისკი იმისა, რომ ადვოკატ-წარმომადგენელმა სწორედ საკუთარი ხისტი მიდგომებით დააფრთხოს მოლაპარაკების მხარე, მეტად უარყოფითად განაწყობს კლიენტი, რითაც, ბუნებრივია, პროცესის წარმატებით დასრულების შანსები მინიმუმამდე დაიყვანება. ამდენად, არსებითია განსაკუთრებით მკვეთრი იყოს ის მთავარი ხაზი, რომელიც მიჯნავს ადვოკატის უნარებს ერთ შემთხვევაში სასამართლო, ხოლო მეორე შემთხვევაში - მედიაციის პროცესებში მხარის საუკეთესო ინტერესების დასაცავად და ამ ინტერესების უზრუნველყოფის პროცესში მის მთავარ იარაღად გვევლინება.

4. ადვოკატ-წარმომადგენლის როლი მედიაციის ფუნდამენტური პრინციპების დაცვის ასპექტში

მედიაციის პროცესში ჩართულ ადვოკატ-წარმომადგენელს ეკისრება ვალდებულება ერთდროულად დაიცვას, როგორც ადვოკატის პროფესიასა და საქმიანობასთან დაკავშირებული აღიარებული სტანდარტები, ასევე, განუხრელად დაიცვას და განა-

⁵⁰ *მაისუხაძე თ.*, თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 160.

⁵¹ *დონიძე ი.*, განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტის საკანონმდებლო რეგულირება სისხლის სამართლის პროცესში და მისი ფუნქციონირების ცალკეული სამართლებრივი ასპექტი, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 126.

⁵² *Coltri L. S.*, *Alternative Dispute Resolution a Conflict Diagnosis Approach*, Second edition, University of Maryland, University College, 2010, 81.

⁵³ *წუღაძე ა.*, ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 18.

⁵⁴ *ჩიჭაშვიდი ნ.*, სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2016“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 8.

⁵⁵ იგულისხმება ნაკლებად კონფლიქტური ან არაკონფლიქტური.

⁵⁶ *Roberts M. M.*, *Mediation in Family Disputes*, Ashgate Publishing Ltd., Burlington, 2014, 183, შემდგომი მითითებით: *წუღაძე ა.*, ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 18.

⁵⁷ *Hopt J. K., Steffek F.*, *Mediation Principles and Regulations in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Oxford, 2013, 13.

ხორციელოს მედიაციის პროცესის ეთიკური ურღვეობასა და სიმტკიცეზე პასუხისმგებელი პრინციპები. ამდენად, საადვოკატო საქმიანობის ცნების და ფარგლების განსაზღვრასთან ერთად მნიშვნელოვანია დადგინდეს მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენელზე, ადვოკატის ზოგადი ეთიკური ვალდებულებების გავრცელების პირობა და მომენტი.⁵⁸

საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“ მე-3 მუხლით ჩამოთვლის მედიაციის წარმართვის იმ ფუნდამენტურ პრინციპებს, რომელთა განუხრელი დაცვა არსებითია მედიაციის პროცესის ეთიკური ურღვეობის ინტერესის დასაცავად და ამავდროულად, პასუხისმგებელია მხარეთა შეთანხმებით მიღებულ კმაყოფილების ხარისხზე. მედიაციის ეფუძნება მხარეთა ნებაყოფლობითობის (გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა), თვითგამორკვევის, კეთილსინდისიერებისა და თანასწორობის, კონფიდენციალურობის დაცვის, მედიატორის დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის პრინციპებს. მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას წარმოშობილი საკითხები, რომლებიც ამ კანონით არ არის მოწესრიგებული, აღნიშნული პრინციპების საფუძველზე უნდა გადაწყდეს.⁵⁹ თითოეული ზემოხსენებული პრინციპი საკუთარ თავში განსაკუთრებულ შინაარსს მოიცავს, რომლის სიღრმისეული გააზრება არსებითი და გადამწყვეტია პროცესის გამართული და ეფექტიანი წარმართვისათვის.

ნებაყოფლობითობა უპირველესი შესაცნობი პრინციპი და ნიშანია მხარეთა პიროვნული მზაობის, რომ მოლაპარაკებისა და ურთიერთთანამშრომლობის გზით გადაწყვიტონ მათ შორის არსებული დავა.

თვითგამორკვევის ფუნდამენტურ პრინციპთან დაკავშირებით მედიაციის დოქტრინაში არაერთი მოსაზრებაა გამოთქმული, თუმცა ისინი ერთმნიშვნელოვნად უთითებენ მის განსაკუთრებულ როლსა და დანიშნულებაზე ამ პროცესის მიმდინარეობისას. თვითგამორკვევა მედიაციის პროცესში წარმოადგენს დომინანტ პარადიგმულ ნიშანს, რომელიც ანიჭებს ამ პროცესს მაღალ ლეგიტიმაციას, რომელიც თავის მხრივ მხარეთა ნებაყოფლობით აღიარებას ეფუძნება.⁶⁰ სწორედ ამიტომ, სამართლიანია აღინიშნოს ამ პრინციპის გაგება არა ვიწრო, არამედ სისტემური თვალსაზრისით, რომელიც ცხადყოფს, რომ მოლაპარაკების პროცესში ის სხვა ყველა დანარჩენ პრინციპს ფარავს და ეხმარება რეალიზებაში. თვითგამორკვევის პრინციპის უმთავრესი ღირებულება მდგომარეობს იმაში, რომ სწორედ ამ ინტერესთა სიღრმისეული გააზრების შედეგად არის შესაძლებელი ორმხრივი, მხარეთათვის მისაღები შეთანხმების მიღწევა.⁶¹

კონფიდენციალურობა, რომელიც მედიაციის დოქტრინაში აქსიომატურ,⁶² იმანენტურ მახასიათებლადაც კი განიხილება და განსაკუთრებულ ხიბლს სძენს მედიაციის პროცესს.

⁵⁸ ჩანგდაძე ხ., ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 234.

⁵⁹ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

⁶⁰ Field R., Crowe J., The Central Role of Party Self-determination in Mediation Ethics, the Post is a Version of a Paper Delivered at the 6th ADR Research Network Roundtable, 4 -5 December 2017.

⁶¹ მაისუხაძე თ., თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 170.

⁶² A Draft of Principles of ADR Provider Organizations, CRP-Georgetown Commission on Ethics and Standards in ADR, 1999, 2000-2002, Principle 1 (Quality and Competence of Services).

5. დასკვნა

მედიაციის პროცესი მზარდი, თანამედროვე ტენდენციით გამოირჩევა იმდენად, რამდენადაც თანამედროვე ცივილიზებულ სამყაროს იგი ბევრი პოზიტიური ნიუანსით ხიბლავს, რაც თანდათან ზრდის და აძლიერებს მის ფესვებს თანამედროვე საზოგადოების სამართლებრივ კულტურაში. იმისათვის, რომ მედიაციის პროცესი კიდევ უფრო ეფექტიანი გახდეს არსებითია პროცესში ჩართული იყოს მოლაპარაკების ორივე მხარისათვის ინდივიდუალურად წარმოდგენილი - ადვოკატი, რომელიც, ერთი მხრივ, პროცესის ხარისხის ინტერესის უზრუნველსაყოფად, რბილი უნარების გამოყენებით ეცდება საკუთარი კლიენტის დახმარებას მედიაციის პროცესისათვის დამახასიათებელი ფუნდამენტური პრინციპების საფუძველზე განახოციელოს მეორე მხარესთან მოლაპარაკება და მეორე მხრივ, საკუთარი სამართლებრივი ცოდნის გამოყენებით დააზღვიოს ის რისკები, რომელიც მოლაპარაკების პროცესში შეიძლება მისი კლიენტის, მოლაპარაკების მხარისათვის შეუმჩნეველი დარჩეს.

ამდენად, პროცესის ხელშემწყობ მექანიზმად, რომელიც კონფლიქტის ეფექტური მენეჯმენტი და მხარეთა მიერ ვალდებულებათა შესრულების მონიტორინგის საუკეთესო საშუალებაა,⁶³ არსებითია მოლაპარაკების მთელი პროცესის განმავლობაში გვევლინებოდეს ადვოკატ-წარმომადგენელი, რომელიც მონოდებული იქნება, მედიაციისათვის აუცილებელი დამახასიათებელი ელემენტის, კანონისა და სამართლიანობის დაცვისაკენ.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
2. ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი, დამტკიცებულია საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის საერთო კრების მიერ 2006 წლის 15 აპრილს, 2012 წლის 8 დეკემბრის შემდგომი ცვლილებებითა და დამატებებით.
3. კვაჭაძე მ., გასიგაშვილი ე., ბოჭორიშვილი კ., კოხჩახია ი., ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის კომენტარები ეთიკის კომისიის პრაქტიკაზე დაყრდნობით, თბ., 2011, 14.
4. ღვინძიე ი., განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტის საკანონმდებლო რეგულირება სისხლის სამართლის პროცესში და მისი ფუნქციონირების ცალკეული სამართლებრივი ასპექტი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 126.
5. მაისუხაძე თ., თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 160, 170-171.
6. ტყემლაძე ს., მედიაცია საქართველოში: ტრადიციიდან თანამედროვეობამდე, თბ., 2016, 8.
7. ჩანგდაძე ხ., ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 230, 234.
8. ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 29, 30-31.
9. ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 8.

⁶³ ცეხცვაძე გ. (ხედ.), ახვებაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბღაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 32.

10. ცეხცვაძე გ. (ხედ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბდაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 32.
11. ცეხცვაძე გ., მედიაცია, თბ., 2010, 178.
12. წუღაია ო., თვითგამორკვევა, როგორც ძირითადი ღირებულება მედიაციის პროცესში ეთიკის კოდექსებსა და სამართლებრივ ნაშრომებში: კონკურენცია დავის მონაწილე მხარეთა ავტონომიასა და შინაარსობრივ სამართლიანობას შორის, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 255.
13. წუღაძე ა., ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 18.
14. სსიპ საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ეთიკის კომისიის 2014 წლის 16 ივნისის გადაწყვეტილება, 5.
15. A Draft of Principles of ADR Provider Organizations, CRP-Georgetown Commission on Ethics and Standards in ADR, 1999, 2000-2002.
16. Bäumerich M., Güterichter und Mediatoren im Wettbewerb, Duncker&Humblot, Berlin, 2015, 23.
17. Berkel G., Zur Diskussion gestellt: Deal Mediation als Konfliktbeilegung, Zeitschrift für Konfliktmanagement (ZKM), Verlag Otto Schmidt, Köln, 2018, 61.
18. Blake S., Browne J., Sime S., The Jackson ADR Handbook, 2nd Ed., Oxford University Press, Oxford, 2016, 40.
19. Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 335.
20. Brown H., Marriott A., ADR Principles and Practice, Sweet & Maxwell, Thomson Reuters, 2011, 405, 423.
21. Coltri L. S., Alternative Dispute Resolution a Conflict Diagnosis Approach, Second edition, University of Maryland, University College, 2010, 80-81.
22. Chern C., International Commercial Mediation, Informa London, 2008, 122.
23. Clark B., Lawyers and mediation, United Kingdom, 2012, 106.
24. Dieter A., Montada L., Schulze A., Gerechtigkeit im Konfliktmanagement und in der Mediation, Campus Verlag, Frankfurt/New York, 2000, 33.
25. Frascogna J., Hetherington H.L., The Lawyer's Guide to Negotiation, American Bar Association, 2009, 1-2.
26. Freedman L. R., Prigoff M. L., Confidentiality in Mediation: The Need for Protection, Journal on Dispute Resolution, Vol. 2:1, 1986, 45.
27. Field R., Crowe J., The Central Role of Party Self-determination in Mediation Ethics, the Post is a Version of a Paper Delivered at the 6th ADR Research Network Roundtable, 4 -5 December 2017.
28. Garner (ed.), Black's Law Dictionary, Eight Edition, Thomson West, 2004, 1315.
29. Goodman A., Mediation Advocacy, 2nd Ed., Nova, 2010, 5, 25.
30. Hopt J.K., Steffek F., Mediation Principles and Regulations in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 13.
31. Schreiber A., Obligatorische Beratung und Mediation, Duncker&Humblot, Berlin, 2007, 87.
32. Schwarz K., Mediation Collaborative Law – Collaborative Practice, Schriften der Johannes-Kepler-Universität Linz, Trauner Verlag, 2010, 9.
33. Steffek F., Skizzen einer Gerechtigkeitstheorie für das Privatrecht – Individuen, Interessen, Kohärenz, Konsens und Ausgleich in Gedächtnisschrift für Hannes Unberath, Arnold Stefan, Lorenz Stephan., C.H.Beck, München, 2015, 436.
34. Steffek F., Unberath H., (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C., Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 17.
35. Mann V. J., The Mediation Paradox: Collaborative Combat, 2011, 10, <<https://www.jamsadr.com/files/uploads/documents/articles/mann-mediation-paradox-2011.pdf>> [21.12.2019].
36. Margaret S.H., The Blackwell Handbook of Mediation, Blackwell Publishing, Great Britain, Oxford, 2006, 89.
37. Menkel-Meado C., Plapinger E., Model Rule for the Lawyer as Third-Party Neutral, Preamble, CRP Georgetown Commission on Ethics and Standards in ADR, 2002, 3.
38. Menkel-Meadow J.C., Love P.L., Schneider A.K., Sternlight R.J., Dispute Resolution Beyond the Adversarial Model, Wolters Kluwer Law&Business, Aspen Publishers Inc, 2011, 53.

39. *Moore C. W.*, *The Mediation Process*, 3rd Ed., Jossey-Bass Publishing, San Francisco, 2003, 72.
40. *Reuben C. R.*, *The Lawyer Turns Peacemaker*, A.B.A.J, 1996, 54.
41. *Relis T.*, *Perceptions in Litigation and Mediation: Lawyers, Defendants, Plaintiffs and Gendered Parties*, Cambridge University Press, New York, 2009, 65.
42. *Roth B. J.*, *Ethical Considerations for Advocates in Mediation*, *Massachusetts Lawyer's Weekly*, 2005, 2.
43. *Rovine A. V. (ed.)*, *Contemporary Issues in International Arbitration and Mediation*, *The Fordham Papers* 2014, Fordham Law School, Brill – Nijhoff, 2015, 116.
44. *Roberts M. M.*, *Mediation in Family Disputes*, Ashgate Publishing Ltd., Burlington, 2014, 183.
45. *Walker S., Smith D.*, *Advising and Representing Clients at Mediation*, Wildy, Simmonds & Hill Publishing, London, 2013, 3, 8, 55.
46. *Witte E. H., Van Quaquebeke N., Eckloff T.*, *Machts als sozialpsychologisches Konzept* in *Mörslein F.*, *Private Macht*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2016, 45, 67.

მედიატორის როლი მედიაციის დასრულების ეტაპზე

თანამედროვე მსოფლიოში დავების აღგვირგაბიერი მოგვარებისა და მედიაციის ინსტიტუტის განვითარების კვლევად მედიაციის თითოეული ეტაპის სხეულოფა და კვლევა განსაკუთრებით საყუხადღებოა. მათ შორის, უმნიშვნელოვანესია მედიაციის დასრულების ეტაპი. სტატისტიკაში შემოთავაზებულია მედიაციის ვადებუდებები, შესაძლებლობები და უფლებები კეიძო (ახასამათლო) ფოქმის მედიაციის დასრულების დოლო. ასევე, სხვადასხვა ქვეყნისა და საეხთაშოქისო ოქგანიზაციის მიეი მიღებული საკანონმდებლო დანაწესები და ცადკეული სამეცნიერო ნაშოქმების ანადიზი მედიაციის დოლის შესახებ მედიაციის დასრულების ეტაპზე. აღნიშნული თემის კვლევა მნიშვნელოვანია, ხათა განვითარეხეს მედიაციის ინსტიტუტი და მედიაციის პოქცესის ეხთ-ეხთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი - მედიაციის დასრულების ეტაპი. სტატისტიკა ეხება საქაქთველოს კანონს „მედიაციის შესახებ“ - ქაქთული კანონმდებლობის მიმდინაქე დეადობის შიდასამათლებიქვ ქიქიქში და შესაბამისობას საეხთაშოქისო კანონმდებლობასთან, წინამდებაქე თემის იქგვიქ.

საკვანძო სიქყვები: მედიაციის ეტიკა, პიქინციპები, მედიაციის პოქფესიული დოლი, მედიაციის დასრულება, შეთანხმება, ნაწილობიქვი შეთანხმება, შეუთანხმებლობა, მედიაციის ვადებუდებები, მედიაციის უფლებები, შეთანხმების დეება, შეთანხმების აღსრულება, ქაქთული კანონმდებლობა, „მედიაციის შესახებ“ საქაქთველოს კანონი.

1. შესავალი

მედიაცია, ეს არის კონფლიქტის გადაქრის საშუალეობა, რა დროსაც ნეიტრალური მესამე მხარე ეხმარება კონფლიქტის მხარეებს, რათა მათ მიადნიონ ისეთ შეთანხმებას, რომელიც ორივე მხარისთვის სამართლიანი და მისაღები იქნება.¹ მედიაცია არაფორმალური პროქცესია, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ ის გარკვეული სტადიებისგან არ შედგება და ის მხოლოდ ქაქოსური პროქცესია, რომლის დროსაც მედიაციური საკუთარი მიუქკერძოებლობისა და ავტორიტეტის მეშვეობით ცდილობს მხარეთა შორის არსებული დავის გადაწყვეტას.² ბერგერის აზრით, მედიაცია შედგება 5 ძირითადი ეტაპისგან: 1. მედიაციის გახსნა; 2. კონკრეტული საკითხებისა და მხარეთა ინტერესების გამოკვეთა; 3. ინფორმაციის შეგროვება; 4. საკითხები, რომელზედაც მხარეები უნდა შეთანხმდნენ და ამ შეთანხმების შესაძლო ვარიანტები; 5. მედიაციის საბოლოო შეთანხმება და მედიაციის დასრულება.³

ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოში აქტიურად ვითარდება დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალეობების გამოყენების პრაქტიკა, რამაც თავისთავად შექმნა მედიაციის ინსტიტუტის სამართლებრივი რეგულირების საჭიროება.

მედიაციის უშუალოდ რომელიმე კონკრეტული ეტაპის დახასიათებამდე საჭიროა უახლესი ისტორიული რაკურსის მცირე მიმოხილვა. მედიაციის განვითარების გარდამტეხ ეტაპად შეიქდება ჩაითვალოს, პირველ რიგში, გაერთიანებული ერების ორგანიზა-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლის სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტი.

¹ Foster K., A Study in Mediation Styles: A Comparative Analyses of Evaluative and Transformative Styles, <www.mediate.com/articles/fosterK1.cfm> [28.10.2019].

² ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 235.

³ იქვე 236, მითითებულია: Berger K. P., Private Dispute Resolution in International Business, Negotiation, Mediation, Arbitration, Vol.2, Case Study, „Kluwer Law International“, Alphen Aan Den Rijn, 2006, 36.

ციის, საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის (UNCITRAL) მიერ 2002 წლის 4 ივნისს მიღებული მოდელური კანონი, რომელშიც მნიშვნელოვანი ცვლილებები შევიდა 2018 წელს. მოდელური კანონი ითვალისწინებს ერთგვაროვანი წესების დამკვიდრებას მედიაციის პროცესთან დაკავშირებით.⁴ ხოლო ამის შემდეგ ევროპარლამენტისა და ევრო საბჭოს მიერ 2008 წლის 21 მაისს მიღებული მიღებული დირექტივა (2008/52/EC) „სამოქალაქო და კომერციული მედიაციის ასპექტებთან დაკავშირებით“, რომელმაც განსაზღვრა მედიაციის ძირითადი განვითარების გზა და პრინციპები. დირექტივის მიხედვით, იმისათვის, რათა მოხდეს მედიაციის ხელშეწყობა და არსებობდეს შესაბამისი სამართლებრივი ბაზა, მედიაციის ძირითადი ასპექტები უნდა გაითვალისწინოს სახელმწიფოთა სამოქალაქო საპროცესო სამართალმა.⁵

საქართველოში 2011 წლიდან აქტიურად მიმდინარეობს პროცესები მედიაციის ინსტიტუტის ქვეყნის შიგნით პოპულარიზებასა და შიდასახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო ბაზის მოწესრიგებასთან დაკავშირებით, რაც გამოიხატა ადრეულ ეტაპზე სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროექტების, სასამართლო მედიაციის საპილოტე პროგრამის განხორციელებით, ასევე გასულ წლებში არაერთხელ ჩატარდა „თბილისის მედიაციის დღეები“⁶, რითიც კიდევ უფრო პოპულარული გახდა მედიაციის ინსტიტუტი საქართველოში და ამ მრავალწლიანი მომზადების შედეგად 2019 წლის სექტემბრიდან საქართველოში ამოქმედდა „მედიაციის შესახებ“⁷ საქართველოს კანონი, რაც კიდევ ერთი დიდი წინ გადადგმული ნაბიჯია მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებისა და საზოგადოებისთვის დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებების ხელმისაწვდომობის გაზრდისთვის.

რაც შეეხება უშუალოდ მედიაციის დასრულების ეტაპს, მედიაციის შესახებ არსებული ფაქტობრივად ყველა ნორმატიული აქტი საუბრობს მედიაციის დასრულების პროცესზე და ითვალისწინებს მედიაციის დასრულების ან/და შეწყვეტის სხვადასხვა გზას.

მედიაციის განვითარების კვალდაკვალ გამოიკვეთა, რომ მედიაციის დასრულების შესახებ ზუსტი ინსტრუქციების შემუშავება ფაქტობრივად შეუძლებელია, ვინაიდან ყველა კონფლიქტი ინდივიდუალურია და მოითხოვს ინდივიდუალურ მიდგომას, შესაბამისი სტრატეგიებითა და ხედვებით.

მედიაციის მსვლელობისას ყველაფერი შედარებით მარტივია თუ მხარეები ახერხებენ შეთანხმებას, ხოლო მაშინ, როდესაც მხარეები საბოლოო შეთანხმებამდე მისვლას ინტერესთა სხვაობის გამო ვერ ახერხებენ ან ჩიხში ექცევიან, მედიატორის მთავარი როლია, პირველ რიგში, განსაზღვროს რა პრობლემების გამო ვერ ახერხებენ მხარეები შეთანხმებამდე მისვლას, შემდეგ კი მედიატორმა უნდა შეიმუშაოს სხვადასვა სტრატეგია, რომლებითაც შესაძლებელი იქნება შეუთანხმებლობის მიზეზების გადაჭრა და ჩიხიდან გამოსვლა.⁸

⁴ ცეხცვაძე გ. (ხედ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 35.

⁵ იქვე, 45.

⁶ Tkemaladze S., Tbilisi Mediation Days – A Glance Into The History, The Present, The Future, 2018, <<http://mediationblog.kluwerarbitration.com/2018/12/19/tbilisi-mediation-days-a-glance-into-the-history-the-present-the-future/>> [03/11/2019].

⁷ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, პირველი მუხლი.

⁸ Kovach K. K., Mediation in a Nutshell, 2nd ed., South Texas College of Law, A Thompson Reuters Business, 2010, 83.

შესაბამისად, მედიაციის დასრულების ეტაპზე, მედიატორის როლი უმნიშვნელოვანესია, ამ დროს მედიატორი უნდა დარწმუნდეს დაცული და გათვალისწინებულია თუ არა მხარეთა ინტერესები და მათი ურთიერთდამოკიდებულება. ამის განსაზღვრა პირდაპირ უკავშირდება მხარეთა მატერიალურ და ფსიქოლოგიურ მოთხოვნებს, მედიაციის პროცესიდან გამომდინარე.⁹

მედიაციის პროცესი შესაძლებელია სამი ძირითადი შედეგით დასრულდეს. თითოეულ შემთხვევაში მედიატორს სხვადასხვა როლი და ვალდებულება ეკისრება, ეს შედეგებია:

- მედიაციის დასრულება შეთანხმებით;
- მედიაციის დასრულება ნაწილობრივ შეთანხმებით;
- მედიაციის დასრულება შეთანხმების გარეშე.¹⁰

2. მედიატორის როლი მედიაციის დასრულების პროცესში

2.1. მედიატორის მიერ დასაცავი მედიაციის ძირითადი პრინციპები და ეთიკური ვალდებულებები

სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობები განსხვავებულია, თუმცა ევროპული ქვეყნების უმეტეს ნაწილში მედიატორთა ორგანიზაციები იცავენ საკუთარ შემუშავებულ წესებს ან მედიატორთა ქცევის ევროპულ კოდექსს.¹¹ სწორედ აღნიშნული კოდექსი აკეთებს ერთ უმნიშვნელოვანეს დათქმას, მედიატორი დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ მხარეებს კარგად აქვთ გაცნობიერებული საქმის გარემოებები და მორიგების აქტში მითითებული პირობები.¹² გარდა ამისა, მედიაციის დასრულების მიზნის მიღწევის გზაზე მედიატორმა უნდა დაიცვას მედიაციის ძირითადი პრინციპები და ეთიკური მინიმუმი.¹³ ეს ძირითადი პრინციპებია: მხარეთა თვითგამორკვევა, მედიატორის მიუკერძოებლობა, ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან არიდება, მედიატორის საკმარისი კომპეტენცია, მედიაციის პროცესის ხარისხი, სამართლიანი მედიაციის საფასური, მედიაციის პრაქტიკის განვითარების ხელშეწყობა.¹⁴ აღნიშნულის თაობაზე, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი შეიცავს მედიატორისთვის დამახასიათებელ ძირითად პრინციპებს, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს მედიატორი, რათა წარმატებით შეძლოს მედიაციის პროცესის განხორციელება, კანონის ეს ნორმა უნდა ჩაითვალოს უაღრესად საჭირო და მხარეთათვის მნიშვნელოვან მიმთითებელ ნორმად მედიაციის ხარისხისა და მედიატორის კვალიფიკაციასთან დაკავშირებით, რაც პირდაპირ შეესაბამება საერთაშორისოდ აღიარებულ მედიაციისა და მედიატორისთვის დამახასიათებელ პრინციპებს.

⁹ Conflict Resolution Services (CRS), Atlantic, 2016, <<http://crsatlantic.com/closure-of-a-mediation>> [26.10.2019].

¹⁰ Macmillan R., A Practical Guide for Mediators, Macmillan, Macmillan Keck, Attorneys & Solicitors, 2012, <<http://www.macmillankeck.pro/media/pdf/A%20Practical%20Guide%20for%20Mediators.pdf>> [26.10.2019].

¹¹ შუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 62.

¹² იქვე 63, მითითებულია ლინკი: <http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf> [11.10.2018].

¹³ Principles of Conduct for Mediators, The institute of arbitrators and mediators, Australia, 2003, art.3, <<https://www.resolution.institute/documents/item/2266>> [25.10.2019].

¹⁴ Model Standards of Conduct for Mediators, American Bar Association, 2005, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf> [26.10.2019].

ცალკე უნდა გამოიყოს მედიაციის ეთიკის უმნიშვნელოვანესი წესი, მედიატორმა როგორც მედიაციის ნებისმიერ ეტაპზე, ასევე მედიაციის წარმატებით თუ წარუმატებლად დასრულების შემდეგ, აუცილებლად უნდა დაიცვას პროცესის კონფიდენციალობის პრინციპი, არ გასცეს ინფორმაცია მხარეებთან შეუთანხმებლად.¹⁵

კონფიდენციალობის დაცვა, ორ უმნიშვნელოვანეს საკითხს უკავშირდება. პირველი, მედიაციის მონაწილე მხარეთა ინტერესებს, საქმიანობისა თუ პირად საიდუმლოებსა და ინფორმაციას, რომელიც ცნობილი გახდა მედიატორისთვის მედიაციის პროცესში. სწორედ კონფიდენციალობის პრინციპისა და ეთიკურობის მოთხოვნის გამო იცავს მედიატორი უპირობოდ მისთვის ცნობილ ინფორმაციას. ასევე, მეორე მხრივ, მედიაციის წარუმატებლად დასრულების ან სასამართლოში მხარეთა გადანაცვლების დროს მედიატორის ეთიკური ვალდებულებაა, არ გასცეს სამედიაციო პროცესში მის მიერ მიღებული ინფორმაცია და დაიცვას ის კონფიდენციალურად.¹⁶

აღნიშნულ ნაწილში „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლი საკმაოდ ვრცლად და ნათლად აღწერს კონფიდენციალობის დაცვის აუცილებლობას. აღნიშნული ნორმა ინფორმაციის გამჟღავნების შესაძლებლობებს იძლევა მხოლოდ მხარეთა ნებით ან/და სხვა აუცილებლობით, რაც შეიძლება გამონვეული იყოს სხვა ადამიანების უფლებების დაცვისთვის, ეს კი დადებითად უნდა შეფასდეს, რადგან კონფიდენციალობის საკითხის დეტალური მოწესრიგება, მედიაციის ინსტიტუტის მდგრადობის ერთ-ერთი მთავარი გარანტიაა და განაპირობებს მხარეთა ნდობას მედიაციის პროცესისადმი, საქართველოს კანონმდებლობა კი ამ ნაწილში საკმაოდ თანმიმდევრული და მხარეთა ინტერესებს მორგებულია.

თითოეული პრინციპის დაცვა არის გარანტია მედიატორისთვის, რომ მედიაციის პროცესი ეფექტურად ჩაივლის, თუმცა მნიშვნელოვანია ერთი რამ, მედიაციის დასრულების დროს მედიატორმა აუცილებლად უნდა დაიცვას წესი, რომლის მიხედვითაც მედიატორს არ აქვს უფლება თავად შესთავაზოს მხარეებს შეთანხმების პირობები და გზები. ამის ნაცვლად მედიატორი უნდა ეცადოს დაასრულოს მედიაცია ისე, რომ მხარეებმა თავად შეძლონ იპოვონ გზები საკუთარი დავის გადაჭრისთვის.¹⁷ პრინციპების დაცვის პრაქტიკული შედეგები უკეთესად ჩანს მედიაციის დასრულების თითოეულ შემთხვევაში.

2.2. მედიაციის შეთანხმებით დასრულება

რას ნიშნავს „წარმატება“ მედიაციის დროს? ზოგიერთი მიიჩნევს, რომ წარმატება მედიაციის შედეგში - შეთანხმებაშია. სხვების აზრით, თუკი მხარეები ცოტათი უფრო ბედნიერი ნავიდნენ, ვიდრე ეს მედიაციამდე იყო, მედიაცია წარმატებულია. თუმცა მხოლოდ ეს საკმარისი არაა, მედიაცია წარმატებულია, თუ შეთანხმებასთან ერთად მხარეები გრძნობენ, რომ მათ მოუსმინეს და მათ აზრს, საჭიროებებს, მოთხოვნებს პატივს სცემენ¹⁸

გასათვალისწინებელია მთავარი კითხვაა, როგორ უნდა დაკმაყოფილდნენ მხარეები და როდის უნდა მიხვდეს მედიატორი, რომ მედიაციის პროცესში შეთანხმება

¹⁵ Model Standards of Conduct for Mediators, American Bar Association, 2005, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf> [26.10.2019].

¹⁶ Waldman E., Mediation Ethics Cases and Commentaries, a Wiley Imprint, United States of America, San Francisco, CA, 2011, 225.

¹⁷ ICDR Canada, Canadian Dispute Resolution Procedures, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24.10.2019].

¹⁸ Hamburg B., the definition of success in mediation, <<https://www.sfb.org/basf-bulletin/2012/april-2012/mediation-success.aspx>> [22.10.2019].

მიღწეულია? როგორც წესი, ინდივიდუალური შეხვედრების ბოლოს მედიატორი მართავს მხარეებთან შემაჯამებელ შეხვედრას, რომლის დროსაც მედიატორი აჯამებს პროცესს ან დამატებით დროს აძლევს მხარეებს შეთანხმებისთვის.¹⁹ საუკეთესო შემთხვევაში, როდესაც მხარეებს შორის მიიღწევა შეთანხმება, მედიატორი ავალებს მხარეებს, მათ წარმომადგენლებს, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, შეადგინონ შეთანხმების პროექტი, რომელსაც დამატებით ორივე მხარე გაეცნობა და მოაწერენ ხელს.²⁰

მსგავსი ტიპის საუკეთესო შემთხვევის დროს, მედიატორის როლი რამდენიმე მნიშვნელოვან ასპექტში ვლინდება.²¹ მედიაციის კონტექსტი დაცული იყო, მთელი პროცესის განმავლობაში მედიატორი იჩენდა საკმარის ძალას და პროფესიონალიზმს რომ მხარეებისთვის ეჩვენებინა სწორი გზები და დაეცვა პროცესი.²² ასევე, მედიატორი უზრუნველყოფდა, რომ მხარეები ჩართული ყოფილიყვნენ პროცესში, გაეგოთ საკუთარი და მეორე მხარის ინტერესები, საკუთარი პოზიციებიდან გადასულიყვნენ და გაეაზრებინათ რეალური ინტერესები და მიზნები. მხარეები გრძნობდნენ, რომ მედიატორი მათ თანაბრად და მიუკერძოებლად ექცეოდა. რაც მთავარია, მხარეები იყვნენ გადანყვეტილების მიმღები და მათ არ განუცდიათ ძალდატანება შეთანხმების დადებასთან დაკავშირებით მედიატორისაგან.²³

ცალკეული ქვეყნებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების კანონები და დირექტივები პირდაპირ განსაზღვრავს, თუ რა შემთხვევებში უნდა დაასრულოს მედიაციის პროცესი მედიატორმა.²⁴ საინტერესო, თუ რა მოდელს შეიცავს შვეიცარიული დოქტრინა, რომელშიც აუცილებელი მოთხოვნაა, რომ თუ მხარეებმა დავა გადასცეს ნეიტრალურ მესამე მხარეს, ნეიტრალურმა მესამე მხარემ, ამ შემთხვევაში მედიატორმა, ხელი უნდა შეუწყოს მხარეთა შეთანხმებას.²⁵ გარდა ამისა, მხარეთა შეთანხმება მანამდე არ ითვლება მიღწეულად, სანამ მხარეები ამ შეთანხმების ტექსტს არ დაწერენ და ხელს არ მოაწერენ, ზეპირი შეთანხმება ან სხვა ფორმით რაიმეზე მხარეთა შორის თანხმობა წერილობითი დადასტურების გარეშე მედიაციის პროცესში არ მიიჩნევა შეთანხმებულად.²⁶ ასევე, ზოგიერთი მოსაზრებით, შვეიცარიული მოდელი განსაკუთრებით, ხაზს უსვამს მედიატორის როლს მედიაციის დასრულების პროცესისთვის და მოითხოვს, რომ შეთანხმების მიღწევის შემთხვევაში მხარეებმა შეთანხმებაში გაითვალისწინონ, რომ აღნიშნული მიღწეულია მედიატორის დახმარებით და ასევე მედიატორი დანიშნულია უშუალოდ მხარეთა მიერ საკუთარი არჩევნითა და სურვილით.²⁷

მედიაციის შეთანხმებით დასრულებასთან დაკავშირებით, საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის²⁸ მიერ 2002 წლის 19 ნოემბრის საერთაშორისო კონსილაციის შესახებ მიღებული კანონის მიხედვით,²⁹ მედიაციის შეთანხმებით დასრულების შემ-

¹⁹ ყანდაშვიდი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 100.

²⁰ იქვე.

²¹ Kovach K. K., *Mediation in a Nutshell*, 2nd ed., South Texas College of Law, West, a Thompson Reuters Business, 2010, 176.

²² Azad A., *Power, Impartiality and Timing: Third Party Mediation in the Middle East*, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/azad-power-impartiality.cfm>> [20.10.2019].

²³ Graham K., *What's A Successful Mediation*, 2014, <<https://www.mediate.com/articles/GrahamKbl20140905.cfm>> [20.10.2019].

²⁴ ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 196.

²⁵ იქვე, 201.

²⁶ Swiss Rules of Commercial Mediation of the Swiss Chambers of Commerce and Industry, article 21/04/2007.

²⁷ ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 202.

²⁸ UNCITRAL - უნსიტრალი, ანუ საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისია, <uncitral.org> [21.10.2019].

²⁹ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, A/RES/57/18, 19.11.2002, <<https://digitallibrary.un.org/record/479115?ln=en>> [15.05.2019].

თხვევაში მედიატორს ორი ძირითადი როლი ეკისრება, მედიატორი დაასრულებს მედიაციის პროცესს, თუკი ის თავად დარწმუნდება, რომ მხარეები შეთანხმდნენ, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მედიატორი უნდა მოიქცეს ისე, როგორც არბიტრი, არამედ მან მხოლოდ უნდა შეაფასოს და მხარეებთან ერთად დარწმუნდეს, რომ მხარეები კონფლიქტის არსის, საკუთარი მოთხოვნების თაობაზე შეთანხმდნენ და სურთ დაასრულონ პროცესი შეთანხმებით.³⁰

მიუხედავად იმისა, რომ UNCITRAL-ის მოდელური კანონი არ წარმოადგენს სავალდებულოდ შესასრულებელ აქტს გაეროს წევრი ქვეყნებისთვის, მსოფლიოს 25-ზე მეტმა იურისდიქციამ სწორედ აღნიშნულ კანონს მიუსადაგა საკუთარი სამედიაციო წესები და, შესაბამისად, მედიაციის დასრულების პროცესში UNCITRAL-ის მოდელურმა კანონებმა სხვადასხვა ქვეყანაში მოქმედი მედიატორები სწორედ ზემოთ აღნიშნული წესების დაცვით შებოჭა და ფაქტობრივად მათ სახელმძღვანელო პრინციპებად იქცა.³¹

გარდა იმისა, რომ სხვადასხვა შეთანხმება და კანონი განსაზღვრავს მედიაციის შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში მედიატორის როლს, პრაქტიკაში ხშირად უჭირთ მედიატორებს მიუკერძოებლობის შენარჩუნება, როდესაც ისინი საბოლოო შეთანხმებისა და მედიაციის შედეგის განსაზღვრაზე მუშაობენ.³²

პრობლემას ქმნის ის, რომ მედიატორს შესაძლოა ჰქონდეს შინაგანი რწმენა, რომ შეთანხმება არათანაბარია ან სხვადასხვა იურისდიქციისთვის მსგავსი შეთანხმება წინააღმდეგობრივია კანონის დანაწესებთან. დამატებით, შესაძლებელია მხარეთა მთლიანი ინფორმაცია არ გააჩნდეს მედიატორს და ამის გამო, მედიატორის აღქმით, შეთანხმება არ იყოს ორმხრივსარგებლიანი. თუმცა აღნიშნული ქრება თუკი მედიატორი მიიღებს სრულ ინფორმაციას და დარწმუნდება, რომ შეთანხმება აღნიშნული ფორმით, ორივე მხარის ინტერესშია.³³

აღნიშნული პრობლემების აღმოფხვრისთვის მედიატორს შეუძლია გამოიყენოს სხვადასხვა სტრატეგია, თუმცა ერთ-ერთი საუკეთესო გზაა, რომ მედიატორმა ჩაატაროს რეალობის ტესტი, რაც გულისხმობს, მედიატორის მხრიდან პირდაპირი შეკითხვების დასმას მედიაციის შესაძლო შედეგების თაობაზე. მედიატორმა აღნიშნული უნდა განახორციელოს საბოლოო შეთანხმების დადებამდე და მიიღოს დამატებითი ინფორმაცია, რათა დარწმუნდეს, რომ საბოლოო შეთანხმება არ არის არათანაბარი და მხარეთა ინტერესებისადმი წინააღმდეგობრივი.³⁴

ასევე აუცილებელია, რომ მედიატორმა მანამდე არ დაასრულოს მედიაცია, სანამ არ დარწმუნდება, რომ შეთანხმება პასუხობს სამართლიანობის სტანდარტებს³⁵, ეს აუცილებელია, რომ ზემოთ მოცემული პრობლემა აღმოიფხვრას, თუკი მედიატორი გრძნობს, რომ შეთანხმება წინააღმდეგობრივია მოქმედ იურისდიქციებთან, შესაძლებელია მედიაციის პროცესი გაგრძელდეს შეთანხმების შესაბამისად ტრანსფორმაცი-

³⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, იხ: <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [20.10.2019].

³¹ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ, 2018, 172.

³² Simons D., The Next Level of Impartiality, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/simon-impairtiality.cfm>> [25.10.2019].

³³ Kovach K. K., Mediation in a Nutshell, 2nd ed., South Texas College of Law, West, a Thompson Reuters Business, 2010, 174.

³⁴ იქვე, 175.

³⁵ ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვევების საფუძველი, ჟურნ. „დავების ალტერნატიული გადაწყვეტა-წელიწდეული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 13.

ამდე.³⁶ ეს აუცილებელია, რომ მედიაციის, როგორც ინსტიტუტისადმი, ნდობა შენარჩუნდეს.³⁷ ასევე შესაძლებელია მხარეთა წარმომადგენლებთან ერთად, ასეთების არსებობის შემთხვევაში, ან მხარეებთან ერთად მედიატორმა განიხილოს წინააღმდეგობრიობის საკითხი და მხოლოდ შესაბამისი ინფორმირების შემდეგ და მხარეთა რეაქციების შემდეგ განაგრძოს ან დაასრულოს პროცესი.

ამ ყველაფრის ფონზე, ჩნდება კითხვა, როგორ შეიძლება მიიყვანოს მედიატორმა მხარეები შეთანხმებამდე. ყველა მედიატორს შესაძლებელია საკუთარი ინდივიდუალური მიდგომა და სტრატეგია ჰქონდეს, რომელიც, რა თქმა უნდა, დასაწყისში განხილული მედიაციის ძირითადი პრინციპების შესაბამისი უნდა იყოს. თუმცა ზოგადი მოცემულობით, დასასრულამდე მისვლისა და ეფექტური მედიაციისთვის დამატებით რამდენიმე მნიშვნელოვანი სტრატეგიული მიდგომის გათვალისწინება შესაძლებელია.³⁸

მედიატორმა მოლაპარაკების წარმატებით დასრულებისთვის უნდა გაითვალისწინოს, რომ ადამიანები და პრობლემები მედიაციაში სხვადასხვა ცნებაა, ისინი ერთმანეთისგან უნდა გააცალკევოს. გარდა ამისა, მედიატორი ორიენტირებული უნდა იყოს არა მხარეთა პოზიციებზე, არამედ მათი ინტერესების გამოკვეთასა და მეორე მხარემდე მიტანაზე, დამატებით, მედიატორმა უნდა მოიფიქროს კრეატიული გზები, რომლებითაც მხარეებს საერთო სარგებლობის გადანყვეტილების მიღების გზას აჩვენებს. ამასთანავე, მედიატორმა უნდა შეიმუშაოს ობიექტური კრიტერიუმები, რაც მხარეთა ინტერესების გამოკვეთისთვის იქნება საჭირო.³⁹

საბოლოოდ, როდესაც მედიატორი რწმუნდება, რომ მედიაციის შეთანხმება მიღწეულია, ის ადგენს შეთანხმების პირობებს და წარუდგენს მხარეებს შემდგომი შესაბამისი კორექტირებისა და საბოლოო შეთანხმების დადებისთვის ან აღნიშნულს დაავალებს მხარეებს.⁴⁰ რაც შეეხება მედიატორის როლს სამედიაციო შეთანხმების დადებისა და გაფორმების პროცესში, ეს თემა უფრო ვრცლად ქვემოთ იქნება განხილული.

2.3. მედიაციის ნაწილობრივ შეთანხმებით დასრულება

მედიატორს სხვადასხვა ვალდებულება აქვს იმ ადამიანების მიმართ, ვინც მისი მომსახურებით სარგებლობს. ერთ-ერთი ასეთი ვალდებულებაა, რომ მედიატორმა განსაზღვროს, წინ მიიწევს თუ არა მედიაციის პროცესი.⁴¹

როდესაც მედიატორი ან მხარეები ხვდებიან, რომ მედიაცია წინ ვერ მიიწევს და დროა შეწყვეტის, ან მხარეები მხოლოდ ნაწილობრივ თანხმდებიან კონფლიქტის საგანზე, შესაძლებელია მედიატორმა შეწყვიტოს პროცესი ან მხარეებმა წერილობითი ან ზეპირი შეთანხმებით განაცხადონ, რომ მედიაციის გაგრძელება აზრს მოკლებულია და მიღწეულ შედეგზე შეჩერდნენ.⁴²

³⁶ ყანდაშვიდი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადანყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ, 2018, 100.

³⁷ იქვე, 101.

³⁸ Bowe G., Skills and Values: Alternative Dispute Resolution: Negotiation, Mediation, Collaborative Law, and Arbitration, Yearbook on Arbitration and Mediation, article 27, Vol.6, 2014, 469.

³⁹ დეტალურად იხ. Fisher R., Ury W., Paton B., Getting to Yes, 2nd ed., Random House Business Books, 1992, 13.

⁴⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [20.10.2018].

⁴¹ UN, Guidance for Effective Mediation, A/66/811, 9, <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GuidanceEffectiveMediation_UNDPA2012%28english%29_0.pdf> [25/06.2012].

⁴² ICDR Canada, Canadian Dispute Resolution Procedures, 01/01/2015, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [25.10.2019].

იმ შემთხვევაში, თუ მედიაცია მხოლოდ ნაწილობრივი შეთანხმებით სრულდება, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ მედიატორი დაეხმაროს მხარეებს, ზუსტად განსაზღვრონ საკითხთა წრე, რომელზე შეთანხმებაც მოხდა. ამ შეთანხმებას ხელს აწერენ მხარეები. თუკი მხარეები დატოვებენ მედიაციას ისე, რომ არ დადებენ არანაირ, თუნდაც არაფორმალურ შეთანხმებას, მედიატორი მიიჩნევს, რომ მედიაცია შეუთანხმებლად დასრულდა.⁴³

მიუხედავად იმისა, რომ მხარე ან მხარეები აღარ ცდილობენ ინიციატივის გამოჩენას კონკრეტულ მომენტში, ეს არ ნიშნავს, რომ მათ შეიძლება აზრი არ შეიცვალოს.⁴⁴

სწორედ ამიტომ გამოცდილი მედიატორის როლი ისაა, რომ თუკი მედიატორი ხედავს შესაძლებლობას, რომ მედიაცია ჯერ კიდევ შეიძლება წარმატებით დასრულდეს, ის სხვადასხვა გზით უნდა ეცადოს პროცესის „გადარჩენას“.⁴⁵

პროცესის გადარჩენისა და დარჩენილ შეუთანხმებელ საკითხებზე მხარეთა შეთანხმებისთვის მნიშვნელოვანია მედიატორმა ჰკითხოს მხარეებს მათ ინტერესებთან დაკავშირებით და მისცეს დამატებითი დრო, იფიქრონ კიდევ რისი მიღწევა შეიძლება მედიაციის პროცესში, ჰიპოთეტურად, სიმულაციური სიტუაციების აღწერით, აჩვენოს და დააფიქროს მხარეები, კიდევ ხომ არ არსებობს სხვა გზები დამატებით საკითხებზე შეთანხმებისთვის. ასევე შეცვალოს პროცესის მსვლელობა და სტილი ახალი კრეატიული გზების მოფიქრებით, რაც ინდივიდუალურია და მედიატორის ცოდნასა და გამოცდილებაზეა დამოკიდებული.⁴⁶

საერთო ჯამში, როგორც წესი, მედიაციის მომწესრიგებელი კანონები და საერთაშორისო შეთანხმებები ცალკე არ გამოყოფს ნაწილობრივი შეთანხმების ბუნებას, შესაბამისად, ყველა ის საკითხი რაზეც შეთანხმდნენ მხარეები, უნდა განისაზღვროს, როგორც სამედიაციო შეთანხმება.

ამის გათვალისწინებით, მხარეები შეადგენენ შეთანხმების აქტს ისე, როგორც წარმატებით დასრულებული მედიაციის დროს და განერევენ ყველა შეთანხმებულ საკითხს.⁴⁷ მედიატორის როლი კი უცვლელია, ის შეთანხმების ხელმოწერამდე უნდა ეცადოს ნებისმიერი გზით დაეხმაროს მხარეებს ყველა საკითხზე შეთანხმების მიღწევაში.⁴⁸

დასკვნის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ ნაწილობრივი შეთანხმება ეხმარება მხარეებს გააცნობიერონ საკუთარი ინტერესები და დარჩენილ შეუთანხმებელ ნაწილთან დაკავშირებით ურთიერთობა მოაწესრიგონ სამომავლოდ სხვადასხვა გზით, შეთანხმებით, ნეიტრალური არბიტრის დახმარებით ან მედიაციის ხელახალი გამოყენებით.

2.4. მედიაციის დასრულება შეთანხმების გარეშე

სამწუხაროდ, მედიაცია ყოველთვის წარმატებით ვერ სრულდება. ეს დამოკიდებულია უამრავ მიზეზზე, დანყებული მხარეებით, მათი წარმომადგენლებით, დავის საგნით, პოზიციის ურყევობით, დამთავრებული მედიატორის მოქმედებებით.⁴⁹

⁴³ *Cripe D.*, Closing and the Meditated Agreement, 2013, <<https://www.mediate.com/articles/CripeD6.cfm>> [24.10.2019].

⁴⁴ *Gollan D.*, Dispute Resolution Magazine, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 5.

⁴⁵ *Rodney A. M.*, Breaking the Impasse, <https://www.law.ufl.edu/_pdf/academics/centers/cgr/7th_conference/BREAKING_THE_IMPASSE_Article.pdf> [28.10.2019].

⁴⁶ *Gollan D.*, Nearing Finish Line, Dispute Resolution Magazine, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 7.

⁴⁷ *Cripe D.*, Closing and The Meditated Agreement, 2013, <<https://www.mediate.com/articles/CripeD6.cfm>> [24.10.2019].

⁴⁸ *Foster K.*, A Study in Mediation Styles: A Comparative Analyses of Evaluative and Transformative Styles, 2003, <www.mediate.com/articles/fosterK1.cfm> [24.10.2019].

⁴⁹ *Kesley J.* Should We Also Talk About When Mediation Falls?, 2016, <<https://www.mediate.com/articles/KelseyJ1.cfm>> [22.10.2019].

როდის უნდა შეწყვიტოს მედიატორმა მედიაცია, როდის უნდა მიხვდეს ის, რომ შეჩერების დროა?⁵⁰

ამის შესახებ პირდაპირი მითითება არ არსებობს და ეს ისევ და ისევ დამოკიდებულია კონკრეტული სამედიაციო პროცესის მიმდინარეობაზე. ამის მიუხედავად, სხვადასხვა ქვეყნის კანონები და საერთაშორისო შეთანხმებები მეტ-ნაკლებად ეხება აღნიშნულ საკითხს, რაც ეხმარება მედიატორს, მიხვდეს თუ როდისაა დასასრულის დრო.

კანადის დავების გადაწყვეტის შესახებ პროცედურების დამდგენი რეზოლუციის მიხედვით, თუკი მედიატორი წერილობით ან ზეპირად განაცხადებს, რომ შემდგომში მედიაციის გაგრძელება შედეგს ვერ მოიტანს ან მხარეები თავად განაცხადებენ, რომ მედიაციის შემდგომი გაგრძელება აზრს მოკლებულია და შეთანხმებამდე მისვლა შეუძლებელია, მედიაცია უნდა შეწყდეს.⁵¹

დაახლოებით ანალოგიურ წესებს ადგენს გერმანული კანონმდებლობაც მედიატორისთვის. თუკი მედიატორი თვლის, რომ მედიაციის შემდგომი გაგრძელება შედეგს ვერ გამოიღებს, ის აცნობებს მედიაციის მონაწილე თითოეულ მხარეს მედიაციის დასრულების გადაწყვეტილების შესახებ.⁵²

შესაბამისად, საკანონმდებლო პრაქტიკა განვითარდა იმგვარად, რომ მედიატორს ეძლევა საშუალება საკუთარი შეხედულებებითა და რწმენით გადაწყვიტოს, როდის არის მედიაციის შეჩერების ან/და შეწყვეტის დრო.

ანალოგიურ წესებს იცნობს UNCITRAL-ის მოდელური კანონიც, რომლის მიხედვითაც ასევე მედიატორს აქვს უფლება საკუთარი შეხედულებით, მხარეებთან შეთანხმების შემდეგ შეწყვიტოს მედიაცია.⁵³

როგორც საერთაშორისო კანონმდებლობის ანალიზი გვიჩვენებს, მედიატორის როლი მედიაციის შეწყვეტისას შესაძლებელია მის შეხედულებებზე იყოს დამყარებული. თუმცა, რა თქმა უნდა, მედიატორს ეკისრება შესაბამისი ვალდებულებები არ შეწყვიტოს მედიაცია ბრმად და წინდაუხედავად, არამედ ამონუროს ყველა შესაძლო გზა მედიაციის პროცესის გადასარჩენად და მხოლოდ ამის შემდეგ მიიღოს გადაწყვეტილება მედიაციის შეწყვეტის თაობაზე.

მედიატორს მრავალი გზა აქვს იმისთვის, რომ პრაქტიკაში შეძლოს მედიაციის მხარეების ნახალისება შეთანხმებითვის.

პრაქტიკაში, რა თქმა უნდა, მედიატორმა უნდა შეინარჩუნოს ნეიტრალურობა მხარეთა მიმართ, არ შესთავაზოს თავად გამოსავალი და არ მოახდინოს გავლენა შეთანხმების პირობებზე⁵⁴, თუმცა ამის პარალელურად, თუკი მედიატორი ხედავს, რომ მედიაცია ჩიხში მოექცა⁵⁵, მედიატორს შეუძლია სხვადასხვა პრაქტიკული მაგალითებისა და რჩევების მიხედვით ეცადოს ჩიხიდან თავის დაღწევა.

⁵⁰ Adler P. The End of Mediation: An Unhurried Ramble On Why The Field Will Fail And Mediators Will Thrive Over The Next Two Decades!, 2009, <<https://www.mediate.com/articles/adlerTheEnd.cfm>> [31.10.2019].

⁵¹ ICDR Canada, Canadian dispute resolution procedures, 01/01/2015, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24.10.2019].

⁵² German Institution for Arbitration, DIS Mediation Rules, 01/5/2019, <<http://www.disarb.org/em/16/rules/dis-mediation-rules-id31>> [01.11.2019].

⁵³ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018, (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionssessions/51st-session/Annex_II.pdf> [01.11.2019].

⁵⁴ Andjabeg S. M., Mediation and The Principle of Neutrality, 2006, <<https://www.mediate.com/articles/adjabengS1.cfm?nl=101>> [01.11.2019].

⁵⁵ Edelstein S., How to Get Past Impasse in Mediation, 2017, <<https://www.americanbar.org/groups/litigation/committees/young-advocates/practice/2017/how-to-get-past-impasse-in-mediation>> [01.11.2019].

მედიატორს შეუძლია შეაფასოს მხარეთა დიალოგი და აღნიშნული გააკეთოს მხარეებთან ერთად, რათა მათ ნათლად დაინახონ, თუ რა მოთხოვნები და ინტერესები დევს ერთმანეთის პირისპირ. ასევე შესაძლებელია მედიატორმა მხარეებს იშვიათ შემთხვევებში, თუკი სხვა გამოსავალი აღარ არსებობს, წაუყენოს ულტიმატუმი, რაც გულისხმობს, რომ მედიატორმა აჩვენოს მხარეებს, რომ დასასრული ახლოსაა და თუკი მათ მართლა სურთ რაიმეზე შეთანხმება, ეს მათი დამატებითი შანსია, სანამ მედიაცია შეუთანხმებლად დასრულდებოდეს.⁵⁶

გარდა ამისა, მედიატორს შეუძლია მხარეებს შესთავაზოს ჰიპოთეტური სიტუაცია, რომელიც ჰგავს მხარეთა სიტუაციას და რომლის ჰიპოთეტური გამოსავალიც შესაძლებელია მხარეებისთვის მისაღები და მოსაწონი იყოს, თუმცა ეს მედიატორის მხრიდან არ უნდა გაკეთდეს ისე, რომ ჰიპოთეტური სიტუაცია პირდაპირი ანალოგი იყოს მხარეთა მოლაპარაკებისა, რითიც მხარეებს შესაძლოა გაუჩნდეთ ეჭვი მედიატორის ნეიტრალობისა და მიუკერძოებლობის მიმართ.⁵⁷

უამრავი პრაქტიკული მაგალითი არსებობს იმისა, თუ როგორ შეუძლია მედიატორს შეამციროს მედიაციის წარმატებლობის რისკები და დაეხმაროს მხარეებს ჩიხიდან გამოსვლაში და შეთანხმების მიღწევაში.⁵⁸ ეს ყველაფერი დამოკიდებულია კონკრეტული პროცესის მომდინარეობაზე, მედიატორის გამოცდილებაზე და შესაძლებლობაზე, თუ რა გზით სურს მას თავიდან დაეხმაროს მხარეებს მედიაციის წარმატებით დასრულებაში.

საერთო ჯამში, მედიატორი არ არის პირი, რომელმაც მედიაცია წარმატებით უნდა დაასრულოს. მედიატორი არ იღებს გადაწყვეტილებებს, მედიაციას ასრულებენ მხარეები საკუთარი შეთანხმებით, მედიატორი კი ეხმარება მხარეებს საკუთარი ინტერესების განსაზღვრასა და ძებნაში.⁵⁹

მედიაციის შეუთანხმებლად დასრულება მაინც არ უნდა გავიგოთ ისე, რომ მედიაცია მთლიანად წარუმატებელია, ვინაიდან შეთანხმების ვერ მიღწევით და მოლაპარაკების ჩაშლით მხარეებმა ნათლად გაიგეს, ერთი რამ, რომ მათ სჭირდებათ დავის მოგვარების სხვა გზები, თუნდაც ისეთი, როდესაც დავას ან კონფლიქტს გადაწყვეტენ არა თავად ისინი, არამედ სხვა ნეიტრალური არბიტრი, ან დროის გასვლის შემდეგ თავიდან მიმართავენ მედიაციას. წარუმატებლობაში მაინც არის ის წარმატება, რომ მხარეებმა გაიგეს, სამომავლოდ ვის ან რა გზებს უნდა მიმართონ, რომ მათი კონფლიქტი თუ დავა გადაწყდეს სხვა ფორმით.

3. მედიატორის როლი სამედიაციო შეთანხმების დადებასა და აღსრულებაში

3.1. საბოლოო შეთანხმების დადება

მედიაციის წარმატებით დასრულება აუცილებლად უნდა გაფორმდეს შეთანხმების სახით. ეს შეთანხმება ჩვეულებრივი ხელშეკრულებაა, რომელიც მხარეებმა ნებაყოფლობით უნდა შეასრულონ. მისი შეუსრულებლობა შესაძლოა გახდეს სასამართლო ან საარბიტრაჟო განხილვის საგანი.⁶⁰

⁵⁶ დეტალურად იხ. *Sawicki S. C.*, *Mediation: The Dance And The Deal*, 2010, 5, <<http://www.americanjournalofmediation.com/docs/SAWICKI%20-%20Mediation%20The%20Dance%20and%20The%20Deal%20.pdf>> [02/11/2019].

⁵⁷ *Gollan D.*, *Nearing Finish Line*, *Dispute Resolution Magazine*, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 9.

⁵⁸ იქვე, 11, მითითებულია: *Brazil W. D.*, *Thoughts about Impasse for Mediators in Court Programs*.

⁵⁹ *Goldberg S. B.*, *Shaw M. L.*, *Is the Mediator's Primary Goal to Settle the Dispute?* *Dispute Resolution Magazine*, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 21.

⁶⁰ *ცეხცვაძე გ.*, მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 244.

ევროპული ქვეყნების კანონმდებლობა, როგორც წესი, არ შეიცავს დაკონკრეტებულ მედიატორის როლის შესახებ სამედიაციო შეთანხმების ტექსტისა და გაფორმების პროცესში. ავსტრიული და გერმანული კანონები არ შეიცავს არანაირ რეგულირებას მედიაციის შეთანხმების ფორმასა და შინაარსის შესახებ და მედიატორსაც არ ეკისრება კონკრეტული როლები სამედიაციო შეთანხმების წესების განსაზღვრისთვის⁶¹. ამის პარალელურად კი, საფრანგეთში დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით, სამედიაციო შეთანხმების ტექსტს მხარეები და მათი წარმომადგენლები შეიმუშავებენ და მედიატორი ამ პროცესში არ ერთვება, თუკი ამას მხარეები არ ითხოვენ.⁶²

ასევე არ განსაზღვრავს მედიატორის კონკრეტულ როლს შეთანხმების დადების პროცესში UNCITRAL-ის მოდელური კანონი. კანონი მხოლოდ იმას ამბობს, მედიატორს ევალება ხელი მოაწეროს სამედიაციო შეთანხმებას, რაც ნიშნავს იმას, რომ მედიაცია შედგა და მედიატორმა აღნიშნული ხელმოწერით დაამტკიცა მედიაციის ჩატარებისა და დასრულების ფაქტი. ხელმოწერის გამო მედიატორს არ წარმოეშვება არანაირი ვალდებულებები სამედიაციო ხელშეკრულების პირობებთან და არსთან დაკავშირებით⁶³

სხვა შემთხვევებში, როგორც წესი, მედიატორი სამედიაციო შეთანხმებას ხელს არ აწერს, თუმცა მან შეიძლება შეადგინოს ოქმი მედიაციის ჩატარების შესახებ, რაც ძირითადად სასამართლო მედიაციის დროს გვხვდება,⁶⁴ თუმცა მნიშვნელოვანია ერთმანეთისგან განვასხვავოთ თეორიული და პრაქტიკული ნაწილი. მართალია, მედიატორი არ მონაწილეობს საბოლოო შეთანხმების ფორმულირების პროცესში, რაც ეხება მხარეთა შორის შეთანხმების განსაზღვრის პირობებს, თუმცა, როგორც წესი, ხშირად მედიატორი პირადად წერს მედიაციის შეთანხმების ტექსტს, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი და საყურადღებო საკითხია.

იმ შემთხვევაში, თუ მედიაციის შეთანხმების ტექსტს მედიატორი ადგენს, მედიატორმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ შეთანხმების ტექსტი უნდა იყოს შესაბამისი მედიაციის პროცესში მიღებულ გადაწყვეტილებებთან, მხარეები უნდა თანხმდებოდნენ ტექსტის ფორმულირებას და შეთანხმება მთლიანად უნდა ეყრდნობოდეს მედიაციის პროცესში ჩამოყალიბებულ რეალობას.⁶⁵

ყველა დეტალის ზუსტად განსაზღვრისა და მედიაციის შეთანხმების ჩამოყალიბების შემდეგ მედიატორი ხმამაღლა წაუკითხავს მხარეებს შეთანხმებას და დაურიგებს მათ შეთანხმების ასლებს, მოისმენს მხარეთა აზრს შეთანხმებასთან დაკავშირებით.⁶⁶

3.2. სამედიაციო შეთანხმების აღსრულება

მედიაციის შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში სამედიაციო შეთანხმებას აქვს მბოჭავი ძალა მხარეებისთვის ისე, როგორც ხელშეკრულებას.⁶⁷ აღნიშნული პრაქ-

⁶¹ ცეხცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 245.

⁶² იქვე, 246.

⁶³ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [25.10.2019].

⁶⁴ ყანდაშვიდი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 101.

⁶⁵ Tsur M., The Art of Writing a Mediation Agreement, mediate.com, <<https://www.mediate.com/articles/tsur.cfm>> [01.11.2019].

⁶⁶ Simmons M. E., One Mediation, Accessible to All, Dispute Resolution Magazine, Canada, 2016, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publications/dispute_resolution_magazine/ombuds/7_international_dispatch_one_mediation.pdf> [03.11.2019].

⁶⁷ Sussman E., The Final Step: Issues in Enforcing the Mediation Settlement Agreement, the Fordham papers, 2008, 2, <https://sussmanadr.com/docs/Enforcement_Fordham_82008.pdf> [03.11.2019].

ტიკა გამომდინარეობს UNCITRAL-ის მოდელური კანონიდან, რომელიც ამბობს, რომ მხარეთა შეთანხმება არის მბოჭავი მხარეთათვის და აღსრულებადი.⁶⁸ ამერიკის შეერთებული შტატების კანონმდებლობა კი მხარეებს საშუალებას აძლევს, სამედიაციო შეთანხმება იძულებით აღსასრულებლად სასამართლო ორდერად აქციონ.⁶⁹

ანალოგიურად, არაფერს ამბობს მედიატორის როლზე შეთანხმების აღსრულების პროცესში ევროკავშირის 2008 წლის დირექტივა, რომლის შესაბამისიც არის და უნდა იყოს ევროკავშირის წევრი ქვეყნების სამედიაციო კანონები. დირექტივა მხოლოდ მიუთითობს, რომ შეთანხმება აღსრულებადია და შესაბამისი ქვეყანა, სადაც უნდა მოხდეს აღსრულება უზრუნველყოფს აღსრულების პროცედურებს სასამართლოს მიერ ან სხვა შესაბამისი გზებით.⁷⁰

საერთაშორისო კანონმდებლობების ანალიზიდან ცხადი ხდება, რომ სამედიაციო შეთანხმების აღსრულების ეტაპზე, მედიატორი პროცესს, ცალკეულ ეტაპზე მთლიანად დაცვილებულია. შესაბამისად, დასკვნა იმის თაობაზე, მედიატორი ერთვება თუ არა შეთანხმების აღსრულების პროცესში ან რა კონკრეტული როლები აქვს მას, უნდა იყოს შემდეგი, რომ მედიატორის როლი ამოიწურება სამედიაციო შეთანხმების გაფორმების შემდეგ და აღსრულება უკვე მხარეთა შორის არსებული სამართლებრივი ურთიერთობაა, სადაც მედიატორი აღარ ერთვება.

4. მედიატორის როლი მედიაციის დასრულების ეტაპზე ქართული კანონმდებლობის მიხედვით

წინამდებარე სტატია, სტატიის მიზნებიდან გამომდინარე, არ შეეხება სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტს, აღნიშნული სტატია ეხება კერძო მედიაციის პროცესში მედიატორის როლს. განსაკუთრებით, მედიაციის ბოლო ეტაპზე, მედიაციის დასრულებისას.

2019 წლის სექტემბერი, უდავოდ, უნდა ჩაითვალოს საქართველოში მედიაციის განვითარების ერთ-ერთ უმთავრეს და გარდამტეხ თარიღად. 2019 წლის 27 სექტემბრიდან ძალაში შევიდა საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“.

კანონის მიღებამდე, კერძო მედიაციის მომწესრიგებელი ნორმები ქართულ კანონმდებლობაში, ფაქტობრივად, არ არსებობდა. შესაბამისად, არ არსებობდა ნორმები იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა მომხდარიყო და რა თავისებურებები ახასიათებდა მედიაციის დასრულების ეტაპს ქართული კანონმდებლობის მიხედვით.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის⁷¹ 187 პრიმა და შემდგომი მუხლები ეხება სასამართლო მედიაციას, რასაც, რა თქმა უნდა, არანაირი გარდამტეხი ეფექტი კერძო მედიაციისთვის არ ჰქონდა. მათ შორის საინტერესოა 187⁷ მუხლი, რომელიც შეეხება მედიაციის პროცესის დასრულებას, თუმცა აღნიშნული მუხლი მხოლოდ ძალიან მცირედ და ზედაპირულად აკეთებს დათქმას იმის თაობაზე, რომ თუკი სასამართლო მედიაციისთვის განკუთვნილ ვადაში მედიაცია დასრულდა მხარეთა შე-

⁶⁸ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [28.10.2019].

⁶⁹ წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 118.

⁷⁰ EU Mediation Directive 2008/52/EC, Official Journal of the European Union, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>> [24.5.2008].

⁷¹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187¹-ე მუხლი.

თანხმებით, სასამართლო მხარეთა შუამდგომლობის საფუძველზე გამოიტანს დასკვნას მხარეთა მორიგების დამტკიცების თაობაზე. აღნიშნულ შემთხვევაში სასამართლო მედიაციის შესახებ კანონმდებლობა საერთოდ არ იცნობს მედიაციის შეწყვეტის საერთაშორისოდ აღიარებულ გზებს და შესაძლებლობებს, როგორცაა: პროცესის რომელიმე მხარის ინიციატივით შეწყვეტა, მედიატორის უფლებას შეაფასოს პროცესი და გაიაროს მხარეებთან კონსულტაცია მედიაციის შეწყვეტის შესახებ. ასევე, არ არის არანაირი დანაწესი იმის თაობაზე თუ როდის უნდა ჩაითვალოს მედიაცია შეწყვეტილად ან დასრულებულად, ვინაიდან საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187⁵ მუხლი სასამართლო მედიაციისთვის ადგენს 45 დღიან ვადას, მაგრამ პრაქტიკაში თავისუფლად შესაძლებელია, რომ მხარეები და მედიატორი აღნიშნულ ვადაზე ბევრად ადრე დარწმუნდნენ, რომ მედიაცია არ არის საუკეთესო გზა მათ წინაშე არსებული დავისა თუ კონფლიქტის მოგვარებისთვის. შესაბამისად, საპროცესო კოდექსი ღიად ტოვებს შესაძლებლობებს, თუ როგორ უნდა დასრულდეს მედიაცია ნაწილობრივ შეთანხმებისა თუ შეუთანხმებლობის დროს.

ასევე, ვერ პასუხობს მედიაციის დასრულების ეტაპზე არსებულ გამოწვევებს „ნოტარიატის შესახებ“⁷² საქართველოს კანონის 38¹ მუხლი. აღნიშნული კანონიც მხოლოდ შეთანხმების მიღწევაზე აკეთებს აქცენტს და, რაც მთავარია, სანოტარო მედიაციის შესახებ წესების თანახმად, ნოტარიუსი მედიატორი ადგენს მორიგების აქტს და ამტკიცებს ნოტარიულად, რაც ასევე, რა თქმა უნდა, არ არის ეფექტური კერძო მედიაციის პრაქტიკისა თუ თეორიული ბაზისის განვითარებისთვის.

შესაბამისად, ერთადერთი გზა კერძო მედიაციის საკანონმდებლო ბაზის განვითარებისთვის სწორედ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონზე გადის, რაც, თავის მხრივ, მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს მედიაციის პრაქტიკის მიმართულებას საქართველოში.

„მედიაციის შესახებ“ კანონმა საკმაოდ დიდი გზა გაიარა. „მედიაციის შესახებ“ ახალი კანონის პროექტზე მუშაობა დაიწყო 2016 წლის გაზაფხულზე ევროკავშირის/ EU4Justice და გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) ერთობლივი პროექტის ფარგლებში შექმნილი სამუშაო ჯგუფის მიერ, USAID/PROLoG-ისა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) აქტიური ჩართულობითა და ფინანსური მხარდაჭერით⁷³. შემდგომი პერიოდის განმავლობაში, კანონის მიღების დღემდე, არაერთი კონფერენციისა და შეხვედრების ფარგლებში აქტიურად ხდებოდა კანონპროექტის სრულყოფა და დამუშავება, საბოლოოდ კი კანონპროექტი საპარლამენტო მოსმენების შემდეგ დამტკიცდა არსებული ფორმით და მისი ძირითადი ნაწილი, 1-17 მუხლები ამოქმედდება 2020 წლის 1-ლი იანვრიდან.

მედიაციის კანონპროექტი მრავალმხრივ საინტერესოა. მისი სარგებლიანობის შესახებ კანონის პირველივე მუხლი მნიშვნელოვან დათქმებს აკეთებს, კერძოდ, კანონის პირველი მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით:⁷⁴ „ეს კანონი დავის ალტერნატიული გზით გადაწყვეტის წახალისებისა და შესაბამისი პირობების შექმნის მიზნით, განსაზღვრავს მედიაციის წარმართვის პრინციპებს, მედიატორთა პროფესიული გაერთიანების ორგანიზებისა და საქმიანობის წესებს, მედიატორის უფლებამოსილებებს და მედიაციის პროცესთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებს.“

⁷² საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/12/2009, 38¹-ე მუხლი.

⁷³ ბახნაბიშვილი გ., წიკლაუხი ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 10.

⁷⁴ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, პირველი მუხლი.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, უნდა გამოიყოს სამი ძირითადი სიახლე, რაც შემოაქვს კანონს კერძო მედიაციისთვის საქართველოში:

- კანონი ეხება მედიაციის ისეთ ძირითად პრინციპებს, როგორცაა: კონფიდენციალობა, მიუკერძოებლობა, მედიატორის როლის განმარტების აუცილებლობა მხარეებისთვის, მხარეთა თანასწორობის უზრუნველყოფის, მორიგების პირობების თავისუფლად და ძალდაუტანებლად განსაზღვრისა და მხარეთა თავისუფლების უზრუნველყოფას მედიაციის პროცესში. აღნიშნული პრინციპების ხსენებით კანონი პირდაპირ მიანიშნებს იმას, რომ ის შესაბამისობაშია საერთაშორისო კანონმდებლობასა და პრაქტიკასთან.

- დადებითად უნდა ჩაითვალოს ასევე ისიც, რომ კანონი შეიცავს კონკრეტულ ნორმებსა და დანაწესებს მედიატორის უფლებებთან დაკავშირებით. კერძოდ, მედიატორს უფლება აქვს თავად განსაზღვროს ის წესები, რომლებიც საუკეთესოდ მიაჩნია მხარეთათვის, თუკი ამაზე თავად მხარეები თანახმა არიან. ასევე კანონის მიხედვით, მედიატორს უფლება აქვს გაამჟღავნოს მეორე მხარესთან ინდივიდუალური შეხვედრის დროს მიღებული ის ინფორმაცია, რაც შესაძლებელია საფრთხეს უქმნიდეს სხვა პირების სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას ან ინფორმაციის გამჟღავნება განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის გამოძიებისთვისაა საჭირო. მართალია, კანონი არ აკეთებს დათქმას იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა შეაფასოს მედიატორმა ესა თუ ის ინფორმაცია რამდენად არის შესაბამისი ცალკეული გამოძიების წარმართვის ინტერესებისთვის ან რეალურად უქმნის თუ არა საფრთხეს ვინმეს სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას, მაგრამ აღნიშნულის შეფასება უნდა მოექცეს მედიატორის კვალიფიკაციისა და კომპეტენციის ფარგლებში, ხოლო კომპეტენციისა და კვალიფიკაციის შემოწმებისთვის კანონი ამკვიდრებს ქართული კერძო მედიაციისთვის სრულიად ახალ სისტემას.

- კანონის მე-14 მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, კანონის საფუძველზე არსებობს საქართველოს მედიატორთა ასოციაცია, რომელიც ახორციელებს მედიატორთა თვითრეგულირებას. აღნიშნული სისტემის დანერგვას აქვს მრავალმხრივი ეფექტი ქართული კერძო მედიაციის განვითარებისთვის. კერძოდ, მედიატორთა ასოციაცია შექმნის შესაბამის სასერტიფიკაციო კურსს და შესაბამის სისტემას, რათა უზრუნველყოს მედიატორობის მსურველთა კვალიფიკაციის განსაზღვრა და შემდგომ მათი განწევრიანება და აღრიცხვა მედიატორთა რეესტრში. აღნიშნული შესაძლებელია შეფასდეს ორმხრივად, პირველ რიგში, აკრედიტირებულ მედიატორთა რეესტრის შექმნა დადებითად აისახება იმ კუთხით, რომ მედიაციით მოსარგებლეთათვის ნათელი იქნება ის, თუ ვინ არის სერტიფიცირებული მედიატორი და ვის აქვს შესაბამისი ცოდნა და გამოცდილება, რათა წარმართოს მედიაცია, თუმცა, მეორე მხრივ, რეკომენდაციის სახით შეიძლება ითქვას ის, რომ მედიაციის სასერტიფიკაციო კურსი უნდა იყოს იმდენად მოქნილი და ხელმისაწვდომი, რომ საშუალო შეძლების მედიაციითა და მედიატორობით დაინტერესებულ პირებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა ჩაერთონ და გაიარონ შესაბამისი მომზადება კურსის ფარგლებში.

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი განსაკუთრებით საინტერესოა იმ მხრივ, თუ რა სიახლეების შემოაქვს მედიაციის დასრულების ეტაპთან დაკავშირებით.

„მედიაციის შესახებ“ კანონის მე-9 მუხლი ეხება მედიაციის დასრულებას. იმისთვის, რომ უფრო ნათელი გახდეს, თუ რამდენად შეესაბამება აღნიშნული ნორმა საერთაშორისო სტანდარტებს, აუცილებელია ნორმის შინაარსისა და დანაწესების სხვა საერთაშორისოდ აღიარებულ პრინციპებთან და საკანონმდებლო აქტებთან შედარება.

როგორც უკვე აღინიშნა, საერთაშორისოდ აღიარებულია UNCITRAL-ის მოდელური კანონმდებლობის⁷⁵ გავლენა მედიაციის განვითარებაზე. მედიაციის კანონის მე-9 მუხლის

⁷⁵ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), annex II, 2018, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [28.10.2019].

სასარგებლოდ უნდა ითქვას, რომ ნორმა არა მხოლოდ სრულად იზიარებს UNCITRAL-ის მოდელური კანონმდებლობის შინაარსს, როგორცაა მედიაციის შეწყვეტა ან დასრულება მხარეთა შეთანხმებით, მედიატორის მიერ მედიაციის შემდგომი გამოყენების არაეფექტურობის დასაბუთებით, ერთი რომელიმე მხარის განცხადებით, არამედ, კიდევ უფრო დაწვრილებითა და დამატებით სთავაზობს მხარეებსა და მედიატორს მედიაციის დასრულების გზას, როგორცაა, მაგალითად, მედიაციის დასრულება მედიაციისთვის წინასწარ განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდეგ. მოცემული წესი შესაძლებელია ორგვარად გავიგოთ, პირველი, რომ მედიაცია ავტომატურად ჩაითვლება დასრულებულად, თუ წინასწარ განსაზღვრული ვადა გავიდა. მეორე მხრივ, აღნიშნული შესაძლოა არ აღიქმებოდეს, როგორც იმპერატიული ნორმა, არამედ როგორც მედიაციის დასრულების ერთ-ერთი ალტერნატივა და, მიუხედავად იმისა, რომ ვადა გავიდა, თუკი მედიატორი და მხარეები ჩათვლიან, რომ მედიაცია ისევ უნდა გაგრძელდეს, პროცესის შეწყვეტა კანონის მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის შინაარსის გამო არ უნდა იყოს სავალდებულო და პრაქტიკული თვალსაზრისით, უკეთესი იქნება ნორმის შინაარსი განვითარდეს ისე, რომ მედიაციის ვადის გასვლის შემდეგ თუ მხარეები არ გამოთქვამენ სურვილს დამატებითი ვადის განსაზღვრაზე, მხოლოდ ამ შემთხვევაში ჩაითვალოს მედიაცია დამთავრებულად. ამის გათვალისწინებით, რეკომენდაციის სახით შეიძლება ითქვას, რომ კანონის მე-9 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის ფორმულირება შესაძლებელია უფრო განივრცოს და დაემსგავსოს შვეიცარიის მედიაციის წესების განმსაზღვრელ სამართლებრივ აქტს⁷⁶ და ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად: „თუ ამოინურა მედიაციისათვის განსაზღვრული ვადა და მხარეები მედიატორის თანხმობით არ შეთანხმებულან მედიაციის გაგრძელებაზე“.

ასევე, მე-9 მუხლი პირდაპირ შეესაბამება მედიატორთა ქცევის ევროპულ კოდექსს⁷⁷, რომელიც, თავის მხრივ, მეტ-ნაკლებად იმეორებს და ემსგავსება UNCITRAL-ის მოდელურ კანონს, უფრო მეტიც, ევროპული კოდექსი აძლევს საშუალებას, მედიაციის მონაწილე რომელიმე მხარემ ნებისმიერ დროს შეწყვიტოს მედიაცია ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე და შეწყვეტისთვის ევროპული კოდექსი არ მოითხოვს მხარისგან რაიმე წერილობითი ან ზეპირი ფორმის დაცვას, ხოლო ქართული კანონმდებლობა მოითხოვს, რომ მხარემ წერილობით განაცხადოს უარი მედიაციაში მონაწილეობაზე, რაც გარკვეულწილად, უნდა ჩაითვალოს, რომ ბევრად უფრო მოსახერხებელი და სასარგებლოა მედიაციის პროცესისთვის, რადგან ბევრად მარტივი იქნება დადგენა იმისა, თუ კონკრეტულად რა დროიდან შეწყდა მედიაცია. აღნიშნული წერილობითი დასაბუთება არ უნდა იქნას გაგებული ისე, თითქოს ეს მედიაციის პროცესის შეწყვეტის მოსურნე მხარეს სთხოვდეს მტკიცებასა და განმარტებას იმისას, თუ რატომ სურს მას მედიაციის შეწყვეტა. აღნიშნული არ არის მიღებული პრაქტიკა მედიაციის საერთაშორისოდ აღიარებულ ნორმებსა თუ კონვენციებში, შესაბამისად, კანონმდებლის ნება აქ უნდა განისაზღვროს იმ კუთხით, რომ მედიაციის დასრულების თაობაზე წერილობითი შეტყობინება ემსახურება პრაქტიკის გამარტივებას, რათა დადგინდეს რეალური დრო მედიაციის შეწყვეტისა და შეწყვეტის მოსურნე მხარის განცხადებული ნება მედიაციის შეწყვეტის შესახებ.

ასევე, დადებითად უნდა ჩაითვალოს, ის ფაქტი, რომ კანონის მე-9 მუხლი პირდაპირ უთითებს მედიაციის დასრულების თარიღის განსაზღვრის შესაძლებლობას,

⁷⁶ Swiss Rules of Mediation, The Swiss Chambers Of Commerce Association for Arbitration and Mediation, 2019, Art.16.

⁷⁷ European Code of Conduct for Mediators, European Commission, 2004, Art.3.2, <https://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf> [03.11.2019].

რაც გულისხმობს კონკრეტული მოქმედების, ან უმოქმედობის დროიდან მედიაციის დასრულებულად ჩათვლას, მაგ. წერილობითი შეთანხმების დღიდან ან მედიაციის ვადის გასვლით, რაც პირდაპირ UNCITRAL-ის მოდელური კანონმდებლობის გავლენად უნდა ჩაითვალოს, ვინაიდან რიგი ქვეყნები, როგორცაა კანადა საერთოდ არ იცნობს აღნიშნულ წესს და მედიაციის დასრულების თარიღს, არამედ მიუთითებს, რომ მხარეთა შეთანხმების ან ერთ-ერთი მხარის მიერ მედიაციის შეწყვეტაზე განცხადების მომენტიდან სრულდება მედიაცია.⁷⁸

ქართველმა კანონმდებელმა, ასევე ევროპული გზა აირჩია და კანონის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით, კონკრეტულად განისაზღვრა მედიატორის როლი, მედიატორი არ ერთვება სამედიაციო მორიგების შედგენის პროცესში, თუ ამას მხარეები თავად არ ითხოვენ, აღნიშნული ჩანაწერი პრაქტიკული მნიშვნელობისაა და დადებითად უნდა შეფასდეს, რადგან ამ ჩანაწერით მედიატორი გამოცალკევებულია საბოლოო შეთანხმების შედგენისგან და შეთანხმება დგება უშუალოდ მხარეთა მიერ მათი შეხედულებებისამებრ და მედიაციის პროცესის შედეგების მიხედვით.

ასევე, დადებითად უნდა შეფასდეს კანონის მე-9 მუხლის მე-3 პუნქტის ჩანაწერი, რის მიხედვითაც მედიატორმა უნდა მოაწეროს ხელი მხარეებთან ერთად შეთანხმებას, ვინაიდან, ეს ბოლო საფეხურია, რომლის დროსაც მთლიანად იკვრება მედიაციის პროცესი და ხელმოწერა იძენს ორმაგ დანიშნულებას: პირველი, მხარეები ხელმოწერით აცხადებენ, რომ მედიაციის პროცესი იყო მათ ინტერესებს მორგებული და დახურული, მეორე მხრივ, ხელმოწერით მხარეები ადასტურებენ, რომ ისინი იაზრებენ პროცესის დასრულებას და მიღებულ შედეგს, რომელიც ასახულია შეთანხმებაში.

საერთო ჯამში, მხარეთა ხელმოწერა ადასტურებს, რომ შეთანხმებამ შეიძინა სავალდებულო დოკუმენტის იურიდიული სტატუსი, რომელიც შეიძლება დაამტკიცოს სასამართლომ.⁷⁹

რეკომენდაციის სახით შეიძლება ითქვას, რომ მიუხედავად იმისა, მედიატორი მონაწილეობდა თუ არა საბოლოო გარიგების შედგენაში, მან მაინც უნდა მოაწეროს ხელი შეთანხმებას, ამ ნაწილში უნდა დაკონკრეტდეს კანონის ჩანაწერისთვის კანონმდებლის მიზანი. ეს გულისხმობს შემდეგს: ზემოთ განხილულ შემთხვევებში ევროპული კანონმდებლობების მიხედვითა და დადგენილი პრაქტიკით, მედიატორის ხელმოწერა უნდა ნიშნავდეს არა შეთანხმების პირობების დამტკიცებას მედიატორის მიერ, არამედ იმას, რომ მედიაცია, როგორც პროცესი, შედგა და შეთანხმება, მოცემული პირობებით, მხარეთა მიერაა შემუშავებული.

შესაბამისად, შესაძლებელია კანონმდებლობაში ჩაიწეროს ან კანონის განმარტებითი ბარათი იძლეოდეს ინფორმაციას იმის თაობაზე, რომ მედიატორის ხელმოწერა სამედიაციო შეთანხმებაზე ემსახურება იმის დამტკიცებას, რომ მედიაციის პროცესი შედგა, თუმცა აღნიშნული ხელმოწერა არ ემსახურება მედიატორის მხრიდან შეთანხმების შესაბამისი შინაარსისა და პირობების დამტკიცებას, ვინაიდან შეთანხმების პირობები მხარეთა მიერაა განსაზღვრული, შემუშავებული და მბოჭავია მხოლოდ მათ მიმართ, როგორც ამას UNCITRAL-ის მოდელური კანონი განსაზღვრავს.

შუალედური დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ მედიაციის კანონის მიღებით საქართველომ გადადგა კიდევ ერთი ნაბიჯი დავების ალტერნატიული მოგვარების ინსტიტუტებისა და კერძოდ, მედიაციის ქვეყნისა და საზოგადოების ყოველდღიურ

⁷⁸ ICDR Canada, Canadian Dispute Resolution Procedures, <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24.10.2019].

⁷⁹ ცუჩი მ., მედიაციის შეთანხმების აქტის შედგენის ხელოვნება: სახელმძღვანელო ინსტრუქციები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადი 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 229.

ცხოვრებაში დანერგვისკენ. აღნიშნული კანონი, ფაქტობრივად არის საფუძველი, რომ საზოგადოებას მიეცეს შესაძლებლობა გადაერთოს დავებისა და კონფლიქტების გადაჭრის ახალ ალტერნატიულ გზებზე, მედიაციის გზით, საზოგადოებას აქვს შესაძლებლობა მიიღოს: სწრაფი, იაფი, თანამედროვე დავების მოგვარების შესაძლებლობა, სადაც გადაწყვეტილებას მიიღებს და მთლიან პროცესს წარმართავს თავად მოდავე მხარე და არა ნეიტრალური მესამე პირი და, რაც მთავარია, აღნიშნული შესაძლებლობა მხარდაჭერილი და მოწესრიგებული იქნება საკანონმდებლო დონეზე. მედიაციის კანონის მიღებით, საქართველოს აქვს შესაძლებლობა, რომ გადავიდეს სრულიად ახალ სამართლებრივ რეალობაში, სადაც საზოგადოება თავად წყვეტს საკუთარ პრობლემებს მესამე მხარის ჩარევის, დიდი დროისა და რესურსების დაკარგვის გარეშე.

5. დასკვნა

ცალკეულ სახელმწიფოთა საერთაშორისო კანონმდებლობებისა და სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვის საფუძველზე, შესაძლებელია ითქვას, რომ მედიაციის დასრულების ეტაპზე, მედიატორის როლი განისაზღვრება, არამხოლოდ პროცესის ეფექტური წარმართვით, არამედ იმით, რომ მან შეაჯამოს პროცესი, ხოლო თუკი მხარეები შეთანხმდნენ, მედიატორმა დაავალოს მხარეებს შეიმუშაონ შეთანხმება. ასევე, გაეცნოს შეთანხმებას მხარეებთან ერთად და გამოაცხადოს მედიაცია წარმატებით დასრულებულად.

- ამ ეტაპამდე მისვლის გზამდე კი, რა თქმა უნდა, მედიატორმა პროცესი მედიაციის ძირითადი პრინციპებისა და მედიატორის ეთიკური წესების დაცვით უნდა წაიყვანოს. რაც ნიშნავს, რომ დასასრულამდე მისვლისას მედიატორი დაეხმარა მხარეებს თვითგამორკვევაში, დაიცვა მათ მიერ გამჟღავნებული ინფორმაციის კონფიდენციალობა, იყო ნეიტრალური და, შესაბამისად, მედიატორმა გააკეთა ყველაფერი იმისთვის, რომ უზრუნველყო პროცესის მაღალი ხარისხით ჩატარება, განსაკუთრებით, მედიაციის ინსტიტუტის პრინციპებისა და ღირსებების დაცვა.

- ხოლო, თუკი მხარეები მხოლოდ ნაწილობრივ შეთანხმდნენ ან საერთოდ ვერ მიაღწიეს შეთანხმებას, მედიატორმა უზრუნველყო მხარეებისთვის ყველა იმ საკითხის განსაზღვრა, რაზეც მედიაციის პროცესში მოლაპარაკება არ შედგა. ასევე, მედიატორი მანამდე ცდილობდა პროცესის გადარჩენას და მხარეთათვის მოლაპარაკების შესაძლებლობების უზრუნველყოფას სანამ ცალსახად ნათელი არ გახდა, რომ მხარეებს საკუთარი ინტერესების გადაწყვეტა კონკრეტულ მომენტში თავად იმდენად უძნელდებათ ან არ სურთ, რომ საჭიროა ნეიტრალური არბიტრი ან სხვა საშუალება და მედიაციამ დროებით, იმ ეტაპისთვის თავის თავი ამოწურა.

- მედიატორი არა მხოლოდ ასრულებს პროცესს, არამედ მხარეთა მოთხოვნით ეხმარება მათ მედიაციის საბოლოო შეთანხმების შედგენაში და ხელმოწერით ამტკიცებს, რომ მედიაციის პროცესი დასრულდა. აღსრულების ეტაპზე კი მედიატორის როლი უკვე ამოწურულია და შემდგომი ურთიერთობა მხარეებს შორის, აღსრულების ეტაპზე გრძელდება ისე, როგორც ჩვეულებრივი სახელშეკრულებო ურთიერთობა.

- სტატიის ფარგლებში განხილული მასალა მნიშვნელოვანია საქართველოში მედიაციის განვითარებისა და „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის სრულყოფისთვის. აუცილებელია მედიაციის დასრულების ეტაპზე მედიატორის როლი მკაფიოდ - თანამედროვე კანონმდებლობისა და საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად ჩამოყალიბდეს. პრაქტიკაში განისაზღვროს მედიატორის მიერ მედიაციის საკუთარი შეხედულებით დასრულების საზღვრები და ასევე, მედიატორის მიერ სამედიაციო შეთანხმე-

ბაზე ხელმოწერის მნიშვნელობა, როგორც მტკიცებულება პროცესის დასრულებისა, როგორც ეს საერთაშორისო შეთანხმებებით არის მოწესრიგებული.

• საერთო ჯამში, კვლევის პროცესში წარმოდგენილი მასალა და მიგნებები დადებითად წაადგება ქართული დავების ალტერნატიული მოგვარების საშუალებების განვითარებასა და მედიაციის დასრულების პროცესის სრულყოფას კანონმდებლობაში. კანონის სრულყოფა კი ერთ-ერთი მთავარი ფუნდამენტია, რის საფუძველზეც უნდა აშენდეს თანამედროვე, ეთიკური, ეფექტური და სანდო მედიაციის ინსტიტუტი.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
2. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009.
3. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
4. ბახნაბიშვილი გ., წიკდაუხი ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 10.
5. ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 100-101, 172.
6. ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 13.
7. ცეცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 196, 201-202, 235, 244-246.
8. ცეცვაძე გ. (ხედ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., გააკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბრაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 35.
9. ცუხი მ., მედიაციის შეთანხმების აქტის შედგენის ხელოვნება: სახელმძღვანელო ინსტრუქციები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 229.
10. წუღაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 62-63, 118.
11. EU Mediation Directive 2008/52/EC, Official Journal of the European Union, 24/5/2008.
12. German institution for arbitration, DIS mediation rules 01/05/2010.
13. ICDR Canada, Canadian dispute resolution procedures, 01/01/2015.
14. Model Standards of Conduct For Mediators, American Bar Association, 2005.
15. Principles of Conduct for Mediators, The institute of arbitrators and mediators, Australia, 2003.
16. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, A/RES/57/18, 19/10/2002.
17. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002).
18. Swiss rules of commercial mediation of the swiss chambers of commerce and industry, 21/04/2007.
19. Swiss Rules of Mediation, The Swiss Chambers of Commerce Association for Arbitration and Mediation, 2019.
20. Adler P., The End of Mediation: An Unhurried Ramble on Why the Field Will Fail and Mediators Will Thrive Over The Next Two Decades, 2009.
21. Andjabeg S. M., Mediation and The Principle of Neutrality, 2006, <<https://www.mediate.com/articles/adjabengS1.cfm?nl=101>> [01/11/2019].
22. Azad A., Power, Impartiality And Timing: Third Party Mediation in the Middle East, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/azad-power-impartiality.cfm>> [24/11/2019].
23. Bowe G., Skills and Values: Alternative Dispute Resolution: Negotiation, Mediation, Collaborative Law, and Arbitration, Yearbook on Arbitration and Mediation, article 27, Vol.6, 2014.

24. *Cripe D.*, Closing and The Meditated Agreement, 2013, <<https://www.mediate.com/articles/Cripe-D6.cfm>> [24/11/2019].
25. *Edelstein S.* How to Get Past Impasse in Mediation, 2009, <<https://www.americanbar.org/groups/litigation/committees/young-advocates/practice/2017/how-to-get-past-impasse-in-mediation/>> [24/11/2019].
26. *Fisher R., Ury W., Paton B.*, Getting to Yes, 2nd ed., Random House Business Books, 1992, 13.
27. *Foster K.*, A Study in Mediation Styles: A Comparative Analyses of Evaluative and Transformative Style, 2003, <<https://www.mediate.com/articles/fosterk1.cfm>> [24/11/2019].
28. *Gollan D.*, Nearing Finish Line, Dispute resolution magazine, American Bar Association, Vol.15, №2, 2009, 9, 21.
29. *Kovach K. K.*, Mediation in a nutshell, 2nd ed., South Texas College of law, A Thompson Reuters Business, 2010, 83, 174.
30. *Kesley J.* Should We Also Talk About When Mediation Falls?, 2016, <<https://www.mediate.com/articles/KelseyJ1.cfm>> [24/11/2019].
31. *Mcmillan R.*, A Practical Guide for Mediators, Mackmillan Keck, Attornys and Solicitors, 2012, <<http://www.macmillankeck.pro/media/pdf/A%20Practical%20Guide%20for%20Mediators.pdf>> [24/11/2019].
32. *Sawicki S. C.*, Mediation: The Dance and The Deal, 2010.
33. *Simons D.*, the next level of impartiality, 2018, <<https://www.mediate.com/articles/simon-impartiality.cfm>> [24/11/2019].
34. *Simmons M. E.*, One Mediation, Accessible to All, Dispute Resolution Magazine, Canada, 2016, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publications/dispute_resolution_magazine/ombuds/7_international_dispatch_one_mediation.pdf> [03.11.2019].
35. *Sussman E.*, The Final Step: Issues in Enforcing the Mediation Settlement Agreement, the Fordham papers, 2008, https://sussmanadr.com/docs/Enforcement_Fordham_82008.pdf [24/11/2019].
36. *Tkemaladze S.*, Tbilisi Mediation Days – A Glance Into The History, The Present, The Future, 2018, <<http://mediationblog.kluwerarbitration.com/2018/12/19/tbilisi-mediation-days-a-glance-into-the-history-the-present-the-future/>> [03/11/2019].
37. *Waldman E.*, Mediation Ethics Cases and Commentaries, A Wiley Imprint, United States of America, San Francisco, CA, 2011, 225.
38. <<http://crsatlantic.com/closure-of-a-mediation>> [24/11/2019].
39. <http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf> [24/11/2019].
40. <<https://www.resolution.institute/documents/item/2266>> [24/11/2019].
41. <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf> [24/11/2019].
42. <https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR-Canada-Rules-English.pdf> [24/11/2019].
43. <<https://www.sfbar.org/basf-bulletin/2012/april-2012/mediation-success.aspx>> [24/11/2019].
44. <<https://www.mediate.com/articles/GrahamKbl20140905.cfm>> [24/11/2019].
45. <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [24/11/2019].
46. <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GuidanceEffectiveMediation_UNDPA2012%28english%29_0.pdf> [24/11/2019].
47. <https://www.law.ufl.edu/_pdf/academics/centers/cgr/7th_conference/BREAKING_THE_IMPASSE_Article.pdf> [24/11/2019].
48. <<http://www.disarb.org/em/16/rules/dis-mediation-rules-id31>> [24/11/2019].
49. <<https://www.americanbar.org/groups/litigation/committees/young-advocates/practice/2017/how-to-get-past-impasse-in-mediation>> [24/11/2019].
50. <<http://www.americanjournalofmediation.com/docs/SAWICKI%20-%20Mediation%20The%20Dance%20and%20The%20Deal%20.pdf>> [24/11/2019].
51. <<https://www.mediate.com/articles/tsur.cfm>> [24/11/2019].
52. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>> [24/11/2019].
53. <http://gba.ge/uploads/files/reestri/kanonproekti_mediaciis_shesaxe.pdf> [24/11/2019].
54. <https://www.swissarbitration.org/files/50/Mediation%20Rules/English%20mediation_20-06-2016_webversion_englisch.pdf> [24/11/2019].

სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხისთვის

სტატიაში განხილულია მედიაციის ბუნებიდან გამომდინარე ყუხადსალები, სამედიაციო მოხიგების აღსრულების მექანიზმების ხეგუდიხების მნიშვნელობა, მისი ხოლი, ხოგოხც მხახე-თათვის ნლობის ჩამოყადიბებისა და მხახეთა მიეხ მოხიგების პიხობათა დახლვევის პიევენ-ციის საშუადება. 2019 წლის 18 სექტემბეხს საქახთველოს პახდამენცმა მიილო კანონი „მედი-აციის შესახებ“, ხომედმაც კეხძო მედიაციისა და სასამახთლო მედიაციის პიოცესთან დაკავში-ხებული საკითხები მოაწესხიგა. სამედიაციო აღსრულების ხეგუდიხების კუთხით ასევე განხო-ციედდა სამოქადაქო საპიოცესო კოდექსში ხიგი ცვლიებები.

ნაშიომში განხილულია ქახთუდ სამახთლებიხივ სივციეში ახსებული მედიაციის სახეების - სასამახთლო, სანოგახო და კეხძო მედიაციის - აღსრულების ანალიზი, ხოგოხც საკანონმდებლო ცვლიებების განხოციელებამდე, ისე კანონის დღევანდელი ხედაქციით, მათ შოხის, ევხოკავში-ხისა და აშშ-ის სამედიაციო მოხიგების აღსრულების მექანიზმების სტანდახტებზე დაყხნობით.

საკვანძო სიცივები: სამედიაციო მოხიგება, სამედიაციო მოხიგების აღსრულება, სასამახთლო მედიაცია, სანოგახო მედიაცია, კეხძო მედიაცია, სასამახთლო მოხიგების აქტი, სანოგახო მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმება.

1. შესავალი

მსოფლიო მასშტაბით ბოლო წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა მედიაციის როლი და მნიშვნელობა¹. ევროპასა და განსაკუთრებით, ამერიკის შეერთებულ შტატებში მედიაცია განიხილება სამოქალაქო საზოგადოების აუცილებელ ატრიბუტად.² ევროკავშირის მხრიდან მედიაციის, როგორც პრაქტიკული ღირებულების მქონე ინსტიტუტის აღიარების დასტურია 2008³ და 2013⁴ წლების დირექტივები, ხოლო მსოფლიო მასშტაბით - უნსიტრალის მიერ შემუშავებული 2002⁵ და 2018⁶ წლის მოდელური კანონები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს წევრი ქვეყნების დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმირებასა და განვითარებაში.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ნეიტრალური პირის დახმარებით კონფლიქტის მშვიდობიან მოგვარებას დიდხნიანი ისტორია აქვს⁷, თანამედროვე მედი-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

¹ Hopt J. K., Steffek F., *Mediation Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Oxford, 2013, 7.

² Goldsmith J. C., *ADR in Business, Practice and Issues across Countries and Cultures*, Kluwer Law International, New York, 2006, 4.

³ Directive 2008/52/EC, of the European Parliament and of the Council, on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21 May 2008, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32008L0052>> [29/11/2019].

⁴ Directive 2013/11/EU, of the European Parliament and of the Council, On Consumer ADR, 21 May 2013, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1452443373288&uri=CELEX:32013L0011>> [29/11/2019].

⁵ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation with Guide to Enactment and Use, 2002, nb. <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-conc/03-90953_Ebook.pdf> [29/11/2019].

⁶ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018, http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/-Annex_II.pdf [29/11/2019].

⁷ დანვრილებით საქართველოში მედიაციის ინსტიტუტის ისტორიულ ექსკურსზე იხ. დავითაშვილი გ., სასამართლო ორგანიზაცია და პროცესი ქართულ ჩვეულებით სამართალში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2004, 13; დავითაშვილი გ., სამედიაციორო სასამართლო ანუ „რჯული“ ხევსურეთში, თსუ-ის

ცია, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, ჯერ მხოლოდ განვითარების საწყის ეტაპზეა. საქართველოს საკანონმდებლო სივრცეში პირველად მედიაცია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 2011 წლის 20 დეკემბრის ცვლილების შედეგად სასამართლო მედიაციის სახით გამოჩნდა⁸. ეს ფაქტი ისტორიული მნიშვნელობისაა, რამდენადაც ეს იყო საქართველოს მხრიდან მედიაციის თანამედროვე მოდელის დანერგვისაკენ გადადგმული პირველი ნაბიჯი. მიუხედავად განხორციელებული ცვლილებებისა და განვლილი წლებისა, საქართველოში მედიაციის ინსტიტუტის დანერგვა კვლავ გამოწვევად რჩება. არსებობს რიგი საკითხები, რომლებიც ქართულ სამართლებრივ სივრცეში სწორ იმპლემენტაციას საჭიროებს.

ასეთი გახლავთ მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმების აღსრულების საკითხი, რომლის წარმატებით რეგულირებისთვის აუცილებელია როგორც უცხო ქვეყნის, ასევე, საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მომზადებული მოდელური კანონების, სამოქმედო გეგმისა თუ სტრატეგიების ანალიზი და ჯამში, მეცნიერული დამუშავების შედეგად მისი ქართულ კანონმდებლობაში ჰარმონიზება.

ნაშრომი მიზნად ისახავს საქართველოში სასამართლო მედიაციის ინსტიტუტის აღსრულების სწორი სამართლებრივი რეგულირებისთვის სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემებისა და კულტურის ქვეყნებში რეგულირების შესწავლას, შედარებასა და პრაქტიკაში რეალიზებადი მოდელის იდენტიფიცირებას. კვლევის მიზანი მიიღწევა ქართული, ევროპული სახელმწიფოებისა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში განვითარებული თანამედროვე სასამართლო მედიაციის აღსრულების მოდელის განმსაზღვრელი კომპონენტების ანალიზის შედეგად. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ ნაშრომის მოკრძალებული ამოცანაა, საქართველოში სამედიაციო აღსრულების მექანიზმების კვლევა ქვეყანათა პრაქტიკის გათვალისწინებით.

კვლევა ორიენტირებულია შეისწავლოს მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმების აღსრულების სახეები და შეიმუშავოს კონკრეტული რეკომენდაციები საზოგადოების მხრიდან მედიაციის პროცესის სანდოობის გაზრდის კუთხით. ნაშრომში შედარებითსამართლებრივი მედოთის გამოყენებით განხილულია ანგლო-ამერიკული და კონტინენტური ევროპის სამართლის სხვადასხვა ქვეყანაში სამედიაციო შეთანხმების აღსრულების საკითხები. შედარებითსამართლებრივი კვლევისთვის შერჩეულ იქნა ის ქვეყნები, სადაც თანამედროვე მედიაციის ინსტიტუტი კულტურული და სამართლებრივი მიზეზების გამო, უფრო ადრე განვითარდა, ვიდრე საქართველოში. განსაკუთრებით, საინტერესოა საერთაშორისო გამოცდილების ანალიზი სასამართლო მედიაციის მოდელის განმსაზღვრელი პრინციპული საკითხებისადმი ცალკეული მიდგომების კუთხით, რამდენადაც ასოცირების ხელშეკრულებით სახელმწიფომ აიღო ვალდებულება დავის ალტერნატიული გადაწყვეტისა და მშვიდობიანი მოგვარების გზით გააძლიეროს და ხელი შეუწყოს მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებას. მიუხედავად ამისა, ევროკავშირის დირექტივებს სავალდებულო ხასიათი არ გააჩნიათ, ADR-ის სამართლებრივი სფეროს დანერგვა და განვითარება სახელმწიფოსთვის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს, მართლმსაჯულების ეფექტიანობის ზრდისა და დავების მშვიდობიანი ურთიერთმოლაპარაკების გზით გადაწყვეტის კუთხით.

გამომცემლობა, თბ., 2001, 14, 16; კეკელია მ., ტერმინ „ბჭის“ შინაარსისათვის ქართული სამართლის წიგნებში, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნ. „მაცნე“ №4, 1973, 169-170.

⁸ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997, 187¹-ე მუხლი.

2. სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები ევროკავშირში

ევროპაში პირველი სამართლებრივი დოკუმენტი, რომელშიც მედიატორის დახმარებით მიღებულ კონფლიქტის მშვიდობიან გადაწყვეტაზეა საუბარი, თარიღდება 1648 წლის 24 ოქტომბრით.⁹ მას შემდეგ, მე-20 საუკუნის ბოლომდე მედიაცია სამართლებრივ სივრცეში იყო მანამ, სანამ 2002 წელს ევროპარლამენტმა არ მიიღო ე.წ. „მწვანე ფურცელი“ დავის ალტერნატიული გადაწყვეტილებების შესახებ,¹⁰ რომლის მთავარი მიზანი მედიაციის ინსტიტუტსა და სასამართლოს შორის ურთიერთკავშირის მოწესრიგება იყო, რათა სახელმწიფოებს ჰქონოდათ მოქნილი, ხარისხიანი მართლმსაჯულების უზრუნველყოფის შესაძლებლობა. 2008 წელს კი ევროპელმა კანონმდებლებმა შეიმუშავეს „სამოქალაქო და კომერციულ საქმეებზე მედიაციის გარკვეული ასპექტების შესახებ“ ევროპული დირექტივა, რომელშიც რიგ საკითხებთან ერთად საუბარია სამედიაციო შეთანხმების აღსრულების შესახებ.¹¹ აღნიშნული დირექტივების ჰარმონიზაცია ეროვნულ კანონმდებლობასთან ნევრმა სახელმწიფოებმა სხვადასხვანაირად მოახდინეს. სწორედ ამ ქვეყნებში არსებული აღსრულების მექანიზმების წარმოსაჩენად განვიხილავთ როგორც გერმანიის, ისე ავსტრიის სამედიაციო შეთანხმების აღსრულების საკითხებს.

2.1. სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები გერმანიაში

გერმანიაში მედიაციის შედეგად მიღწეული მორიგების გასაფორმებლად არ არის დადგენილი რაიმე სპეციალური ფორმა ან მოთხოვნები. თუ მხარეებს სხვა რამ არ აქვთ მითითებული, მასზე ვრცელდება გერმანიის კანონმდებლობის ის ზოგადი მოთხოვნები, რაც ნებისმიერ სხვა დადებულ ხელშეკრულებაზე. გარკვეულ შემთხვევებში, შესაძლებელია მიღწეული შეთანხმება საჭიროებდეს დამოწმებას ნოტარიუსის მიერ.¹² აქედან გამომდინარე, მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმება განიხილება ისეთივე ხელშეკრულებად, როგორც სხვა ნებისმიერი და მისი ცნობა და აღსრულება სასამართლოს მიერ უნდა განხორციელდეს ისე, როგორც ნებისმიერი სხვა ხელშეკრულების შემთხვევაში.

შესაბამისად, თუ მედიაციაში მონაწილე მხარე მომავალში კვლავ მიმართავს სასამართლოს, სასამართლო ვალდებულია მედიაციის პროცესში მიღებული შეთანხმებიდან გამომდინარე იმსჯელოს მხარის მოთხოვნებსა და ვალდებულებებზე.¹³

გერმანული კანონმდებლობის მიხედვით, მხარეებს რამდენიმე შესაძლებლობა აქვთ მედიაციის პროცესის შედეგად მიღწეული მორიგების აქტის აღსასრულებლად. აღსანიშნავია, რომ ამის განხორციელება მხარეებს სასამართლოს გვერდის ავლითაც შეუძლიათ. მორიგების აქტის აღსრულება ხორციელდება ZPO-ს¹⁴ ზოგადი ნორმების გამოყენებით.

გერმანულ კანონმდებლობაში ვხვდებით გამონაკლისებსაც. მაგალითად, პირველ რიგში, სასამართლო მედიაციაზე მიღებული მორიგების აქტის აღსრულება ხორციელდება იმავე ფორმით, როგორც სასამართლო მორიგების აქტის აღსრულების შემ-

⁹ Peace of Westphalia, <https://en.wikipedia.org/wiki/Peace_of_Westphalia> [29/11/2019].

¹⁰ Green Paper on ADR 19/04/2002, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52002DC0196>> [29/11/2019].

¹¹ Directive 2008/52/EC, of the European Parliament and of the Council, on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21 May 2008, Art 6, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32008L0052>> [29/11/2019].

¹² მაგ. უძრავი ქონების გასხვისებისას, იხ. *Espilugus C., Iglesias J. L., Palao G.*, Civil and Commercial Mediation in Europe: National Mediation Rules and Procedures, Vol.I, Cambridge, 2013, 172.

¹³ იქვე, 175.

¹⁴ იქვე.

თხვევაში.¹⁵ მეორე, სანოტარო მედიაციის პროცესით სარგებლობისას შესაძლებელია დადებული მორიგების აქტის პირდაპირი აღსრულება. მესამე, თუ მხარეები პროცესში იურისტებს ჩართავენ, როგორც მხარეთა წარმომადგენლებს, მათ შეუძლიათ დააყენონ მოთხოვნა სასამართლოში მორიგების აქტის იძულებით აღსასრულებლად ცნობის შესახებ.¹⁶ მიუხედავად იმისა, რომ მედიაცია ადვოკატების მიერ შეთავაზებული მომსახურების ოფიციალურ ჩამონათვალში არ შედის, ეს საქმიანობა ამ ფაქტის გამო აკრძალულად არ ითვლება.¹⁷ ადვოკატის მიერ წარმოებული მედიაციის პროცესის შედეგად მიღწეული მორიგება შეიძლება დაუყოვნებლივ აღსრულდეს ერთ-ერთი მხარის ადგილსამყოფელის მიხედვით მდებარე სასამართლოში სააღსრულებო ფურცლის მიღების გზით.¹⁸ თუ აღსრულებაზე ორივე მხარე თანახმაა, მაშინ ამის გაკეთება მათი ადგილსამყოფელის მიხედვით არსებულ ნოტარიუსსაც შეუძლია.

თუ მხარეებმა მოსამართლის რჩევით შეაჩერეს სასამართლო პროცესი და მიმართეს კერძო მედიაციას, მიღწეული მორიგება დაუყოვნებლად აღსასრულებელი არ ხდება. ამ შემთხვევაში მხოლოდ აკრედიტირებულ მედიატორის მიერ წარმოებული მედიაციის პროცესის შედეგად შეუძლიათ სააღსრულებო ფურცლის აღების შესაძლებლობა სასამართლოს მხრიდან.

რაც შეეხება უშუალოდ მორიგების აქტის საფუძვლად სააღსრულებო ფურცლის გაცემაზე უარის თქმის საფუძვლებს, სასამართლოს აქვს უარის თქმის უფლება იმ შემთხვევაში, თუ მორიგება ბათილია, დაკარგული აქვს მოქმედების ძალა ან ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს. მხარეებს მორიგების აქტისათვის იძულებით აღსრულებად ძალის მინიჭების მიზნით შეუძლიათ მიმართონ ნოტარიუსს უკვე ხელმოწერილი მორიგების აქტით. ამ შემთხვევაში, ნორატიუსი ამოწმებს მხარეთა ნებას ხელშეკრულების დარღვევის შემთხვევაში უპირობო აღსრულების შესახებ და ამოწმებს მორიგების აქტს.¹⁹ მსგავსი შესაძლებლობა აქვს ნოტარიუსს მაშინაც, როცა თვითონ მონაწილეობს პროცესში მედიატორებად. გამომდინარე იქიდან, რომ გერმანიაში საკმაოდ ბევრი მექანიზმი არსებობს მედიაციით მიღებული მორიგების დარღვევის შემთხვევაში მისი იძულებით და დაუყოვნებლივ აღსრულებისა, გერმანულმა კანონმდებლობამ არ ჩათვალა საჭიროდ საკუთარ კანონმდებლობაში ევროკავშირის დირექტივის მე-6 მუხლის დამატებითი იმპლემენტაცია, რომ მხარეთა მოთხოვნის შემთხვევაში მედიაციის პროცესზე გავრცელებულიყო მიღებული მორიგების აქტის სასამართლოს დახმარებით აღსრულების პროცედურები. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 796-ე მუხლი იურისტებს აძლევს შესაძლებლობას მათ შორის მიღწეული მორიგების იძულებით აღსასრულებლად ქცევისა, მაგრამ თუ პროცესში მხარეები იურისტების გარეშე მონაწილეობდნენ, ამ შემთხვევაში მხარეებს მოუწევთ დამატებითი ხარჯის გაწევა მათი დაქირავების მიზნით.

2.2. სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები ავსტრიაში

ავსტრიაში მედიაციის საკანონმდებლო რეგულირებაზე მუშაობას საფუძველი 1993 წელს ჩაეყარა და იგი ევროპის მასშტაბით მედიაციის მარეგულირებელი ნორმების კოდიფიცირების პირველ მცდელობად ითვლება.

¹⁵ Code of Civil Procedure, Section 278, <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.-html> [29/11/2019].

¹⁶ იქვე, Section 794.

¹⁷ Reinhard G., Hannes U., Die Zukunft der Mediation in Deutschland, Beck, Munchen, 2008, 55, მითიებულია: ცეცხვაძე გ., მედიაცია დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმა, თბ., 2010, 63.

¹⁸ Code of Civil Procedure, Section 796, <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.-html> [29/11/2019].

¹⁹ Hopt J. K., Steffek F., Mediation Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 542.

რაც შეეხება სამედიაციო მორიგების ავსტრიულ მოდელს, მისი ფორმა, ტიპი და არსობრივი სტრუქტურა აქაც, არ არის კანონით განსაზღვრული. მედიატორს აკისრია ვალდებულება, მხარეებს გააცნოს მორიგების სამართლებრივი შედეგები და მიაწოდოს ინფორმაცია მისი აღსრულების მექანიზმების შესახებ. მედიატორმა უნდა განმარტოს ის გზები, თუ როგორ შეიძლება მორიგების აქტისათვის იძულებით აღსრულებადი ძალის მინიჭება.²⁰

აღსანიშნავია, რომ მედიაციის აღსრულება დამოკიდებულია მხარეებზე და მათ არჩევანზე, რაც განსაზღვრავს კიდევ მედიატორის ვალდებულებას განუმარტოს მხარეებს მორიგების სხვადასხვა ფორმათა თავისებურებები.

ავსტრიული კანონმდებლობით, მხოლოდ სასამართლოსა და ნოტარიუსის წინაშე დადებულ მორიგების აქტებს შესაძლოა ჰქონდეთ პირდაპირი იძულებით აღსრულებადი ძალა. სასამართლოს გარდა სააღსრულებო ფურცლის ამონერის შესაძლებლობა აქვთ არბიტრებს, მუნიციპალურ ორგანოებსა და ნოტარიუსებს.²¹ მედიაციის პროცესზე მორიგების შემდეგ, თუ მხარეებს სურთ, რომ მიღწეული პირობების დარღვევის შემთხვევაში მეორე მხარის მოთხოვნით შესაძლებელი იყოს დაუყოვნებლივ სააღსრულებო ფურცლის ამონერა, მაშინ გარკვეული პროცედურების გავლა მოუწევთ.²² ავსტრიის სააღსრულებო ბიურო გერმანიისგან განსხვავებით არ ცნობს იურისტების თანდასწრებითა და დამონმებით შედგენილი დოკუმენტების პირდაპირ აღსრულებას. შესაბამისად, მხარეებმა უნდა მიმართონ იმავე რაიონის სასამართლოს მორიგების აქტის დამონმების თხოვნით. მოსამართლემ მხარეებს უნდა განუმარტოს გარიგების პირობები, გააცნოს მოსალოდნელი დამონმების შედეგები და მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში დაამონმოს აქტი. ამასთან ის უფლებამოსილია, უარი უთხრას მხარეებს დოკუმენტის დამონმებაზე. ასევე, აღსანიშნავია, რომ ავსტრიის მედიაციის აქტი ითვალისწინებს მიმართვის შესაძლებლობას ერთი მხარის მოთხოვნითაც, თუმცა მისი გაცემისთვის ორივე მხარის თანხმობაა საჭირო.²³

იდენტურ პროცედურებს მოიცავს ნორატიუსის მიერ მორიგების დამტკიცება. შესაბამისად, მორიგების აქტში ნათლად უნდა იყოს მითითებული მხარეთა ვალდებულებები, ეს ვალდებულება უნდა იყოს მორიგების საგანი და ასევე კრედიტორის უფლებამოსილება, მოითხოვოს მორიგების დაუყოვნებლივ აღსრულება. ავსტრიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 433-ე მუხლი, მედიაციით მიღწეული მორიგების აქტის ნებისმიერ რეგიონალურ სასამართლოში დამტკიცების საშუალებას იძლევა, თუ შეთანხმება არ ეწინააღმდეგება კანონმდებლობას. ეს წესი მოქმედებს იმის მიუხედავად, მედიატორს აქვს თუ არა გავლილი რეგისტრაცია.

3. სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები ამერიკის შეერთებულ შტატებში

მედიაციის განვითარებაში უდიდესი წვლილი მიუძღვის ამერიკის შეერთებულ შტატებს. თანამედროვე ამერიკული მედიაცია შეიძლება დაიყოს საჯარო და კერძო სექტორად. ერთი მხრივ, მედიაციის მხარდამჭერებისა და ორგანიზატორების როლში გამოდიან სასამართლოები, საკანონმდებლო და იუსტიციის ორგანოები, მეორე მხრივ,

²⁰ *Espilugus C., Iglesias J. L., Palao G., Civil and Commercial Mediation in Europe: National Mediation Rules and Procedures, Vol. I, Intersentia, Cambridge, 2013, 23.*

²¹ ავსტრიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 433-ე მუხლი.

²² *Hopt J. K., Steffek F., Mediation Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 275.*

²³ იქვე, 276.

კი მედიაციას, როგორც მომსახურებას, ფართოდ სთავაზობენ საზოგადოებას კერძო ინიციატივის საფუძველზე დაარსებული ცენტრები, ბიზნეს თუ არასამთავრობო ორგანიზაციები და ა.შ.²⁴ მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკის შეერთებულ შტატებში მედიაციის პროცესი სხვადასხვაგვარად წესრიგდება შტატების მიხედვით, შესაძლებელია აღსრულების მექანიზმების ზოგადი სახით წარმოჩენა. სასამართლო მედიაციის პროცესის დასრულების შემდეგ მედიატორი ვალდებულია საქმის განმხილველ მოსამართლეს საქმის დასრულებისა და მისი შედეგების შესახებ მოახსენოს. როდესაც მხარეები დავაზე ვერ აღწევენ სრულ მორიგებას, საქმე ჩვეულებრივ გრძელდება. ხოლო თუ მხარეები მორიგდნენ, სასამართლო მორიგების აქტის გაფორმებას ურჩევს მხარეებს.

აშშ-ის სასამართლოებში მორიგების ფორმალიზების სხვადასხვა ხარისხი არსებობს. ზოგიერთ შტატში მედიატორის მიერ დავის მორიგებით დასრულების შესახებ სასამართლოს ინფორმირების შემდეგ მოსამართლე თვითონ გამოსცემს მორიგების ორდერს. მორიგების აქტის იძულებით აღსრულების აქტად ქცევისთვის არ არსებობს ყველა შტატისთვის დადგენილი ფორმა²⁵, თუმცა სასამართლოს აქვს უფლება მორიგება იძულებით აღსრულებად ორდერად აქციონ. სხვაგვარად მხარეს შეუძლია მეორე მხარეს დადებული ხელშეკრულების შესრულება მოსთხოვოს.²⁶ თუ მხარეებმა მედიაციას სასამართლო პროცესის დაწყებამდე მიმართეს, მიღწეული მორიგების აღსრულება მხარეებს გამარტივებული საქმის წარმოების წესებითაც შეუძლიათ. ამერიკული პრაქტიკის გათვალისწინებით, მორიგების მთავარი ხელშემწყობი მოტივი ნაკლებხარჯიანობის შენარჩუნებაა. კალიფორნიის შტატის სასამართლო ამონმებს მხარეებს შორის პროცესში დადებულ როგორც კონფიდენციალურ, ასევე საბოლოო მორიგების აქტს. ეფექტური აღსრულების მიზნით, სამედიაციო შეთანხმება ნათლად უნდა გამოხატავდეს მხარეთა ნებას და მორიგების პირობებს. ბუნდოვანი შეთანხმება მედიაციის პირველი მტერია. ის მედიაციის დახმარებით თითქოს დროულად და ეფექტურად გადაწყვეტილი სამართლებრივი პრობლემის ხელახლა გაგრძელების, კვლავ სასამართლოში დაბრუნების და ძირითადი ხელშეკრულების პირობებთან ერთად ახალი მორიგების პირობების ინტერპრეტაციით კონფლიქტის კიდევ უფრო გამწვავებისა და გართულების რისკის შემცველია.

4. სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები საქართველოში

მედიაციის პროცედურის წარმართვის პროცესში მართლმსაჯულების ორგანოების ჩარევის ინტენსივობა და ხარისხი განსხვავდება ქვეყნების მიხედვით.²⁷ ქართულ საკანონმდებლო სივრცეში განარჩევენ სამი სახის მედიაციას: სასამართლო, სანოტარო და კერძო მედიაცია. აღსანიშნავია, რომ კერძო მედიაციას აწესრიგებს საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“²⁸ სასამართლო მედიაცია რეგულირდება, როგორც „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონით, ისე საქართველოს სამოქალაქო

²⁴ ცეხცვაძე გ., მედიაცია დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმა, თბ., 2010, 62.

²⁵ Hopt J. K., Steffek F., *Mediation Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Oxford, 2013, 1280.

²⁶ Menkel-Meadow J. C., Love P. L., Schneider K. A., Sternlight R. J., *Dispute Resolution: Beyond the Adversarial Model*, Aspen Publishers, New York, 2005, 326.

²⁷ შეად. Ervo L., Nylund A., *The Future of Civil Litigation: Access to Courts and Court-annexed Mediation in the Nordic Countries*, Springer International Publishing Switzerland, 2014: Chapter 8, Dahlqvist A., *Mediation in the Swedish Courts: Change by EU Directive*, 137; Adrian L., *Court-Connected Mediation in Danish Civil Justice: A Happy Marriage of a Strained Relationship*, 157.

²⁸ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.

საპროცესო კოდექსის ნორმებით²⁹, ხოლო სანოტარო მედიაცია მოწესრიგებულია „ნოტარიატის შესახებ“ საქართველოს კანონში³⁰ და მასზე არ ვრცელდება „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის ნორმები.³¹ შესაბამისად, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია განვიხილოთ სამივე ტიპის მედიაცია და მათი აღსრულების მექანიზმები.

4.1. სასამართლო მედიაციის შედეგად მიღწეული სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები

სასამართლო მედიაცია, საქართველოში 2012 წლის 1 იანვრიდან ამოქმედდა³² 2019 წლის 18 სექტემბრამდე, მანამ, სანამ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში რიგი ცვლილებები განხორციელდებოდა და „მედიაციის შესახებ“ კანონი ამოქმედდებოდა, სასამართლო მედიაცია რეგულირდებოდა მხოლოდ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXI¹ თავში არსებული ნორმებით. კერძოდ, ცვლილებების განხორციელებამდე, სარჩელის სასამართლოში წარდგენის შემდეგ სასამართლო მედიაციას დაქვემდებარებული საქმე შესაძლებელია გადასცემოდა მედიატორს დავის მხარეთა შეთანხმებით დასრულების მიზნით. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, თუ სასამართლო მედიაციის შედეგად მხარეები შეთანხმდებოდნენ, სასამართლო მხარეთა შუამდგომლობის საფუძველზე გამოიტანდა განჩინებას მხარეთა მორიგების დამტკიცების შესახებ. სასამართლო დეტალურად განსაზღვრავდა მხარეთა მორიგების პირობებს საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ განჩინების სახით.³³ სასამართლო მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმება სამართლებრივად გათანაბრებული იყო სასამართლო მორიგებასთან, რომლის აღსასრულებლადაც გამოყენებული უნდა ყოფილიყო მხარეთა მორიგების შემთხვევაში არსებული წესები. განჩინება არ საჩივრდებოდა და დაუყოვნებლივ შედიოდა ძალაში. ამასთანავე, „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის მიხედვით,³⁴ აღსრულებას ექვემდებარება კერძო და ადმინისტრაციული სამართლის საქმეებზე კანონიერ ძალაში შესული განჩინება. შესაბამისად, ასეთი სამართლებრივი რეგულირება მხარეებს დროის მაქსიმალური დაზოგვის გზით აღსრულებას სთავაზობდა და გამორიცხავდა აღსრულების თავიდან აცილების ან გაჭიანურების შესაძლებლობებს. ამ მხრივ, ცალსახად დაკმაყოფილებული იყო მხარეთა მოლოდინი მედიაციის დაცვის გარანტიების მიმართ (ვერცერთი მხარე ვალდებულების შესრულებას თავიდან ვერ აიცილებს).

საინტერესოა, რამდენად ზღუდავდა აღსრულების ასეთი მექანიზმი მხარეთა ნებაყოფლობითობის პრინციპს, რამდენადაც ევროკავშირის 2008 წლის დირექტივის მიხედვით, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ მხარეთა სურვილის შემთხვევაში გახადოს სამედიაციო მორიგება აღსრულებადი.³⁵ 2019 წლის 18 სექტემბრიდან, მხარეთა მიერ მიღწერული სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი, იქნება ეს სასამართლო მედიაციის თუ კერძო მედიაციის შედეგად მიღწეული, უნდა გადაწყდეს XLIV¹³ თავის შესაბამისად.³⁶ რაც ნიშნავს იმას, რომ მხარე უფლებამოსილია მიმართოს სასა-

²⁹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო, 14/11/1997, თავი XXI¹.

³⁰ საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009, 38-ე მუხლი.

³¹ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019, პირველი მუხლი.

³² საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო, 14/11/1997, თავი XXI¹.

³³ ბახნაბიშვილი გ., წიკლაუხი ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2017“, თბ., 2017, 13.

³⁴ საქართველოს კანონი „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“, 16/04/1999, მე-2 მუხლი.

³⁵ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21.05.2008, Art 6.

³⁶ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997, XLIV¹³ თავი.

მართლოს სამედიაციო მორიგების აღსრულების შესახებ. სასამართლო, ერთ-ერთი ან ორივე მხარის მიმართვის საფუძველზე ამოწმებს სამედიაციო მორიგების კანონთან შესაბამისობას და მისი აღსრულების შესაძლებლობას და იღებს განჩინებას მისი აღსრულების შესახებ, რომელიც საბოლოოა და არ საჩივრდება და მხარეს განჩინებასთან ერთად გადასცემს სააღსრულებო ფურცელს. ფაქტია, რომ განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად გათვალისწინებულ იქნა ევროკავშირის დირექტივების მიერ სამედიაციო მორიგების აღსრულებისათვის დადგენილი სტანდარტები და ამ მხრივ მხარეთა ინტერესები და მოლოდინები მედიაციის შედეგით კმაყოფილების მხრივ გათვალისწინებულია კანონის დღევანდელი რედაქციით.

4.2. სანოტარო მედიაციის შედეგად მიღწეული სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები

მრავალ ქვეყანაში ადგილი აქვს ნოტარიუსების მხრიდან მედიატორის როლისა და მისი ფუნქციების შეთავსებას.³⁷ ევროკავშირის დირექტივით მიხედვით, სამედიაციო მორიგება შესაძლებელია აღსასრულებელი გახადოს სასამართლომ ან სხვა კომპეტენტურმა ორგანომ ქვეყნის კანონმდებლობიდან გამომდინარე.³⁸ ასეთ კომპეტენტურ ორგანოდ, მსგავსად სხვა ქვეყნებისა, გარდა სასამართლოსი, საქართველოში გვევლინება საქართველოს ნოტარიატი.³⁹ სანოტარო მედიაცია საქართველოს სამართლებრივ სივრცეში 2012 წლის 16 მარტის საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად გამოჩნდა „ნოტარიატის შესახებ“ საქართველოს კანონში 38¹ მუხლის - „სანოტარო მედიაციის“ სახით, რომელიც ძალაში შევიდა 2012 წლის 1 ივლისს.⁴⁰

სანოტარო მედიაციის მხარეთა შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში, „ნოტარიატის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, ნოტარიუსი ადგენს მორიგების აქტს, რომელიც დასტურდება სანოტარო წესით. შესაბამისად, სანოტარო მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმება გახლავთ სანოტარო წესით დამოწმებული მორიგების აქტი.⁴¹ აქტით დადგენილი ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში იძულებითი აღსრულება ხორციელდება ნოტარიუსის მიერ გაცემული სააღსრულებო ფურცლის საფუძველზე „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით. ნოტარიუსი გასცემს სააღსრულებო ფურცელს იმ სანოტარო აქტის აღსასრულებლად, რომლის საფუძველზე დადგენილი ვალდებულების აღსრულება კანონმდებლობის შესაბამისად დაიშვება ნოტარიუსის სააღსრულებო ფურცლის საფუძველზე და არ არის გასული ვალდებულების შესრულების ხანდაზმულობის კანონით დადგენილი ვადები.⁴² რამდენადაც სანოტარო მედიაციის შედეგად შემუშავებული მორიგების აქტის აღსასრულებლად საქართველოს კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სააღსრულებო ფურცლის განსაკუთრებულ წესს, გამოიყენება ზოგადი წესები, რომლის საფუძველზეც შესაძლებელია ნოტარიუსისგან სააღსრულებო ფურცლის გამოთხოვა. ნოტარიუსისგან სააღსრულებო ფურცლის გამოსათხოვად აუცილებელია ორი პირობა არსე-

³⁷ Schonewille F., Euwema M., *Mastering Mediation Education*, Maklu, Antwerpen/Apeldoorn/Portland, 2012, 82-83.

³⁸ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21.05.2008, Art 6(2).

³⁹ De Palo G., Trevor M.T., *EU Mediation Law and Practice*, Oxford University Press, 2012, 137 (11.31).

⁴⁰ საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009, 38-ე მუხლი.

⁴¹ სუხივაშვილი ე., სანოტარო სამართალი, თბ., 2012, 135-136.

⁴² ჯეონიძე ი., ნუცუბიძე მ., სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 104.

ბობდეს კუმულაციურად: მხარეთა შორის სანოტარო მედიაციის ფარგლებში შედგენილი სანოტარო აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებით არსებული შეთანხმება და ამავე აქტში სააღსრულებო ფურცლის გაცემის სამართლებრივი შედეგების წერილობითი განმარტება.⁴³ თუ მხარეები სანოტარო მედიაციის ფარგლებში შედგენილ მორიგების აქტში არ გაითვალისწინებენ აღსრულების საკითხს, მხარეებს უნარჩუნდებათ სასამართლოსთვის მიმართვის გზით აღსრულების ფურცლის გამოთხოვის უფლება.⁴⁴ აღნიშნული მიდგომა სავსებით შეესაბამება „სამოქალაქო და კომერციულ საკითხებში შუამავლობის გარკვეულ ასპექტებზე“ ევროპარლამენტისა და საბჭოს N2008/52/EC დირექტივას, რომელიც ითვალისწინებს შესაძლებლობას, სამედიაციო მორიგება გახდეს აღსრულებადი სასამართლოს ან სხვა კომპეტენტური ორგანოს მიერ.⁴⁵ სანოტარო მედიაციის აღსრულების მექანიზმი, სასამართლო მედიაციისგან განსხვავებით არ ზღუდავს მხარეთა ნებაყოფლობითობის პრინციპს და შეესაბამება ევროკავშირის სტანდარტებს.⁴⁶

4.3. კერძო მედიაციის შედეგად მიღწეული სამედიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმები

კერძო მედიაცია საქართველოში წლების განმავლობაში რჩებოდა საკანონმდებლო რეგულირების მიღმა, რაც ბევრ კითვას აჩენდა კერძო მედიაციის აღსრულების მექანიზმებზე. კერძოდ, კერძო მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმება წარმოადგენდა ხელშეკრულებას და მის მიმართ გამოიყენებოდა ხელშეკრულების მიმართ კანონმდებლობით გათვალისწინებული ნორმები. შესაბამისად, კერძო მედიაციის პროცესთან მიმართებით არ არსებობდა მედიაციის ძირითადი პრინციპების დაცვის გარანტია და მათი გათვალისწინება პირდაპირ ხელშეკრულებაში უნდა მომხდარიყო. მხარეს, მეორე მხარის მიერ ვალდებულების დარღვევისას, სარჩელით უნდა მიემართა სასამართლოსთვის და სამართალწარმოების გზით მოეთხოვა საკუთარი უფლების დაცვა. აღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ მხარეთა მხრიდან მედიაციის მიმართ არსებული მოლოდინები ხარჭებისა და დროის დაზოგვის კუთხით არ იყო უზრუნველყოფილი და მედიაციის ეს უპირატესობა სარგებლის მიღმა რჩებოდა. რეალობა არსებითად შეიცვალა მას შემდეგ, რაც 2019 წლის 18 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „მედიაციის შესახებ“⁴⁷ და ასევე განახორციელა ცვლილებები სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში, რომელთა მოქმედებაც გავრცელდა შეთანხმების საფუძველზე წარმართულ მედიაციაზე. აღნიშნული კანონით, სამედიაციო მორიგება შესაძლებელია ადასრულოს სასამართლომ, თუ ეს მხარეთა მიერ იქნება შეთანხმებული.⁴⁸ აღსანიშნავია, რომ მედიაციის შესაძლო შედეგები და მხარეთა მიერ შეთანხმების მიღწევის შედეგად შედგენილი სამედიაციო მორიგების აღსრულების წესი მხარეებს მედიატორმა მედიაციის დაწყებამდე უნდა განუმარტოს.⁴⁹

⁴³ ბახნაბიშვილი გ., წიკლაუხი ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017“, თბ., 2018, 19.

⁴⁴ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21.05.2008, Art 6.

⁴⁵ ხაჩიგონაშვილი ნ., მედიაცია ქართულ ნოტარიატში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 21.

⁴⁶ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21.05.2008, Art 6.

⁴⁷ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.

⁴⁸ იქვე, მე-13 მუხლი.

⁴⁹ იქვე, მე-8 მუხლი.

სასამართლოს შესაძლებელია მიმართოს ერთ-ერთმა ან ორივე მხარემ სამედიაციო მორიგების აღსრულების მოთხოვნით. სასამართლო განიხილავს სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხს და ამოწმებს თუ რამდენად შესაბამისია სამედიაციო მორიგების შინაარსი კანონმდებლობასთან⁵⁰. სამედიაციო მორიგებაზე უარის თქმის საფუძვლებად სასამართლოს განესაზღვრა ორი დამოუკიდებელი წინაპირობა. კერძოდ, თუ სამედიაციო მორიგების შინაარსიდან გამომდინარე მისი აღსრულება შეუძლებელია ან თუ იგი ეწინააღმდეგება საქართველოს კანონმდებლობას, სასამართლოს შეუძლია უარი თქვას მის აღსრულებაზე.⁵¹ ამ შემთხვევაში მხარეს შეუძლია კერძო საჩივრით გაასაჩივროს სასამართლოს განჩინება აღსრულებაზე უარის თქმის შესახებ. თუ აღსრულებაზე უარის თქმის საფუძველი არ არსებობს, მოსამართლე იღებს გადაწყვეტილებას სამედიაციო მორიგების აღსრულების თაობაზე განჩინების ფორმით, რომელიც საბოლოოა და არ საჩივრდება, ხოლო მხარეს განჩინებასთან ერთად გადასცემს სააღსრულებო ფურცელს.⁵² ამ მხრივ, საქართველოს მხრიდან ეროვნული კანონმდებლობის ცვლილება ევროკავშირის სტანდარტების ჰარმონიზაციისკენ წარმატებით გადადგმული ნაბიჯია, რომელიც საზოგადოების კერძო მედიაციისადმი ინტერესისა და ნდობის ჩამოყალიბების მყარი საფუძვლის შექმნის გარანტიაა.

5. დასკვნა

სტატიაში გამოკვლევულმა საკითხებმა, შეიძლება ითქვას, დაგვანახა მედიაციის ზოგადი სამართლებრივი მოწესრიგების გაანალიზებისა და გადახედვის საჭიროება. აუცილებელია, მედიაცია ჩამოყალიბდეს, როგორც პროცესი და საზოგადოებისთვის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ამ გზის უპირატესობები მაქსიმალურად რეალიზდეს საკანონმდებლო სივრცეში. განვითარების გზაზე ზემოთ განხილული მედიაციის სახეები და მათი აღსრულების საკითხი, რამაც ზოგადი წარმოდგენა შეგვიქმნა იმაზე თუ რა გამოწვევების წინაშე დგას საქართველოში ეს სფერო და რა ნაბიჯები გადაიდგას საკანონმდებლო კუთხით მედიაციის ევროკავშირის სტანდარტებთან წარმატებით ჰარმონიზაციისათვის. კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, რომ კანონის საკანონმდებლო ცვლილებებამდე არსებული რედაქციით, სასამართლო მედიაციის აღსრულებისას იზღუდებოდა მედიაციის უმთავრესი პრინციპი - ნებაყოფლობითობა, რამდენადაც სასამართლო მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმება მტკიცდებოდა განჩინების სახით და ექვემდებარებოდა იძულებით აღსრულებას, მიუხედავად მხარეთა სურვილისა.⁵³ ევროპული დირექტივით, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ მხარეთა სურვილის შემთხვევაში გახადოს სამედიაციო მორიგება აღსრულებადი.⁵⁴ ეს პრობლემა შეიძლება განპირობებული ყოფილიყო სასამართლო მორიგებისა და სასამართლო მედიაციის შედეგად მიღწეული შეთანხმების სამართლებრივი გათანაბრებით. დღევანდელი რედაქციით, ევროპული დირექტივა გათვალისწინებულ იქნა და დაცულია მხარეთა ნებელობა სამედიაციო მორიგების აღსრულების თაობაზე.

ასევე შესაძლებელია ითქვას, სანოტარო მედიაციის შედეგად მიღებული მორიგების აქტის აღსრულების გადაწყვეტის საკითხი ევროკავშირის სტანდარტებთან შესაბა-

⁵⁰ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997, 363³¹-ე მუხლი.

⁵¹ იქვე, 363³²-ე მუხლი.

⁵² იქვე, 363³³-ე მუხლი.

⁵³ Hopt K. J., Steffek F., *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Hamburg, 2013, 49.

⁵⁴ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21.05.2008, Art 6.

მისობაშია. მისი, როგორც მედიაციის პროცესის მწარმოებელი ორგანოს არსებობა სრულიად გამართლებულია ევროკავშირის დირექტივით, რომელიც ითვალისწინებს მედიაციის პროცესის წარმართვას სხვა კომპეტენტური ორგანოს მიერ ქვეყნის კანონმდებლობიდან გამომდინარე და გერმანული და ავსტრიული პრაქტიკა ამ გზის რეალიზაციას ნათლად ადასტურებს.⁵⁵

ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემა რაც საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელებამდე არსებულ კანონის რედაქციებში წარმოიშვებოდა აღსრულების მექანიზმებზე საუბრისას, იყო კერძო მედიაციის შემთხვევა. მხარეთათვის ამ გზით მიღწეული შეთანხმების აღსრულება ნაკლებ სანდოობას იწვევდა ზოგადად მედიაციის პროცესისადმი, რამეთუ არ არსებობდა მისი აღსრულების სამართლებრივი გარანტია, რამდენადაც იგი განიხილებოდა, როგორც სხვა ნებისმიერი ჩვეულებრივი სახის ხელშეკრულება. ამ შემთხვევაში ოპტიმალურად მიგვაჩნია, „მედიაციის შესახებ“ კანონითა და საქართველოს საქმოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული მოწესრიგება, რაც ნამდვილად წინგადადგმული ნაბიჯია მედიაციის, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის დანერგვისა და წარმატებით განვითარებისთვის, ვინაიდან რაც არ უნდა გამართული იყოს მედიაციის პროცესი, მისი გამოყენება აზრს დაკარგავდა თუკი მიღწეული მორიგების აღსრულება სათანადოდ ვერ განხორციელდებოდა.

„ხალხს სწრაფი და მარტივი, უფორმალო სამართალი სჭირია.. დარღვეულ უფლებასა მსწრაფლ აღდგინება უნდა“ ილია ჭავჭავაძის ამ სიტყვებით შეგვიძლია აღვნიშნოთ თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია მედიაციის საკანონმდებლო დონეზე გამართული და ეფექტური მუშაობა. მოკლედ შეიძლება ითქვას, რომ სამედიაციო აღსრულების ნების საკანონმდებლო რეგულაციისას მისი თითოეული დეტალის განსაზღვრას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს და იმედს გამოვთქვამთ, რომ ნაშრომში წარმოდგენილი მიგნებები სათანადოდ აისახება საქართველოს კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის პროცესში.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
2. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
3. საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“, 04/12/2009.
4. საქართველოს კანონი „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“, 16/04/1999.
5. ბახნაბიშვილი გ., წიკდუაძე ს., სამედიაციო მორიგების აღსრულების საკითხი საქართველოში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადური 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 13, 19.
6. დავითაშვილი გ., სასამართლო ორგანიზაცია და პროცესი ქართულ ჩვეულებით სამართალში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2004, 13.
7. დავითაშვილი გ., სამედიაციო სასამართლო ანუ „რჯული“ ხევსურეთში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2001, 14, 16.
8. კეკელიძე მ., ტერმინ „ბჭის“ შინაარსისათვის ქართული სამართლის წიგნებში, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნ. „მაცნე“, №4, 1973, 169-170.
9. დეონიძე ი., ნუცუბიძე მ., სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადური 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 104.
10. სუხიგაშვილი დ., სანოტარო სამართალი, თბ., 2012, 135-136.
11. ცეცვაძე გ., მედიაცია დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმა, თბ., 2010, 62.
12. ხაჩიგონაშვილი ნ., მედიაცია ქართულ ნოტარიატში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადური 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 21.

⁵⁵ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21.05.2008, Art 6(2).

13. Code of Civil Procedure of Germany.
14. Green Paper on ADR, 19/04/2002.
15. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation with Guide to Enactment and Use, 2002.
16. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018.
17. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, 21/05/2008.
18. Directive 2013/11/EU, of the European Parliament and of the Council, On Consumer ADR, 21/05/2013.
19. The Slovenian Legislation Implementing The EU Mediation Directive.
20. *Adrian L.*, Court-Connected Mediation in Danish Civil Justice: A Happy Marriage of a Strained Relationship, 157.
21. *Dahlqvist A.*, Mediation in the Swedish Courts: Change by EU Directive, 137.
22. *De Palo G., Trevor M.T.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 137(11.31).
23. *Ervo L., Nylund A.*, The Future of Civil Litigation: Access to Courts and Court-annexed Mediation in the Nordic Countries, Springer International Publishing Switzerland, 2014: Chapter 8.
24. *Espilugus C., Iglesias J. L., Palao G.*, Civil and Commercial Mediation in Europe: National Mediation Rules and Procedures, Vol.I, Cambridge, 2013, 23, 172, 175.
25. *Goldsmith J.C.*, ADR in Business, Practice and Issues across Countries and Cultures, Kluwer Law International, New York, 2006, 4.
26. *Hopt J. K., Steffek F.*, Mediation Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 7, 49, 275-276, 542, 1280.
27. *Menkel-Meadow J. C., Love P. L., Schneider K. A., Sternlight R. J.*, Dispute Resolution: Beyond the Adversarial Model, Aspen Publishers, New York., 2005, 326.
28. *Reinhard G., Hannes U.*, Die Zukunft der Mediation in Deutschland, Beck, Munchen, 2008, 55.
29. *Schonewille F., Euwema M.*, Mastering Mediation Education, Maklu, Antwerpen., Apeldoorn., Portland., 2012, 82-83.
30. <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html> [29/11/2019].
31. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52002DC0196>> [29/11/2019].
32. <<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201105/20110518ATT19582/20110518ATT19582EN.pdf>> [29/11/2019].
33. <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/51st-session/Annex_II.pdf> [29/11/2019].

ადვოკატის ეთიკური ვალდებულება მედიაციაში წარმომადგენლობის ეტაპზე

დავის გადაწყვეტის ადგილობრივ საშუალებებს შორის მედიაციას უდავოდ უკავია ერთ-ერთი გამოხრეული ადგილი. იგი მიმახთულია ახა მხოლოდ დავის გადაწყვეტისაკენ, ახამედ ომბხივად სასახგებლო შედეგის მიღწევისაკენ. ამდენად, აღნიშნულ პირობებში მეტად მნიშვნელოვანი როლი შეიძლება დაეკისხოს ადვოკატს, რომელიც უნდა მოქმედებდეს კლიენტის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით და მის დასაცავად. თუმცა მნიშვნელოვანია ყუხადლება მიექცეს ადვოკატის ქცევის სტანდარტს მედიაციის დაწყების, მიმდინაეობისა და დასრულების პირობებში. დღედღისობით, ადვოკატის მიმახთ მოქმედებს პირობებიერი ეთიკის წესები, მაგჩამ მოცემული წესები სხუდყოფილად ვეი უზხუნვედყოფენ, მედიაციის თავისებულებების გათვალისწინებით, ადვოკატებისათვის შესაბამისი ქცევის ჩახროების დაწესებას, ჩაც აჩც თუ ისე დადებითად აისახება მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებაზე საქაჩთვეროში.

წინამდებარე სტატია ეძღვნება მედიაციის პირობებში ადვოკატისა და კლიენტის უჩთიეეობის სტანდარტების, ადვოკატის ეთიკური ქცევის ფაჩგებს მედიაციის პირობებში და ასევე, მის ეთიკურ ვადდებულებებს კლიენტის, მედიატორის, მედიაციაში მონაწილე სხვა პირობისა და სასამართლოს წინაშე. ნაშრომი დღის წესრიგში აყენებს დამატებითი ეთიკის წესების შემოღების აუცილებლობას მედიაციის პირობებში მონაწილე კლიენტის წაჩმომადგენელი ადვოკატების მიმახთ. აღნიშნული კი თავის მხრივ უზხუნვედყოფს მედიაციის მიმახთ მოსახლეობის ინტერესისა და ნდობის გაზრდას.

საკვანძო სიტყვები: მედიაცია, წაჩმომადგენლობა მედიაციაში, ეთიკური ვადდებულებები, კეთილდინდისიეება, კონფიდენციალულობა, მხაჩეთა თვითგამოჩკვევა, შეჯიბხებითობა.

1. შესავალი

„კონფლიქტი ადამიანთა ურთიერთობების განუყოფელი ნაწილი და ბუნებრივი კომპონენტია. როგორი მონესრიგებულებიც არ უნდა იყოს საზოგადოებრივი ყოფა და როგორ გამართულადაც არ უნდა მუშაობდნენ სამართლებრივი ინსტიტუტები, სოციალურ კონფლიქტებს თავიდან ვერ ავიცილებთ, რადგან ის ადამიანთა ურთიერთობის თანმდევი მოვლენაა“.¹ ადამიანები ასეთი კონფლიქტების მოსაგვარებლად უმეტეს შემთხვევაში მიმართავენ სასამართლოს. აღსანიშნავია, რომ ხშირად სასამართლოს მიერ დავის გადაწყვეტას შედეგად არ მოსდევს კონფლიქტის ეფექტურად და სწორად გადაწყვეტა, რადგან ამ დროს სიტუაცია მხოლოდ სამართლებრივი კუთხით ფასდება, ამასთან, სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ძირითადად ექვემდებარება იძულებით აღსრულებას.² გარდა ამისა, დავების სიმრავლე იწვევს სასამართლოს გადატვირთვას, მოსამართლეთა დატვირთულობის მაჩვენებელი მკვეთრად იზრდება და საფრთხე ექმნება სწრაფი და ეფექტური მართლმსაჯულების განხორციელებას. სასამართლოს განტვირთვის ერთ-ერთ ეფექტიან გზად კი მედიაციის ინსტიტუტის გან-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტურის სტუდენტი.

¹ *Buhning-Uhle C., Kirchhoff L., Scherer G., Arbitration and Mediation in International Business*, Kluwer Law International, Alphen aad den Rijn, 2006, 166, მითითებულია: წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, თბ., 2016, 6.

² *ცეხცვაძე გ. (ხედ.), აჩევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბდაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 14-15.*

ვითარება და გაძლიერება მიიჩნევა.³ მედიაციის პროცესში, მიუკერძოებელი მესამე პირი ხელს უწყობს მხარეთა მიერ დავის ნებაყოფლობით გადაწყვეტას,⁴ დავების ხანგრძლივი და ძვირადღირებული სასამართლო პროცესის გარეშე, ურთიერთშეთანხმებით, სწრაფად და ეფექტიანად მოგვარებას.⁵ ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, საქართველოში დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებების, მათ შორის მედიაციის ინსტიტუტის დანერგვა პროგრესულ ნაბიჯად უნდა ჩაითვალოს, რადგან იგი პირდაპირ არის დაკავშირებული ქვეყანაში სამენარმეო ურთიერთობების გაძლიერებასთან, სასამართლოს განტვირთვასთან, დავის ეფექტურ/სწრაფ გადაწყვეტასთან.⁶

რამდენადაც მედიაციის გამოყენება სულ უფრო დიდ მასშტაბებს აღწევს, კლიენტები თანდათან იწყებენ ისეთი ტიპის ადვოკატების ძიებას, რომელთაც გააჩნიათ გამოცდილება და ცოდნა მედიაციის სფეროში.⁷ თუმცა არსებული მოდელი ადვოკატისა, რომელიც კლიენტს დახმარებას უწევს მედიაციის პროცესში ძირითადად ეფუძნება გაბატონებულ ეთიკის წესებს, ეს კი აჩენს კითხვებს: რამდენად შეესაბამება ეს წესები მედიაციის პრინციპებს? რამდენად არის თანხვედრაში შეჯიბრებითობის პრინციპზე აგებული სისტემის ტრადიციული „ერთგული“ (zealous) ადვოკატის მოდელი, მედიაციის მთავარ ღირებულებებთან - მხარეთა უშალო მონაწილეობასა და მათი ღირსების დაცვასთან? უნდა იყოს თუ არა მედიაციის პროცესში ადვოკატის ქცევა იდენტური შეჯიბრებითობას დაფუძნებულ სასამართლო პროცესში ადვოკატის ქცევისა?⁸

შესაძლოა პრობლემას ნაწილობრივ ისიც წარმოადგენდეს, რომ ადვოკატების უმრავლესობას არ აქვს საკმარისი ცოდნა და აღქმა მედიაციის პროცესის, მისი მთავარი ცნებებისა და ღირებულებების შესახებ, შესაძლო შედეგების მრავალფეროვნების თაობაზე. შედეგად კი ვიღებთ - ადვოკატებს, რომლებმაც სცადეს მონაწილეობის მიღება მედიაციის პროცესში წარმომადგენლად და რომლებმაც ფაქტობრივად „ახალი ღვინო ჩაასხეს ძველი ღვინის ჭურჭელში“.⁹

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, აქტუალური საკითხია მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებების თანამედროვე განვითარების ტენდენციებთან შესაბამისობაში მოყვანის საჭიროება.¹⁰ შესაბამისად, წინამდებარე ნაშრომში განხილულია მედიაციის პროცესში საადვოკატო მომსახურების განვითარებას ადვოკატის მთავარი ფუნქციები, უფლება-მოვალეობები ეთიკურ ჭრილში. ნაშრომზე მუშაობისას კი გამოყენებულია ანალიტიკური კვლევის მეთოდი. შედარებითსამართლებრივი მეთოდის გამოყენებით შესწავლილი და გაანალიზებულია როგორც საერთო სამართლის ქვეყნების დოქტრინა, ასევე კონტინენტური ევროპის მიდგომები აღნიშნული საკითხისადმი.

³ იხ. „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის განმარტებითი ბარათი, <<https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/216089>> [09.11.2019].

⁴ მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტი, შესავალი, ამერიკის საარბიტრაჟო ასოციაცია (მიღებულია 2005 წლის, 8 სექტემბერს), ამერიკის ადვოკატთა ასოციაცია (დამოწმებულია “ABA HOUSE”- ის დელეგატების მიერ 2005 წლის, 9 აგვისტოს), კონფლიქტის გადაწყვეტის ასოციაცია (მიღებულია 2005 წლის 22 აგვისტოს).

⁵ იხ. „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის განმარტებითი ბარათი, <<https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/216089>> [09.11.2019].

⁶ ღიპაჩგია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახოსამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2015, 98.

⁷ აზაჩოვი ად., მედიაცია ადვოკატებისათვის, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდელი 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 105.

⁸ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev., 1998, 1373.

⁹ იქვე.

¹⁰ ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 30.

2. მედიაციის ცნება და მისი თავისებურებები

მედიაციის პროცესში უშუალოდ ადვოკატის, როგორც წარმომადგენლის მიერ განსახორციელებელ მოქმედებათა აღწერა/შეფასების დაწყებამდე, საჭიროა მოკლედ მიმოვიხილოთ მედიაციის თავისებურებები, მისი მთავარი არსი და დანიშნულება.

მედიაციის ცნება განმარტებულია არაერთი ქვეყნის, თუ შტატის ეთიკის კოდექსით. ალაბამას შტატში მოქმედი მედიატორთა ეთიკის კოდექსის მე-2 თავში მედიაცია განმარტებულია, როგორც პროცესი, სადაც მესამე ნეიტრალური პირი ფასილიტატორის ფუნქციას ასრულებს და მოუწოდებს მხარეებს გადაწყვიტონ დავა, ისე რომ არ მიუთითებს შესაძლო შედეგებზე. ეს არის არაფორმალური და არაშეჯიბრებითი პროცესი, რომლის მიზანია დაეხმაროს მოდავე მხარეებს მიაღწიონ ორმხრივად სასურველ შედეგს.¹¹

პრაქტიკოსების მიერ მედიაციის პროცესის ფილოსოფიური განმარტების თანახმად, მედიაცია არის ეფექტური საშუალება შეთანხმების მისაღწევად. ხოლო, უფრო ფართო განმარტებით ეს არის „სამკურნალო“ ან „გარდამავალი“ პროცესი.¹²

დავის ალტერნატიულ გადაწყვეტას სასამართლოსაგან განსხვავებით გააჩნია შეთანხმების მიღწევის შესაძლებლობა. ეს დადებითი მხარე ყველაზე მეტად აისახება მედიაციაში. აღნიშნული დადებითი შედეგის მიღების წინაპირობები კი არის დავის ალტერნატიულად გადაწყვეტის განსაკუთრებული მახასიათებლები, როგორცაა: ინტენსიური დიალოგი, პრობლემის ერთობლივად გადაჭრა, შეთანხმების რეალობასთან შესაბამისობის შემოწმება (Reality Testing), უფლებამოსილებით აღჭურვა, მოქნილობა და ორმხრივად დამაკმაყოფილებელი გადაწყვეტილების მიღება.¹³

მედიაცია განსხვავდება მისი სტილის, ფორმის და პროცედურების მიხედვით, თუმცა არსებობს ელემენტები, რომლებიც ყველა სახის მედიაციისათვისაა დამახასიათებელი, მათ შორის ერთი ან რამდენიმე მედიატორის მონაწილეობა მასში.¹⁴ მედიაცია ძირითადად ეფუძნება თავად მხარეების მიერ გადაწყვეტილების მოძიებას. აღნიშნული მხარეებს შესაძლებლობას აძლევს ინდივიდუალურობის მაღალი ხარისხით განსაზღვრონ გადაწყვეტილება ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში.¹⁵

დავების მოგვარება არ წარმოადგენდა ერთადერთ ამოცანას მედიაციის განვითარების საწყის ეტაპზე. მედიაციის ამოცანა იყო მხარეების მხარდაჭერა საერთო გაგების მიღწევაში, რაც საშუალებას მისცემდა მათ გადაეჭრათ საკუთარი პრობლემები, თუმცა დღესდღეობით სასამართლოები მედიაციას მაინც განიხილავენ დავის გადაწყვეტის მეთოდად.¹⁶

¹¹ nb. Alabama Code of Ethics for Mediators, <https://www.alabamaadr.org/web/roster-documents/documents/med_Mediator_Code_of_Ethics_150501_updated.pdf> [23.10.2019]; Moens G. A., Evans P. (eds.), *Hollingdale M.*, Mediation in Resources Sector: “Alternative” Dispute Resolution or Now the Norm?, Arbitration and Dispute Resolution in the Resources Sector an Australian Perspective, Springer International Publishing Switzerland, 2015, 103; Taelman P., Voet S., Mediation in Belgium: A Long and Winding Road, New Developments in Civil and Commercial Mediation Global Comparative Perspectives, Esplugues C., Marquis L. (eds.), Pringer International Publishing Switzerland, 2015, 92.

¹² Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1373.

¹³ კოვაკი კ., ადვოკატთა ეთიკა მედიაციაში: კეთილსინდისიერების საჭიროება (კეთილსინდისიერების მოთხოვნის დრო), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 181.

¹⁴ ალფინი ჯ. ჯ., მედიაცია როგორც გამომწვევა: მედიაციის ეთიკასა და ადვოკატ მედიატორების პრაქტიკას შორის კავშირის წყვეტის საპასუხოდ, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 96.

¹⁵ Lodge A. J., Legislation Protecting Confidentiality in Mediation: Armor of Steel or Eggshells, 41 Santa Clara L. Rev. 1093, 2001, 1096-1097.

¹⁶ კოვაკი კ., ადვოკატთა მოვალეობები და პასუხისმგებლობა დავის გადაწყვეტისას, კეთილსინდისიერება მედიაციაში - თხოვნის, რეკომენდაციის თუ მოთხოვნის სახით დადგენილი? ახალი ეთიკა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 320.

მედიაციის დროს მიღწეული შეთანხმებები განსხვავდება ერთმანეთისაგან კომპლექსურობის მიხედვით, დანყებული წერილობით ბოდიშის მოხდით დამთავრებული რთული, მრავალპუნქტიანი შეთანხმებებით. მედიაციის მიზანია აღმოაჩინოს უთხმოების საფუძვლები, მათ შორის ემოციურიც, რაც ხშირად დავის მთავარი მიზეზია. მაგალითად, მედიაციის პროცესმა შესაძლოა გამოამჟღავნოს ფინანსური დავის მთავარი მიზეზი, რომელიც არის დაკავშირებული ემოციურ გრძნობებთან, როგორცაა, თუნდაც მხარის სურვილი მოუსმინონ. მეორე მხრივ, მედიაცია შეიძლება მოიცავდეს სამართლებრივ საკითხებს, მნიშვნელოვანი ოდენობის თანხასა და სხვა გარემო-პირობების შესახებ საკითხების გადაწყვეტას.¹⁷

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მედიაციის პროცესის ფუნდამენტური დანიშნულებაა, რომ მხარეებს ჰქონდეთ ერთმანეთთან გახსნილი კომუნიკაცია და მოძებნონ მოლაპარაკებისათვის საერთო საფუძვლები/მიზნები. მხარეებს შესაძლოა მოუწიოთ გარკვეულ საკითხებთან დაკავშირებით დათმობაზე წასვლა, მაგრამ ამასთანავე იღებენ სხვა სახის დათმობებს მეორე მხარისაგან.¹⁸ სწორედ ამ მიზნით, ადვოკატის მონაწილეობა მედიაციის პროცესში სასარგებლოა და შესაძლოა აუცილებლადაც კი ჩაითვალოს.¹⁹

მედიაციის პროცესში მხარეები შესაძლოა არათანაბარ მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ, აზროვნების, ენის ბარიერის, თავდაჯერებულობის და სამართლებრივი ასპექტების ცოდნის დონის მიხედვით. ადვოკატის მონაწილეობა მედიაციის პროცესში დაეხმარება მხარეებს თანაბარ მდგომარეობის ჩამოყალიბება/შენარჩუნებაში. ადვოკატი მიიჩნევა იმ ბარიერად, რაც იცავს მედიაციის პროცესს არასამართლებრივი არაფორმალური გადახვევებისაგან და ამასთან ერთად, ის არის გარანტი, რომ მისი კლიენტის ინტერესები არ იქნება უგულვებლყოფილი მედიაციის პროცესში.²⁰

3. ადვოკატისა და კლიენტის ურთიერთობა

როგორც უკვე აღინიშნა, მედიაციის პროცესი გულისხმობს დავის მონაწილე მხარეების უშუალო მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, რომელიც უნდა ემყარებოდეს ნებაყოფლობით, ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე შეთანხმების მიღწევას. მოცემულთან დაკავშირებით კი ჩნდება კითხვები: რას ნიშნავს წარმომადგენლობა მედიაციის პროცესისათვის? არის თუ არა ეს კლიენტის საქმეში ადვოკატის მიერ თავის ძირითად როლზე უარის თქმა?²¹

ზოგადად, მოდავე მხარეების ადვოკატ-წარმომადგენლებს აქვთ ორი მთავარი ფუნქცია მედიაციის პროცესში - იყვნენ მართლმსაჯულების წარმომადგენლები და ასევე, კლიენტის ადვოკატები. მათი განხორციელების წესი დამოკიდებულია მედიაციის თავისებურებებზე, მიზნებსა და ღირებულებებზე და ასევე, იმ გარემოებების გათვალისწინებაზე, რომელიც უზრუნველყოფს კლიენტის მიერ ნებაყოფლობით, სრულიად გათვითცნობიერებული საფუძვლით გადაწყვეტილების მიღებას. აღნიშნული როლების შესრულება ასევე დამოკიდებულია მხარეთა წინა გამოცდილებაზე, მაგალითად, პირველად იღებენ თუ არა მონაწილეობას მედიაციის პროცესში.²²

¹⁷ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1097.

¹⁸ იქვე.

¹⁹ Clark B., Lawyers and Mediation, University of Strathclyde, Glasgow, 2012, 113.

²⁰ იქვე, 114-115.

²¹ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1374-1375; იხ. ასევე Law no.192/2006 on Mediation And Organizing the Mediator Profession, as Modified and Added by the Law no. 370/2009 and by Government Ordinance no.13/2010 Regarding the Transposing the Directive for Services.

²² Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 40-41.

მედიაციის პროცესში კლიენტის ადვოკატს შესაძლოა დაევალოს იყოს სამართლებრივი კონსულტანტი, ორატორი, მომლაპარაკებელი, სტრატეგიის განმსაზღვრელი, ანალიტიკოსი ან/და რისკების შემფასებელი.²³

3.1. ადვოკატი, როგორც სამართლებრივი კონსულტანტი

მნიშვნელოვანია ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში კლიენტის ინდივიდუალური მოთხოვნების გათვალისწინებით, ფაქტობრივი და ემოციური ფონის მხედველობაში მიღების შემდეგ იქნეს მიღებული გადაწყვეტილება - არის თუ არა კლიენტის საუკეთესო ინტერესებში მედიაციის გზით დავის გადაწყვეტა. სამართლებრივი კონსულტაციის განწევა ადვოკატის უმთავრესი ფუნქციაა, როდესაც კლიენტის წარმომადგენლობას ახორციელებს მედიაციის პროცესში.²⁴

კლიენტმა უნდა მიიღოს გააზრებული გადაწყვეტილება პროცესის მიმდინარეობის საკითხზე და ჩამოაყალიბოს გარკვეული მოლოდინები სავარაუდო შედეგის მიმართ, ხოლო ადვოკატმა უნდა მისცეს მას რჩევა მედიაციის არსსა და მიზნებთან დაკავშირებით, მის პოტენციურ სარგებელსა და შესაძლო უარყოფით მხარეებზე. კლიენტი ინფორმირებული უნდა იყოს მისი სამართლებრივი უფლებებისა და ვალდებულებების შესახებ²⁵, სამართლებრივი და ფაქტობრივი შედეგების თაობაზე იმ შემთხვევაში, თუ არ იქნა მიღწეული შეთანხმება და შესაძლო შედეგების შესახებ, თუ საქმე განსახილველად სასამართლოს გადაეცემა. კლიენტმა უნდა გაიაზროს თუ რას ელიან მისგან მედიაციის პროცესში. ადვოკატმა შესაძლოა განიხილოს მასთან მედიაციაში მონაწილეობის მნიშვნელობა, რა დროსაც აქცენტი უნდა გაკეთდეს პრობლემის გადაწყვეტის მიზნით თანამშრომლობაზე.²⁶

ბოლოს უნდა აღინიშნოს, რომ კლიენტს უნდა ჰქონდეს ზოგადი ინფორმაცია დავის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების შესახებ, რათა განხილვის პროცესში შეაფასონ ალტერნატიული მოქმედებების განხორციელების შესაძლებლობა. კლიენტის მიერ გააზრება მისი სამართლებრივი უფლებების, ინფორმირებული თანხმობის პრინციპის დაცვას უწყობს ხელს. ეს, ძირითადად, ისეთ შემთხვევებშია საჭირო, როდესაც საქმე გვაქვს სავალდებულო მედიაციასთან. კლიენტს, რომელსაც ცოდნა აქვს თავისი სამართლებრივი უფლებების შესახებ, შეუძლია გააზრებული თანხმობა განაცხადოს არა მხოლოდ მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე, არამედ მედიაციის შედეგად ნებისმიერი სახის შეთანხმების მიღწევასთან დაკავშირებით.²⁷

3.1.1. ადვოკატისა და კლიენტის მიერ საქმისათვის არსებით მნიშვნელობის საკითხების განხილვა

იმისათვის, რომ ადვოკატის მიერ გაცემული სამართლებრივი კონსულტაცია სრულად შეესაბამებოდეს კლიენტის ინტერესებს, საჭიროა ადვოკატსა და კლიენტს შორის აქტიური ურთიერთთანამშრომლობა, საქმესთან დაკავშირებული საკითხების მუდმივი

²³ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 41.

²⁴ *Nolan-Haley J. M.*, Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1376; იხ. ასევე, *Judge Marcus M. D.*, Mediation Ethics, ADR Services, Inc. 1900 Avenue of the Stars, Suite 250 Los Angeles, California 90067 310-201-0010, <http://Marcusmediation.Com> [23.10.2019].

²⁵ დამატებით იხ. ADR Institute of Canada, Inc., National Mediation Rules & Code of Conduct for Mediators, as amended August 3, 2012.

²⁶ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 41.

²⁷ *Nolan-Haley J. M.*, Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1385.

განხილვა და მსჯელობა. სამწუხაროდ, ხშირ შემთხვევაში ადვოკატის მიერ კონტროლირებად მედიაციის პროცესს წინ არ უსწრებს კლიენტთან მსგავსი ურთიერთობა. ადვოკატები არ უსმენენ თავიანთ კლიენტებს, მაგრამ ვარაუდობენ რა მიზნები შესაძლოა ჰქონდეს კლიენტს და კარნახობენ მათ თუ როგორ უნდა წარიმართოს მედიაციის პროცესი. მსგავსმა ქმედებებმა კი შესაძლოა მიგვიყვანოს მედიაციის საბოტაჟამდე.²⁸

სიღრმისეული დისკუსია ადვოკატსა და კლიენტს შორის არსებით საკითხებზე შემდგომი განსახორციელებელი ქმედებების განსასაზღვრად, ეხმარება კლიენტს მიიღოს ნებაყოფლობითი, გააზრებული გადაწყვეტილება. ეს არის არსებითი ნიშან-თვისება „ინფორმირებული თანხმობის“ დოქტრინისა. სიღრმისეული მსჯელობა, ინფორმაციის ურთიერთგაცვლა ეხმარება ადვოკატსა და კლიენტს ერთმანეთის შეხედულებები უკეთ გაიგონ და ამით გააძლიერონ თავიანთი პოზიცია. მოკლედ რომ ვთქვათ, საკითხებზე მსჯელობა ადვოკატსა და კლიენტს აძლევს შესაძლებლობას ერთობლივად ჩამოაყალიბონ ურთიერთპატივისცემასა და ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობა.²⁹

გლენდონის მოსაზრებით, განხილვის პროცესი გულისხმობს ადვოკატისა და კლიენტის უფლებებისა და პასუხისმგებლობის ისეთ გადანაწილებას, რომლის დროსაც პრივილეგია არ მიენიჭება არც კლიენტსა და არც ადვოკატს გადაწყვეტილება მიიღოს ავტონომიურად. განხილვის პროცესი ფოკუსირებულია ადამიანურობასა და ანგარიშვალდებულებაზე.³⁰

განხილვის პროცესი მოითხოვს დროს, ინფორმაციასა და შეხვედრებს სადაც ფაქტები, ინტერესები და იდეები იქნება ერთმანეთში გაცვლილი და გაიმართება დებატები. მედიაციის შესახებ კლიენტისათვის კონსულტაციის განწევა გულისხმობს წინასწარ განხილვას, რომლის დროსაც ადვოკატი იგებს კლიენტის საქმის პერსპექტივების შესახებ ინფორმაციას, კლიენტის მიზნებს, ამასთან კლიენტი იღებს ინფორმაციას მის საქმესთან დაკავშირებული სამართლებრივი მარეგულირებელი ნორმების შესახებ. ამ დროს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება „ინფორმირებული თანხმობის“ პრინციპის შესაბამისად მოქმედებას.³¹

3.1.2. ადვოკატსა და კლიენტს შორის ნდობის ჩამოყალიბება

იმისათვის, რომ ადვოკატმა კლიენტს გაუწიოს „სწორი“ კონსულტაცია, საჭიროა, კლიენტსა და ადვოკატს შორის ჩამოყალიბდეს ნდობა. ნდობის პრინციპი იმდენად მნიშვნელოვანი ფასეულობაა, რომ მისი დარღვევის შემთხვევაში ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი ავალდებულებს შეწყვიტოს კლიენტის სახელით საქმიანობა.³²

ადვოკატმა უნდა მოიპოვოს კლიენტის „აქტიური ნდობა“, რაც გულისხმობს ორმხრივი ვალდებულების არსებობას, რომლის დროსაც ადვოკატი და კლიენტი ერთობლივად ცდილობენ ხელი შეუწყონ კონსულტაციის მოდელს დაფუძნებული და არა სამართალწარმოების პრინციპს მისადაგებადი მედიაციის პროცესის წარმართვას. ეთი-

²⁸ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1381.

²⁹ იქვე, 1381-1382. იხ. ასევე Role of Attorneys in Mediation Process, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/role_of_attorney_in_mediation_process.authcheckdam.pdf> [23.10.2019].

³⁰ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1383. იხ. ასევე, Golann D., Mediation Advocacy the Role of Lawyers in Mediation, London, 1998, 15-16.

³¹ იქვე.

³² კვაჭაძე მ., გასიგაშვილი ე., ბოჭორიშვილი კ., კობახიძე ი., ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის კომენტარები ეთიკის კომისიის პრაქტიკაზე დაყრდნობით, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია, თბ., 2011, 8-9.

კური მოსაზრებიდან გამომდინარე, ადვოკატი უნდა შეეცადოს ბოროტად არ გამოიყენოს კლიენტის ნდობა. ყველა კლიენტი გარკვეულწილად თავს გრძნობს დაუცველად და ისინი დარწმუნებულნი უნდა იყვნენ რომ მათი ეს „სისუსტე“ არ იქნება გამოყენებული.³³

3.1.3. სამართლებრივი და არასამართლებრივი ინტერესების ინტეგრაცია

ადვოკატის მიერ კლიენტისათვის კონსულტაციის განწვევის არსებითი მიზანია კლიენტმა მიიღოს სწორი გადაწყვეტილება მედიაციაში მონაწილეობის თაობაზე, რომელიც უნდა პასუხობდეს კლიენტის მოთხოვნებს და მის ინდივიდუალურ ღირებულებებს. აღნიშნული კი მოითხოვს გააზრებულ ინტეგრაციას კლიენტის სამართლებრივი და არასამართლებრივი ინტერესების თანაფარდობასთან დაკავშირებით. ადვოკატი მუდმივად უნდა აგროვებდეს ინფორმაციას კლიენტის ინტერესების შესახებ გარემო-ფაქტორების ყოველი ცვლილების ფონზე, რათა შემუშავდეს გადაწყვეტილების მისაღებად გარკვეული მეთოდები.³⁴

კლიენტის სამართლებრივი და არასამართლებრივი ინტერესების ინტეგრაციისას, ადვოკატმა უნდა გაითვალისწინოს კლიენტის ემოციური დამოკიდებულება და ამ ემოციური ფონის დახმარებით შეძლოს ფაქტების სწორად აღქმა³⁵. ადვოკატმა ასევე უნდა უზრუნველყოს კლიენტის ინფორმირება მოცემულ დავასთან დაკავშირებით განხორციელებული სხვადასხვა ქმედებების შედეგის შესახებ. შესაბამისად, კლიენტს, რომელსაც სურს მედიაციის შეთანხმების ფარგლებში შესთავაზოს მეორე მხარეს ბოდიშის მოხდა, საჭიროა იცოდეს ბოდიშის მოხდის სამართლებრივი შედეგები, ან კლიენტს რომელსაც ცალსახად სურს სამართალწარმოების დაწყება, უნდა იცოდეს ემოციური და ფინანსური შედეგები ამ სამართალწარმოების.³⁶

3.2. ადვოკატი, როგორც ანალიტიკოსი და რისკების შემფასებელი და მოლაპარაკების სტრატეგიის განმსაზღვრელი

უშუალოდ მედიაციის პროცესის დროს ადვოკატმა უნდა მისცეს რჩევა კლიენტს შეთანხმების პირობების სამართლებრივი და ფაქტობრივი შედეგების შესახებ, დადებითი და უარყოფითი მხარეების თაობაზე შეთანხმების მაშინვე გაფორმების დროს და ასევე იმ რისკების შესახებ, რაც წარმოიშობა შეთანხმების არ არსებობის შემთხვევაში. დროთა განმავლობაში, ადვოკატმა შესაძლოა შეახსენოს თავის კლიენტს საქმის წარმატების ალბათობა თუ საქმე განსახილველად სასამართლოს გადაეცა. ადვოკატმა ასევე შესაძლოა შეახსენოს კლიენტს, რომ საქმის მოგება მხოლოდ ერთი საკითხია და მნიშვნელოვანია მისი ინტერესები ფართოდ იქნეს განხილული, მათ შორის მისი მეორე მხარესთან ურთიერთობის ქრილშიც.³⁷

ადვოკატ-კლიენტის მიერ საკითხის განხილვის პროცესი შესაძლოა მთლიანობაში იყოს განმსაზღვრელი ამა თუ იმ ქმედების ეკონომიკური, სოციალური, ფსიქოლოგიური, მორალური, პოლიტიკური, რელიგიური შედეგებისა.³⁸

³³ Nolan-Haley J.M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369 (1998), 1385-1386.

³⁴ იქვე.

³⁵ დამატებით იხ. აბაიოვი ად., მედიაცია ადვოკატებისათვის, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 106.

³⁶ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1386-1387.

³⁷ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 43.

³⁸ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1383-1384.

ადვოკატმა უნდა გაუწიოს დახმარება კლიენტს, რათა განსაზღვროს და შეაფასოს კლიენტისათვის საუკეთესო და ყველაზე ცუდი ალტერნატივები შეთანხმების დასადაგებად. ისინი უნდა დარწმუნდნენ, რომ კლიენტმა გადაწყვეტილება მიიღო მისი სამართლებრივი უფლებებისა და მოვალეობების სრული შეგნებით, მიღწეული შეთანხმების შედეგებისა და მნიშვნელობის სრული გააზრებით.³⁹

მნიშვნელოვანია, რომ ადვოკატმა სცადოს გაიგოს და არა ივარაუდოს კლიენტის მთავარი მიზნები. მაშინაც კი როდესაც განხილვის პროცესში ეს მიზნები შესაძლოა შეიცვალოს, ადვოკატმა პატივი უნდა სცეს კლიენტის წარმოდგენებს რომლებიც კონსულტაციის დაწყების პერიოდში ჩამოუყალიბდა.⁴⁰

ადვოკატმა უნდა დაიცვას კლიენტი, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, ყოველგვარი არასამართლიანი მოლაპარაკება/ვაჭრობისაგან, რომლისგანაც სარგებელი შესაძლოა მეორე მხარემ მიიღოს. მედიატორის ქცევის სტანდარტების უმეტესობა ითვალისწინებს მედიატორის ჩარევის აუცილებლობას ძალაუფლების დასაბალანსებლად, მაგრამ ადვოკატებს აქვთ უკეთესი შესაძლებლობა დააბალანსონ სიტუაცია ვიდრე მედიატორებს, რადგან მედიატორს ევალება შეინარჩუნოს მიუკერძოებლობა მხარეების მიმართ.⁴¹

3.3. ადვოკატი, როგორც მოლაპარაკების განმხორციელებელი სუბიექტი

მედიაციის ერთ-ერთ დადებით მხარეს წარმოადგენს მხარეთა პირდაპირი ჩართულობა და მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. მედიაციაში ადვოკატისგან მოელიან, რომ იგი არ შეასრულებს მთავარი გამომსვლელის როლს და ამ ადგილს დაუთმობს თავად კლიენტს. ადვოკატი უფრო მხარდამჭერ როლს უნდა ასრულებდეს ამ პროცესში, მაგალითად, მათ შეუძლიათ დაეხმარონ კლიენტს საწყისი შესათავაზებელი წინადადების მოფიქრებაში და გაიარონ აღნიშნული საკითხები მასთან ერთად. თუმცა შესაძლოა ზოგიერთ კლიენტს არ სურდეს ილაპარაკოს მედიაციის პროცესზე, განსაკუთრებით თავდაპირველად. მიუხედავად იმისა, რომ ადვოკატმა ხელი უნდა შეუწყოს კლიენტს, რათა ისაუბროს თავისი ინტერესების შესაბამისად, ადვოკატმა არ უნდა აიძულოს იგი მოირგოს ისეთ როლი, რომელშიც იქნება არაკომფორტულად. კლიენტს თუ სურს მონაწილეობა მიიღოს უშუალოდ მედიაციაში, ადვოკატმა მას ხელი უნდა შეუწყოს ამაში, მაგრამ თუ მას არ სურს ეს, მაშინ ადვოკატმა ეს როლი თავის თავზე უნდა აიღოს.⁴²

სამართლებრივ დოქტრინაში აზრი ორად არის გაყოფილი, ზოგი მეცნიერი აკრიტიკებს ადვოკატების მიერ თავიანთი მთავარი როლის/ფუნქციის დავინყებას მედიაციის დროს. სხვანი კი პირიქით მიიჩნევენ, რომ ადვოკატის „სტანდარტული“ როლი შეუსაბამოა მედიაციის პროცესისათვის. შესაბამისად, არ არის გასაკვირი, რომ ადვოკატების უმეტესობა არ არის ინფორმირებული, არ გააჩნიათ შესაბამისი ცოდნა იმასთან დაკავშირებით თუ როგორ უნდა მოამზადონ კლიენტი მედიაციის პროცესისათვის.⁴³

მიუხედავად იმისა, რომ ადვოკატები ინფორმირებულნი არიან დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის პროცედურების შესახებ, პრაქტიკაში ისინი მაინც აგრძელებენ კარგად აპრობირებული ქცევების განხორციელებას, რომელიც ხელს არ უწყობს პროცესის

³⁹ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 43.

⁴⁰ *Nolan-Haley J. M.*, Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1384.

⁴¹ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 42.

⁴² იქვე, 41-42. დამატებით იხ. *Nolan-Haley J.M.*, Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369 (1998), 1376-1377.

⁴³ *Nolan-Haley J. M.*, Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1380.

მომრიგებლურად დამთვრებას. კვლევები ცხადყოფს, რომ ადვოკატებს უჭირთ, სურვილის მიუხედავად, მოლაპარაკების დროს ერთობლივად მოაგვარონ პრობლემები.⁴⁴

ადვოკატი მზად უნდა იყოს პოზიციური (Positional) და ინტერესებს-დაფუძნებული (Interest-Based) მოლაპარაკებისათვის. მას უნდა შეეძლოს ლავირება ამ ორ მიდგომას შორის „მოლაპარაკების ტიპისა და ეტაპის გათვალისწინებით“. ადვოკატმა ზოგადად უნდა შეადგინოს პოზიციურ განცხადებები, იდენტიფიცირება უნდა გაუკეთოს კლიენტის ინტერესებს, დაეხმაროს კლიენტს მეორე მხარის ინტერესების განსაზღვრაში, წამოწიოს პრობლემა, მონაწილეობას უნდა იღებდეს დღის წესრიგის შედგენაში, უნდა ეხმარებოდეს კლიენტს მოთხოვნებისა და საპასუხო მოთხოვნების ჩამოყალიბებაში, ასევე შეთანხმების პირობების ჩამოყალიბება-შეფასებაში.⁴⁵

ადვოკატმა უნდა დაიცვას კლიენტის ინტერესები და მხარი უნდა დაუჭიროს კლიენტის უშუალო მონაწილეობას პროცესებში. ამავე დროს, კვალიფიციურ ადვოკატს მოეთხოვება კლიენტს უხელმძღვანელოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. არსებული კრიტიკულ/დაძაბული სიტუაციის მართვის მიზნით კლიენტისათვის კონსულტაციის განწვევა ადვოკატის მეტად მნიშვნელოვანი როლია.⁴⁶

4. შეჯიბრებითობის პრინციპი და მედიაციის პროცესი

ადვოკატები ტრადიციულად ფოკუსირებული არიან შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ სამართლებრივ სისტემაზე. მათი „სტანდარტული ფილოსოფიური რუკა“ ავითარებს მოსაზრებას, რომ ადვოკატი მომსახურებას უნდა უწევდეს კლიენტს. ადვოკატი უნდა იყოს ფოკუსირებული საქმის კლიენტის სასარგებლოდ დასრულების შანსების მაქსიმიზაციაზე და ამ დროს, ამოსავალი პირობა უნდა იყოს დავის გადაწყვეტა სამართლებრივი ნორმების შესაბამისად მესამე პირის მიერ. ასეთი „რუკა“ არის დომინანტური, რადგან იგი თანხმობაში მოდის კლიენტის მოლოდინებთან, საქმე დამთავრდეს მისთვის სასარგებლო შედეგით შეჯიბრებითობის პრინციპის დაცვით, ეკონომიკური სარგებლის მომტანი იყოს, როგორც კლიენტისათვის, ისე ადვოკატისათვის და გახადოს კანონი უფრო ნათელი / პროგნოზირებადი.⁴⁷

იურიდიულ დოქტრინაში არსებული მოსაზრებით ადვოკატისათვის დადგენილი ზოგადი ქცევის წესები გამოიყენება ისეთ სისტემაში, სადაც ადვოკატი ახორციელებს „უპირობო შეჯიბრებითობისთვის დამახასიათებელ საადვოკატო მომსახურებას“ (Zealous Adversarial Advocate), რომლის მიზანია საქმის კლიენტის სასარგებლო გადაწყვეტილებამდე მიყვანა ნებისმიერ ფასად. რა დროსაც, ადვოკატი უნდა იჩენდეს ერთგულებას თავისი კლიენტის მიმართ პრიორიტეტულად და უნდა მიჰყვებოდეს კლიენტის მითითებას, მაშინაც კი თუ ასეთი მოქმედების კანონიერება სადავოა. ადვოკატმა უნდა მოძებნოს „ხარვეზები სამართალში“, რომლის გამოყენებაც არის შესაძლებელი კლიენტის სასარგებლოდ, იმის მიუხედავად ასეთი გადაწყვეტილება იქნება თუ არა სამართლიანი მეორე მხარის მიმართ. აღნიშნული მიდგომის მიხედვით, ადვოკატები მიჩნეუ-

⁴⁴ კოვაკი კ., ადვოკატთა ეთიკა მედიაციაში: კეთილსინდისიერების საჭიროება (კეთილსინდისიერების მოთხოვნის დრო), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდელი 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 180.

⁴⁵ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 42.

⁴⁶ Nolan-Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1381.

⁴⁷ Smiley A. L., Professional Codes and Neutral Lawyering: An Emerging Standard Governing Nonrepresentational Attorney Mediation, 7 Geo. J. Legal Ethics 213, 1993, 214-215. იხ. ასევე, Corbin L., Baron P., Gutman J., ADR Zealots, Adjudicative Romantics and Everything in Between: Lawyers in Mediation, 38 U.N.S.W.L.J. 2015, 492.

ლი არიან „გლადიატორებად მორალის გარეშე“⁴⁸. არსებული მოსაზრებით „უპირობო შეჯიბრებითობის პრინციპის დაცვით საადვოკატო მომსახურების განევა“ არის შეუსაბამო მედიაციის პროცესისათვის, რომლის დროსაც აქცენტი კეთდება ორივე მოდავე მხარისათვის დამაკმაყოფილებელ გადაწყვეტილების მიღებაზე და არა რომელიმე მხარის სასარგებლოდ გადაწყვეტილების მიღებაზე მეორე მხარის ხარჯზე.⁴⁹

ზოგადი მიდგომით ადვოკატი მედიაციის პროცესში არ უნდა მონაწილეობდეს შეჯიბრებითობის პრინციპისათვის დამახასიათებლად. თუმცა აღნიშნულთან დაკავშირებით სულ მცირე ორ პრობლემას ვაწყდებით. პირველი, ტერმინებს - შეჯიბრებითობასა და არა-შეჯიბრებითობას აკლია სიცხადე და განმარტების სიზუსტე. მეორე, არაერთ მედიაციის პროცესში, შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებული გარკვეული ქმედებების განხორციელება არის აუცილებელი და მიზანშეწონილი.⁵⁰

4.1. შეჯიბრებითობისა და არა-შეჯიბრებითობის დეფინიციებს შორის საზღვრის ბუნდოვანება

ტერმინები - შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებული ქცევა და არა-შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებული ქცევა ძნელია განიმარტოს კონკრეტულად. ამ ტერმინების განმარტება შესაძლოა ვიპოვოთ სამართლებრივ დოქტრინაში.

ადვოკატის მიერ კანონის იმგვარი ინტერპრეტაცია, რომელიც ემსახურება კლიენტის სასარგებლო გადაწყვეტილების მიღებას, მათ მიერ დაყენებული მოთხოვნების სიდიდე, ინფორმაციის გამჟღავნებაზე უარის თქმა, შეთანხმების პირობების გაზვიადება და მხარეთა შეცდომაში შეყვანა, ამასთან, არსებული შეთანხმების ალტერნატივების მოძებნა - ეს არის იმ მოქმედებების ერთობლიობა, რომელსაც კრიტიკოსები „შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ მოქმედებას“ უწოდებენ.⁵¹

„არა-შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ მოქმედებაში“ კრიტიკოსები გულისხმობენ, რომ ადვოკატები უფრო მეტად უნდა იყვნენ ფოკუსირებული კლიენტის ინტერესებზე ვიდრე უფლებებზე, ადვოკატს უნდა ჰქონდეს არა-აგრესიული ტაქტიკა, უნდა ჩამოაყალიბოს ზომიერი მოთხოვნები და უნდა წავიდეს საპასუხო დათმობებზე, ამასთან მას ევალება მეორე მხარეს გაუზიაროს ინფორმაცია.⁵²

ზემოთ მოცემული მოსაზრებებები „შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ ქცევასა და არა-შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ ქცევას“ შორის განსხვავების დამდგენი ნაკლებად არის, აღნიშნული უფრო მეტად გვაჩვენებს განსხვავებას შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ ტაქტიკას შორის, რომელიც ასოცირდება პოზიციურ მოლაპარაკებასთან (Positional Negotiation) და თანამშრომლობით ტაქტიკას, რომელიც ასოცირდება ინტერესებს-დაფუძნებულ მოლაპარაკებასთან (Interest-Based Negotiation), შორის.⁵³

⁴⁸ დამატებით იხ. კოვაკი კ., ახალი ღვინო საჭიროებს ახალ ღვინის ჭურჭელს (ტიკი - რომელიც დამზადებულია, ცხოველის ტყავისაგან): იურისტის ეთიკის გარდაქმნა, რათა მან შეჯიბრებითობის გამორიცხვით შეძლოს პრობლემის გადაჭრა: მედიაცია (მედიატორობა), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდელის 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 157.

⁴⁹ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 31-32; იხ. ასევე, Sherrill J.A., Ethics for Lawyers Representing Clients in Mediation, 3, <<http://www.americanjournalofmediation.com/docs/JOHN%20SHERRILL%20Ethics%20for%20Lawyers%20Representing%20Clients%20in%20Mediation.pdf>> [23.10.2019].

⁵⁰ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 37-38.

⁵¹ იქვე.

⁵² იქვე. ასევე, იხ. ყანდაშვიდი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 147-167; Golann D., Mediation Advocacy the Role of Lawyers in Mediation, 15-16.

⁵³ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 38.

აღსანიშნავია, რომ იურიდიულ დოქტრინაში აღიარებულია ის ფაქტი, რომ მოლაპარაკება არასდროს არის არც წმინდა პოზიციური და არც წმინდა ინტერესებს-დაფუძნებული. მოლაპარაკება ყოველთვის გულისხმობს სხვადასხვა კომბინაციებსა და თანმიმდევრულ ტაქტიკურ მოქმედებებს, რომელთაგან ზოგიერთი არის შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებული, ზოგიც - არა-შეჯიბრებითობის პრინციპს. ასობით ტაქტიკური მოქმედება არსებობს, რომელიც მოიცავს ორივე მათგანს. შესაბამისად, „შუალედური“ მოსაზრების თანახმად ძალიან მცირეა განსხვავება „შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ ქცევასა“ და „არა-შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ ქცევას“ შორის.⁵⁴

4.2. „შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ მოქმედებების“ განხორციელების გარდაუვალობა მედიაციის პროცესში

„შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ ქცევა“ არ შეიძლება გამოიყოს „არაშეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებულ ქცევისაგან“ და ამასთან, არ შეიძლება უგულვებელყოფილ იქნეს მთლიანად. არაერთი კარგად-ცნობილი მოლაპარაკების თეორიის მიხედვით, „შეჯიბრებითობას დაფუძნებული ქცევა“ არის გარდაუვალი და უფრო მეტიც აუცილებელი მოლაპარაკების დროს. შეჯიბრებითობა არსებით საკითხებზე არის აუცილებელი კლიენტის ინტერესების, მათ შორის ეთიკურ ქცევასთან დაკავშირებული ინტერესების პრიორიტეტულობის წარმოსაჩენად და მათ დასაცავად. კერძოდ, დავაში, რომელიც შეეხება სამართლებრივ საკითხებს - პირის უფლებებსა და მოვალეობებს, შესაძლოა აუცილებელი იყოს, რომ კლიენტის ადვოკატმა: მკაცრი, ურყევი და ხისტი მოთხოვნები ჩამოაყალიბოს, გაამყაროს თავისი პოზიცია კარგად მომზადებული/განვითარებული სამართლებრივი დასაბუთებით, უარი თქვას პოზიციის შეცვლაზე ღირებული საფუძვლების გარეშე, გაამჟღავნოს ინფორმაცია ეტაპობრივად ან არ გაამჟღავნოს იგი საერთოდ. მიზანი მსგავსი „არსებით შეჯიბრებითობისა“ არის მეორე მხარის მიერ გათვითცნობიერება შეთანხმების სამართლებრივი და ფაქტობრივი საფუძვლების და შესაბამისად, საუკეთესო შედეგის მიღწევა მხარის დასაბუთებული მოთხოვნის გათვალისწინებით.⁵⁵

წინასწარ განსაზღვრა „შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებული ქცევის“ შედეგებისა არის აუცილებელი, რათა მიღწეულ იქნას გააზრებული, სრულიად ნებაყოფლობითი გადაწყვეტილება მედიაციის საფუძვლებზე. თუმცა, აღნიშნული არგუმენტები შეჯიბრებითობის სასარგებლოდ არ გამოდგება ტყუილისა და არასამართლიანობის გასამართლებლად - აღნიშნულნი არ წარმოადგენენ აუცილებლობას შეჯიბრებითობის პრინციპზე დაფუძნებული ქცევის განსახორციელებლად. მოცემული ტერმინი „მოთხოვს ადვოკატის მხრიდან „თანამშრომლობას და არა მის ექსცესს“⁵⁶.”⁵⁷

⁵⁴ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 38-39.

⁵⁵ ასევე, იხ. ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 147-167; Golann D., Mediation Advocacy the Role of Lawyers in Mediation, 15-16.

⁵⁶ იურიდიულ დოქტრინაში ცალსახად არ არის განმარტებული რა იგულისხმება სიტყვა შეჯიბრებითობას დაფუძნებულ ქცევის „ექსცესში“. თუმცა მასში მოიაზრებენ: კლიენტის ინტერესების წინ წამოწევას ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლების გარეშე (Table-Pounding), ზე-აქტიური მოქმედებას (Boisterous Behavior) და ზღვარგადასულ არაკეთილსინდისიერებას (Out-And-Out Dishonesty). მოლაპარაკების დროს გამოყენებული ტერმინების უმეტესობის მსგავსად ცნება - „ზე-აქტიური“ (boisterous) ბუნდოვანია და მისი დეფინიციის განმარტება რთულია. (Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 38-39).

⁵⁷ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 38-39.

5. ადვოკატის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში მონაწილე პირების მიმართ

„საქართველოში მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის გზაზე აკადემიური სფეროს წარმომადგენლები და პრაქტიკოსი იურისტები ერთსულოვნად თანხმდებიან, რომ ეთიკის წესების დროული დადგენა მედიაციის პრაქტიკის სრულფასოვანი განვითარებისათვის გარდაუვალი აუცილებლობაა.“⁵⁸ როგორც წესი, როდესაც ადვოკატი წარმოადგენს მხარეს მედიაციის პროცესში, აღნიშნული მიიჩნევა პროფესიული პრაქტიკის განხორციელებად და რეგულირდება იმ სამართლის თუ საადვოკატო ასოციაციების სამართლებრივი ნორმებით, რომლებსაც მოცემული ადვოკატები მიეკუთვნებიან.⁵⁹

ადვოკატის პროფესიული ქცევის წესები მოიცავს ზოგადი ხასიათის ვალდებულებებს, რომლებიც შეეხება ადვოკატის პროფესიული საქმიანობის ყველა ასპექტს და უფრო მეტიც, გავლენას ახდენს ადვოკატის პირად ცხოვრებაზეც. მაგალითად, ადვოკატი ვალდებულია თავი შეიკავოს ისეთი ქმედებისაგან, რომელიც ადვოკატის პროფესიის დისკრედიტაციას გამოიწვევს; ადვოკატი ვალდებულია კლიენტის საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე იმოქმედოს; ადვოკატი უნდა იყოს კეთილსინდისიერი⁶⁰ და თავაზიანი პრაქტიკული საქმიანობის განხორციელებისას. მოცემული ნორმების ზოგადი ხასიათი არ ამცირებს მის მნიშვნელობას. მოცემული ნორმები მიჩნეულია როგორც, ფუნდამენტური ეთიკური ვალდებულებები ადვოკატისა, ასევე ისინი პრინციპების დონეზე მარეგულირებელ ნორმებს წარმოადგენენ.⁶¹

გარდა აღნიშნულისა, საჭიროა არსებობდეს სხვადასხვა სპეციფიკური ნორმები, რომლებიც დაარეგულირებენ ადვოკატის ქცევის სტანდარტს სასამართლოსთან, კლიენტთან და მეორე მხარესთან მიმართებით. ეთიკის როგორც ზოგადი, ასევე სპეციფიკური ნორმები უნდა გავრცელდეს იმ ადვოკატებზეც, რომლებიც მონაწილეობენ მედიაციის პროცესში.⁶²

რთულია, თუმცა აუცილებელი მედიაციის ქცევის კოდექსის რეგულირების ფარგლების სწორი განსაზღვრა კონკრეტულად მედიაციაში მონაწილე ადვოკატებისათვის. ადვოკატის მოდელური ქცევის კოდექსი ყველაზე უკეთეს შემთხვევაში გვაძლევს თეორიულ გზამკვლევს იმის შესახებ, რომ ადვოკატმა უნდა იმოქმედოს კლიენტის ინტერესის გათვალისწინებით სურს თუ არა მორიგება. პრაქტიკაში კი მოცემული დათქმა ადვოკატს ანიჭებს ფართო კონტროლის შესაძლებლობას გადაწყვეტილების მიღებაზე. აღნიშნული მიდგომით კლიენტი წყვეტს თავისი დავის „დასასრულს“, ხოლო გზებს, თუ როგორ უნდა დამთავრდეს პროცესი მოცემული „დასასრულით“, ადგენს ადვოკატი.⁶³

5.1. სასამართლოს წინაშე აღებული ვალდებულება

„გაეროს ძირითადი პრინციპებით, ადვოკატებმა, როგორც მართმსაჯულების წარმომადგენლებმა, ყოველთვის უნდა იზრუნონ მათი პროფესიის პატივისა და ღირსების

⁵⁸ ჩიგაშვიდი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 25; დამატებით იხ. ჩიგაშვიდი ნ., ადვოკატ - მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 30.

⁵⁹ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 10.

⁶⁰ იხ. დამატებით კოვაკი კ., ადვოკატთა ეთიკა მედიაციაში: კეთილსინდისიერების საჭიროება (კეთილსინდისიერების მოთხოვნის დრო), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 184.

⁶¹ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 12.

⁶² იქვე, 12-13.

⁶³ Nolan - Haley J. M., Lawyers, Clients, and Mediation, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1378.

შესანარჩუნებლად. ადვოკატებმა, მათი კლიენტების უფლებების დაცვისას და მართლმსაჯულების ინტერესების ხელშეწყობისას, უნდა განამტკიცონ საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი სამართლით აღიარებული ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები და ყოველთვის უნდა იმოქმედონ თავისუფლად და ღირსეულად, კანონისა და პროფესიული მოვალეობების, სტანდარტებისა და ეთიკის წესების შესაბამისად.⁶⁴ აქედან გამომდინარე, სასამართლოსა და მართლმსაჯულების წინაშე ადვოკატს ეკისრება ზოგადი ხასიათის ვალდებულება - დაიცვას კანონის მოთხოვნები, მათ შორის პროფესიული ქცევის წესები.⁶⁵

ადვოკატი არ უნდა იყოს ჩართული და არ უნდა უწევდეს დახმარებას სხვა პირებს ისეთ ქმედებაში, რომელიც არაკანონიერია ან არაკეთილსინდისიერი ან სხვაგვარად დისკრედიტაციას ახდენს იურისტის, ან შემაფერხებელია მართლმსაჯულების განხორციელებისა ან რომელიც შესაძლოა სხვაგვარად ლახავდეს იურისტის პროფესიის ავტორიტეტს.⁶⁶

მედიაციის პროცესში აღნიშნული ნორმები შესაძლოა ირღვეოდეს სხვადასხვა გზით. პრაქტიკოსი იურისტი არღვევს მოცემულ წესებს, როდესაც კლიენტს ეხმარება ისეთი შეთანხმების მიღწევაში, რომელიც ითვალისწინებს გადასახადის გადახდისგან თავის არიდებას. ადვოკატი არღვევს მოცემულ დანაწესებს იმ შემთხვევაშიც, როდესაც ისინი მეორე მხარის მიმართ იჩენენ არაკეთილსინდისიერებას, კერძოდ, არ უსწორებენ ისეთ განცხადებას, რომელიც მართალია იყო სიმართლე, მაგრამ მოცემული დროისთვის შეცვლილია/არასწორია.⁶⁷

მედიაციის განხორციელების პროცესში პრაქტიკოსმა იურისტმა (მხარის ადვოკატმა), როგორც წესი არ უნდა მოატყუოს, განზრახ ან გაუფრთხილებლობით შეცდომაში არ უნდა შეიყვანოს მის დაცვაში მყოფი პირი და ასევე, სასამართლო. ამასთან, იგი ვალდებულია დააზუსტოს შეცდომაში შემყვანი განცხადება პირველივე შესაძლებლობისთანავე, როდესაც შეიტყობს ამ ფაქტის შესახებ. აღნიშნული დათქმა შესაძლოა დაირღვევს სხვადასხვა გზით. ხშირ შემთხვევაში, როდესაც მედიაციის დროს მიღწეული არის შეთანხმება მხარეებს შორის უნდა წარედგინოს სასამართლოს დასამტკიცებლად ან იმ მიზნით, რომ მიიღონ სასამართლოსგან ნებართვა დავის მორიგებით დამთავრების შესახებ. თუ ადვოკატი სასამართლოს წარუდგენს შეთანხმების აქტს, რომელიც არ წარმოადგენს მხარეთა ურთიერთშეთანხმების შედეგს, ამ შემთხვევაში ადვოკატს შეცდომაში შეჰყავს სასამართლო.⁶⁸

ადვოკატს აქვს ვალდებულება სასამართლო და მართლმსაჯულება გამოიყენოს ეფექტურად, არ უნდა მოხდეს სასამართლოსთვის მიმართვის უფლების ბოროტად გამოყენება. შესაბამისად, თუ ადვოკატი ვერ/არ შეასრულებს სასამართლოს განჩინებას მედიაციაში მონაწილეობის მიღების შესახებ, მაშინ იგი დგება რისკის წინაშე ზემოთ აღნიშნული ვალდებულების დარღვევის კუთხით. მაგალითად, Hopeshore Ply Ltd v Melroad Equipment Ply Ltd საქმეში სასამართლომ დაადგინა, რომ მხარის ადვოკატმა

⁶⁴ კვაჭაძე მ., გასიგაშვილი ე., ბოჭორიშვილი კ., კობახიძე ი., ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის კომენტარები ეთიკის კომისიის პრაქტიკაზე დაყრდნობით, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია, თბ., 2011, 38.

⁶⁵ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 14.

⁶⁶ იქვე.

⁶⁷ იქვე.

⁶⁸ იქვე, 14-15. დამატებით იხ. ჩიგაშვილი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 24-47; ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ - მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 29-52.

დაარღვია სასამართლოსთვის სამართალწარმოების პროცესის ეფექტურად წარმართვაში დახმარების ვალდებულება, რადან მის კლიენტსა და მეორე მხარეს შორის ვერ შედგა მედიაცია.⁶⁹

ზემოთ აღნიშნული ვალდებულებები თავისი ბუნებით მიემართება ადვოკატის ეთიკურ ვალდებულებებს სასამართლოს წინაშე, მაგრამ სადავოა რამდენად შესაძლოა ადვოკატს ევალუბოდეს ამ ვალდებულებებს დაცვა მედიატორთან მიმართებით.⁷⁰

5.1.2. მედიატორის წინაშე აღებული ვალდებულებები

მედიატორის მიმართ ქცევის წესები უნდა იყოს იდენტური სასამართლოს ან სხვა პირების მიმართ ქცევის წესებისა - ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გადასაწყვეტი საკითხია, რადგან ადვოკატები ექვემდებარებიან სპეციალურ ნორმებს, მათ აქვთ განსხვავებული სტანდარტი კეთილსინდისიერებისა (Honesty and Candour), იმის მიხედვით თუ ვის მიემართება აღნიშნული ქცევა. თუ მედიატორი გაიგივებული იქნება მოსამართლესთან, ადვოკატს არ ექნება უფლება მოატყუოს ან შეცდომაში შეიყვანოს იგი ნებისმიერ საკითხზე, მათ შორის კლიენტის ნამდვილი ინტერესების შესახებ ინფორმაციასთან დაკავშირებით, BATNA-სთან შესახებ, მორიგების სტრატეგიასა და მოლაპარაკების „ქვედა წითელი ხაზის“ (Bottom Lines) თაობაზე. თუ მედიატორი გაიგივებული იქნება სხვა მხარეებთან, მაშინ ადვოკატს ნაკლები ეთიკური ვალდებულებები ექნება დაკისრებული მის წინაშე.⁷¹

თუ მედიატორი გაიგივებული იქნება სასამართლოსთან, მაშინ ადვოკატი ვალდებული იქნება მედიატორს მიაწოდოს ინფორმაცია საქმის განსჯადობის შესახებ და სხვა სამართლებრივ საკითხებზე, რაც მისთვისაა ცნობილი. ამასთან, ეთიკის მარეგულირებელი ნორმებით, ასევე არ არის განსაზღვრული აღნიშნული ვალდებულების შესრულება ადვოკატს უნდა დაევალოს მხარეთა საერთო შეხვედრის (Joint Session) დროს, თუ მედიატორთან ცალკე შეხვედრის (Separate Session) პირობებში. თუ მედიატორი გათანაბრებულ იქნება სხვა მხარესთან მაშინ ასეთი ვალდებულება ადვოკატს არ ექნება მის მიმართ.⁷²

არსებობს დავა იმასთან დაკავშირებით მედიატორის მიმართ ვალდებულებები უნდა იყოს თანაბარი სასამართლოს წინაშე არსებული ვალდებულებებისა თუ სხვა მხარის მიმართ ნაკისრი ეთიკური ვალდებულებებს უნდა გაუთანაბრდეს. ცალსახაა ის ფაქტი, რომ თუ მედიატორი სასამართლოსთან იქნება გათანაბრებული მაშინ ადვოკატის ვალდებულებები მის წინაშე გაცილებით უფრო მკაცრია და ყოვლისმომცველი, ვიდრე ეს იქნებოდა თუ მედიატორი გაუთანაბრდებოდა სხვა მხარეებს.⁷³

აღსანიშნავია, რომ ადვოკატებს სამართლებრივი ურთიერთობაში მონაწილე ყველა მხარის მიმართ, განურჩევლად ეს იქნება სასამართლო თუ სხვა მხარე გააჩნია ვალდებულება გამოიჩინოს პატივისცემა მხარეების მიმართ და იყოს კეთილსინდისიერი (Fairness and Courtesy).⁷⁴

⁶⁹ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 15.

⁷⁰ იქვე, 15-16.

⁷¹ იქვე, 17. დამატებით იხ. ჩიგაშვიდი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 24-47; ჩიგაშვიდი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 29-52.

⁷² Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 17.

⁷³ იქვე.

⁷⁴ იხ. ასევე, Walker M., Guidelines for Lawyers in Mediations, ADR Bulletin: Vol.9, №8, 2015, <<http://epublications.bond.edu.au/adr/vol9/iss8/3>> [23.10.2019].

5.2. მეორე მხარისა და მესამე პირთა წინაშე აღებული ვალდებულებები

5.2.1. პატიოსნებისა და პირდაპირობის მოვალეობა (Duties of Honesty and Candour)

ადვოკატს აკრძალული აქვს განზრახ შეცდომაში შეიყვანოს მხარე საქმესთან დაკავშირებით საკითხებზე. აღნიშნულ ნორმას გააჩნია პრაქტიკული დანიშნულება მედიაციისათვის. მსგავსი ტიპის აკრძალვა შეეხება განცხადებებს, რომელიც არის გაკეთებული ფაქტებისა და კანონის მიმართ (და არა არამატერიალური ან ისეთი საკითხების მიმართ, რომელიც არ შეეხება ფაქტებსა და კანონის დათქმებს). მედიაციის პროცესში კლიენტის პოზიციის, ღირებულებების, მოლაპარაკებაში „ქვედა წითელი ხაზის“ და სხვაგვარი შეთანხმების გამოქება დაშვებულია რადგან იგი უხეშად არ აჭარბებს კლიენტის „სამართლებრივი უფლებების დასაცავად გამოსაყენებელი მოქმედებების ფარგლებს“.⁷⁵

ადვოკატებს არ აქვთ ვალდებულება მეორე მხარეს გაუზიარონ ინფორმაცია, გარდა გამონაკლისი შემთხვევებისა, როგორცაა როდესაც საჭიროა თავიდან იქნას აცილებული მიკერძოებული/ნაწილობრივი სიმართლე ან როდესაც საჭიროა შესწორდეს ინფორმაცია კლიენტის საქმესთან დაკავშირებით, რომელიც არასწორი აღმოჩნდა და ადვოკატი ინფორმირებულია მისი მცდარობის შესახებ.⁷⁶

5.2.2. სამართლიანობისა და თავაზიანობის მოვალეობა (Duties of Fairness and Courtesy)

ადვოკატს აქვს ვალდებულება მეორე მხარის მიმართ გამოიჩინოს სამართლიანი⁷⁷ მიდგომა და თავაზიანობა (Fairness and Courtesy), თუმცა არ არის განმარტებული რას შეიძლება გულისხმობდეს აღნიშნული ცნებები. არსებობს სპეციალური ნორმები, რომლებიც ნათელს ფენს თუ რა უნდა გაკეთდეს, რომ მოცემული ზოგადი ვალდებულებები განახორციელოს ადვოკატმა. ავსტრალიის სასამართლოებმა აღნიშნეს, რომ „თავაზიანობა“ განიმარტება ყოველი კონკრეტული შემთხვევისათვის. შესაბამისად, მედიაციის მიზნებისათვის აღნიშნული ტერმინის შეზღუდული განმარტებაა შესაძლებელი. ადვოკატის მიმართ შესაძლოა არსებობდეს მოლოდინი, რომ დაიცავს ზოგად ქცევის წესებს (მაგ: დაამყარებს თვალთ კონტაქტს იმ ადამიანთან რომელიც ესაუბრება), ასევე, დაიცავს საზოგადოებაში მიღებულ „ფორმალური ქცევის წესებს“ (როგორცაა გადარეკვა და წერილზე პასუხის სწრაფად დაბრუნება).⁷⁸

თავაზიანობის პრინციპი დაცული უნდა იყოს, როგორც მედიაციის პროცესის განმავლობაში (პროცედურული საკითხების მიმართ), ისე მედიაციის საბოლოო შედეგის განსაზღვრისას. შესაძლოა, მედიაციის პროცესთან დაკავშირებული ვალდებულებების შესრულება ხდებოდეს მედიატორის მიერ დაწესებული „გონივრული“ მითითებების/გზამკვლეულების მიხედვით. მედიატორები ადგენენ გარკვეული ქცევის წესებს მედიაციის განხორციელების პერიოდში. ზოგადად, მედიატორები მხარეებს თხოვენ, რომ ხელი არ შეუშალონ ერთმანეთს, არ მოახდინონ მხარის პროვოცირება და მოეპყრნან ერ-

⁷⁵ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 18.

⁷⁶ იქვე, 18-19.

⁷⁷ იხ. *ჩიჭაშვილი ნ.*, სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2016“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 10.

⁷⁸ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 19.

თმანეთს პატივისცემით. ადვოკატმა შესაძლოა დაარღვიოს ეს მითითებები და მისი ქცევა ჩაითვალოს უპატივცემულობად. მეორე მხარის მიმართ, თუ ის არ აძლევს შესაძლებლობას მას ისაუბროს თავისუფლად, ემუქრება, ამცირებს, მაგალითად, ეძახის მეტსახელს. მედიატორების უმეტესობა ამ დროს იღებს ზომებს მსგავსი არასათანადო ქმედებების გამოსასწორებლად.⁷⁹

მედიაციის „სამართლიანი“ შედეგის მისაღწევად აუცილებელია, მედიაციის პროცესის ფარგლებში უზრუნველყოფილი იყოს: ნებაყოფლობითობა, მხარეთა მიერ ურთიერთსანაცვლო ინტერესების გაზიარება, შედეგების საჯარო მნიშვნელობის აღიარება, ღირსეული მოპყრობა და პატივისცემა, ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა მხარეთა მიერ, გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილების არარსებობა მედიატორისათვის, წინააღმდეგობრივი და ურთიერთსაპირისპირო ფუნდამენტური ღირებულებების მიმღებლობა.⁸⁰

ადვოკატი არ არის ვალდებული უზრუნველყოს მედიაციის შედეგის სამართლიანობა მეორე მხარისთვის, მაშინაც კი თუ მეორე მხარე არ არის წარმოდგენილი ადვოკატით. ადვოკატი უნდა იჩინდეს გულისხმიერებას, რათა დარწმუნდეს რომ შეთანხმება არ არის მიღწეული კანონდარღვევით და არ მოხდება შედავება შეცდომაში შეყვანის, მოტყუების, ნების არასათანადოდ გამოხატვის, თაღლითობის ან იძულების საფუძველზე.⁸¹

თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი ადვოკატს არ აკისრია რაიმე ვალდებულება იმ პირთა მიმართ, რომლებიც არ არიან მედიაციის მონაწილე მხარეები, თუმცა მიღებულმა გადაწყვეტილებამ შესაძლოა გავლენა მოახდინოს მათ ინტერესზე. მედიაცია ეფუძნება მხარეების თვითგამორკვევას, რაც გულისხმობს კლიენტის მიერ შეთანხმების იმ ფორმისა და სტანდარტის არჩევას, რაც მას მიაჩნია მოცემული სიტუაციის შესაფერისად და სამართლიანად, მიუხედავად იმისა, რომ ადვოკატის მიერ საწინააღმდეგო შესაძლოა იყოს შეთავაზებული, როგორც სამართლიანი და ყველაზე უფრო შესაფერისი.⁸²

5.2.3. კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვის მოვალეობა (Duty to Participate in Good Faith)

პროფესიული ქცევის კოდექსი არ აწესებს ადვოკატისათვის ცალსახა ვალდებულებას მედიაციის პროცესში დაიცვას კეთილსინდისიერების პრინციპი (Good Faith). თუმცა, ზოგადი ნორმების თანახმად, ადვოკატი ვალდებულია თავი შეიკავოს ისეთი ქმედებებისაგან, რომლებიც იურისტის პროფესიის ავტორიტეტს ეჭვქვეშ დააყენებს. გარდა ამისა, ადვოკატს შესაძლოა წარმოეშვას კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვის ვალდებულება ან გამოავლინოს ნამდვილი ნება (Genuine Effort) თუ მედიაციის გამოყენება სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან კანონის ძალითაა განსაზღვრული. ავსტრალიასა და სხვა კონტინენტურ თუ საერთო სამართლის ქვეყნებშიც კეთილსინდისიერების პრინციპმა ასახვა ჰპოვა კანონმდებლობაში. დავის სხვა ალტერნატიული გადაწყვეტის შესახებ წესებიც და მედიაციის შესახებ შეთანხმებაც მოიცავს კეთილსინდისიერების პრინციპთან დაკავშირებულ დებულებებს.⁸³

⁷⁹ *Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 20.*

⁸⁰ *ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 11.*

⁸¹ *Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 20-21. დამატებით იხ. ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 147-167*

⁸² *Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 20-21.*

⁸³ იქვე, 21.

ტერმინები კეთილსინდისიერების პრინციპი და ნამდვილი ნების გამოვლენა (Genuine Effort) ხშირ შემთხვევაში არ არის განმარტებული კანონმდებლობაში. მიუხედავად ამისა, სასამართლო პრაქტიკაში და იურიდიულ დოქტრინაში შესაძლოა აღმოვაჩინოთ აღნიშნული ტერმინების მნიშვნელობის შესახებ ინფორმაცია. გაბატონებული შეხედულებით, კეთილსინდისიერება მოიცავს მედიაციის პროცესისათვის მომზადებას და დასწრებას იმ პირის მხრიდან ვისაც აქვს მორიგების უფლებამოსილება, ასევე კეთილსინდისიერება მოიცავს იმგვარ მონაწილეობს მედიაციაში, რომლის დროსაც მხარე მეორე მხარის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს არ ეთანხმება მყისიერად ყოველგვარი განსჯისა და მსჯელობის გარეშე.⁸⁴ კეთილსინდისიერება გულისხმობს მედიაციის პროცესზე „სალი აზრით“ მისვლას, ეს არ წარმოადგენს მაინცდამაინც აზრის შეცვლის დაპირებას, არამედ გამოხატავს მზადყოფნას იყოს გახსნილი სხვებისთვის.⁸⁵

ავსტრალიის და საერთო სამართლის ქვეყნების სასამართლო პრაქტიკა და იურიდიული დოქტრინა ითვალისწინებს კეთილსინდისიერების (Good Faith) პრინციპის დაცვას მედიაციის პროცესში. კეთილსინდისიერების პრინციპი არ მოითხოვს მხარისგან თავისი ინტერესების საწინააღმდეგო ქმედების განხორციელებას და არ გულისხმობს ისეთი მოქმედებების შესრულებას რაც მეორე მხარის ინტერესებისათვის სასარგებლო იქნება. იგი არ გამორიცხავს მხარის მიერ თავიდანვე მყარი პოზიციის დაფიქსირებას და თავის შეკავებას, დათმობაზე წასვლასთან დაკავშირებით. კეთილსინდისიერების პრინციპის დაცვა არ გულისხმობს მხარის ვალდებულებას გაამჟღავნოს ყველა ინფორმაცია. არ მოითხოვება ასევე მხარის ინტერესების, მოლაპარაკების მიზნების და „ქვედა წითელი ხაზის“ (Bottom Line) სრული გამჟღავნებას. თუმცა ადვოკატმა არ უნდა შეიყვანოს მედიატორი ან/და მეორე მხარე შეცდომაში ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით, წინააღმდეგ შემთხვევაში ასეთი ქმედება (თუ ქმედებისაგან თავის შეკავება, კერძოდ მცდარი ინფორმაციის შეგნებულად არასწორად დატოვება) მიიჩნევა არაკეთილსინდისიერებად.⁸⁶

5.2.4. თანამშრომლობის მოვალეობა (Duty to Cooperate)

ადვოკატს არ აქვს ვალდებულება პროფესიული ქცევის წესების გათვალისწინებით ითანამშრომლოს მეორე მხარესთან. თუმცა ასეთი ვალდებულება შესაძლოა სპეციალური კანონით ან კონტრაქტით იყოს განსაზღვრული. (იმ შემთხვევაში, როდესაც მედიაციის დაწყება სამართალწარმოების ნაწილია, ადვოკატს შესაძლოა ევალუბოდეს გარკვეულ დონეზე და გარკვეული ხარისხით თანამშრომლობა მეორე მხარესთან, კოლეგიალურად მოპყრობა ერთმანეთისა და მედიატორის მიმართ, აღნიშნული გამომდინარეობს ადვოკატის მოვალეობისაგან გონივრულად გამოიყენოს სასამართლოს რესურსი).⁸⁷

მიუხედავად იმისა რა უდევს საფუძვლად მოცემულ ვალდებულებას, თანამშრომლობის მოვალეობა არ გულისხმობს მეორე მხარისათვის დახმარების გაწევას. მაგალითად, ადვოკატს არ აქვს ვალდებულება მეორე მხარეს მიუთითოს ნაკლოვანებებზე იმისთვის, რომ მედიაციის პროცესისათვის მან შესძლოს მათი გამოსწორება. ასეთი ქმედება ცალსახა დარღვევაა ადვოკატის მხრიდან კლიენტის წინაშე ნაკისრი ვალდებულებების. აღსანიშნავია, რომ როდესაც ადვოკატის მიერ კლიენტისა და მეორე მხარის მიმართ ნა-

⁸⁴ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 22.

⁸⁵ *კოვაკი კ.*, ადვოკატთა ეთიკა მედიაციაში: კეთილსინდისიერების საჭიროება (კეთილსინდისიერების მოთხოვნის დრო), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 185.

⁸⁶ *Wolski B.*, On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 22-23.

⁸⁷ იქვე.

კისრ ვალდებულებებს შორის კონფლიქტია ამ დროს უპირატესობა ენიჭება კლიენტის ინტერესების დაცვას.⁸⁸

5.3. კლიენტის წინაშე ნაკისრი ვალდებულებები:

5.3.1. კლიენტის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად მოქმედება

ადვოკატები არიან ვალდებული კლიენტის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით იმოქმედონ.⁸⁹ მიუხედავად იმისა, ადვოკატი კლიენტს წარმოადგენს მედიაციის დროს თუ სასამართლო პროცესში, ადვოკატი ვალდებულია მოიქცეს კლიენტის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით, ზოგჯერ კლიენტის საუკეთესო ინტერესი შესაძლოა მიღწეულ იქნეს შეთანხმების გაფორმებით მედიაციის საშუალებით, სხვა შემთხვევაში კი იგი შესაძლებელია სასამართლო პროცესის ჩატარების მეშვეობით.⁹⁰

ნებისმიერ შემთხვევაში, უმთავრესია განისაზღვროს კლიენტის ინტერესი, რისთვისაც საჭიროა ადვოკატმა მიიღოს ინფორმაცია რა დამოკიდებულება აქვს კლიენტს დავის გადაწყვეტის პროცესებთან მიმართებით. მხოლოდ ამის შემდეგ არის შესაძლებელი კლიენტის ინტერესების შესაფერისი დავის გადაწყვეტის გზების შეთავაზება.⁹¹

აღსანიშნავია, რომ „ადვოკატებმა კლიენტის წარმომადგენლობისას, პროფესიული ფუნქციები უნდა განახორციელონ ნებისმიერი პირის გავლენის გარეშე, ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობა უნდა იყოს კლიენტზე ორიენტირებული და ინტერესთა კონფლიქტი ადვოკატის პირად ინტერესებსა და კლიენტის ინტერესებს შორის უნდა გადაწყდეს კლიენტის ინტერესების პრიორიტეტულობის გათვალისწინებით.“⁹²

5.3.2. კლიენტის თვითგამორკვევისათვის ხელის შეწყობა

კლიენტის საუკეთესო ინტერესის დადგენის მიზნით აუცილებელია ასევე, ადვოკატმა ხელი შეუწყოს კლიენტის თვითგამორკვევას. მხარეთა თვითგამორკვევა არის მედიაციის ფუნდამენტური საფუძველი, რომლის დროსაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება არამხოლოდ თვითგამორკვევას საბოლოო/შემაჯამებელი გადაწყვეტილების მიღების საკითხის გადაწყვეტისას მედიაციის პროცესში, არამედ ვრცელდება, როგორც მედიაციის მოსამზადებელ ეტაპზე, ისე უშუალოდ მედიაციის პროცესის ყველა მნიშვნელოვან ეტაპზე.⁹³

არსებითია ადვოკატმა შეაგროვოს/მოიძოს ინფორმაცია კლიენტის ისტორიისა და სამართლებრივი საქმის შესახებ, ადვოკატმა უნდა შეაფასოს არსებული/მიღებული ინფორმაციის შესაბამისად არის თუ არა სასურველი მედიაციის მეშვეობით დავის გადაწყვეტა. ამისათვის კი საჭიროა განისაზღვროს კლიენტის ნამდვილი ინტერესები და

⁸⁸ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 23-24.

⁸⁹ იქვე, 24. დამატებით იხ. კვაჭაძე მ., გასიგაშვილი ე., ბოჭორიშვილი კ., კობახიძე ი., ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის კომენტარები ეთიკის კომისიის პრაქტიკაზე დაყრდნობით, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია, თბ., 2011, 18.

⁹⁰ Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 43-44.

⁹¹ Abramson H. I., Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in any Country or Culture, second edition, National Institute for Trial Advocacy, 2010, 134.

⁹² ეთიკის კომისიის 2011 წლის 26 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №046/11; იხ. ციტატა: კვაჭაძე მ., გასიგაშვილი ე., ბოჭორიშვილი კ., კობახიძე ი., ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის კომენტარები ეთიკის კომისიის პრაქტიკაზე დაყრდნობით, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია, თბ., 2011, 18.

⁹³ ჩიგაშვილი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 30.

მოლაპარაკების წარმოების დამაბრკოლებელი გარემოებები.⁹⁴ ამის შემდეგ კი ადვოკატს აქვს პროფესიული ვალდებულება კლიენტს აცნობოს მის საქმის გადაჭრის ყოველგვარი საშუალების შესახებ, მათ შორის მედიაციის გზით, სასამართლოს მეშვეობით და ა.შ.⁹⁵

ადვოკატს შეუძლია ხელი შეუწყოს კლიენტის თვითგამორკვევის საფუძელზე მედიაციის პროცესში მონაწილეობას, თუ დარწმუნდება, რომ კლიენტს აქვს სრულიად გათვითცნობიერებული სასამართლოში საქმის განხილვის საფუძელზე მისაღები შესაძლო შედეგები. ადვოკატს შეუძლია ხელი შეუწყოს კლიენტის მიერ გააზრებული და ნებაყოფლობითი თანხმობის გაცხადებას.

5.3.3. ერთგულების ვალდებულება

ადვოკატებს აქვთ კლიენტის ერთგულების ვალდებულება⁹⁶, რაც გულისხმობს ადვოკატის მიერ მხოლოდ და მხოლოდ კლიენტის მხარდაჭერას. ადვოკატმა თავიდან უნდა აიცილოს თავის ინტერესებსა და კლიენტის ინტერესებს შორის კონფლიქტი. ასევე ადვოკატს აქვს კონფიდენციალობის დაცვის ვალდებულება კლიენტის მიმართ.⁹⁷

ადვოკატმა კლიენტს უნდა გაუწიოს სათანადო დახმარება კლიენტის მიერ საკითხის უკეთ გააზრების მიზნით, განუმარტოს მისი უფლებები და მოვალეობები, მისცეს სათანადო ინსტრუქციები და ინფორმირებული ჰყავდეს განხორციელებული ქმედებებზე. როდესაც საკითხი სადავოა, ადვოკატებს აკისრიათ ვალდებულება განიხილონ შესაძლო საკითხის მოგვარების გზები და კლიენტი ჩააყენონ საქმის კურსში დავის ალტერნატიულ გადაწყვეტის პროცესში. ადვოკატები არიან ვალდებულები კლიენტის სასარგებლოდ განახორციელონ „კანონიერი, სთანადო და კომპეტენტური“ მოქმედებები და გააგრძელონ კლიენტის ინტერესების დაცვა საკითხის გადაწყვეტამდე.⁹⁸

5.4. კონფიდენციალობის დაცვის ვალდებულება

ადვოკატს კონფიდენციალობის დაცვა ევალება მედიაციის პროცესში მონაწილე სუბიექტების მიმართ. კონფიდენციალურობის ვალდებულება, ასევე, გარკვეულწილად გავლენას ახდენს სასამართლოსა და სხვა ადმინისტრაციული ორგანოების წინაშე ნაკისრი ვალდებულებების განხორციელებაზე. ამდენად, მიზანშეწონილია მისი ცალკე ქვეთავად განხილვა.

„კონფიდენციალურობა მედიაციისათვის განმსაზღვრელი უპირატესობა და ფუნდამენტური საფუძელია.“⁹⁹ მედიაციის პროცესის ჯეროვნად ჩატარებისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია, მხარეებმა შეძლონ ღიად საუბარი, შესაბამისად მედიაციის მარეგულირებელი აქტების მთავარი მიზანი უნდა იყოს მედიაციის პროცესის დროს წარმოებული კომუნიკაციის კონფიდენციალობის დაცვა.¹⁰⁰

⁹⁴ *Abramson H. I., Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in any Country or Culture, second edition, National Institute for Trial Advocacy, 2010, 131.*

⁹⁵ იქვე, 129.

⁹⁶ დამატებით იხ. *Smiley A. I., Professional Codes and Neutral Lawyering: An Emerging Standard Governing Nonrepresentational Attorney Mediation, 7 Geo. J. Legal Ethics 213, 1993, 223.*

⁹⁷ *Wolski B., On Mediation, Legal Representatives and Advocates, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 24.*

⁹⁸ იქვე.

⁹⁹ *ჩიჭაშვიდი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 34.*

¹⁰⁰ *წუღაძე ა., ამერიკის შეერთებულ შტატებში სასამართლო მედიაციის განვითარების დინამიკა კალიფორნიისა და ფლორიდის შტატების მაგალითზე, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომ-*

„მედიაციის უნიფიცირებულმა აქტმა“, მხარეთა ავტონომიის უფლების დაცვის მიზნით, მედიაციაში მონაწილე მხარეებს მისცა შესაძლებლობა შეთანხმების საფუძველზე სხვაგვარად დაარეგულირონ როგორც პრივილეგიის, ისე კონფიდენციალობის საკითხები, რაც გამოიხატა მხარეთათვის უფლებამოსილების მინიჭებაში, თავად განსაზღვრონ მტკიცებულებათა გამოყენების წესები. აღსანიშნავია, რომ სასამართლო მხოლოდ მაშინ მიიღებს და შეაფასებს მოცემულ მტკიცებულებებს, თუ მხარეები ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე უარს იტყვიან მედიაციის პროცესში შექმნილი მტკიცებულებების კონფიდენციალურად შენახვასა და სხვა სამართლებრივ პროცესში მისი გამოყენების შეზღუდვაზე.¹⁰¹

6. დასკვნა

მედიაცია, ეს არის არაფორმალური, მაგრამ სტრუქტურირებული პროცესი,¹⁰² რომელიც ემყარება ინფორმაციის გაცვლას, გულახდილ კომუნიკაციას, კეთილსინდისიერებას და ორივე მხარისთვის მომგებიანად საქმის გადაწყვეტას.¹⁰³ ადვოკატს, რომელსაც სურს მოირგოს მედიაციის პროცესში წარმომადგენლის როლი სჭირდება მისი ტრადიციული ფუნქციების ფუნდამენტური გარდასახვა.¹⁰⁴ შესაფერისი ქცევის სტანდარტების არსებობის შემთხვევაში, ადვოკატს შეუძლია დაეხმაროს მედიატორს შეთანხმების მიღწევის პროცესის დაჩქარებაში და კლიენტს - მედიაციაში ეფექტური მონაწილეობის მიღებაში.¹⁰⁵

იმისთვის, რომ ხელი შეეწყოს მედიაციის პოტენციალის სრულყოფილად გამოყენებას, აღნიშნული დავის გადაწყვეტის საშუალებისადმი საზოგადოების ნდობის გაძლიერებას, მედიაციისათვის მიმართვიანობის ნახალისებას,¹⁰⁶ ადვოკატის პროფესიის ახალ ეტაპზე გადასვლასა და საადვოკატო მომსახურების ეფექტიანობის გაზრდას, საჭიროა მედიაციის სფეროში ადვოკატ-წარმომადგენლის საქმიანობის მარეგულირებელი ეთიკური ნორმები გაიწეროს ნათლად და ცალსახად, რაც უნდა მოიცავდეს ადვოკატსა და კლიენტს შორის ურთიერთიერთობის მარეგულირებელ დანაწესებს. მათ შორის, ადვოკატსა და კლიენტს შორის კომუნიკაციას, კლიენტსა და ადვოკატს შორის ნდობის ჩამოყალიბებას, კლიენტის სამართლებრივი და არასამართლებრივი ინტერესების ინტეგრაციას, კონსულტაციის გაწევას.

ცემლობა, №2, 2015, 141, ასევე, აღსანიშნავია, რომ კანადის პროფესიული ქცევის კოდექსი მუხლი 7(4,5)-ის თანახმად მედიატორი ვალდებულია განუმარტოს მხარეებს, რომ კონფიდენციალობა მოიცავს არა მარტო მედიაციის დროს გამჟღავნებულ ინფორმაციას, არამედ იმ დოკუმენტებს, რომლების სპეციალურად მედიაციისათვის ან მედიაციის შედეგად შეიქმნა. (Members code of Professional Conduct (Family Mediation Canada)).

¹⁰¹ წუდაძე ა., ამერიკის შეერთებულ შტატებში სასამართლო მედიაციის განვითარების დინამიკა კალიფორნიისა და ფლორიდის შტატების მაგალითზე, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2015, 141. დამატებით იხ. Lodge A. J., Legislation Protecting Confidentiality in Mediation: Armor of Steel or Eggshells, 41 Santa Clara L. Rev. 1093, 2001, 1107.

¹⁰² ბაჩნეთი ქ. გ., კლიენტების კონსულტირება დავების მოგვარების ალტერნატიული მეთოდის შესახებ (ADR): პრაქტიკული სახელმძღვანელო ვარიანტების შერჩევის შესახებ რთული დიალოგის წარმოების დროს, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 200.

¹⁰³ კოვაკი კ., ადვოკატთა ეთიკა მედიაციაში: კეთილსინდისიერების საჭიროება (კეთილსინდისიერების მოთხოვნის დრო), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 181.

¹⁰⁴ Clark B., Lawyers and Mediation, University of Strathclyde, Glasgow, 2012, 102.

¹⁰⁵ იქვე, 113.

¹⁰⁶ ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ - მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 51.

არსებითი მნიშვნელობისაა რეგულირებას დაექვემდებაროს მედიაციის პროცესში გამოსაყენებელი შეჯიბრებითობის პრინციპს დაფუძნებული ქცევის ფარგლები, რადგან ერთი მხრივ თუ მას შეუძლია დადებითად იმოქმედოს მედიაციის პროცესის დასრულებაზე (განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც სამართლებრივ პრობლემასთან გვაქვს საქმე), მეორე მხრივ, „წესები და დირექტივები, რაც დამახასიათებელია დაპირისპირებული, მესამე პირის გადაწყვეტილების შედეგზე დამყარებული სისტემისთვის, გამოუსადეგარია ინტერესებზე დაფუძნებული და პრობლემის ერთობლივად გადაწყვეტაზე ორიენტირებული პროცესისათვის.“¹⁰⁷

ზემოაღნიშნულის გარდა, უმჯობესი იქნება გაიმიჯნოს და ცალ-ცალკე ჩამოყალიბდეს ეთიკის წესები ადვოკატის მიერ სასამართლოს წინაშე აღებული ვალდებულებების შესახებ. ასევე მნიშვნელოვანია განისაზღვროს მედიატორსა და კლიენტს შორის არსებული ურთიერთობის სამართლებრივი ასპექტები, კერძოდ, რა ფარგლებში უნდა დაევალოს ადვოკატს მედიატორის წინაშე ეთიკური მოვალეობების შესრულება. კერძოდ, უნდა დაკონკრეტდეს აღნიშნული მიზნით მედიატორი უთანაბრდება მოსამართლეს, თუ სხვა მხარეებს.

მედიაციის პროცესისათვის დამახასიათებელი ქცევის გარკვეული ექსცესების თავიდან ასაცილებლად, საჭიროა დარეგულირდეს ასევე, თუ რა ეთიკური მოვალეობები უნდა დაეკისროს ადვოკატს მედიაციაში მონაწილე მეორე და სხვა მხარეების მიმართ. აღნიშნული მიზნით სასურველია გამოიყოს: „პატიოსნებისა და პირდაპირობის“ სტანდარტი; სამართლიანობისა და თავაზიანობის სტანდარტი; კეთილსინდისიერების სტანდარტი; თანამშრომლობის სტანდარტი.

ადვოკატის ქცევის წესების დადგენისას ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ადგილი უნდა ეკავოს კლიენტის წინაშე აღებულ ეთიკურ ვალდებულებებს, რომელიც უნდა მოიცავდეს: კლიენტის საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად მოქმედებას; კლიენტის თვითგამორკვევისათვის ხელის შეწყობას; კლიენტის ერთგულებას.

დასკვნის სახით, კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, რომ „უფრო და უფრო მზარდი ტენდენცია ახასიათებს საქართველოში მედიაციის გამოყენებას. ეთიკის წესების დადგენა-გაფართოება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ სრულყოფილად იქნეს გამოყენებული მედიაციის არსით განსაზღვრული პოტენციალი.“¹⁰⁸ აღნიშნული არსებითადაა მნიშვნელოვანი, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში არსებობს საფრთხე, რომ მედიაცია, როგორც მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პროცესი, შთაინთქმება და ერთადერთი, რაც მისგან დარჩება, იქნება ის, რომ მას უბრალოდ სასამართლო მოსამზადებელ სხდომაზე მოლაპარაკების სახე ექნება.¹⁰⁹

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
2. საქართველოს კანონის პროექტი „მედიაციის შესახებ“, (N207-2/319/9), <<https://info.parliament.ge/?fbclid=IwAR1XmXIAmbJDttXUX686-v4w827ME4Cu5YOi6y-E-dqe-cA5wljfvG1y9el#law-drafting/17577>> [14.06.2019].

¹⁰⁷ კოვაკი კ., ადვოკატთა ეთიკა მედიაციაში: კეთილსინდისიერების საჭიროება (კეთილსინდისიერების მოთხოვნის დრო), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 180.

¹⁰⁸ ჩიგაშვიდი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, N22, 2016, 51.

¹⁰⁹ კოვაკი კ., ახალი ღვინო საჭიროებს ახალ ღვინის ჭურჭელს (ტიკი - რომელიც დამზადებულია, ცხოველის ტყავისაგან): იურისტის ეთიკის გარდაქმნა, რათა მან შეჯიბრებითობის გამორიცხვით შეძლოს პრობლემის გადაჭრა: მედიაცია (მედიატორობა), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 150.

3. მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტი, ამერიკის საარბიტრაჟო ასოციაცია, 8/09/2019, ამერიკის ადვოკატთა ასოციაცია (დამონმებულია „ ABA HOUSE“- ის დელეგატების მიერ 2005 წლის, 9 აგვისტოს), კონფლიქტის გადაწყვეტის ასოციაცია (მიღებულია 2005 წლის 22 აგვისტოს).
4. აზაჩოვი ად., მედიაცია ადვოკატებისათვის, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 105-114.
5. ადვინი ჯ. ჯ., მედიაცია როგორც გამომწვევა: მედიაციის ეთიკასა და ადვოკატ მედიატორების პრაქტიკას შორის კავშირის წყვეტის საპასუხოდ, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 90-98.
6. ბახნეთი ქ. გ., კლიენტების კონსულტირება დავების მოგვარების ალტერნატიული მეთოდის შესახებ (ADR): პრაქტიკული სახელმძღვანელო ვარიანტების შერჩევის შესახებ რთული დიალოგის წარმოების დროს, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 199-214.
7. კვაჭაძე მ., გასიგაშვირი ე., ბოჭორიშვილი კ., კობახიძე ი., ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის კომენტარები ეთიკის კომისიის პრაქტიკაზე დაყრდნობით, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია, თბ., 2011, 8-38.
8. კოვაკი კ., ახალი ღვინო საჭიროებს ახალ ღვინის ჭურჭელს (ტიკი - რომელიც დამზადებულია, ცხოველის ტყავისაგან): იურისტის ეთიკის გარდაქმნა, რათა მან შეჭიბრებითობის გამორიცხვით შეძლოს პრობლემის გადაჭრა: მედიაცია (მედიატორობა), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 139-174.
9. კოვაკი კ., ადვოკატთა ეთიკა მედიაციაში: კეთილსინდისიერების საჭიროება (კეთილსინდისიერების მოთხოვნის დრო), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2012“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2013, 180-188.
10. კოვაკი კ., ადვოკატთა მოვალეობები და პასუხისმგებლობა დავის გადაწყვეტისას, კეთილსინდისიერება მედიაციაში - თხოვნის, რეკომენდაციის თუ მოთხოვნის სახით დადგენილი? ახალი ეთიკა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 294-334.
11. დიპაჩია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახო სამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2015, 80-99.
12. ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2018, 147-167.
13. ჩიგაშვილი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 24-48.
14. ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 29-52.
15. ჩიგაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2016“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2017, 7-24.
16. ცეხცვაძე გ. (ხედ.), აჩევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., გაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბრაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 14-15.
17. წუდაძე ა., ამერიკის შეერთებულ შტატებში სასამართლო მედიაციის განვითარების დინამიკა კალიფორნიისა და ფლორიდის შტატების მაგალითზე, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2015, 141.
18. წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, თბ., 2016, 6.
19. Alabama Code of Ethics for Mediators, (Adopted by Order of the Supreme Court of Alabama, 15/12/1995 and effective on March 1, 1996, include amendments received through 01/06/1997 and may 1, 2015).
20. Members code of Professional Conduct (Family Mediation Canada), მიღების თარიღი.
21. ADR Institute of Canada, Inc., National Mediation Rules & Code of Conduct for Mediators, 3/08/2012.

22. Law №192/2006 on Mediation And Organizing the Mediator Profession, as Modified and Added by the Law no. 370/2009 and by Government Ordinance №13/2010 Regarding the Transposing the Directive for Services.
23. *Abramson H. I.*, *Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in any Country or Culture*, second edition, National Institute for Trial Advocacy, 2010, 131-134.
24. *Clark B.*, *Lawyers and Mediation*, University of Strathclyde, Glasgow, 2012, 102-113.
25. *Corbin L., Baron P., Gutman J.*, *ADR Zealots, Adjudicative Romantics and Everything in Between: Lawyers in Mediation*, 38 U.N.S.W.L.J. 2015, 492.
26. *Golann D.*, *Mediation Advocacy the Role of Lawyers in Mediation*, 15-16.
27. *Hollingdale M.*, *Mediation in Resources Sector: "Alternative" Dispute Resolution or Now the Norm?, Arbitration and Dispute Resolution in the Resources Sector an Australian Perspective*, *Moens G. A., Evans P. (eds.)*, Pringer International Publishing Switzerland, 2015, 103.
28. *Lodge A. J.*, *Legislation Protecting Confidentiality in Mediation: Armor of Steel or Eggshells*, 41 Santa Clara L. Rev. 1093 (2001).
29. *Marcus M. D.*, *Mediation Ethics*, ADR Services, Inc. 1900 Avenue of the Stars, Suite 250 Los Angeles, California 90067 310-201-0010, <<http://Marcusmediation.Com>> [23.10.2019].
30. *Nolan-Haley J. M.*, *Lawyers, Clients, and Mediation*, 73 Notre Dame L. Rev. 1369, 1998, 1097-1387.
31. *Smiley A. L.*, *Professional Codes and Neutral Lawyering: An Emerging Standard Governing Non-representational Attorney Mediation*, 7 Geo. J. Legal Ethics 213, 1993, 423-492.
32. *Taelman P., Voet S.*, *Mediation in Belgium: A long and Winding Road, New Developments in Civil and Commercial Mediation Global Comparative Perspectives*, *Esplugues C., Marquis L. (eds.)*, Pringer International Publishing Switzerland, 2015, 92.
33. *Wolski B.*, *On Mediation, Legal Representatives and Advocates*, 38 U.N.S.W.L.J. 5, 2015, 10-44.
34. *Walker M.*, *Guidelines for Lawyers in Mediations*, ADR Bulletin: Vol.9, №8, 2015, <<http://epublications.bond.edu.au/adr/vol9/iss8/3>> [23.10.2019].
35. <http://www.tcc.gov.ge/uploads/mediacia_borchure_14_2013_print.indd.pdf> [23.10.2019].
36. <<http://www.americanjournalofmediation.com/docs/JOHN%20SHERRILL%20Ethics%20for%20Lawyers%20Representing%20Clients%20in%20Mediation.pdf>> [23.10.2019].
37. <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/role_of_attorney_in_mediation_process.authcheckdam.pdf> [23.10.2019].

კონფიდენციალურობის საზღვრები მედიაციაში და მედიატორი, როგორც კონფიდენციალურობის პრინციპის დარაჯი

მედიაციის, ხოგოც დავის აღგენიანი გადაწყვეტის ერთ-ერთი საშუალების, მნიშვნელობა და როლი დღითიდღე იზრდება. ამასთან ერთად, მედიაციის პროცესის შემდგომი საკანონმდებლო განვითარებისა და სხუდყოფის მიზნით, იზრდება მასთან დაკავშირებული პირობებებისა და ხაზვებების აღმოჩენის, გამოკვდევისა და აღმოფხვის მნიშვნელობა. სტაგიაში შემოთავაზებულია კონფიდენციალურობის, ხოგოც მედიაციის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრინციპის, კვლევა და განხილვა სხვადასხვა ქვეყნის სამედიაციო პრაქტიკასა თუ სამართლებრივ აქტებზე დაყრდნობით. ვინაიდან, მედიაცია საქართველოს საკანონმდებლო დონეზე დამოუკიდებელი კანონის სახით განისაზღვრა და დადგინდა მედიაციის ჩაგახების მნიშვნელოვანი საკითხები, დღის წესრიგში დგას მასთან დაკავშირებული ცადკეული პირობებისა და გამოწვევების გადაჭრის საკითხი. ვფიქრობთ, რომ ქართული კანონმდებლობა კონფიდენციალურობის პრინციპის საზღვრებსა და მასთან დაკავშირებული შეზღუდვების კუთხით საჭიროებს ერთგვარ წამახადისებურ პრაქტიკას, ხაც შესადებელი იქნება მედიაციის პროცესების ეფექტური წახმართვითა და დაინტეგრების, მათ შორის, მედიაციისადმი მიმართვიანობის გაზრდით. ხაზვების აღმოფხვისა და გამოწვევების თვადსაზრისით კი „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე მათი შესწავლა საკითხს მხავადეყოვან და საკანონმდებლო ჩეგუდიებით ხასიათს სძენს.

სტაგიაში ჩეკომენდაციის სახით წახმოდგენილია სწოხედ ის გზები, ხა გზებითაც შეიძლება ამ პრინციპთან დაკავშირებული ხაზვების შევსება და მისი უფხო ეფექტიანად გამოყენება მედიაციის პროცესში. ასევე, განვიხილავთ კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ვადებულებით შებოჭიდ პიხებს, სადაც ყუხადლებას გავამახვილებთ მედიაციის განსაკუთრებულ როლზე აღნიშნული პრინციპის დაცვაში. მოცემულ საკითხებზე მსჯელობა განაპირობებს მედიაციის პროცესის მიმართ საზოგადოების ინფორმირებულობის ამაღლებასა და მედიაციის პროცესისადმი ნდობის გაძიეხებას.

საკვანძო სიგყვები: მედიაციის პროცესი, კონფიდენციალურობა მედიაციაში, კონფიდენციალურობის საზღვრები, კონფიდენციალურობის პრინციპის შეზღუდვა, შებოჭიდი პიხები, მედიაციო, კონფიდენციალურობის მნიშვნელობა.

1. შესავალი

„სანდლობის ახსი კონფიდენციალურობაშია“
ბიდი გეჰჰემი

მედიაციამ საკმაოდ დიდი პროგრესი განიცადა ბოლო ათწლეულების განმავლობაში,¹ რაც გამოიხატა იმაში, რომ სასამართლოში საქმის წარმოების ნაცვლად სწორედ მედიაცია გამოიყენება უფრო ხშირად და ფართოდ.² კონფიდენციალურობის პრინციპი

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

** ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

¹ *Freedman L. R., Prigoff M. L., Confidentiality in Mediation: The Need for Protection, Journal on Dispute Resolution, Vol.2:1, 1986, 37, <https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/76172/OSJDR_V2N1_037.pdf?sequence=1> [15.11.2019]; Hoffman D. A., Confidentiality in Mediation, Massachusetts Lawyers Weekly, 2005, 1.*

² *Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 307, <<https://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1223&context=jdr>> [15.11.2019].*

კი მედიაციის ფუნდამენტური და განუყოფელი ნაწილია,³ რომელიც დახასიათებულ იქნა მედიაციის პროცესის „აუცილებელ პირობად“ (ე.წ. სინე ქუა ნონ).⁴ აღნიშნული პრინციპი საჭიროა მედიაციის, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სიცოცხლისუნარიანი ფორმის, გადარჩენისა და განვითარებისთვის,⁵ რადგან მხარეთათვის მედიაციის ერთ-ერთი ყველაზე მიმზიდველი ასპექტი სწორედ ის საიდუმლო და კონფიდენციალური გარემოა, რომელშიც მიმდინარეობს მოლაპარაკებები.⁶

წარმატებული მედიაციის პროცესი ეფუძნება მედიატორსა და მხარეებს შორის ჩამოყალიბებულ სწორ ურთიერთობას, რომელიც არ ჩამოყალიბდება, თუ მხარეები არ იქნებიან ბოლომდე გულწრფელნი, რასაც საბოლოოდ მივყავართ კონფიდენციალურობამდე.⁷ ამ პრინციპის გარეშე მხარეებს არ ექნებათ „თანამშრომლობის“ სურვილი,⁸ რისი საფუძველიც იქნება შიში, რომ მოლაპარაკებების პროცესში მათ მიერ გამოქვავებული ინფორმაცია შესაძლებელია გამოყენებული იყოს მათ წინააღმდეგ, თუ საქმე განსახილველად გადაეცემა სასამართლოს.⁹ კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვაში კი გადამწყვეტ როლს თამაშობს მედიატორი, როგორც ნეიტრალური პირი, რომელმაც უნდა მოიპოვოს მხარეთა ნდობა და, აგრეთვე, გაუჩინოს მათ ნდობა საკუთრივ პროცესის მიმართ. სწორედ ეს ფაქტორები განაპირობებს სათაურში აღნიშნული საკითხების აქტუალობას ისევე, როგორც მათი განხილვისა და გამოკვლევის აუცილებლობას. ამ ყველაფერს ემატება ის ფაქტიც, რომ თვითონ მედიაცია ქართულ საკანონმდებლო რეალობაში ჯერ კიდევ სიახლეს წარმოადგენს¹⁰ და მასთან დაკავშირებული კონფიდენციალურობის საკითხი საჭიროებს დახვეწას.

სტატიაში წარმოდგენილია სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობების, აქტებისა და საქართველოს კანონმდებლობის, ასევე, მედიაციის შესახებ კანონის შედარებითი ანალიზი. რაც შეეხება სტრუქტურას, პირველ რიგში, განვიხილავთ კონფიდენციალურობის პრინციპის საზღვრებს მედიაციის პროცესში, რათა გავარკვიოთ, თუ კონკრეტულად რა მოცულობით და რა სახის ინფორმაციაზე უნდა გავრცელდეს ამ პრინციპის

³ *Burnley R., Lascelles G., Mediator Confidentiality - Conduct and Communications, 2004, 1; Mehta A., Resolving Environmental Disputes in Hush-Hush World of Mediation: A Guideline of Confidentiality, Georgetown Journal of Legal Ethics, Vol.10, №3, 1997, 522-523.*

⁴ *Reichart K., Confidentiality in International Mediation, Dispute Resolution Journal, January, 2005, 60, მითითებულია: Arthur J. K., Confidentiality and Privilege in Mediation, Australian Alternative Dispute Resolution Law Bulletin, November, 2015, 91.*

⁵ *Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 307-308, <<https://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1223&context=jdr>> [15.11.2019].*

⁶ *Bergin P. A., The Global Trend in Mediation: Confidentiality and Mediation in Complex Commercial Disputes, 2014, 8, <http://www.supremecourt.justice.nsw.gov.au/Documents/Publications/Speeches/2015%20Speeches/Bergin_20140320.pdf> [15.11.2019].*

⁷ *Macmillan R., A Practical Guide for Mediators, Macmillan, Macmillan Keck, Attorneys & Solicitors, 2012, 22, <<http://www.macmillankeck.pro/media/pdf/A%20Practical%20Guide%20for%20Mediators.pdf>> [15.11.2019].*

⁸ *Burnley R., Lascelles G., Mediator Confidentiality - Conduct and Communications, 2004, <https://www.cedr.com/library/articles/Mediator_confidentiality_SJBerwin.pdf> [15.11.2019].*

⁹ *Arthur J. K., Confidentiality and Privilege in Mediation, Australian Alternative Dispute Resolution Law Bulletin, November, 2015, 91, <https://svensonbarristers.com.au/wp-content/uploads/2017/07/Confidentiality_and_Privilege_in_Mediation_Australian_perspective.final_.pdf> [15.11.2019]; Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 310; Peterson A. L. H., Substantive Law Clash: An Inquiry into the Impact of In Re Marriage of Kieturakis on California's Confidentiality Law, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, Vol. 8, №1, 2007, 199 - მითითებულია: ედოშვიდი ნ., კონფიდენციალურობის პრინციპის მნიშვნელობა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2013“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2014, 14; Bosnak J. M., Confidentiality and Privilege in Mediation, 2002, 1.*

¹⁰ *ბეჩაძე ს., კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 61.*

მოქმედება. შედგომ, ვისაუბრებთ იმ პირებზე, ვისაც ევალება კონფიდენციალურობის დაცვა მედიაციის პროცესში და ყურადღებას გავამახვილებთ მედიატორის როლზე აღნიშნული ვალდებულების დაცვაში, რისთვისაც მოვიშველიებთ სხვადასხვა ქვეყნის პრაქტიკასა და მოვიყვანთ შესაბამის მაგალითებს. ყოველი თავის ბოლოს, შუალედური დასკვნის სახით გაკეთდება ერთგვარი შეჯამება, ხოლო საბოლოოდ, შემუშავდება სრულყოფილი და დასრულებული დასკვნა, სადაც თავს მოიყრის როგორც სარეკომენდაციო სახის რჩევები, არსებული ხარვეზების გამოსასწორებლად, ისე სტატიაში მოცემული ყველა ხაზგასასმელი ინფორმაცია.

სტატიის მიზანია, კონფიდენციალურობის პრინციპის მოქმედების ფარგლების გამოკვლევა და მედიატორის როლის მნიშვნელობის განსაზღვრა აღნიშნული პრინციპის დაცვაში, აგრეთვე იმგვარი რეკომენდაციების შემუშავება, რომლებიც განაპირობებენ კონფიდენციალურობის პრინციპის სწორ ფორმალიზებასა და თავად მედიაციის პროცესის შემდგომ სრულყოფას.

2. კონფიდენციალურობის პრინციპის საზღვრები

სავარაუდოა, რომ მედიაციის ტრენინგების დროს ყველაზე ხშირად გამოიყენება სიტყვა „კონფიდენციალური“. ¹¹ ეს ბუნებრივია, რადგან სწორედ კონფიდენციალური გარემო ხდის მხარეს გულწრფელს, ხოლო შეთანხმებას - სამართლიანს. თუ მხარეს ეცოდინება, რომ პროცესში გამჟღავნებული ინფორმაცია არ არის კონფიდენციალური, მან შეიძლება თავი შეიკავოს სამართლიანი შეთანხმებისთვის საჭირო ინფორმაციის მიწოდებისგან. ¹² ვინაიდან მედიაციაში ორი ადამიანი, რომლებმაც თავიანთი გამოცდილებიდან იციან, რომ არ უნდა ენდონ ერთმანეთს, ინფორმაციის სახით უახლოეს მტერს აწვდიან თავიანთი ემოციური და ფინანსური მდგომარეობის საზიანო ინსტრუმენტს. ¹³ მაგრამ რამდენად შორს უნდა წავიდეს ამ კონფიდენციალურობის საზღვრები?

2.1. კონფიდენციალურობის ქართული მოწესრიგება

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლი განამტკიცებს კონფიდენციალურობის ვალდებულებას. ¹⁴ მიუხედავად იმისა, რომ საკანონმდებლო დონეზე საკითხის რეგულირება ითვალისწინებს რა, როგორც მედიაციის პროცესზე, ასევე, ფაქტზე მედიაციის მიმდინარეობის შესახებ კონფიდენციალურობის დაცვას, ¹⁵ აწესებს აღნიშნული პრინციპის მიმართ კონკრეტულ შეზღუდვებს. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ ქართულ საკანონმდებლო სინამდვილეში კონფიდენციალურობის პრინციპი არ არის აბსოლუტური. ¹⁶ ვინაიდან აღნიშნულ პრინციპთან დაკავშირებით, საქართველოს, როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული გამოცდილება მწირია, საინტერესო და სასარგებ-

¹¹ Heather A., Confidentiality a Guide for Mediators, January, 2013, <<https://www.cedr.com/articles/?item=Confidentiality-a-guide-for-mediators>> [15.11.2019].

¹² მაისუხაძე თ., თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადი 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 167.

¹³ Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 310.

¹⁴ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-6 და მე-10 მუხლები.

¹⁵ კადანდაძე ე., კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადი 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 35-36.

¹⁶ შეად. ყანჩაშვიდი ნ., მედიაციის პროცესში ადვოკატის მიერ კლიენტის საუკეთესო ინტერესის დაცვისა და თვითგამორკვევის პრინციპთა ურთიერთმიმართება, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადი 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 185.

ლო იქნება ისეთი ქვეყნების მიდგომების განხილვა, სადაც მედიაციის ინსტიტუტი უფრო მეტად არის განმტკიცებული.

2.2. კონფიდენციალურობის ჩარჩოები საზღვრებს გარეთ

ამერიკის შეერთებული შტატებში მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის დაცვას იმთავითვე დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ, რადგან კარგად იყო გააზრებული მედიატორსა და მხარეებს შორის ნდობის არსებობის მნიშვნელობა.¹⁷ აქედან გამომდინარე, ფედერალური და შტატის სტატუტებით, მედიაციის პროცესში შექმნილი და წარმოდგენილი მტკიცებულებები, როგორც წესი, დაცულია გასაჯაროებისგან, მათ შორის, სასამართლო პროცესზე მათი გამოყენებისგან.¹⁸

მედიაციის უნიფიცირებული აქტით (UMA) დანვრილებით არ არის მონესრიგებული კონფიდენციალურობის საზღვრები.¹⁹ აშშ-ში კონფიდენციალურობის პრინციპის საზღვრებთან დაკავშირებით არსებობს ორი ძირითადი მიდგომა.²⁰ ვაშინგტონის მედიაციის პროგრამა, განსხვავებით კალიფორნიის შტატის მიერ დამკვიდრებული გზისგან, უპირატესობას ანიჭებს მხარეთა ხელშეკრულებას მაშინ, როდესაც კალიფორნიის შტატი სასამართლოს პროცესზე მედიაციის პროცესზე გამჟღავნებულ ინფორმაციას მტკიცებულებად არ ცნობს.²¹ ვაშინგტონის სამართლის სკოლის ასოცირებული პროფესორი, ალან კირტლი მიუთითებს, რომ მედიაციის უნიფიცირებული აქტი ძირითადად მხარეებს ანიჭებს კონფიდენციალურობის ფარგლების განსაზღვრის უფლებას.²² კონფიდენციალურობა იმდენად მნიშვნელოვანია მედიაციის ფუნდამენტური სტრუქტურისთვის, რომ სასამართლოები განსახილველად არ იღებენ ისეთ საქმეებს, რომლის ფარგლებშიც მხარეები არღვევენ კონფიდენციალურობის შეთანხმებას.²³

რაც შეეხება კონფიდენციალურობის დაცვის საკითხს, ჩეხეთის რესპუბლიკაში, კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ვალდებულება მოიცავს ყველა იმ ფაქტს, რომელიც მედიატორისთვის გახდა ცნობილი პროცესის მიმდინარეობისას. განსხვავებით მედიატორისგან, პროცესის მხარეები ამ ვალდებულებით იზღუდებიან მხოლოდ მათ შორის დადებული სამედიაციო შეთანხმებით და არა კანონით.²⁴ ხოლო მედიატორის მიერ აღნიშნული ვალდებულების დარღვევაზე ქვემოთ უფრო ვრცლად გვექნება საუბარი.

რა მოცულობით უნდა იყოს კონფიდენციალურობა დაცული ავსტრალიაში? უნდა აღინიშნოს, რომ აქ მედიაციის უმნიშვნელოვანესი პრინციპები საერთო სამართლის ნაყოფია.²⁵ კონფიდენციალურობის პრინციპის საფუძველი არის კონტრაქტი კონფიდენციალურობის უფლებები და ვალდებულებები წესრიგდება სამედიაციო შეთანხმე-

¹⁷ *წუდაძე ა.*, სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 107.

¹⁸ Uniform Mediation Act, Section 2.1, <<http://www.mediate.com/articles/umafinalstyled.cfm>> [15.11.2019], მითითებულია: *წუდაძე ა.*, სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 107.

¹⁹ Uniform Mediation Act, Section 8, <<http://www.mediate.com/articles/umafinalstyled.cfm>> [15.11.2019].

²⁰ *წუდაძე ა.*, სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 108.

²¹ იქვე.

²² *Kirtley A.*, Users Guide to Washington's Uniform Mediation Act, მითითებულია: The Misconception of Confidentiality Under the Uniform Mediation Act, 2016, <<http://www.philipmediation.com/blog/the-misconception-of-confidentiality-under-the-uniform-mediation-act>> [15.11.2019].

²³ *J. Michael Hand v Walnut Valley Sailing Club*, Case №11-3228 (Tenth Circuit, April 4, 2012), მითითებულია: 2, <<http://www.undergradatelibrary.org/system/files/139.pdf>> [15.11.2019].

²⁴ *Leynseele P. V., Doležalová M.*, Confidentiality in Mediation, July, 2012, 2, <https://www.cak.cz/assets/mlcentlivost-v-mediaci_aj.pdf> [15.11.2019].

²⁵ *Bergin P. A.*, The Global Trend in Mediation: Confidentiality and Mediation in Complex Commercial Disputes, March, 2014, 7.

ბით, მაგრამ ასევე, სტატუტით, საერთო სამართლით და მისი პრინციპებით.²⁶ სამედიაციო შეთანხმებაში კონფიდენციალურობის დაცვის მავალდებულებელი პირობა ისეთივე ძალის მქონე, ანუ განხორციელებადი იქნება, როგორც ამ შეთანხმების სხვა დანარჩენი პირობები.²⁷ პირველ რიგში, ეს დამოკიდებულია თავად მხარეთა შორის დადებულ კონტრაქტზე ისევე, როგორც შესაბამის კანონმდებლობასა და სამართლიან პრინციპებზე.²⁸ პროცესის ნებისმიერ მხარეს და, აგრეთვე, მედიატორსაც შეუძლია კონფიდენციალურობის პირობის ამოქმედება.²⁹ ზოგადად, სასამართლოებიც თამაშობენ გარკვეულ როლს ამ პრინციპის დაცვაში, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც აუცილებელია ჩვენების მიცემა მართლმსაჯულების ინტერესების უზრუნველსაყოფად.³⁰ სწორედ ასე გამოიყურება ავსტრალიისეული კონფიდენციალურობის საზღვრები.

ვინაიდან ქართული კანონმდებლობა მიეკუთვნება კონტინენტური ევროპის, კერძოდ, გერმანული სამართლის ჯგუფს, მიზანშეწონილი იქნება აღნიშნული საკითხის მიმართ გერმანული მიდგომის განხილვა. მედიაციის კონფიდენციალურობა უმნიშვნელოვანეს საკითხს წარმოადგენს გერმანიის კანონმდებლობაშიც. მედიაციის აქტის მე-4 (1) მუხლით, მედიაციის პროცესში მონაწილე ნებისმიერი პირი (მათ შორის სამედიაციო ცენტრის ის თანამშრომლები, რომელთაც შეეხება აქვთ საქმის მასალებთან) ვალდებულია, მედიაციის პროცესში მისთვის გამჟღავნებული ინფორმაცია კონფიდენციალურად დაიცვას.³¹ გერმანული კანონმდებლობა მიყვება ევროპული რეგულაციების მე-7 მუხლს,³² შესაბამისად, კონფიდენციალურობის ვალდებულებას მონაწილე პირებზე არ ავრცელებს იმ შემთხვევაში თუ:

- შეთანხმების აღსრულება საჭიროებს ამას;
- საჯარო წესრიგი მოითხოვს ამას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება ბაშვის ინტერესების დაცვას ან ადამიანის ფიზიკურ ან ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას;
- ფაქტები წარმოადგენს საყოველთაოდ ცნობილ ინფორმაციას ან აღარ არსებობს ლეგიტიმური ინტერესი მათი კონფიდენციალურად შენახვისა.³³

საინტერესოა ავსტრიის საკანონმდებლო მონესრიგება. იგი პიონერია ევროპულ სახელმწიფოებს შორის, რომელმაც მედიაციის კანონი მიიღო.³⁴ ავსტრიის მედიაციის აქტი ძალაში 2004 წლის პირველ იანვარს შევიდა.³⁵ მედიაციის პროცესის განმავლობაში მოპოვებული ინფორმაცია დაცულია სამოქალაქო და სისხლის სამართლის პროცესზე გამჟღავნებისაგან ნებისმიერი გარემოების დროს, გარდა საჯარო წესრიგის დარღვევის შემთხვევებისა.³⁶ ინფორმაციის გასაჯაროება, ასევე, დამოკიდებულია მხარეთა ნებართვაზე.³⁷ კონფიდენციალურობა მხარეთა ნებაყოფლობით პროცესში მონაწილეო-

²⁶ Arthur J.K., Confidentiality and Privilege in Mediation, Australian Alternative Dispute Resolution Law Bulletin, November, 2015, 91.

²⁷ იქვე.

²⁸ იქვე.

²⁹ Arthur J. K., Confidentiality and Privilege in Mediation, Australian Alternative Dispute Resolution Law Bulletin, November, 2015, 91.

³⁰ იქვე.

³¹ წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 58.

³² იქვე, 59.

³³ Carle D. H., A Comparative Analysis of Mediation by Examinations and Critique of the Theory and Practice thereof in Germany, Scotland and Switzerland, University of Glasgow, 2015, 82.

³⁴ წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 72.

³⁵ Filler A. E., Commercial Mediation in Europe, Kluwer Law International, Alphen Aan Den Rijn, 2012, 402.

³⁶ Espilugus C., Iglesias J. L., Palao G., Civil and Commercial Mediation in Europe: National Mediation Rules and Procedures, Vol. I, Intersentia, Cambridge, 2013, 21, მითითებულია: წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 77.

³⁷ Rechberger W. H., Mediation in Austria, Ritsumeikan Law Review, №32, 2015, 64.

ბასთან და მედიატორის ნეიტრალურობასთან ერთად ავსტრიული მედიაციის უმნიშვნელოვანეს საფუძველს წარმოადგენს.³⁸

2.3. EU DIRECTIVE - 2008/52/EC

რას ვიცავთ, როდესაც გვსურს კონფიდენციალურობის უზრუნველყოფა მედიაციის პროცესში?

ევროპარლამენტის დირექტივა 2008/52/EC ავალდებულებს ხელშემკვრელ მხარეებს დაიცვან კონფიდენციალურობის პრინციპი და არ გაასაჯაროონ ინფორმაცია, თუ ამაზე თავად მხარეები არ შეთანხმდებიან, სხვა შემთხვევაში აღნიშნული ინფორმაციის წარდგენა, მტკიცებულების სახით, დაუშვლებია სამოქალაქო და კომერციულ პროცესზე ან არბიტრაჟზე, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ საქმე ეხება საჯარო წესრიგის დარღვევას, კონკრეტულად, ბავშვთა საუკეთესო ინტერესების დაცვას ან ადამიანისთვის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ზიანის თავიდან აცილებას ან მნიშვნელოვანია სამედიაციო შეთანხმების აღსრულებისათვის. პირველი პარაგრაფი არ ზღუდავს წევრ სახელმწიფოებს, გაატარონ უფრო მკაცრი რეგულაციები კონფიდენციალურობის პრინციპის დასაცავად.³⁹

მაშინ, როდესაც ევროპული სახელმწიფოების უმრავლესობის კანონმდებლობა, გარდა დანიისა,⁴⁰ თანხვედრაშია ევროდირექტივასთან, ევროდირექტივა აწესებს მინიმალურ სტანდარტს კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვასთან დაკავშირებით,⁴¹ რაც შეიძლება მიჩნეულ იქნეს არასაკმარისად. ვინაიდან ევროდირექტივის მითითება ზოგადია, ხოლო წევრი სახელმწიფოების მოქმედი კანონმდებლობები განსხვავდება ერთმანეთისგან, შესაბამისად, განსხვავდება კონფიდენციალურობის ვალდებულების დარღვევიდან გამომდინარე შედეგებიც. ამას ის უფრო ართულებს, რომ ევროდირექტივა ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს უფლებას აძლევს თავად დაადგინონ მედიაციის მოთხოვნები აღნიშნულ პრინციპთან დაკავშირებით.⁴²

სამწუხაროდ, ევროდირექტივა ზემოთ დასმულ კითხვას პასუხს სრულად ვერ სცემს.

2.4. პირველი შუალედური დასკვნა

შედარებითსამართლებრივი კვლევის შედეგად წარმოჩნდა, რომ 2008 წლის ევროდირექტივის წევრი სახელმწიფოები (გერმანია, ჩეხეთის რესპუბლიკა, ავსტრია) აშშ-სთანა და ავსტრალიასთან ერთად, არ იცნობენ კონფიდენციალურობას, როგორც აბსოლუტურ პრინციპს. როგორც დაინახეთ, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონით უფრო დეტალურად და კონკრეტულად არის მოწესრიგებული ის გარემოებები, რომლებიც საფუძველად ედება მედიაციის პროცესში მიღებული ინფორმაციის გამჟღავნებას.⁴³ კონფიდენციალურობის პრინციპი, თავისი არსიდან გამომდინარე, წარმოად-

³⁸ Steffek F., Mediation in the European Union: An Introduction, June 2012; მითითებულია: Rechberger W. H., Mediation in Austria, Ritsumeikan Law Review, №32, 2015, 64.

³⁹ Directive 2008/52/EC of The European Parliament and of The Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Official Journal of the European Union, May, 2008, Article 7, 7.

⁴⁰ იქვე, 30.

⁴¹ იქვე, 23.

⁴² Morek R., Nihil silentio utilius: confidentiality in mediation and its legal safeguards in the EU Member States, October, 2013, <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-013-0317-9>> [15.11.2019].

⁴³ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-6 და მე-10 მუხლები.

გენს მხარეთა მიერ შეთანხმების მიღწევის მნიშვნელოვან სტიმულს.⁴⁴ მედიაციისამდის, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ვრცელდება სტანდარტი, რომ დაცულია კონფიდენციალურობის პრივილეგიით, იქნება ეს პროცესში გაჟღერებული ინფორმაცია თუ გაცვლილი მტკიცებულებები, ანუ ეს ყველაფერი არ არის ხელმისაწვდომი, თუმცა არსებობს მთელი რიგი გამონაკლისები.⁴⁵ ვფიქრობთ, რომ, რადგან მედიაციის ხიბლი სწორედ კონფიდენციალურობაშია, აღნიშნული პრინციპიდან გამონაკლისის დაშვება მხოლოდ თანაზომიერების პრინციპის მკაცრი შემოწმებით უნდა მოხდეს, რათა არ შეიზღუდოს მედიაციის მონაწილეთა კანონიერი ინტერესები.

3. მედიაცია როგორც სამართლებრივი აღსარება

ლათინური გამონათქვამი „Nihil Silentio Utilus” ხშირად არასწორად არის ინტერპრეტირებული, როგორც „სიჩუმე არის უსარგებლო”, მაშინ, როდესაც მას რეალურად საწინააღმდეგო მნიშვნელობა აქვს - „არაფერია იმაზე მეტად სასარგებლო, ვიდრე სიჩუმე”.⁴⁶

ჩვენი სტატიის მიზნებიდან გამომდინარე, მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის პრინციპის საზღვრების განხილვასთან ერთად მნიშვნელოვანია, იმის გარკვევა, თუ ვინ არ უნდა გადაკვეთოს ეს საზღვრები და დაიცვას სიჩუმე. მიუხედავად იმისა, რომ მედიაციის პროცესი არ არის საჯარო, პირთა გარკვეულ ჯგუფს მაინც აქვს წვდომა მედიაციის პროცესში მიმდინარე დისკუსიის შინაარსზე.⁴⁷ ეს ჯგუფი მოიცავს: მხარეებს, მედიატორებს, მრჩეველებს, ექსპერტებს, მოსამარ-თლებს (სასამართლო მედიაციის ან მედიაციის ინფორმაციის სასამართლოში გამჟღავნების შემთხვევაში), აგრეთვე, დამატებით პერსონალს (ასისტენტები, თარჯიმნები და სხვა).⁴⁸ მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვა, შესაბამისად, ძირითადად ევალებათ შემდეგ პირებს: მხარეებს, მესამე პირებსა და მედიატორს. მედიატორზე, როგორც კონფიდენციალურობის პრინციპის დარაჯზე, უფრო მეტად იქნება ყურადღება გამახვილებული.

3.1. მედიაციის პროცესის მხარეები

ევროპული დირექტივის მე-7 არტიკლის სიტყვასიტყვითი განმარტებით, კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება ვრცელდება მედიატორსა და მედიაციის პროცესის ადმინისტრაციაზე, თუ მხარეები სხაგვარად არ შეთანხმდებიან.⁴⁹ აქედან გამომდინარე, დირექტივა მხარეთა მიერ კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვაზე არც პირდაპირ და არც ირიბად არ მიუთითებს. როგორც გერმანიაში, ასევე ავსტრიაშიც, აღნიშნული პრინციპის დაცვა ძირითადად და დეტალურად წესრიგდება მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებით.

⁴⁴ Wilson J., Confidentiality in Mediation: What is actually Confidential?, April, 2017, <<http://bakerlove.com.au/confidentiality-mediation-actually-confidential/>> [15.11.2019].

⁴⁵ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, 2018, 77, <http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/Kandashvili%20Irakli.pdf> [15.11.2019].

⁴⁶ Morek R., Nihil silentio utilius: confidentiality in mediation and its legal safeguards in the EU Member States, October, 2013, <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-013-0317-9>> [15.11.2019].

⁴⁷ ბეჩაძე ს., კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 60; ასევე, აგეიშვილი ქ., კონფიდენციალურობის როლი მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 54-55.

⁴⁸ იქვე, 60-61.

⁴⁹ Directive 2008/52/EC of The European Parliament and of The Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Official Journal of the European Union, May, 2008, Article 7, 7.

UNCITRAL მოდელური კანონი დირექტივასთან შედარებით უფრო ფართო მიდგომას ამკვიდრებს.⁵⁰ ის აწესებს არა მარტო მხარეთა მიერ კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულებას, არამედ ჩამონათვალში მათ მედიატორზე წინ აყენებს.⁵¹

რაც შეეხება საქართველოს კანონმდებლობას, მნიშვნელოვანია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187⁸ მუხლი, რომლის მიხედვითაც, კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვა ევალუბათ როგორც მედიაციის პროცესის მხარეებს, ასევე, მედიაციის წარმმართველ მედიატორსაც, თუ მხარეები სხვაგვარად არ შეთანხმდებიან.⁵² „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი, ასევე, ხაზს უსვამს მედიაციის პროცესის მონაწილეთა მხრიდან ინფორმაციის გამჟღავნების დაუშვებლობას სასამართლო ან საარბიტრაჟო წარმოების, ან დავის სხვა ნებისმიერი სახით განხილვის პროცესში, თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი.⁵³ კანონით დადგენილი გამონაკლისები, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ასევე, მოწესრიგებულია კანონის მე-10 მუხლით.

მიუხედავად იმისა, რომ მედიაციის პროცესამდეც შეიძლება მხარეთათვის ცნობილი იყოს ერთმანეთის საზიანო ინფორმაცია, მედიაციის პროცესმა ისინი მაინც მკაცრად უნდა შებოჭოს კონფიდენციალურობის ვალდებულებით. დაგვეთანხმებით, რომ მონაწილე მხარისთვის ნეიტრალურ მედიატორზე მეტად უფრო დიდ საფრთხეს მეორე მხარე წარმოადგენს, რომლის მიმართაც ნდობა არ გააჩნია. მედიაციის პროცესის წარმატება პირდაპირ კავშირშია გულწრფელობასთან, გულწრფელობა კი ემყარება ნდობას. ასეთ მხარეებს შორის ნდობის ჩამოყალიბება კი წარმოუდგენელია კონფიდენციალურობის პრინციპის მყარი ინსტიტუტის გარეშე. მედიაციის პროცესის მხარეს კანონმდებელი უნდა უქმნიდეს იმის გარანტიას, რომ მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას გამჟღავნებული ინფორმაცია მკაცრად დაცული იქნება. სწორედ ამიტომ, ვფიქრობთ, რომ უკეთესი იქნება, როგორც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით, ასევე „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონით მხარეთა მხრიდან კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ვალდებულების უფრო დეტალურად მოწესრიგება.

3.2. მესამე პირები

მესამე პირთა ჯგუფს მიეკუთვნებიან ჩვენ მიერ ზემოთ ჩამოთვლილი პირები, კერძოდ: ექსპერტები, მრჩეველები, მოსამართლეები (სასამართლო მედიაციის დროს) და დამატებითი პერსონალი. აღნიშნულ საკითხს ყურადღებას აქცევს არაერთი ქვეყნის კანონმდებლობა, კერძოდ, ბულგარეთში კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ვალდებულება ეკისრება „მედიაციის პროცესის ყველა მონაწილეს“.⁵⁴ „მედიაციის შესახებ“ ხორვატიის 2011 წლის კანონის მიხედვით, კონფიდენციალურობის ძირითადი რეგულაციების, არტიკლის 14 (1) და (2), ადრესატი არის მედიატორი, თუმცა იგივე წესები, ამავე არტიკლის მე-3 ნაწილით, „თანაბრად მიემართება პროცესის მხარეებსა და ნებისმიერ პირს, რომელიც მონაწილეობს მედიაციის პროცესისში განურჩევლად სტატუსისა“.⁵⁵

⁵⁰ ბეჩაძე ს., კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 61.

⁵¹ UNCITRAL მოდელური კანონის მე-10.1, მითითებულია: ბეჩაძე ს., კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2017“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 60.

⁵² საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187⁸ მუხლი.

⁵³ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-6 და მე-10 მუხლები.

⁵⁴ Morek R., Nihil silentio utilius: confidentiality in mediation and its legal safeguards in the EU Member States, October, 2013, <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-013-0317-9>> [15.11.2019].

⁵⁵ Mediation Act, General Provision, 2011, Article 14.1, 14.2, 14.3, <<https://www.hgk.hr/documents/mediationact586b9f6251f81.pdf>> [15.11.2019].

მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ ევროპული დირექტივის ერთ-ერთი წევრი სახელმწიფო, კერძოდ, პოლონეთი, მხარეებს შეთანხმების საფუძველზე, უფლებას აძლევს, გაათავისუფლონ მედიატორი და, აგრეთვე, პროცესთან დაკავშირებული ნებისმიერი სხვა პირი კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ვალდებულებისაგან.⁵⁶

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, მედიაციის პროცესში არსებული ინფორმაცია არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს პროცესის მონაწილეების მხრიდან.⁵⁷ აუცილებელია, რომ სიტყვა „მონაწილე“ არ გავიგოთ ვიწროდ და მასში არ მოვიაზროთ მხოლოდ პროცესის მონაწილე მხარეები და პროცესის წარმართველი მედიატორი, არამედ იგი ფართოდ უნდა იქნეს განმარტებული და უნდა მოიცავდეს მესამე პირებსაც, ვინაიდან კონფიდენციალურობის პრინციპის დამრღვევი იქნება მედიატორი, მხარე თუ მესამე პირი, ზიანი მაინც დადგება.⁵⁸

3.3. მედიატორი

მაშინ, როდესაც სასამართლოები ეძებენ ვერდიქტს, მედიატორები ეძებენ შეთანხმებას; სასამართლოები უბრალოდ იკვლევენ ფაქტებს, მედიატორი კი რეალურ პოზიციებისა და ინტერესებს; სამართალწარმოება მოითხოვს მტკიცებულებათა საჯაროობას, ხოლო მედიაციის ეფექტიანობა ემყარება კონფიდენციალურობას.⁵⁹

მიუხედავად იმისა, რომ მედიაციის პროცესში შეთანხმება აბსოლუტურად დამოკიდებულია მხარეთა ნებაზე და მედიატორი თვითონ არ იღებს გადაწყვეტილებას, იგი მაინც დიდ როლს თამაშობს აღნიშნული შეთანხმების მიღწევაში. მედიატორისთვის დააკისრებული გარკვეული ეთიკური ვალდებულებები უზრუნველყოფს პროცესის ეფექტიანობასა და პოპულარიზებას. ვინაიდან მედიაციის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და ნაცნობი ფაზა არის მედიატორის გაცნობითი სიტყვა, მხარეებს კონფიდენციალურობის პრინციპის ცნება და არსი განემარტებათ სწორედ დაწყებით ეტაპზე. იმისათვის, რომ მედიაციის პროცესი იყოს წარმატებული, მედიატორი მხარეებს უნდა დაეხმაროს მათი ინტერესების გაანალიზებაში, დაანახოს მათ ის რეალური არჩევანი, რაც მათ წინაშე დგას და შესთავაზოს რაც შეიძლება მეტი გამოსავალი და გზა მათი დავის გადასაწყვეტად. ეს ყველაფერი კი, პირველ რიგში, ეფუძნება მედიატორსა და მხარეებს შორის წარმოშობილ სწორ ურთიერთობას,⁶⁰ რომელიც არ ჩამოყალიბდება, თუ მხარეები ბოლომდე არ მიენდობიან მედიაციის პროცესს, რასაც საბოლოოდ მიყვარათ კონფიდენციალურობამდე.⁶¹ ვინაიდან, მხარეთა შეთანხმება და მედიაციის ეფექ-

⁵⁶ The Code of Civil Procedure, Poland, November, 1964, Article 1834, < <https://www.global-regulation.com/translation/poland/7049655/act-of-17-november-1964%252c-the-code-of-civil-procedure.html> > [15.11.2016].

⁵⁷ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილი.

⁵⁸ იხ. ჩიგაშვიდი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 42.

⁵⁹ Freedman L. R., Prigoff M. L., Confidentiality in Mediation: The Need for Protection, Journal on Dispute Resolution, Vol. 2:1, 1986, 45.

⁶⁰ შეად. დეონიძე ი., ნუცუბიძე მ., სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 94-95.

⁶¹ Macmillan R., A Practical Guide for Mediators, Macmillan, Macmillan Keck, Attorneys & Solicitors, 2012, 22, <<http://www.macmillankeck.pro/media/A%20Practical%20Guide%20for%20Mediators.pdf>> [15.11.2019]; Roberts M. M., Mediation in Family Disputes, Ashgate Publishing Ltd., Burlington, 2014, 183, მითითებულია: ჭუღაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 18.

ტიანობა ემყარება კონფიდენციალურობის პრინციპს,⁶² აღნიშნული პრინციპის დაცვა მედიატორის ეთიკურ ვალდებულებებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია.

არსებობს ორი მიზეზი იმისა, თუ რატომ არის კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება მედიატორის როლის კრიტიკული ასპექტი: პირველი ეხება ლეგალურ პასუხისმგებლობას, ხოლო მეორეს მიხედვით, აღნიშნული პრინციპი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია შედეგიანი სამედიაციო გარემოსთვის.⁶³ აუცილებელია, მედიაციის პროცესის დაწყებისთანავე განიმარტოს, რომ არანაირი ინფორმაცია არ შეიძლება იქნეს გამოყენებული ნებართვის გარეშე.⁶⁴ ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, გასაკვირი არ არის, რომ მედიატორის მიერ კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვა განმტკიცებულია არა ერთი ქვეყნის კანონმდებლობითა და პროფესიული ეთიკის ნორმებით.

აშშ-ში კონფიდენციალურობის პრინციპთან ერთად, იყენებენ მედიატორის პრივილეგიის ცნებას, რაც გულისხმობს მედიატორის უფლებას, უარი თქვას მედიაციის პროცესში მისთვის გამხელისი ინფორმაციის სასამართლოსათვის გაცნობაზე, შესაბამისად მედიატორები, როგორც იურისტები და ფსიქოლოგები, გარკვეული პრივილეგიით სარგებლობენ.⁶⁵ ამერიკის ადვოკატთა ასოციაციის მოდელური სტანდარტები მედიატორის ქცევის წესების შესახებ კონფიდენციალურობაზე მიუთითებს, რომ: „მედიატორმა უნდა დაიცვას კონფიდენციალურობა მედიაციის პროცესში მიღებულ ყველა ინფორმაციაზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მხარეები თანხმდებიან სხვაგვარად ან მისი დარღვევა მოთხოვნილია კანონმდებლობით“.⁶⁶

ზოგიერთ შემთხვევაში, მედიატორისა და მხარეთა წარმოდგენა კონფიდენციალურობის პრინციპზე შეიძლება არ დაემთხვეს ერთმანეთს. ზემოთ მითითებული კანონი აძლევს მედიატორს დისკრეციას, მხარეთა შეთანხმების შემთხვევაში, თავად გადაწყვიტოს გაასაჯაროებს თუ არა კონფიდენციალურ ინფორმაციას.⁶⁷ აღნიშნულმა შეიძლება გარკვეულ ჩიხში შეგვიყვანოს. მაგალითისთვის, როდესაც მხარეები სასამართლო პროცესზე შეთანხმების განსხვავებულ ვარიანტებს წარმოადგენენ და სურთ, რომ მედიატორი გახდეს სიმართლის არბიტრი და ჩვენება მისცეს იმასთან დაკავშირებით, თუ სინამდვილეში რაზე შეთანხმდნენ მხარეები, მედიატორს აქვს უფლება, თავად გადაწყვიტოს, გამოცხადდება თუ არა მოწმედ, მანამ სანამ სასამართლო არ დაიბარებს მას, როგორც მოწმეს.⁶⁸ თუმცა, ჯერ კიდევ 1980 წელს, საქმეზე *N.L.R.B. v. Joseph Macaluso, Inc.* მეცხრე ფედერალური ოლქის სააპელაციო პალატამ უარი თქვა მედიატორის მოწმედ გამოცხადებაზე, რათა მას მიეცა ჩვენება მხარეთა შეთანხმებაზე.⁶⁹ სასამართლომ უარი განაცხადა იმ საფუძვლით, რომ მედიატორის მიერ ჩვენების მიცემა ძირს გამო-

⁶² იხ. *ჩანგდაძე ხ.*, ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 234-235.

⁶³ *Pollack J.*, The Importance in Confidentiality in Mediation, April, 2017, <<https://pollackpeacebuilding.com/blog/importance-confidentiality-mediation/>> [15.11.2019].

⁶⁴ *Ray L.*, Ethical Principles for a Mediator, <<https://work.chron.com/ethical-principles-mediator-12169.html>> [15.11.2019].

⁶⁵ *წუღაძე ა.*, სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 18.

⁶⁶ *Model Standards of Conduct for Mediators, Standard V (A)*, September, 2005, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf> [15.11.2019].

⁶⁷ იქვე, 1.

⁶⁸ *Greenberg E. E.*, Confidentiality: The Illusion and the Reality— Affirmative Steps for Lawyers and Mediators to Help Safeguard Their Mediation Communications, *New York Dispute Resolution Lawyer*, Vol. 6, №1, Spring, 2013, 11.

⁶⁹ *Brown K. L.*, Confidentiality in Mediation: Status and Implications, *Journal of Dispute Resolutions*, Issue 2, 1991, 331.

უთხრიდა მისი, როგორც ნეიტრალიტეტის გარანტის, სარწმუნოობას მომავალ მედიაციის პროცესებში.⁷⁰

გერმანიაში მედიაციის აქტის მე-4 მუხლი საკმაოდ მკაცრად ავალდებულებს მედიატორებს კონფიდენციალურობის დაცვას.⁷¹ მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში შეიძლება ამ ვალდებულებისაგან მედიატორის გათავისუფლება და მხოლოდ იმ ფარგლებში, რაც აუცილებელია მორიგების მისაღწევად ან, თუ საჯარო წესრიგი აიძულებს მას ამის გაკეთებას.⁷²

ხოლო რაც შეეხება ავსტრიას, აქ კონფიდენციალურობის დაცვა მედიატორის აბსოლუტური ვალდებულებაა, მასზე მხარეებს არ აქვთ უარის თქმის უფლება.⁷³ ავსტრიაში იმ დონეზე არის გააზრებული აღნიშნული პრინციპის მნიშვნელობა, რომ მედიატორის მიერ მისი დარღვევის შემთხვევაში, პასუხისმგებლობა გათვალისწინებულია ავსტრიის სისხლის სამართლის კოდექსით. საიდუმლოების გაცემისა და კონფიდენციალურობის ვალდებულების დარღვევისთვის სანქციის სახით გათვალისწინებულია 6 თვემდე თავისუფლების აღკვეთა და 360 დღიური შემოსავლის ოდენობით ჯარიმა.⁷⁴

ჩეხეთის რესპუბლიკის მიხედვით, კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულებით კანონი მხოლოდ მედიატორს ბოჭავს; მედიატორი მხოლოდ იმ შემთხვევაში თავისუფლდება აღნიშნული ვალდებულების შესრულებისგან, როდესაც ეს საჭიროა საკუთარი თავის დაცვისთვის.⁷⁵ ჩეხეთის კანონმდებლობის მიხედვით, მედიატორს აღნიშნული ვალდებულების დარღვევისათვის შესაძლოა დაეკისროს კომპენსაცია ან მისი ქმედება შეიძლება შეფასდეს, როგორც ადმინისტრაციული გადაცდომა.⁷⁶

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიც და „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონიც ხაზს უსვამს მედიატორის მხრიდან კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვას, თუმცა, სამწუხაროდ, საქართველოს კანონმდებლობა არ უქმნის მედიატორს საკმარის გარანტიებს აღნიშნული პრინციპის აღსრულებისთვის. მაგალითისთვის, განვიხილოთ ისეთი შემთხვევა, როდესაც მედიატორი დაბარებულია მოწმედ სისხლის სამართლის საქმეზე. ვალდებულია თუ არა იგი, მისცეს ჩვენება მისი საქმიანობიდან გამომდინარე მიღებულ ინფორმაციაზე? საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, იგი ამ ვალდებულებისგან გათავისუფლებული არ არის, ვინაიდან, მედიატორი 50-ე მუხლით გათვალისწინებულ პირთა სიაში არ შედის.⁷⁷ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი კონკრეტულ პირებს ათავისუფლებს ჩვენების მიცემის ვალდებულებისგან, რადგან აღნიშნული გამონაკლისის დაშვებით, კანონმდებელი ინტერესთა კოლიზიის ცალკეულ შემთხვევებში მართლმსაჯულების ინტერესებზე უფრო მაღლა აყენებს აღნიშნულ მუხლში მოხსენიებული პირების კანონიერ ინტერესებს.⁷⁸ მაგალითად, სასულიერო პირი გათავისუფლებულია ჩვე-

⁷⁰ *Brown K. L.*, Confidentiality in Mediation: Status and Implications, *Journal of Dispute Resolutions*, Issue 2, 1991, 331.

⁷¹ *წუდაძე ა.*, სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 59.

⁷² *Espilugus C., Iglesias J. L., Palao G.*, Civil and Commercial Mediation in Europe: National Mediation Rules and Procedures, Vol. 1, Intersentia, Cambridge, 2013, 170, მითითებულია: *წუდაძე ა.*, სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 59.

⁷³ *De Palo G., Trevor B. M.*, EU Mediation: Law and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2012, 12.

⁷⁴ Criminal Code of The Republic of Austria, 2015, <https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6359/file/Austria_CC_1974_am2015_de.pdf>.

⁷⁵ *Leynseele P. V., Doležalová M.*, Confidentiality in Mediation, გამომცემელი/გამოცემა, გამოცემის ადგილი, 2012, 2, <https://www.cak.cz/assets/mlcenlivost-v-mediaci_aj.pdf> [15.11.2019].

⁷⁶ იქვე, 3.

⁷⁷ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 09/10/2009, 50-ე მუხლი.

⁷⁸ *თუმანიშვილი გ.*, სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ., 2014, 58.

ნების მიცემის ვალდებულებისგან იმ გარემოებების შესახებ, რომლებიც მას გაანდეს, როგორც სასულიერო პირს.⁷⁹ სასულიერო პირისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 50-ე მუხლში მოხსენიებული სხვა პირების გათავისუფლება ჩვენების მიცემისაგან გამონეულია მათი მაღალი სოციალური სტატუსით, რაც კავშირშია მათდამი საზოგადოების ნდობასთან.

3.4. მეორე შუალედური დასკვნა

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნათელია, რომ ისევე, როგორც საერთაშორისო, ასევე, ეროვნული კანონმდებლობები კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვისას დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს მედიაციის პროცესის ყველა მონაწილის როლს.

როგორც ექიმთან, მღვდელთან, ფსიქოლოგთან ან ადვოკატთან, ასევე, მედიატორთან გამხელილი ინფორმაცია არ შეიძლება იყოს გარეშე პირებისათვის ხელმისაწვდომი.⁸⁰ მედიატორის მსგავსად, ზიანის მომტანი ინფორმაციის გამხელა პროცესში მონაწილე სხვა პირებსაც თავისუფლად შეუძლიათ. აქედან გამომდინარე, ცხადია, რომ მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობამ კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება დააკისრა არა მხოლოდ პროცესის წარმმართველ მედიატორს, არამედ სხვა მონაწილეებსაც. მხარეებზე აღნიშნული ვალდებულება შეიძლება გავრცელდეს როგორც საკანონმდებლო, ასევე, ხელშეკრულების საფუძველზე.

მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს კანონმდებლობამაც დიდი ყურადღება დაუთმო მედიაციის, როგორც ინოვაციური ინსტიტუტის, კონფიდენციალურობის პრინციპის მოწესრიგებას. მაგრამ, აუცილებელია იმ ოქროს შუალედის პოვნა, რომლის მეშვეობითაც არც საჯარო წესრიგი დაზარალდება და არც მედიატორთა კორპუსის რეპუტაცია შეილახება. ვიაზრებთ, რომ ამის გაკეთება არც თუ ისე ადვილია, მაგრამ არა - შეუძლებელი. მიგვაჩნია, მას შემდეგ, რაც უკვე მივიღეთ „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონი, საჭიროა, გადაიხედოს არსებული საკანონმდებლო ბაზა და უცხო ქვეყნებისა და ქართული რეალობის ანალიზის საფუძველზე, გატარებული იქნეს კონფიდენციალურობის პრინციპთან დაკავშირებით ისეთი ღონისძიებები, რომელიც თავისთავად გამოიწვევს საზოგადოების ნდობას მედიაციისადმი. ხოლო თუ არ იქნება ნდობა, შესაბამისად, ნაკლებსავარაუდოა, რომ ქართულ რეალობაში მედიაცია მიაღწევს იმ წარმატებას, რომელსაც მან მიააღწია საზღვრებს გარეთ.

4. დასკვნა

წინამდებარე სტატიისა და გამოყენებულ წყაროთა გაცნობისას, კიდევ ერთხელ დავრწმუნდით იმაში, თუ რამხელა მნიშვნელობა ენიჭება მედიაციის ინსტიტუტის განვითარებისთვის კონფიდენციალურობის პრინციპის განმტკიცებას. სწორედ თავისი მნიშვნელობიდან გამომდინარე პოვა აღნიშნულმა პრინციპმა ასახვა ისეთ მნიშვნელოვან აქტებში, როგორიცაა ევროპის 2008 წლის დირექტივა და UNCITRAL მოდელური კანონი. კონფიდენციალურობის პრინციპის დასაცავად ვითვალისწინებთ რა, უცხო ქვეყნების მიდგომას, მიგვაჩნია, რომ ზღვარი გაივლოს აღნიშნულ პრინციპსა და საჯარო წესრიგს შორის. ეს საკმაოდ რთულია, რადგან ეს არის პრინციპი, რომლის ზედმეტმა შეზღუდვამ შეიძლება დაღუპოს მედიაციის ინსტიტუტი, და რომლის ზედმეტმა თავი-

⁷⁹ თუმანიშვილი გ., სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ., 2014, 160.

⁸⁰ წურაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 18.

სუფლებამ კი შეიძლება შეიწიროს საჯარო წესრიგი. მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის პრინციპის აბსოლუტურმა ხასიათმა შეიძლება ნაახალისოს დანაშაულის დაფარვა. შესაბამისად, სწორია კანონმდებლის მიდგომა კონფიდენციალურობის საზღვრებთან დაკავშირებით, ვინაიდან, მედიაცია არ უნდა იყოს ისეთი სამართლებრივი პროცესი, რომელიც ხელს შეუწყობს უკანონობას. თუმცა, როდესაც ვსაუბრობთ კონფიდენციალურობის, როგორც მედიაციის ფუნდამენტური პრინციპის, გავრცელების საზღვრებზე და ამ საზღვრებში სახელმწიფოს ჩარევაზე, აუცილებელია თანაზომიერების პრინციპის მოშველიება, რადგან კონფიდენციალურობის პრინციპის შეზღუდვა, რაც არ უნდა კანონიერი იყოს ეს, მაინც იწვევს პროცესში მონაწილე პირების ნდობის შემცირებას. თანაზომიერების პრინციპი საკანონმდებლო ხელისუფლებას ადამიანის უფლებების შეზღუდვისას გარკვეულ ჩარჩოში აქცევს.⁸¹

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლში ჩამოთვლილი კონფიდენციალურობის პრინციპის შეზღუდვების გამოყენებისას, უნდა შემოწმდეს თანაზომიერების პრინციპის სამივე ელემენტი: დასაშვებობა, აუცილებლობა და პროპორციულობა. სამივე ელემენტის კუმულაციურად არარსებობის შემთხვევაში, სწორი იქნება მედიაციის პროცესში მონაწილე პირთა კანონიერი ინტერესების წინა პლანზე დაყენება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მართლმსაჯულების ინტერესებზე მალა პროცესის მონაწილეთა კანონიერი ინტერესების დაყენება.

რაც შეეხება მედიატორს, როგორც პროცესის ნეიტრალურ მონაწილეს, და მის განსაკუთრებულ როლს, მართალია, საკანონმდებლო დონეზე დადგენილია ის გარემოებები, რომელთა არსებობის დროსაც მას შეუძლია კონფიდენციალური ინფორმაციის გაცემა, თუმცა, ვფიქრობთ, რომ უკეთესი იქნება საკანონმდებლო ბაზის იმგვარი დარეგულირება, რომლის მეშვეობითაც, მედიატორს, მისი მაღალი სოციალური სტატუსიდან გამომდინარე, მიენიჭება იმ სახის პრივილეგია, რომელიც გათვალისწინებულია აშშ-ს კანონმდებლობით.

როდესაც პირი მიდის ეკლესიაში სასულიერო პირისთვის აღსარების ჩასაბარებლად, იგი მოქმედებს რელიგიური რწმენის საფუძველზე; იგი დარწმუნებულია, რომ სასულიერო პირისათვის განდობილი ინფორმაცია არ იქნება მესამე პირებისთვის ხელმისაწვდომი, ხოლო როდესაც პირი მიდის მედიაციის პროცესზე, არც ერთ მედიატორს არ შეუძლია აბსოლუტური თავდაჯერებულობით უთხრას მხარეს, რომ ყველაფერი, რაც გაიჟღერებს მედიაციის პროცესის განმავლობაში, იქნება კონფიდენციალური ყველა შემთხვევაში.⁸² მიუხედავად ამისა, არის ისეთი შემთხვევები, როდესაც მედიატორები, ამის ცოდნის მიუხედავად, მხარეებს არასწორად აწვდიან აღნიშნულ ინფორმაციას და მხარეებს აძლევენ სტიმულს, გაამჟღავნონ მათთვის საზიანო ინფორმაცია,⁸³ რომელიც სავსებით შესაძლებელია, არ იყოს შეთანხმების მიღწევისთვის აუცილებელი.

იქიდან გამომდინარე, რომ მხარე მედიაციის პროცესში მიდის სამართლებრივი რწმენის საფუძველზე, ქართულმა კანონმდებლობამ უნდა განსაზღვროს მედიატორის პასუხისმგებლობა კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ვალდებულების დარღვევისთვის. ვფიქრობთ, რომ ავსტრიის კანონმდებლობა მედიატორს სწორად აკისრებს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას აღნიშნული პრინციპის დარღვევისთვის და უკეთესი იქნებოდა, თუ ქართული კანონმდებლობაც დააკვალიფიცირებდა მე-

⁸¹ იზოჩია დ., ადამიანის უფლებების შეზღუდვა და თანაზომიერების პრინციპი, ჟურნ. „ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში“, 2002, <<https://www.nplg.gov.ge/geo/home>> [15.11.2019].

⁸² Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 334.

⁸³ იქვე.

დიატორის მხრიდან კონფიდენციალურობის პრინციპის დარღვევას სისხლისსამართლებრივ დანაშაულად.

მედიაცია არის კომუნიკაცია.⁸⁴ შეთანხმება ხშირად მოითხოვს პოტენციურად საზიანო ინფორმაციის გამჟღავნებას და ეს თვითგამჟღავნება ზოგჯერ სერიოზულ საფრთხეს უქმნის მხარეებს.⁸⁵ მედიაცია ემყარება ნდობას და სანამ მხარეები ენდობიან ერთმანეთს, ისინი ჯერ უნდა ენდონ მედიატორს. რადგან მედიატორი მუშაობს მხარეებთან, იმისათვის, რომ უზრუნველყოს მათი კონფიდენციალურობასთან დაკავშირებული წარმოდგენების ჰარმონიზაცია, მან უნდა გააფრთხილოს მხარეები აღნიშნული პრინციპის შეზღუდვებზე. თუმცა, კონფიდენციალურობის პრინციპის ლიმიტებზე მხარეთა ინფორმირებამ შესაძლებელია მხარეებს, პირიქით, დაუკარგოს გარკვეული ინფორმაციის გამჟღავნების სურვილი, რაც გამოიწვევს თვითონ პროცესის ეფექტიანობის შემცირებას.⁸⁶

ვინაიდან მედიაციის პროცესი დგას კონფიდენციალურობის პრინციპზე და მედიატორსაც უნდა გააჩნდეს მაღალი სოციალური სტატუსი, მიგვაჩნია, და სასურველი იქნება, რომ იგი გათავისუფლდეს ჩვენების მიცემის ვალდებულებისგან და პროფესია „მედიატორი“ ჩაინეროს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 50-ე მუხლში.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
2. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 26/06/1997.
3. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, 09/10/2009.
4. ადვოკატი *ქ.*, კონფიდენციალურობის როლი მედიაციის პროცესში, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 54-55.
5. ბეჩაძე *ს.*, კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2017“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2018, 1, 60-61.
6. ედოშვილი *ნ.*, კონფიდენციალურობის პრინციპის მნიშვნელობა მედიაციის პროცესში, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2013“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2014, 14.
7. თუმანიშვილი *გ.*, სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, თბ., 2014, 58.
8. იზოჩია *დ.*, ადამიანის უფლებების შეზღუდვა და თანაზომიერების პრინციპი, *ჟურნ. „ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში“*, 2002, <<https://www.nplg.gov.ge/geo/home>> [15.11.2019].
9. კადანდაძე *დ.*, კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 35-36.
10. დეონიძე *ი.*, ნუცუბიძე *მ.*, სანოტარო მედიაციის ინსტიტუტის თავისებურება ქართულ სამართალში და მისი განვითარების პერსპექტივა, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 94-95.
11. მაისუხაძე *თ.*, თვითგამორკვევისა და კონფიდენციალურობის პრინციპთა ურთიერთმიმართება მედიაციის ეთიკური ურღვეობის უზრუნველყოფის პროცესში, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 167.
12. ყანდაშვილი *ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, 2018, 77.
13. ყანჩაშვილი *ნ.*, მედიაციის პროცესში ადვოკატის მიერ კლიენტის საუკეთესო ინტერესის დაცვისა და თვითგამორკვევის პრინციპთა ურთიერთმიმართება, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“*, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 185.

⁸⁴ Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, *Journal of Dispute Resolutions*, Issue 2, 1991, 335.

⁸⁵ იქვე.

⁸⁶ იქვე.

14. ჩანტგაძე ხ., ადვოკატი წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებები მედიაციის პროცესში (ქართული და ამერიკული მოდელის შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 234-235.
15. ჩიგაშვიდი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 42.
16. წუღაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, 2016, 18, 58-59, 72, 77, 107-108.
17. Criminal Code of The Republic of Austria, 05/11/2019.
18. Directive 2008/52/EC of The European Parliament and of The Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Official Journal of the European Union, May, 2008.
19. The Misconception of Confidentiality Under the Uniform Mediation Act, 2016.
20. The Code of Civil Procedure, Poland, 17/11/1964.
21. Mediation Act, General Provision, 2011.
22. Model Standards of Conduct for Mediators, 08/09/2005.
23. UNCITRAL Model Law, 19/11/2002.
24. Uniform Mediation Act (UMA), 2003.
25. Arthur J. K., Confidentiality and Privilege in Mediation, Australian Alternative Dispute Resolution, Law Bulletin, 2015, 91.
26. Bergin P. A., The Global Trend in Mediation: Confidentiality and Mediation in Complex Commercial Disputes, Mediation Conference, Hong Kong, 2014, 7-8.
27. Bosnak J. M., Confidentiality and Privilege in Mediation, Netherlands, 2002, 1.
28. Brown K. L., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, Journal of Dispute Resolutions, Issue 2, 1991, 307-308, 310, 331, 334-335.
29. Burnley R., Lascelles G., Mediator Confidentiality - Conduct and Communications, 2004, 1, <https://www.cedr.com/library/articles/Mediator_confidentiality_SJBerwin.pdf> [15.11.2019].
30. Carle D. H., A Comparative Analysis of Mediation by Examinations and Critique of the Theory and Practice thereof in Germany, Scotland and Switzerland, University of Glasgow, 2015, 82.
31. De Palo G., Trevor B. M., EU Mediation: Law and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2012, 12.
32. Espilugus C., Iglesias J. L., Palao G., Civil and Commercial Mediation in Europe: National Mediation Rules and Procedures, Vol. I, Intersentia, Cambridge, 2013, 21, 170.
33. Steffek F., Mediation in the European Union: An Introduction, Cambridge, 2012.
34. Filler A. E., Commercial Mediation in Europe, Kluwer Law International, Alphen Aan Den Rijn, 2012, 402.
35. Freedman L. R., Prigoff M. L., Confidentiality in Mediation: The Need for Protection, Journal on Dispute Resolution, Vol.2:1, 1986, 37.
36. Greenberg E. E., Confidentiality: The Illusion and the Reality— Affirmative Steps for Lawyers and Mediators to Help Safeguard Their Mediation Communications, New York Dispute Resolution Lawyer, Vol.6, №1, 2013, 11.
37. Heather A., Confidentiality a Guide for Mediators, 2013, <<https://www.cedr.com/articles/?item=Confidentiality-a-guide-for-mediators>> [15.11.2019].
38. Hoffman D. A., Confidentiality in Mediation, Massachusetts Lawyers Weekly, 18/07/2005, 1.
39. Kirtley A., Users Guide to Washington's Uniform Mediation Act, Washington Law School Foundation Conferences and Continuing Legal Education, 2005, <<http://www.philipmediation.com/blog/themisconception-of-confidentiality-under-the-uniform-mediation-act>> [15.11.2019].
40. Leynseele P.V., Doležalová M., Confidentiality in Mediation, July, 2012, 2.
41. Macmillan R., A Practical Guide for Mediators, Macmillan, Macmillan Keck, Attorneys & Solicitors, 2012, 22, <<http://www.macmillankeck.pro/media/pdf/A%20Practical%20Guide%20for%20Mediators.pdf>> [15.11.2019].
42. Mehta A., Resolving Environmental Disputes in Hush-Hush World of Mediation: A Guideline of Confidentiality, Georgetown Journal of Legal Ethics, Vol. 10, №3, 1997, 522-523.
43. Morek R., Nihil silentio utilius: confidentiality in mediation and its legal safeguards in the EU Member States, K&L Gates LLP, University of Warsaw, Warsaw, Poland, 01/10/2013, <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-013-0317-9>> [15.11.2019].
44. Peterson A. L. H., Substantive Law Clash: An Inquiry into the Impact of In Re Marriage of Kieturakis on California's Confidentiality Law, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, Vol.8, №1, 2007, 199.
45. Pollack J., The Importance in Confidentiality in Mediation, 2017, <<https://pollackpeacebuilding.com/blog/importance-confidentiality-mediation/>> [15.11.2019].
46. Ray L., Ethical Principles for a Mediator, <<https://work.chron.com/ethical-principles-mediator-12169.html>> [15.11.2019].

47. *Rechberger W. H.*, Mediation in Austria, *Ritsumeikan Law Review*, №32, 2015, 64.
48. *Reichart K.*, Confidentiality in International Mediation, *Dispute Resolution Journal*, New York, Vol. 59, Iss. 4, 11/2004-01/2005, 60.
49. *Wilson J.*, Confidentiality in Mediation: What is actually Confidential?, 2017, <<http://bakerlove.com.au/confidentiality-mediation-actually-confidential/>> [15.11.2019].
50. *J. Michael Hand v Walnut Valley Sailing Club*, Case №11-3228 (Tenth Circuit, April 4, 2012).
51. <https://www.tsu.ge/ge/faculties/law/go8knyzegtrnhgfke/grmdy0f2x6gf_8xqy/dry2z8ar8x_dmr4b/> [15.11.2019].
52. <<http://www.undergraduatelibrary.org/system/files/139.pdf>> [15.11.2019].
53. <<http://ncadr.tsu.ge/geo/4/resursebi/publikaciebi>> [15.11.2019].
54. <<https://www.nplg.gov.ge/geo/home>> [15.11.2019].
55. <<http://ncadr.tsu.ge/>> [15.11.2019].

კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის მექანიზმები და მათი ფუნქციონირების ინსტიტუციური მოდელები

სტატიაში შემოთავაზებულია კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის საშუალებების ანალიზი და ამ საკითხთან დაკავშირებული სხვადასხვა ინსტიტუციური მოდელების ეფექტურობის შეფასება, უმთავრესად ევროკავშირის ქვეყნების საკანონმდებლო ჩვეულებების მაგალითზე. საქართველოში კოლექტიური შრომითი დავის მექანიზმის ეფექტურობისთვის საჭიროა ეროვნული და სხვა ქვეყნებში ახლებული კანონმდებლობის, მათ შორის, პრაქტიკისა და პრაქტიკაში ახლებული ხაზვების შესწავლა, ასევე მათ საფუძველზე ცადკუდი ჩეკომენდაციების შედგენა.

საკვანძო სიტყვები: კოლექტიური შრომითი დავა, მოლაპარაკება, მედიაცია, ახიბგჩაჟი, კონსილიაცია, სასამართლო, დამსაქმებელი, დასაქმებული, დასაქმებულთა გაერთიანება, პიოფკავ-შიისი ხოლი, მოქნილი და ეფექტური მოდელი.

1. შესავალი

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების გაფორმების¹ შემდეგ, კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარების პროცესების ხელშეწყობა სახელმწიფოს ვალდებულებად განისაზღვრა, რომლის შესასრულებლად სახელმწიფოს მიერ გატარდა უამრავი ღონისძიება და ასევე, დაიწყო კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარებისთვის, სამართლის სხვადასხვა სფეროში ახალი ინსტიტუტების დანერგვა და ძველი სისტემების მოდერნიზება.

სახელმწიფოს მიერ კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარებისთვის გადადგმული ნაბიჯები ქვეყნის ფუნქციონირებისთვის აუცილებელი ელემენტის - საჯარო წესრიგის გაუმჯობესებას ემსახურება. საჯარო წესრიგის კატეგორია სოციალური და ეკონომიკური წესრიგის არსებითი ელემენტებით წარმოდგება.² სოციალური, ეკონომიკური და სამართლებრივი სივრცეების ჰარმონიულად ფუნქციონირება სახელმწიფოს მდგრადი ფუნქციონირების საფუძველია და სახელმწიფოს მხრიდან სტრატეგიულად გათვლილი სწორი ნაბიჯების გადადგმა მისი შენარჩუნებისა თუ გაუმჯობესებისთვის აუცილებელი წინაპირობაა.

უკანასკნელი 20 წლის მანძილზე ქართულმა მართლმსაჯულებამ საკმაოდ ბევრი - დიდი თუ მცირე მასშტაბის ცვლილება განიცადა, რასაც, ბუნებრივია, ხარვეზებიც ახლდა თან.³ 2013 წელს თვალსაჩინო ტრანსფორმაცია განიცადა საქართველოს შრომის კოდექსმა. განხორციელებული ერთ-ერთი ცვლილებით იმპლემენტირდა კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის მექანიზმები, რაც საქართველოს ასოცირების შეთანხმებით დადგენილი კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების პროცესის ხელშეწყობის გა-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლის მაგისტრი.

¹ ასოცირების შესახებ შეთანხმება ერთი მხრივ, საქართველოსა და მეორეს მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის, 27/06/14, გამოქვეყნების თარიღი: 11/09/14, დროებითი გამოყენების რეჟიმი: 01/09/2014, სრულად ძალაში შესვლის თარიღი: 01/07/2016, <www.matsne.gov.ge/ka/document/view/2496959> [11.11.2019].

² Leckie S., Gallagher A., Economic, Social and Cultural Rights, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2006, 458.

³ წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 8.

მოხმარებას წარმოადგენს. ახალი მექანიზმი კოლექტიურ შრომითი დავების მედია-ციით მოგვარებას მოიაზრებს, რომელსაც კანონმდებელმა სავალდებულო ხასიათი მიანიჭა. განხორციელებული ცვლილებები და ახალი მექანიზმის დანერგვის აუცილებლობა კი, ძველი სისტემის ბუნდოვანებისა და არაეფექტურობის დამსახურებაა.

შრომით სივრცეში კონფლიქტი არის სამუშაო ადგილისა და ორგანიზაციული ცხოვრების დამახასიათებელი ნაწილი. მიუხედავად იმისა, რომ კონფლიქტი შეიძლება სასარგებლოც იყოს, იგი ძირითადად აღიქმება, როგორც მავნე და დისფუნქციური ხასიათის მქონე მოვლენა. ამგვარი აღქმა კიდევ უფრო გამძაფრებულია, როცა ორგანიზაციის შიგნით დამსაქმებელსა და დასაქმებულებს შორის მიმდინარეობს კონფლიქტი. შრომითი ურთიერთობების კონფლიქტი, როგორც წესი, იწვევს პროდუქციის, შემოსავლისა და დასაქმების ნაკლებობას, მენეჯმენტის წინააღმდეგობას დასაქმებულებთან, განიხილონ წარმოშობილი დავა და გათავისუფლებული მუშაკების მაღალ მაჩვენებელს⁴. ამასთანავე, გაუმართავი შრომითი სისტემა მისი არასტაბილურობიდან გამომდინარე, იწვევს პრობლემების ნაკლებად მიზიდვას, რაც აღნიშნულ უარყოფით შედეგებთან ერთად ქვეყანაში ნაკლებ იწვევსტიციასა და კომერციული სივრცის დეგრადირებას იწვევს. ამის საპირისპიროდ, დადებითად დასრულებული კოლექტიური დავები შრომითი ბაზრის გაუმჯობესების წინაპირობაა, რაც გამოიხატება თუნდაც დასაქმებული პირების სამუშაო პირობების გაუმჯობესებაში, მათი უფლებების აღდგენასა და გამტკიცებაში და ა.შ. შესაბამისად, კონფლიქტის გადაჭრა ნებისმიერი კარგად ფუნქციონირებადი სამრეწველო სისტემის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია და როცა წარმოიშობა დავა, საჭიროა, რომ იგი გადაწყდეს ეფექტურად, რაც შეიძლება მოკლე ვადაში და მოხდეს ორივე მხარის დაკმაყოფილება.⁵

ცხადია, რომ მედიაციის, როგორც დავის მშვიდობიანი გზით გადაწყვეტის ინსტიტუტის ქართულ შრომით სამართლებრივ სივრცეში დანერგვა აუცილებელი და გარდაუვალი საჭიროებაა. ამავე დროს, ნებისმიერი ახალი ინსტიტუტი საჭიროებს სიღრმისეულ გამოკვლევას იმპლემენტაციამდე და მის შემდეგ, რათა მოხდეს მისი წარმატებული ფუნქციონირებისა თუ ხელისშემშლელი გარემოებების იდენტიფიცირება და ხარვეზების იქამდე გამოსწორება, სანამ არ მივიღებთ მოქნილ და ეფექტურ მექანიზმს. წარმოდგენილი კვლევა თავის მხრივ იწვევს წარმოადგენს, ვინაიდან მოქმედი კოლექტიური შრომითი დავის მექანიზმის სიღრმისეულად შესწავლა მისი იმპლემენტაციის დროიდან დღემდე არ მომხდარა. ამავე დროს, ბოლო პერიოდებში წარმოშობილმა კოლექტიურმა შრომითმა დავებმა და პრაქტიკამ ცხადყო როგორც მოქმედი მექანიზმის არსებობის აუცილებლობა, ასევე მის მარეგულირებელ ნორმებში არსებული ხარვეზების იდენტიფიცირებისა და გაუმჯობესების აუცილებლობა.

წინამდებარე ნაშრომი მიზნად ისახავს, კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის მექანიზმის მნიშვნელობისა და მისი ფუნქციონირების გაანალიზებას, უმთავრესად ევროკავშირის ქვეყნებში კოლექტიური შრომითი დავის მოგვარების მექანიზმების შესწავლას, ქართულ რეალობაში მოქმედი მექანიზმის მასთან შედარებასა და ანალიზ-

⁴ Zhou L., Xi M., Zhang X., Zhao Sh., Labor Relations Conflict in the Workplace: Scale Development, Consequences and Solutions, Conflict and its Resolution in the Changing World of Work: A Conference and Special Issue Honoring David B. Lipsky, 2017, 3, <<https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=lipskycrconference>> [11.11.2019].

⁵ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 1, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

ზის საფუძველზე პრობლემური საკითხების გამოყოფასა და გადაწყვეტას. ამასთანავე, ნაშრომის მიზანია, საქართველოში კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციაში მოღვაწე პრაქტიკოსი მედიატორების შეხედულებების გათვალისწინებით, მოხდეს მოქმედ მექანიზმში არსებული ხარვეზების იდენტიფიცირება და შედარებითსამართლებრივი მეტოდის გამოყენებით, მისი მოქნილობისა და ეფექტურად ფუნქციონირების შესაძლებლობის საკითხის დადგენა.

ნაშრომის ფარგლებში განხორციელებული კვლევა 5 თავის სახით არის ჩამოყალიბებული: პირველ თავი მოიცავს საკვლევი თემის ზოგად დახასიათებას, საკითხის აქტუალობას, კვლევის მიზანს, მეთოდსა და საგანს. მეორე თავი კოლექტიური შრომითი დავის სამართლებრივ ბუნებასა და საკანონმდებლო წინაპირობებს ეხება და მასში განხილულია კოლექტიური დავის წარმოშობის საფუძვლები, სახეები და კოლექტიური დავის მოგვარების მნიშვნელობა. მესამე თავში მოცემულია ძირითადად, ევროკავშირის ქვეყნების მაგალითზე, კოლექტიური დავის გადაწყვეტის მექანიზმების აღწერა და კონკრეტულად არის განხილული ისეთი მექანიზმები როგორებიცაა: მოლაპარაკება, მედიაცია, კონსილიაცია, არბიტრაჟი და სასამართლო. მეოთხე თავი ეთმობა ქართული კოლექტიური დავის მოგვარების ძველ და თანამედროვე მექანიზმის აღწერას და არსებულ ხარვეზებს; ხოლო საბოლოოდ, მეხუთე თავში მოცემულია კვლევის შედეგები თემის დასკვნის სახით. კერძოდ, შეჯამებულია კვლევაში განხილული საკითხები და წარმოდგენილია საკანონმდებლო სრულყოფის რეკომენდაციები და რეგულირების პერსპექტივები, ეროვნული მოდელის ჰარმონიზების კუთხით.

2. კოლექტიური შრომითი დავის სამართლებრივი ბუნება და საკანონმდებლო წინაპირობები

საქართველოს შრომის კოდექსის 48¹ მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, კოლექტიური დავა არის დავა დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს ან დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა გაერთიანებას შორის.⁶

კანონმდებელი საქართველოს შრომის კოდექსში არ განსაზღვრავს კოლექტიური დავის ფარგლებს და კოლექტიურ დავაში მონაწილე მხარეებს აძლევს სრული ინტერეტაციის თავისუფლებას. ამავე დროს, კანონი მხარეს ავალდებულებს, რომ მეორე მხარეს თავადვე გაუგზავნოს შემათანხმებელი პროცედურების დაწყების შესახებ წერილობითი შეტყობინება, რომელშიც ზუსტად იქნება განსაზღვრული, დავის წარმოშობის საფუძვლები და მისი მოთხოვნები.⁷

ზოგადად, კოლექტიური დავა შესაძლებელია ორი სახის იყოს: უფლებებზე დაფუძნებული და ინტერესებზე დაფუძნებული.⁸ უფლებებზე დავა წარმოიშვება მაშინ, როცა მხარეებს შორის უთანხმოება ეხება არსებული უფლებების განხორციელებას, დარღვევას ან ინტერპრეტაციას, რომელიც დადგენილია კანონით, კოლექტიური შეთანხმებით ან ინდივიდუალური შრომითი ხელშეკრულებით. ინტერესებთან დაკავში-

⁶ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლის პირველი პუნქტი.

⁷ იქვე, მე-2 პუნქტი.

⁸ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 3, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

რებული კოლექტიური დავა კი, მოიაზრებს მხარეთა შორის მომავალი უფლებებისა და ვალდებულებების დადგენასთან დაკავშირებულ უთანხმოებებს.⁹

კოლექტიური დავის ორივე სახე ერთი საერთო მოტივატორი ძალით - წარმოშობილი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების სურვილით ხასიათდება და ადამიანების მოთხოვნილებებიდან წარმოშობილი დავების კატეგორიას წარმოადგენენ. იგი საჭიროებების, სურვილების, ინტერესებისა და ზოგადად, ადამიანებს შორის შეუთავსებლობის გამოხატულებაა.¹⁰ ფიზიოლოგიური მოთხოვნილება, უსაფრთხოება, სოციალური მოთხოვნილება, დაფასება და თვითრეალიზაცია, ადამიანების ხუთი ფუნდამენტური მოთხოვნილებაა, რომელთაგან პირველი ორი პირველადი მოთხოვნილებებია, ხოლო დანარჩენი - შექნილი. ადამიანს ახალი მოთხოვნილების დაკმაყოფილების სურვილი მას შემდეგ უჩნდება, რაც წინა მოთხოვნილებას დაიკმაყოფილებს. ეს მასლოუს პირამიდაა¹¹. რაც მთავარია, დავა/კონფლიქტი შეიძლება წარმოიშვას, როგორც მოთხოვნილებათა არარსებობიდან ან ნაკლებობიდან, ისე მეტის მიღების სურვილიდან გამომდინარე და როცა ადამიანი თავის გარკვეულ მოთხოვნილებას იკმაყოფილებს, მას უჩნდება უფრო მეტის მიღების სურვილი. კოლექტიური დავა, ისევე როგორც სხვა სახის ინდივიდუალური თუ არაინდივიდუალური დავა მასლოუს პირამიდის ფარგლებში ექცევა, ვინაიდან დამსაქმებელიც და დასაქმებულებიც, საბოლოოდ დამოუკიდებელი ინდივიდი - ადამიანია და ბუნებრივია, რომ საკუთარი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების სურვილი გააჩნიათ. იურიდიული პირის შემთხვევაშიც კი, რომელიც ხელოვნურად შექმნილი სუბიექტია და იგი კოლექტიურ დავაში დამსაქმებელს წარმოადგენს, მასაც გააჩნია ისეთი უფლებებისა და მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების მიზანი, როგორებიცაა უსაფრთხოება, ბაზარზე კარგი საქმიანი რეპუტაციის დამკვიდრება, რაც შეიძლება მეტი მოგების ნახვა ნაკლები დანახარჯებით და ა.შ. იურიდიულ პირს არ გააჩნია განცდები, თუმცაღა აღნიშნული მოთხოვნილებები მისი გამართული ფუნქციონირებისათვის აუცილებელი საჭიროებებია და ისიც, ისევე როგორც ადამიანი, ვერ კმაყოფილება ერთი კონკრეტული მოთხოვნილებებისა თუ მიზნის მიღწევის შემდეგ და უფრო მეტის მიღების მოთხოვნილება უჩნდება, ამას კი აკონტროლებს და განსაზღვრავს იურიდიულ პირთან დაკავშირებული ის ადამიანები, რომლებიც მისი გამართული ფუნქციონირებისკენ მიისწრაფვიან და იურიდიული პირის ინტერესის ფარგლებში მოქმედებენ.

უფლებებთან დაკავშირებული დავები ხშირად წარმოიშობა ხელფასთან, ზეგანაკვეთურ ანაზღაურების, შვებულების და სამუშაო პირობებთან დაკავშირებით, სადაც დასაქმებულები გამოხატავენ პრეტენზიას, რომ აღნიშნული უფლებებით ისინი არ არიან

⁹ Labour Dispute Systems, Guidelines for improved performance, International Training Centre of the International Labour Organization, 2013, 18, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---dialogue/documents/publication/wcms_211468.pdf> [11.11.2019]; Labour Legislation Guidelines, Chapter IV Substantive Provisions of Labour Legislation: Settlement of Collective Labour Disputes, <<http://www.ilo.org/legacy/english/dialogue/ifpdial/llg/noframes/ch4.htm>> [11.11.2019]; Dimitriu R., Collective Labor Conflicts in Companies and Public Institutions: Some Prospects, Transylvanian Review of Administrative Sciences, №34, E/2011, 83, <<http://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/viewFile/301/294>> [11.11.2019].

¹⁰ De Janasz S., Dowd K. O., Schneider B., Interpersonal Skills in Organizations, McGraw-Hill Education, 5th ed., 243, <<http://www.apollolibrary.com/Library/lit/download/ConflictSourcesSolutions.pdf>> [11.11.2019].

¹¹ McLeod S., Maslow's Hierarchy of Needs, 2018, <<https://www.simplypsychology.org/maslow.html>> [11.11.2019]; Maslow's Hierarchy of Basic Needs, <https://theneurotypical.com/maslows_basic_needs.html> [11.11.2019]; High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 3, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

აღჭურვილნი. უფლებებთან დაკავშირებული დავები შეიძლება იყოს როგორც ინდივიდუალური, ისე კოლექტიურიც,¹² ხოლო ინტერესებზე დაფუძნებული დავა არის უთანხმოება დასაქმებულებსა და დამსაქმებელს შორის შრომითი ხელშეკრულების საფუძველზე სამომავლო უფლებებსა და მოვალეობებზე და იგი თავისი ბუნებით კოლექტიური სახის დავაა.¹³

კოლექტიური სახის შრომით ურთიერთობაში და მითუმეტეს, კოლექტიურ დავაში კოლექტიური მოლაპარაკების არსებობა ბუნებრივი და გარდაუვალი მოვლენაა. კოლექტიური დავა კოლექტიური მოლაპარაკების გარეშე ქაოტური და გადაუჭრელი იქნებოდა, რაც არაჯანსაღი ეკონომიკური და სოციალური გარემოს შექმნას განაპირობებდა. სშკ-ის 48¹ მუხლის პირველი პუნქტი კოლექტიური დავის გადაწყვეტის საშუალებად ადგენს შემათანხმებელი პროცედურების წარმართვას, რომელიც მხარეთა შორის პირდაპირი მოლაპარაკების წარმართვას ან მედიაციის პროცედურას მოიაზრებს.¹⁴ კოლექტიური მოლაპარაკების შესახებ 1981 წლის კონვენციის მეორე მუხლი ადგენს კოლექტიური მოლაპარაკების მნიშვნელობას, რომლითაც დამსაქმებელს, დამსაქმებელთა ჯგუფს ან ერთი ან რამოდენიმე დამსაქმებელთა ორგანიზაციასა და ერთი ან მეტი დასაქმებულთა გაერთიანებას შორის არსებული ნებისმიერი მოლაპარაკება, რომელიც ეხება სამუშაო პირობებისა და წესების განსაზღვრას, ან/და დამსაქმებელსა და დასაქმებულებს შორის მარეგულირებელ ურთიერთობებს, ან/და მარეგულირებელ ურთიერთობებს დამსაქმებლებს ან მათ ორგანიზაციებსა და მუშათა ორგანიზაციასა ან მუშათა ორგანიზაციებს შორის, წარმოადგენს კოლექტიურ მოლაპარაკებებს.¹⁵ შესაბამისად, კოლექტიური დავის გადასაწყვეტად და ზოგადად ჯანსაღი შრომითი სფეროს არსებობისთვის, კოლექტიური მოლაპარაკების წარმოება აუცილებელი პირობაა, იმისათვის, რომ დავაში მონაწილე ორივე მხარე კმაყოფილი დარჩეს.

3. კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის სავალდებულო და არაფორმალური საშუალებები - დავის გადაწყვეტის პროცესების ჯაჭვი უმთავრესად ევროკავშირის ქვეყნების მაგალითზე

კოლექტიური დავის მოგვარების სხვადასხვა საშუალება არსებობს, დაწყებული ყველაზე ტრადიციული - სასამართლოდან, დასრულებული არაფორმალური - მოლაპარაკებით. შესაბამისად, სასამართლო, არბიტრაჟი, მოლაპარაკება, კონსილიაცია, მედიაცია, ეს ყველა ის საშუალებაა, რომლის მეშვეობითაც დღევანდელ დღეს კოლექტიური დავის გადაწყვეტა ხდება¹⁶ და თითოეულ აღნიშნულ საშუალებას თავისი ინდივიდუალური მახასიათებლები გააჩნია, რომელიც ჩვენ ხელს გვინწყობს მათ ერთმანეთისგან გამიჯვნასა და მათი ფუნქციონირების აღქმაში.

კოლექტიური დავების მოგვარების ვალდებულება, ზოგადად, დავაში მონაწილე მთავარ პერსონაჟებს - მოდავე მხარეებს ეკისრება ავტონომიისა და ნებაყოფლობითობის პრინციპებიდან გამომდინარე, რომელიც კოლექტიური ვაჭრობისა და გაერთიანების თავისუფლების მნიშვნელოვანი მახასიათებელია. ამავდროს, მიუხედავად იმი-

¹² იქვე.

¹³ McLeod S., Maslow's Hierarchy of Needs, 2018, <<https://www.simplypsychology.org/maslow.html>> [11.11.2019].

¹⁴ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლის პირველი პუნქტი.

¹⁵ Collective Bargaining Convention, 1981 (No. 154), art.2, 11.08.1983, <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C154> [11.11.2019].

¹⁶ Doherty N., Guylor M., The Essential Guide to Workplace Mediation and Conflict Resolution: Rebuilding Working Relationships, 2008, 50-52.

სა, რომ შრომითი სივრცის ადრესატები ავტონომიითა და ნებაყოფლობითობით ხასიათდებიან, ხშირია ისეთი წესები, რომლებიც სავალდებულო კონსილიაციას, მედიაციას ან არბიტრაჟს ადგენენ გარკვეულ შემთხვევებში. ე.ი სახელმწიფოს მიერ იმპერატიული ნორმებით იზღუდება შრომითი სუბიექტების უფლება, მათი ნება ექცევა კანონმდებლის მიერ დადგენილ ვიწრო ჩარჩოში, რომელიც შესასრულებლად სავალდებულო ხდება მათთვის. მაგალითად, ფინეთის კანონმდებლობის მიხედვით, მედიაცია სავალდებულოა, თუმცა შეთანხმების მიღწევის ვალდებულება არ არსებობს. მალტასა და სხვა ქვეყნებში, მედიაცია სავალდებულოა, მაგრამ მხოლოდ მაშინ, როდესაც მხარეებს შორის მოლაპარაკებები წარუმატებელი იქნება. ესტონეთსა და ლიტვაში, გადაუჭრელი დავების შემთხვევაში ხდება საჯარო ორგანოებისთვის მიმართვა და შედეგად საჯარო კონსილიატორი ან კომისია ინიშნება. სხვა შემთხვევებში, დავების გადაწყვეტა შეიძლება მხოლოდ სავალდებულო სახის იყოს.¹⁷

შესაბამისად, კოლექტიური დავის გადაწყვეტის საშუალებები შესაძლოა ატარებდეს, როგორც ნებაყოფლობით, ისე სავალდებულო სახეს და მას თვითონ სახელმწიფოები ადგენენ თავიანთი რეგულაციებით. მისი სავალდებულობა-ნებაყოფლობითობის საკითხის დადგენის დროს კანონმდებელი ითვალისწინებს ისეთ ფაქტორებს, როგორცაა ეკონომიკური და სოციალური მდგომარეობა, ხალხის დამოკიდებულება არატრადიციული დავის მოგვარების საშუალებების მიმართ, ჩამოყალიბებული ადგილობრივი პრაქტიკა, საერთაშორისო გამოცდილება და სხვა.

ზოგადად, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებებს ნებაყოფლობითი ხასიათი აქვს, და რესურსის დაზოგვაზეა ორიენტირებული¹⁸, თუმცა სისტემის ეფექტურობისთვის კონკრეტულ შემთხვევებში მან შესაძლოა სავალდებულო ხასიათი შეიძინოს, შესაბამისად, რიგ შემთხვევებში, ისეთი დავის მოგვარების ინსტიტუტისთვის სავალდებულო ხასიათის განსაზღვრას, რომელიც თავისი ბუნებით ნებაყოფლობითობაზე და მხარეთა არჩევანზეა დაფუძნებული, რა თქმა უნდა, შესაძლოა როგორც დადებითი ისე უარყოფითი შედეგები გამოიწვიოს. მაგალითად, უარყოფითი გავლენა შეიძლება მოახდინოს შემთხვევამ, როცა კოლექტიური დავა მიმდინარეობს და მოდავე მხარეებმა სავალდებულო მედიაციას უნდა მიმართონ კანონმდებლის მიერ დადგენილი წესებიდან გამომდინარე, ამ შემთხვევაში ადამიანისთვის დამახასიათებელი ბუნებრივი მოვლენა ხდება - ისინი იბოჭებიან და პროცესს ნაკლებად ენდობიან, რამაც შესაძლებელია, რომ საბოლოო შედეგზე უარყოფითი გავლენა მოახდინოს. თუმცა, როგორც ვთქვი, სავალდებულო მექანიზმს დასაშვებია, რომ საპირისპირო შედეგიც ქონდეს და სტრატეგიულად სწორად დაგეგმის შემთხვევაში, სდადებითი შედეგი მოიტანოს. მაგალითად, როცა მხარეები პირდაპირი მოლაპარაკებით ვერ თანხმდებიან, მათ ნეიტრალური დამხმარე პირი სჭირდებათ, რომელიც მათ სწორი გზით წაიყვანს და დავის გადაწყვეტაში დაეხმარებათ.

3.1. მოლაპარაკება

კოლექტიური მოლაპარაკებები არის კონკრეტულად სამრეწველო ურთიერთობების მექანიზმი ან ინსტრუმენტი, და არის მოლაპარაკებების ასპექტი, შრომით ურთიერ-

¹⁷ *Warneck W., Strike rules in the EU27 and beyond, A Comparative Overview, Brussels, 2007, 13.*

¹⁸ *ცეხცვაძე გ. (ხედავ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., კიბდაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 15.*

თობებში.¹⁹ შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის №154 კონვენცია²⁰ განსაზღვრავს კოლექტიური მოლაპარაკებების მნიშვნელობას, რომლის მიხედვითაც კოლექტიური მოლაპარაკება არის: „ნებისმიერი მოლაპარაკება, რომელიც, ერთი მხრივ, შედგება დამსაქმებელს, დამსაქმებელთა ჯგუფს ან ერთ ან მეტ დამსაქმებელთა ორგანიზაციასა და მეორეს მხრივ, ერთ ან მეტ მუშათა ორგანიზაციებს შორის შემდეგი მიზეზების გამო: ა) სამუშაო პირობებისა და დასაქმების ვადების განსაზღვრა; ან/და ბ) დამსაქმებლებსა და მუშაკებს შორის ურთიერთობის დარეგულირება; ან/და გ) მარეგულირებელი ურთიერთობები დამსაქმებლებს ან მათ ორგანიზაციებსა და მუშების ორგანიზაციას ან მუშათა ორგანიზაციებს შორის ურთიერთობების.“ (მუხლი 2)²¹

კოლექტიურ მოლაპარაკებებში გაერთიანებას ყოველთვის აქვს კოლექტიური ინტერესი, ვინაიდან მოლაპარაკებები დასაქმებულთა სასარგებლოდ, მათი ინტერესებიდან გამომდინარე წარმოებს. სადაც კოლექტიური მოლაპარაკებები არ არის მხოლოდ ერთის, არამედ რამოდენიმე დასაქმებულთათვის, კოლექტიური ინტერესი ხდება მთავარი ნაწილი მოლაპარაკების პროცესში. შრომითი ურთიერთობის გარეთ მოლაპარაკებების დროს კოლექტიური ინტერესი ნაკლებია ან საერთოდ არ არსებობს. გამონაკლისია, სახელმწიფოთა შორის მოლაპარაკებები.²²

კონვენცია დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს მხარეების მიერ კეთილსინდისიერად მოლაპარაკების საკითხს, ვინაიდან კოლექტიური ვაჭრობა შეუძლებელი იქნება ორივე მხარის კეთილსინდისიერი ქმედების გარეშე. კეთილსინდისიერი ვაჭრობა გულისხმობს ორივე მხარის მიერ შეთანხმების მიღწევისთვის გულწრფელ ძალისხმევას, რათა მოლაპარაკებები იყოს კონსტრუქციული, მოხდეს გაუმართლებელი შეფერხებებს თავიდან აცილება და შეთანხმების პირობებს პატივი სცენ და შეასრულონ.²³

საქართველოში კოლექტიური შრომითი დავის მოგვარების ერთ-ერთი ფუნდამენტური საშუალება სწორედ მოლაპარაკებაა და იგი შემათანხმებელი პროცედურის სახეა. მოდავე მხარეებს შორის პირდაპირი მოლაპარაკების წარმოება სწორედ დავის მოგვარებისთვის გადადგმული პირველი ნაბიჯია, რომელსაც არეგულირებს საქართველოს შრომის კოდექსის 48¹ მუხლი.

3.2. კონსილიაცია

ზოგიერთ ქვეყანაში კონსილიაცია და მედიაცია ერთმანეთთან გაიგივებულია, თუმცა ისინი სხვადასხვა დავის ალტერნატიული მოგვარების საშუალებებია. კონსილიაცია არის პროცესი, სადაც ნეიტრალური მესამე მხარე ეხმარება მოდავე მხარეებს საერთო მისაღებ გადაწყვეტილებამდე მისვლაში მათი დავის გადასაწყვეტად.²⁴ აღნიშნულ პროცესში კონსილიატორი პროაქტიულ როლს ასრულებს იმისათვის, რომ შეთან-

¹⁹ *De Silva S., Collective Bargaining Negotiations, ACT/EMP PUBLICATIONS, 1996, 2, <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/actemp/downloads/publications/srscbarg.pdf> [11.11.2019].*

²⁰ 1981 წლის №154-ე კონვენცია „კოლექტიური მოლაპარაკების შესახებ“, მე-2 მუხლი, <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C154> [11.11.2019].

²¹ What is Collective Bargaining?, <http://www.ilo.org/global/docs/WCMS_244362/lang--en/index.htm>, [11.11.2019].

²² *De Silva S., Collective Bargaining Negotiations, 1996, INTERNATIONAL LABOUR ORGANISATION ACT/EMP PUBLICATIONS, 2, <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/actemp/downloads/publications/srscbarg.pdf> [11.11.2019].*

²³ Promoting collective bargaining: Collective Bargaining Convention, 1981 (No. 154); Collective Bargaining Recommendation, 1981 (No. 163), International Labour Office, Geneva, ILO, 2015, 8, <www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---integration/documents/publication/wcms_568597.pdf> [11.11.2019].

²⁴ *Foley K., Cronin M., Professional Conciliation in Collective Labour Disputes, A Practical Guide, International Labour Organization, 2015, 9.*

ხმება შედგეს.²⁵ მედიატორისაგან განსხვავებით, კონსილიატორი მხარეებს არ სთავაზობს შესაძლო პრობლემის გადაჭრის გზას. პირიქით, კონსილიატორის მიზანია, მხარეთა თანასწორობის მიღწევა და მათთვის ორმხრივად შეთანხმებული გადაწყვეტილების მიღებაში დახმარების აღმოჩენა. კონსილიაცია მედიაციასთან შედარებით, უფრო პასიური და არაფორმალური პროცესია.²⁶ თეორიულად, კონსილიაციის გზით შესაძლებელია ორივე, კოლექტიურ ინტერესებსა და უფლებებზე დაკავშირებული დავების მოგვარება, თუმცა, პრაქტიკაში კონსილიაცია უფრო ხშირად გამოიყენება კოლექტიური ვაჭრობის მოლაპარაკებების ფაზაში, როდესაც ინტერესთა კონფლიქტი არსებობს.²⁷

კონსილიაციას ბევრ ქვეყნებში ვხვდებით მაგალითად: ლატვია, ლიტვა, ფინეთი, დიდი ბრიტანეთი, ბელგია და სხვა.

ლატვია და ლიტვა ერთმანეთთან უნიკალურ მიდგომას იზიარებენ, რომელიც გამოიხატება კონსილიაციის კომისიების არსებობაში. ეს კომისიები უფლებამოსილია, განიხილონ ორივე, კოლექტიური ინტერესიც და უფლებებიც, ხოლო ლიტვაში ის კოლექტიური დავის მოგვარების სავალდებულო ნაბიჯია. ორივე ქვეყანაში, კოლექტიური დავების გადაწყვეტისას, აქცენტი სოციალური პარტნიორების როლზეა მიმართული და იგი ორმხრივი კონსულტაციების გზით მიმდინარეობს. კონსილიაციის კომისია იქმნება იმ მხარეების მიერ, რომლებიც ასევე ირჩევენ იმ წარმომადგენელთა თანაბარ რაოდენობას, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან დავის განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღებაში ორმხრივი შეთანხმების საფუძველზე - გადაწყვეტილება, რომელიც სავალდებულოა ორივე მხარისთვის და მას აქვს კოლექტიური ხელშეკრულების ნამდვილი ძალა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მექანიზმი უფრო ფორმალური განაჩენის გამოხატულებაა, აქ მესამე მხარე არ არის ჩართული და საბოლოო შედეგისთვის კი, ორივე მხარის თანხმობაა აუცილებელი. ლატვიაში, თუ ასეთი კომისია წარუმატებელი აღმოჩნდება დავის გადაწყვეტაში, დავა შესაძლებელია გაგრძელდეს კოლექტიური ხელშეკრულებით განსაზღვრული პროცედურების შესაბამისად. თუმცა, უფლებების შელახვის შემთხვევაში, ერთადერთი ალტერნატივაა სამოქალაქო სასამართლოში სარჩელის შეტანა. ლიტვაში, მიუხედავად დავის ტიპისა, თუ კომისია ვერ შეძლებს შეთანხმების მიღწევას მთლიან მოთხოვნაზე ან მის ნაწილზე, შესაძლებელია საქმე გაგრძელდეს არბიტრაჟში შრომითი დავის საარბიტრაჟო განხილვაზე, მესამე მხარის სასამართლოში ან გააფორმოს უთანხმოების შესახებ ოქმი.²⁸

კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის მექანიზმად ინგლისში ძირითადად მოქმედებს კონსილიაცია და არბიტრაჟი. დიდი ხანია რაც არსებობს ACAS²⁹, ორგანო რომელიც კონსილიაციის მრჩეველი და არბიტრაჟის სერვისია. ამ ორგანოს მხარეები თვითონვე მიმართავენ. მისი ერთ-ერთი ფუნქცია კოლექტიური შრომითი დავის კონსილიაცია/მედიაციას, ასევე იგი აძლევს რჩევებს შრომითი სამართლის სუბიექტებს (დასაქმებული, დამსაქმებელი, პროფკავშირები და ა.შ). აკასის არბიტრაჟის საფეხურზეც კი, მისი გადაწყვეტილება იურიდიულად სავალდებულო არ არის, თუმცა აქ შემოდის

²⁵ იხ. Rao M. J., Concepts of Conciliation and Mediation and Their Differences, 2002, , 7, <http://law-commissionofindia.nic.in/adr_conf/concepts%20med%20rao%201.pdf> [11.11.2019].

²⁶ Doherty N., Guylar M., The Essential Guide to Workplace Mediation and Conflict Resolution: Rebuilding Working Relationships, 2008, 52.

²⁷ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 14, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetin-gdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

²⁸ იქვე, 15.

²⁹ იხ. Dispute Resolution, <<http://www.acas.org.uk/dispute-resolution>> [01.07.2019].

მორალური შეზღუდვა. ინგლისში ACAS ეხება არამხოლოდ კერძო სექტორს, არამედ საჯაროსაც.³⁰

3.3. მედიაცია

მედიაცია არის პროცედურა დავის გადაჭრისათვის,³¹ სადაც მედიატორი, როგორც მესამე ნეიტრალური მხარე ცდილობს მოდავე მხარეები მიიყვანოს შეთანხმებამდე. მედიაციას „კონფლიქტის მართვის“ საშუალებადაც განიხილავენ.³² იგი სხვა დავის ალტერნატიული გადაწყვეტილების საშუალებებთან შედარებით კოლექტიურ დავებში უფრო გამოყენებადია. კოლექტიურ დავებში მედიაციის ორ სახეს ვხვდებით, სავალდებულო და ნებაყოფლობით.

საქართველოში კოლექტიური შრომითი დავის მედიაცია სავალდებულო ხასიათს ატარებს და ისიც შემათანხმებელი პროცედურის ნაწილია. ქართული კოლექტიური შრომითი დავის მოგვარების მექანიზმი ნაწილობრივ შვედეთისა და კანადის მოდელებს წააგავს, თუმცა მათგან განსხვავებულია.

3.4. კოლექტიური დავის მოგვარების მოდელი შვედეთში

შვედეთში მოქმედებს შვედეთის სამთავრობოს სააგენტო - მედიაციის ეროვნული ცენტრი. მას უმთავრესად აქვს ორი ფუნქცია: ხელი შეუწყოს ეფექტური სახელფასო ფორმირების პროცესს და შრომით დავებისას ჩაატაროს მედიაცია. მედიატორები მოლაპარაკებებში ინიშნებიან ad-hoc³³ პრინციპით. ეროვნული მედიაციის ცენტრს ყავს 6 რეგიონული მუდმივი მედიატორი. მათი ფუნქციაა ჩაატარონ მედიაცია არაორგანიზებულ დამსაქმებლებსა და გაერთიანებას შორის. როგორც წესი, მედიაციის ეს ფორმა მაშინ გვხვდება, როცა პროფკავშირებს სურთ რომ დამსაქმებელთან კოლექტიურ შეთანხმებას მიაღწიონ წერილობითი შეტყობინებით გაფიცვის შესახებ. შვედეთში მედიაციის 2 სახე გვხვდება: 1. ნებაყოფლობითი მედიაცია - სადაც, მოლაპარაკების პროცესში მყოფი მხარეები თავიანთი სურვილით მიმართავენ ცენტრს, რომლის საფუძველზეც ცენტრი ნიშნავს მოლაპარაკების მენეჯერს ან მედიატორს. თუ ერთი მხარე წინააღმდეგია მედიატორის ჩარევასთან დაკავშირებით, მაშინ ცენტრს არ აქვს უფლება დანიშნოს იგი; 2. სავალდებულო მედიაცია - როცა გაფიცვის დაწყების რისკი დგას ან როცა იგი უკვე დაწყებულია, მედიაციის ცენტრი თვითონ ნიშნავს მედიატორს, მხარეების ნებართვის გარეშე. მხარეები ვალდებულნი არიან მონაწილეობა მიიღონ მედიაციის პროცესში, წინააღმდეგ შემთხვევაში, შესაძლოა მედიატორმა მიმართოს მედიაციის ეროვნულ ცენტრს, რომ მხარეს მიმართოს თავისი ნაკისრი ვალდებულების შესრულებასთან დაკავშირებით. შეუსრულებლობის შემთხვევაში შესაძლოა, ჯარიმაც იქნეს გათვალისწინებული. შვედეთში იმისათვის, რომ დავა ეფექტურად გადაწყდეს, მედიატორს უფლება აქვს მხარეებს ურჩიოს დავის არბიტრაჟით გადაწყვეტის თაობაზე, თუმცა ეს მხარეებისთვის სავალდებულო არ არის.

მედიატორს ასევე, უფლება აქვს ერთჯერადად, მაქსიმუმ 14 დღის ვადით გადადოს დაგეგმილი გაფიცვა, რომელიც ხორციელდება ეროვნული მედიაციის ცენტრის მიმართვის საფუძველზე. ცენტრს უფლება არ აქვს მისი გადადების, თუ პროცესი უკვე დაწყებულია.

³⁰ *Brenninkmeijer A. F. M., Sprengers L. C. J., Effective Resolution of Collective Labour Disputes*, Europa Law Publishing, Groningen, 2006, 98-99.

³¹ *Alfini J. J., Press S. B., Stulberg J. B., Mediation Theory and Practice*, 3rd ed., 2013, 1.

³² *Brenninkmeijer A. F. M., Sprengers L. C. J., Effective Resolution of Collective Labour Disputes*, Europa Law Publishing, Groningen, 2006, 31.

³³ Institutional or Ad-hoc Mediation?, <www.mediation.com.sg/newsletter/archive/42/> [27.12.2020].

ბულია. იმისათვის, რომ ინდუსტრიული მოქმედება (გაფიცვა თუ ლოკაუტი) იყოს კანონიერი, საჭიროა, რომ ქმედების განხორციელებამდე 7 დღით ადრე ამის შესახებ წერილობით ეცნობოს როგორც მეორე მხარეს, ასევე ეროვნული მედიაციის ცენტრს. შვედეთის კანონმდებლობით, კანონიერ გაფიცვაში მონაწილეობის შემთხვევაში, დასაქმებული პირებისთვის შრომითი ხელშეკრულება წყდება. გაფიცულებს მხარს უჭერს და აფინანსებს პროფკავშირები გაფიცვის განმავლობაში. თუ ინდუსტრიული მშვიდობა დაირღვევა, პასუხს აგებს ასევე, პროფკავშირები.³⁴

3.4.1. კოლექტიური დავის მოგვარების მოდელი კანადაში

კანადაში კოლექტიური მოლაპარაკებების პროცესი იწყება მოლაპარაკების შესახებ შეტყობინებით, რომელიც დამსაქმებლის ან გაერთიანების წერილობითი შეტყობინებაა მეორე მხარისთვის. შეტყობინებით ერთი მხარე მოითხოვს მეორე მხარისაგან კოლექტიური ხელშეკრულების განახლების ან გადასინჯვის ან ახალი კოლექტიური ხელშეკრულების შედგენას. როგორც კი გაფრთხილება მიუვა მხარეს, დამსაქმებელსა და კავშირს წარმოეშობათ კეთილსინდისიერად მოლაპარაკების წარმოების პასუხისმგებლობა. თუ მოლაპარაკებები ჩიხში შევიდა ან კანონით განსაზღვრულ ვადაში (20 დღე) არ დაიწყო მოლაპარაკებები, მაშინ ნებისმიერ მხარეს აქვს უფლება მიმართოს შრომის სამინისტროს განცხადებით. ამ დროს შრომის მინისტრი 15 დღის ვადაში ნიშნავს კონსილიატორს, რომელიც მათ უთანხმოების მოგვარებაში დაეხმარება. კონსილიატორს აქვს 60 დღიანი მანდატი და ამ ვადის გასვლის შემდეგ კონსილიაცია წყდება, თუმცა თუ ორივე მხარე თანახმაა, შესაძლებელია ამ ვადის გაგრძელება. კონსილიაციის დასრულების შემდეგ იწყება 21 დღიანი „გაგრილების“ პერიოდი, რომლის განმავლობაშიც შრომის მინისტრს შეუძლია მედიატორის დანიშვნა, რათა დაეხმაროს მხარეებს შეთანხმების მიღწევაში. ამ ხნის განმავლობაში მხარეები მიიღებენ გაფიცვის ან ლოკაუტის სამართლებრივ უფლებას. თუმცა, სამუშაოების შეჩერება აკრძალულია, სანამ 21-დღიანი ვადა არ ამოიწურება.³⁵

გაფიცვის ან ლოკაუტის გამოცხადებისათვის საჭიროა 74 საათით ადრე მეორე მხარისა და შრომის მინისტრის გაფრთხილება, ამასთანავე, კავშირმა უნდა გაატაროს გაფიცვის მანდატი (60 დღე), მისი განუვრთხილების მიზნით, რათა გაფიცვის მოქმედება დაიწყოს.³⁶

საჭიროების შემთხვევაში, შრომის მინისტრს შეუძლია მიმართოს კონკრეტული საკითხებზე კანადის სამრეწველო ურთიერთობების საბჭოს (CIRB). მაგალითად, მხარეები უნდა შეთანხმდნენ გაფიცვის დროს მინიმალური მომსახურების შენარჩუნების შესახებ, რათა თავიდან იქნას აცილებული საზოგადოების უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა. თუ ასეთ შეთანხმებას ვერ მიაღწევენ, შრომის მინისტრს შეუძლია საქმე გადასცეს CIRB-ს განსახილველად. კიდევ ერთი შესაძლებლობა არის არბიტრის დანიშვნა გამორჩეული საკითხების გადასაჭრელად, თუმცა ამისათვის ორივე მხარის თანხმობაა საჭირო.³⁷

შესაბამისად, მხარეებს არ შეუძლიათ, განახორციელონ თავიანთი გაფიცვის ან ლოკაუტის უფლება, სანამ მოლაპარაკებების შესახებ გაფრთხილება არ შედგება, კონ-

³⁴ Brennkmeier A. F. M., Spregners L. C. J., Effective Resolution of Collective Labour Disputes, Europa Law Publishing, Groningen, 2006, 131-133.

³⁵ Collective Bargaining – Labour Program, <<https://www.canada.ca/en/employment-social-development/services/labour-relations/collective-bargaining.html>> [11.11.2019].

³⁶ Collective Bargaining – Labour Programs, <<https://www.canada.ca/en/employment-social-development/services/labour-relations/collective-bargaining.html>> [11.11.2019].

³⁷ იქვე.

სილიაცის 60 დღიანი ვადა არ გავა, შემდეგ კი კონსილიაციის დასრულების შემდეგ 21 დღიანი ვადა არ გავა, გაფიცვის ხმა არ იქნება მიღებული, და 72 საათიანი გაფრთხილების შეტყობინება ან ლოკაუტიც არ გაიცემა.³⁸

იშვიათ შემთხვევებში, კონსილიაციის პერიოდი (60 დღე) შეიძლება შემცირდეს ან საერთოდ შეწყდეს თუ მინისტრი გადაწყვეტს, არ დანიშნოს კონსილიატორი, შერიგების კომისია ან შერიგების საბჭო.³⁹

3.4.2. კოლექტიური დავის მოგვარების მოდელი ჩეხეთის რესპუბლიკაში

ჩეხეთში პირველი კოლექტიური დავის გადაწყვეტის ნაბიჯი მხარეთა შორის მოლაპარაკების წარმოებაა მედიატორის თანდასწრებით. გაფიცვა ვერ განხორციელდება სანამ აღნიშნული პროცედურები არ გაიმართება. ეს ეტაპი მიუხედავად იმისა, რომ მედიატორის თანდასწრებით იმართება, შეიძლება ითქვას, რომ მედიაცია არ არის. მხარეების მიერ შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში, მათ უნდა მიმართონ მედიატორს, შრომის სამინისტროს მიერ დადგენილი მედიატორების სიიდან. აღნიშნული მედიატორი არ წყვეტს დავას, თუმცა გასცემს წერილობითი მორიგების შეთავაზებას. თუ დავა ვერ გადაწყდება 30 დღის განმავლობაში, მოლაპარაკება ითვლება წარუმატებლად და მხარეებს შეუძლიათ მიმართონ მედიაციას.⁴⁰

3.4.3. კოლექტიური დავის მოგვარების მოდელი ესტონეთში

ესტონეთში მედიაცია არის შრომითი დავების მოგვარების ერთადერთი მეთოდი, რომელიც რეგულირდება წესდებით. 1995 წელს, როგორც ამ სისტემის ნაწილი, შეიქმნა საჯარო მედიატორის თანამდებობა. აღნიშნული საჯარო მოხელე ინიშნება 3 წლიანი ვადით სამმხრივი კონსულტაციის შემდეგ და პასუხისმგებელია ადგილობრივი მედიატორის (სულ 24) შერჩევისა და მთელ ქვეყანაში მედიაციის სერვისის მართვაზე. საწარმოო დონეზე კოლექტიურ დავას ზოგადად განიხილავენ ადგილობრივი მედიატორები, მაშინ, როცა დამსაქმებელთა და პროფკავშირების ფედერაციებს შორის დავა უშუალოდ საჯარო მედიატორს ექვემდებარება. ამ სისტემის შექმნის შემდეგ საჯარო მედიაციის ორგანოს 300-მდე საქმე ჰქონდა, სადაც წარმატებით დასრულებული საქმეების ოდენობა 80%-ია.⁴¹

3.4.4. კოლექტიური დავის მოგვარების მოდელი უნგრეთში

უნგრეთის შრომის კანონმდებლობას არ გააჩნია დებულებები კოლექტიური დავების განხილვისას შუამდგომლობის პროცედურებთან მიმართებაში. უფრო მეტიც, თუ მხარეები მედიატორს მედიაციისა და საარბიტრაჟო სამსახურის რეესტრიდან (MKDSZ) აირჩევენ, ამ დროს თვითონ მომსახურების ცენტრის შიდა წესები ვრცელდება. იმ შემთხვევაში, თუ მხარეები ირჩევენ MKDSZ-ს გარეთ არსებულ მედიატორებს, მედიატორი

³⁸ Collective Bargaining – Labour Programs, <<https://www.canada.ca/en/employment-social-development/services/labour-relations/collective-bargaining.html>> [11.11.2019].

³⁹ იქვე.

⁴⁰ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 16, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

⁴¹ იქვე.

და მხარეები თავად წყვეტენ თუ რა ეტაპებს მიყვნიენ. ნებისმიერ შემთხვევაში, მედიაციით მიღწეული ნებისმიერი შეთანხმება ითვლება კოლექტიური შეთანხმების ექვივალენტად და მხარეთათვის სავალდებულო ხასიათს ატარებს.⁴²

3.4.5. კოლექტიური დავის მოგვარების მოდელი პოლონეთში

პოლონეთში, მედიაცია მოლაპარაკებების წარუმატებლობით დასრულების შემდეგ მომდევნო ეტაპია. მხარეებს ეძლევათ ხუთდღიანი ვადა, რათა შეთანხმდნენ მედიატორზე და თუ ვერ შეთანხმდებიან, მათ შეუძლიათ მიმართონ შრომის სამინისტროს, რათა მათ დანიშნონ მედიატორი მთავრობის მიერ შედგენილი რეესტრიდან. შრომის სამინისტრო მედიატორს არ ნიშნავს მხარეთა ნების წინააღმდეგ. მედიაციისთვის განსაზღვრული დროის გასვლის შემდეგ პროფკავშირებს უფლება აქვთ, ჩაატარონ ორ საათიანი გამაფრთხილებელი გაფიცვა. პოლონეთის შესახებ EIRO-ს ანგარიშში აღნიშნულია, რომ პოლონეთში მედიატორების ჩართვა უფრო მეტად ხდება მაშინ, როცა სიტუაცია ჯერ არ არის გადასული კოლექტიურ დავაში. ეს ახალი სისტემა დიდწილად განპირობებულია 2003 წლის სამმხრივი კომისიის აქტის ცვლილების შედეგად, რომლის მეშვეობითაც რეგიონული სოციალური დიალოგის კომისიების სახელით მომუშავე მედიატორები იღებენ როლს, როგორც "კეთილი ნების ელჩები", რომლებიც ხელს უწყობენ იმ სიტუაციებს გაუმჯობესებას, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან სამრეწველო მშვიდობასა და მედიატორის როლის განვითარებას.⁴³

3.5. არბიტრაჟი

არბიტრაჟი წარმოადგენს დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ერთ-ერთ მეთოდს⁴⁴, იგი გულისხმობს ნეიტრალური მესამე მხარის ჩარევას, რომელსაც გააჩნია უფლებამოსილება, შეამოწმოს სამართლებრივი არგუმენტები და მტკიცებულებები ორივე მხარისგან და მიიღოს მბოჭავი გადაწყვეტილება.⁴⁵ არბიტრაჟი მედიაციასა და კონსილიაციასთან შედარებით, კოლექტიურ დავებში ნაკლებად პოპულარულია. არბიტრაჟი ითვლება ბოლო საშუალებად, როცა უკვე მოდავე მხარეები სხვაგვარად ვერ წყვეტენ თავიანთ უთანხმოებას.⁴⁶ მაგალითისთვის: ბულგარეთში, როცა მედიაცია წარუმატებელი აღმოჩნდება, მოდავე მხარეები, შესაძლოა თავიანთი ინიციატივით დათანხმდნენ ინდივიდუალური არბიტრის ან არბიტრთა კომისიის ჩარევას. მხარეების მოსმენის შემდეგ კი, არბიტრი იღებს ორივე მხარისათვის შესასრულებლად სავალდებულო გადაწყვეტილებას.⁴⁷ ჩეხეთის რესპუბლიკაში არბიტრაჟი ვერ დაინყება სანამ მხარეები არ ცდიან დავის მედიაციით მოგვარებას და ორივე არ დათანხმდება საარბიტრაჟო პროცესს, თუმცადა, თუ დავა ისეთ ადგილას წარმოიშობა, სადაც გაფიცვა აკრძალულია. ასეთ შემთხვევაში, ერთ-ერთ მხარეს უფლება აქვს, არბიტრთან შეხვედრა მოითხოვოს. ინტერესებთან დაკავშირებული დავების დროს, არბიტრის გადაწყვეტილება უტოლდება

⁴² იქვე, 17.

⁴³ იქვე.

⁴⁴ *ოსტეხმიდგიხ ს. მ., სვენსონ გ. ჰ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, საბაზისო სახელმძღვანელო, თბ., 2004, 205.*

⁴⁵ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 4, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

⁴⁶ იქვე, 17.

⁴⁷ იქვე.

მხარეთა შეთანხმებას და გასაჩივრებას აღარ ექვემდებარება, ხოლო უფლებებთან დაკავშირებული დავის დროს მათ გასაჩივრების უფლება უნარჩუნდებათ და ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნის შემთხვევაში შეიძლება განხილულ იქნას სასამართლოს მიერ. კოლექტიური დავების დროს არბიტრაჟის (და მედიაციის) ხარჯებს ფარავს შრომისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.⁴⁸

ლიტვაში, იქმნება მესამე მხარის სასამართლო. იგი მხარეებს სთავაზობს ჩვეულებრივი საარბიტრაჟო პროცედურის ალტერნატივას, რომელიც ჩვეულებრივ იმართება რაიონული სასამართლოს მოსამართლისა და დავის მხარეების მიერ დანიშნული ექვსი არბიტრის მიერ. მესამე მხარის სასამართლო არ არის მუდმივი დანესებულება და არ ითვალისწინებს რაიონული სასამართლოს მოსამართლის მონაწილეობას. პირიქით, მესამე მხარის სასამართლო არის დროებითი, სპეციალური მიზნისთვის შექმნილი ორგანო, სადაც მხარეები ნიშნავენ ერთ ან რამდენიმე არბიტრს, რომლებმაც 14 დღის განმავლობაში უნდა გადაწყვიტონ დავა. მესამე მხარის სასამართლოს გადაწყვეტილება იურიდიულად სავალდებულოა და თუ აღსრულებული არ არის, ღიაა გაფიცვებთან მიმართებაში.⁴⁹

კოლექტიური შრომითი დავის საშუალებად, საქართველოში, არბიტრაჟიც განიხილება და საქართველოს შრომის კოდექსის 48¹ მუხლის ჩანაწერით, მოდავე მხარეებს უფლება აქვთ დავის ნებისმიერ ეტაპზე მიმართონ არბიტრაჟს დავის გადასაწყვეტად.⁵⁰

3.6. სასამართლო

სასამართლო, სადაც დავის გადაწყვეტაში დომინანტ როლს მოსამართლე ასრულებს, როგორც უკვე ავღნიშნე, დავის გადაწყვეტის ტრადიციულ საშუალებას წარმოადგენს და შეჭიბრობითობის პრინციპზეა დამყარებული. სასამართლოს უფლება კონსტიტუციით გარანტირებულ უფლებაა და ყველას აქვს თავიანთი უფლებების დასაცავად სასამართლოსთვის მიმართვის უფლება, მათ შორის, დამსაქმებელს და დასაქმებულს ან მათ გაერთიანებებს. სასამართლოში კოლექტიური დავების განხილვა მათი კატეგორიებიდან გამომდინარე, განსხვავდება. შრომით დავას, რომელიც ინდივიდუალურია სასამართლო განიხილავს, ხოლო კოლექტიური დავის განხილვის წესს სახელმწიფოები დეტალურად არეგულირებენ. საზღვარგარეთის ქვეყნების სისტემაში დამოუკიდებლად არსებობს სასამართლო, რომლის იურისდიქციაშიც შედის მხოლოდ შრომითი დავების განხილვა. ისინი განიხილავენ ორივე ტიპის შრომით დავას, თუმცაღა დანიაში, ფინეთსა და ნორვეგიაში შრომითი დავის სასამართლოს (Labour Court) იურისდიქცია კიდევ უფრო შეზღუდულია და მათ მხოლოდ კოლექტიური დავების (დავები კოლექტიური ხელშეკრულებიდან გამომდინარე) განხილვა შეუძლიათ, ინდივიდუალურ შრომით დავებს კი განიხილავს ჩვეულებრივი სასამართლო,⁵¹ მაშინ როდესაც საქართველოში ინდივიდუალური შრომითი დავები განიხილება საერთო სასამართლოების მიერ გან-

⁴⁸ იქვე, 18.

⁴⁹ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 18, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

⁵⁰ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლის პირველი პუნქტი.

⁵¹ General Reporter: Judge Miran Blaha, General and National Reports, Topic 2, The Role of the Court in a labour dispute, XXth Meeting of European Labour Court Judges 10-11 September 2012 Danish Labour Court, Sankt Annæ Plads 5, 1250 Copenhagen, Denmark, 2.

სჯადობის მიხედვით, ხოლო კოლექტიური დავების დროს, თუ შემათანხმებელი პროცედურები უშედეგოდ ჩაივლის და მხარეები ვერ შეთანხმდებიან, რომელიც მათ გაფიცვამდე მიიყვანს, იგი სწორედ გაფიცვის კანონიერების საკითხს წყვეტს.

მიუხედავად იმისა, რომ შრომითი დავები ძირითადად, სპეციფიკური სასამართლოს - შრომითი დავების სასამართლოს მიერ განიხილება, ამ შემთხვევაშიც, საზღვარგარეთის ქვეყნების პრაქტიკაში ვხვდებით განსხვავებებს, კერძოდ:

- შვედეთი - როცა სასამართლო წარმოება დაწყებულია, დავის მშვიდობიანად შეთანხმება სავალდებულო პროცედურას არ წარმოადგენს. მოსამართლე მოსამზადებელ ეტაპზე ცდილობს მხარეების მორიგებას. ასეთ დროს შესაძლებელია, მხარეებმა შეთანხმების მცდელობა მოსამართლის ზედამხედველობის ქვეშ ცადონ ან სასამართლოს გარეშე ინდივიდუალურად. თუ მხარეები თანახმა იქნებიან, სასამართლოს შეუძლია, საქმეზე დანიშნოს მედიატორი სასამართლოს გარეთ მედიაციისთვის.⁵² შვედური სამართალი მთავარ სხდომაზე „მორიგების მოსმენის“ ინსტიტუტს არ იცნობს. მოსამართლე ვალდებულია მხარეებს ჰკითხოს ხომ არ არიან დაინტერესებულნი მორიგებით და თუ ისინი შეთანხმებას მიაღწევენ, შეთანხმების დადასტურება შესაძლებელია, თუმცა სავალდებულო არ არის.⁵³

- ნორვეგია - ინდივიდუალურ დავებში მედიაცია სავალდებულო არ არის, თუმცა სასამართლომ ნებისმიერ ეტაპზე შეიძლება განიხილოს მედიაციის მეშვეობით მთლიანი ან ნაწილობრივი მორიგების შესაძლებლობა. სასამართლო პროცესი შესაძლოა, გადაიზარდოს მედიაციაში, ასეთ დროს, რომელიმე სასამართლოს მოსამართლე ან პირი სასამართლო მედიატორების პალატიდან შეიძლება იყოს სასამართლო მედიატორი.⁵⁴

- გერმანია - კოლექტიურ დავებში აქტიურ როლს ასრულებს შრომის სასამართლოები და მეტი ეფექტურობისთვის მოქმედებს შრომითი სააპელაციო სასამართლოც, რომელიც შრომითი სასამართლოს ზედა ინსტანციაა.⁵⁵

შესაბამისად, სასამართლოში შრომითი დავა შეიძლება გადაწყდეს ინდივიდუალურად, მოსამართლის მიერ, ან სასამართლოსთან არსებული მედიაციის დახმარებით, რომელიც ქართულ რეალობაში არსებული სასამართლო მედიაციის მსგავსი მექანიზმია, სადაც დავის ნებისმიერ ეტაპზე მხარეებს შორის მორიგება შესაძლებელია. მოსამართლეც ასევე მოდავე მხარეები შეიძლება თავისი ზედამხედველობის ქვეშ მოარიგოს, მედიაციის გარეშე. ასეთ დროს იგი მხარეებს დროს უსაზღვრავს მორიგებისთვის და მისი წარუმატებლობის შემთხვევაში აგრძელებს სასამართლო წარმოებას.

ქართულ რეალობაში კოლექტიურ შრომით დავებში სასამართლო, დავის ეტაპზე, მხოლოდ გაფიცვის კანონიერების საკითხთან დაკავშირებით ერევა. ასევე, შემათანხმებელი პროცედურების წარმატებით დასრულების შემთხვევაში, თუ რომელიმე მხარე შეთანხმებას დაარღვევს, მან შეიძლება განიხილოს დავა შეთანხმების დარღვევასთან დაკავშირებით.

⁵² იქვე, 83.

⁵³ იქვე, 4.

⁵⁴ იქვე.

Vranken M., Specialisation and Labour Courts: A Comparative Analysis, Comparative Labour Law Journ., Issue 4, 1988, 504, <<https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/cllpj9-&id=516>> [11.11.2019].

4. კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის საკანონმდებლო რეგულირება ქართულ სამართლებრივ სივრცეში

2013 წლის ივნისში საქართველოს შრომის კოდექსში მასიური ცვლილებების შეტანის შედეგად, კოდექსს დაემატა 48¹ მუხლი, რომლითაც გადაიხედა კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის ძველი მექანიზმები და განახლებული სახით დარეგულირდა საკანონმდებლო დონეზე. ცვლილებების დანერგვამდე, კოდექსი ყველა კატეგორიის შრომით დავას აერთიანებდა და მის მოსაგვარებლად მხოლოდ შემათანხმებელ პროცედურას ითვალისწინებდა, რომელიც მოლაპარაკებას გულისხმობდა. იმ დროისთვის მოქმედი რეგულირება დავის გადასაწყვეტად არაეფექტური და ბუნდოვანი იყო და სწორედ ამან განაპირობა ახალი ცვლილებების შეტანისა და კონკრეტიზაციის აუცილებლობა. შესაბამისად, ახალი ცვლილებით სშკ-ის 48¹ მუხლში ინდივიდუალური შრომითი დავა გამოცალკევდა კოლექტიური დავისაგან და ამ უკანასკნელის საშუალებით კანონმდებლობაში აისახა სწორედ კოლექტიური დავა და მისი გადაჭრის მექანიზმები.⁵⁶ განხორციელებული ცვლილებით დაიხვეწა ძველი მექანიზმი და შემათანხმებელ პროცედურად განისაზღვრა პირდაპირი მოლაპარაკება ან მედიაცია. აღნიშნული საკითხი ასევე, უფრო დეტალურად გაიწერა კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის N301 დადგენილებით (შემდგომში დადგენილება).⁵⁷

4.1. კოლექტიური შრომითი დავის ცნება

კოლექტიური დავის ცნების განმარტებას კოლექტიურ დავაში უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია აქვს, ვინაიდან სწორედ მისი მეშვეობით ხდება იმის დადგენა, თუ ვინ შეიძლება იყვნენ კოლექტიურ დავაში მონაწილე მხარეები, ვის რა სახის უფლებამოსილება გააჩნია და ა.შ. მარტივად რომ ვთქვათ, მისი მეშვეობით ხდება დავის კატეგორიის, როლებისა და ფუნქცია-მოვალეობების დადგენა, რის საფუძველზეც შემდგომ კონკრეტულად კოლექტიური დავასთან დაკავშირებული კანონით დადგენილი რეგულაციების გავრცელება ხდება.

კოლექტიური დავის ცნების განმარტება გვხვდება, როგორც სშკ-ს 48¹ მუხლში, ასევე, დადგენილებაში. სშკ-ის 48¹ მუხლის 1-ლი პუნქტის მიხედვით, კოლექტიური დავა განმარტებულია, როგორც დავა დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს ან დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა გაერთიანებას შორის, რომელიც უნდა გადაწყდეს მხარეთა შორის შემათანხმებელი პროცედურებით, რაც გულისხმობს დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს (სულ მცირე 20 დასაქმებული) ან დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა გაერთიანებას შორის პირდაპირი მოლაპარაკებების გამართვას ან მედიაციას ერთ-ერთი მხარის მიერ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრისათვის (შემდგომ – მინისტრი) შესაბამისი წერილობითი შეტყობინების გაგზავნის შემთხვევაში.⁵⁸ შესაბამისად, აღნიშნულ მუხლში განმარტებულია, როგორც კო-

⁵⁶ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლი.

⁵⁷ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის N2301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-4 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁵⁸ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლის პირველი პუნქტი.

ლექტიური დავის არსი, ისე შემათანხმებელი პროცედურების მნიშვნელობა. კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის დადგენილებაში კოლექტიური დავის განმარტება სხვაგვარად არის მოცემული, რომლითაც კოლექტიური დავა არის კოლექტიური შრომითი ურთიერთობის დროს წარმოშობილი დავა ან დავა დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს (სულ მცირე, 20 დასაქმებული) შორის.⁵⁹

ერთ სამართლებრივ სივრცეში ერთი და იმავე ტერმინის განსხვავებულობამ შესაძლოა გარკვეულ სამართლებრივ ვაკუუმამდე მიგვიყვანოს და მექანიზმი არაეფექტური გახადოს. სშკ-ს 48¹ მუხლი თითქოს ენიანაღმდეგება დადგენილებით არსებულ „კოლექტიური დავის“ განმარტებას, კერძოდ სშკ უშვებს კოლექტიურ დავაში დასაქმებულთა გაერთიანების მონაწილეობას, ხოლო დადგენილებით კოლექტიური დავა შესაძლოა მხოლოდ დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა გაერთიანებას შორის მოხდეს. დადგენილებაში არსებული ჩანაწერი: „კოლექტიური შრომითი ურთიერთობის დროს წარმოშობილი დავა ან დავა დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს შორის“⁶⁰ - ბუნდოვანი და ზოგადია, პირველი ნაწილი თითქოს გამორიცხავს მეორეს და დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს შორის დავას ახალი კატეგორიის დავად გამოყოფს, ასევე არ ჩანს, თუ რა იგულისხმება „კოლექტიური შრომითი ურთიერთობის დროს წარმოშობილ დავაში“, აღნიშნული კონკრეტული ამონარიდი აბსტრაქტულია და კონკრეტიზაციას საჭიროებს.

ასევე, აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ დამსაქმებელთა გაერთიანება არც სშკ-სა და არც დადგენილებაში არ არის ნახსენები, მაშინ, როცა კოლექტიურ დავაში მასაც შესაძლოა დიდი როლი ეკავოს და კონკრეტულ შემთხვევაში სწორედ ის გვევლინებოდეს დავაში მონაწილე მხარედ. აქედან გამომდინარე, საინტერესოა, შეგვიძლია თუ არა დამსაქმებელში მოვიაზროთ დამსაქმებელთა გაერთიანებაც და შესაძლებელია თუ არა, მოცემულ რეალობაში ტერმინ „დამსაქმებელი“-ს ფართოდ განმარტება სადაც ნაგულისხმევი იქნებოდა დამსაქმებელთა გაერთიანება.

შესაბამისად, კანონმდებლის მიერ შემოთავაზებული კოლექტიური დავის გადაჭრის მექანიზმის ფუნქციონირების ეფექტურობისთვის მნიშვნელოვანია, რომ დავის წარმოშობის პირველ ეტაპზე არ გაჩნდეს მოქმედი ნორმების ბუნდოვანობიდან გამომდინარე, შესაძლო კითხვები და ნათელი იყოს, თუ რა არის კოლექტიური დავა და ვინ შეიძლება იყვნენ მონაწილე სუბიექტები. აქედან გამომდინარე, საჭიროა ერთგვაროვანი განმარტების ჩამოყალიბება და დამსაქმებელთა გაერთიანების ნორმაში ასახვა ან დამსაქმებლის ფართოდ განმარტების შესაძლებლობის მითითება.

4.2. შემათანხმებელი პროცედურების გამოყენება კოლექტიური შრომითი დავის წარმოშობისას, როგორც პრიორიტეტულად გამოსაყენებელი მექანიზმი

კოლექტიური შრომითი დავის წარმოშობისას მის გადაწყვეტაში გადამწყვეტი როლი სწორად შერჩეულ დავის გადაწყვეტის მექანიზმებზეა დამოკიდებული, რომელიც საბოლოოდ მარეგულირებელ ნორმებში პოვებს ასახვას. ასეთი როლი კოლექტიურ დავებში შემათანხმებელ პროცედურებს უჭირავს და სშკ-ის 48¹ და დადგენილების მე-3 მუხლის მიხედვით, გულისხმობს, დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს ან

⁵⁹ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-3 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁶⁰ იქვე.

დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა გაერთიანებას შორის პირდაპირი მოლაპარაკებების გამართვას ან მედიაციას. კოლექტიური დავის დაწყება კი კოლექტიური დავის ინიციატორი მხარის მიერ მეორე მხარისთვის შემათანხმებელი პროცედურების დაწყების შესახებ წერილობითი შეტყობინების გაგზავნით ხდება, სადაც მითითებული უნდა იყოს დავის წარმოშობის საფუძველი და მხარის მოთხოვნები.⁶¹ შესაბამისად, კანონმდებელი შემათანხმებელი პროცედურების ორ სახეს გვთავაზობს, პირდაპირ მოლაპარაკებასა და მედიაციის პროცედურას,⁶² რომლებიც დეტალურად ქვემოთ მოცემულ ქვეთავებში იქნება განხილული.

4.2.1. პირდაპირი მოლაპარაკება

მოლაპარაკება დავის მოგვარების ყველაზე არაფორმალური და მსუბუქი საშუალებაა, სადაც მხარეებს სრული თავისუფლება აქვთ. მოლაპარაკება შესაძლებელია ჩატარდეს ნებისმიერ დროს და ადგილას, ნებისმიერი ფორმით, თუმცა კოლექტიურ შრომით დავებში პირდაპირ მოლაპარაკებას, როგორც შემათანხმებელ პროცედურას, ჩვეულებრივი მოლაპარაკებისგან განსხვავებით, ორგანიზებული სახე აქვს. დადგენილების მე-4 მუხლში კონკრეტულად არის განწერილი კოლექტიური მოლაპარაკების წარმოების პროცედურა, კერძოდ შემათანხმებელი პროცედურის დაწყების მიზნით კოლექტიურ დავაში მონაწილე მხარეების მიერ იქმნება შემათანხმებელი კომისია, რომელიც ფუნქციონირებას იძენს პირველივე სხდომის ჩატარებისთანავე და არსებობას წყვეტს შემათანხმებელი პროცედურის დასრულებისას. შემათანხმებელი კომისია შედგება მოდავე მხარეების წარმომადგენლებისგან და კომისიის სხდომა უფლებამოსილია, თუ კომისიაში შემავალი თითოეული მხარის წევრთა უმრავლესობა ესწრება, შემათანხმებელი კომისიას ასევე უფლება აქვს, რეგლამენტით სხვა წესი დაადგინოს, რომელსაც თვითონ კომისია ამტკიცებს.⁶³

დადგენილებით შემათანხმებელი კომისიის ორგანიზებული მუშაობისთვის, განწერილია შემათანხმებელი კომისიის სხდომების საოქმო ჩანაწერების გაკეთების შესახებ, სადაც მიღებული გადაწყვეტილებების ასახვაც ხდება. იგი დგინდება ორ ეგზემპლარად და მას ორივე მოდავე მხარე აწერს ხელს. ასევე, სხდომების წარმართვა დავის მონაწილე თითოეული მხარის მიერ მორიგეობით ხდება, აღნიშნული წესი მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოქმედებს თუ რეგლამენტით კომისიის სხდომის გაძღოლის პროცესი განწერილი არ არის. შესაბამისად, კომისიის სხდომების დროს ხდება დავის საგნის განხილვა და პრობლემურ საკითხებთან დაკავშირებით მხარეთა შორის მოლაპარაკება. აღნიშნულ პროცესს მათი ინიციატივით შესაძლოა არათუ თვითონ მხარეები გაუძღვეს, არამედ მედიატორიც.⁶⁴

⁶¹ იხ. საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლის პირველი პუნქტი; ასევე, საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-3 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁶² *გაკაშვილი ს.*, მედიაციის, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმის, მნიშვნელობა კოლექტიური შრომითი დავის განხილვასა და გადაწყვეტილების პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადი 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 50.

⁶³ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-4 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁶⁴ იქვე.

შემათანხმებელი კომისიის საქმიანობის წარმატებით დასრულებისა და მხარეების მორიგების შემთხვევაში ცვლილებების ასახვა ხდება ინდივიდუალურ ან/და კოლექტიურ შრომით ხელშეკრულებაში, ისეთი ფორმით, როგორც მოდავე მხარეები შეთანხმდებიან, ხოლო შეთანხმებლობის შემთხვევაში მოლაპარაკების ნებისმიერ ეტაპზე მოდავე მხარეს უფლება აქვს თავისი ინიციატივით წერილობით მიმართოს შრომის მინისტრს მედიაციის დაწყების მიზნით კოლექტიურ დავაზე მედიატორის დანიშვნის თაობაზე, აღნიშნულის შესახებ კი იმავე დღეს უნდა მოახდინოს კოლექტიური დავის მეორე მხარის წერილობითი ინფორმირება.⁶⁵

ცალსახაა, რომ კანონმდებლის მიერ საკმაოდ დეტალურად არის განსაზღვრული შემათანხმებელი პროცედურის ეს სახე და ამავე დროს, მეტი ეფექტურობისათვის მხარეებს აძლევს შესაძლებლობას, რეგლამენტით მოახდინონ პროცედურების კიდევ უფრო მეტად სრულყოფა და თავიანთ თავზე მორგება.

4.2.2. მედიაცია

მედიაცია ზოგადად, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებაა, სადაც მე-სამე ნეიტრალური მხარე - მედაიტორი მართავს მედიაციის პროცესს და ცდილობს მხარეებს დაეხმაროს დავის მოგვარებაში. მედიაციას ქართულ სამართლებრივ სივრცეში დიდი ხნის ფუნქციონირების ისტორია არ გააჩნია და იგი ეტაპობრივ განვითარებას განიცდის.

კოლექტიურ შრომით დავაში შემათანხმებელი პროცედურის ერთ-ერთი სახე სწორედ მედიაციაა და იგი მოქმედებს 2013 წლის ივნისში შრომის კოდექსში შეტანილი ცვლილებების დროიდან. მოქმედი კანონმდებლობით მედიაცია განმარტებულია, როგორც საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის მიერ დანიშნული მედიატორის უშუალო მონაწილეობითა და ხელმძღვანელობით წარმართული შემათანხმებელი პროცედურა.⁶⁶

მედიაცია თავისი ბუნებით ნებაყოფლობითი ხასიათისაა, რაც გულისხმობს მოდავე მხარეების მიერ დავის გადაჭრის საშუალებად მედიაციის არჩევას თავიანთი დამოუკიდებელი სურვილიდან გამომდინარე, თუმცა მედიაცია კოლექტიურ შრომით დავაში სავალდებულო ხასიათს ატარებს და კანონით დადგენილ შემთხვევებში, მხარეების მონაწილეობა მედიაციის პროცესში კოლექტიური შრომითი დავის გადასაჭრელად სავალდებულოა. მედიაცია, კოლექტიურ დავაში პირდაპირ შეეხო კოლექტიურად გაფიცვისა და ლოკაუტის უფლებას და კანონმდებელმა მოდავე მხარეებს გაფიცვისა და ლოკაუტის უფლება მინისტრისადმი მედიატორის დანიშვნის შესახებ წერილობითი მიმართვიდან 21 დღის გასვლის შემდეგ მიანიჭა.⁶⁷

მედიაცია კოლექტიურ შრომით დავებში შესაძლოა რამოდენიმე შემთხვევაში დაინყოს კერძოდ: 1. მოდავე მხარეებმა დავის პირველივე სტადიაზე პირდაპირი მოლაპარაკების ნაცვლად დავის მოგვარებისთვის მიმართონ მედიაციას; 2. მოდავე მხარეების მიერ პირდაპირი მოლაპარაკებისას შეთანხმებით დაუსრულებლობის შემთხვევაში, ან

⁶⁵ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №2301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-4 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁶⁶ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №2301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-3 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/-/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁶⁷ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლი.

რომელიმე მხარის ინიციატივით, დავის ნებისმიერ ეტაპზე მინისტრისადმი წერილობით მიმართვის საფუძველზე მოითხოვონ დავაზე მედიატორის დანიშვნა, რის შედეგადაც საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის შესაბამისი წერილობითი შეტყობინების გაგზავნის საფუძველზე დაინიშნება მედიაციის პროცესი; და 3. მაღალი საზღადაობრივი ინტერესის არებობის შემთხვევაში, მინისტრს უფლება აქვს თავისი ინიციატივით, წერილობითი მიმართვის გარეშე დანიშნოს დავის მედიატორი, რის შესახებაც წერილობით ეცნობებათ მხარეებს.⁶⁸

კოლექტიურ შრომით დავაში მედიაციის ფუნქციონირების აღსაქმელად საჭიროა მედიაციასთან დაკავშირებული ისეთი საკითხების განხილვა, როგორებიცაა: ა. კოლექტიური დავების მედიატორის დანიშვნა და მის მიერ განეული მომსახურების ანაზღაურების ღირებულება ბ. კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციის წარმართვის პროცედურა; გ. მოდავე მხარეების მონაწილეობის საკითხი კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციაში; დ. წარმომადგენლის უფლებამოსილების სპეციფიკა კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციაში; ე. კონფიდენციალურობის დაცვის სპეციფიკა და მოქმედების ფარგლები მედიაციის პროცესში; ვ. სახელმწიფოს როლი და ჩარევის ფარგლები კოლექტიურ შრომით დავაში მედიაციის ადმინისტრირების კუთხით.

4.2.2. ა. კოლექტიური დავების მედიატორის დანიშვნა და მის მიერ განეული მომსახურების ღირებულება

კოლექტიურ შრომით დავაში მედიაციის პროცესს მართავს მედიატორი, რომელიც საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის მიერ არის გამწესებული. მედიატორი შეიძლება იყოს როგორც საჯარო მოხელე, ისე კერძო პირი, რომელსაც აქვს სპეციალური ცოდნა და კვალიფიციურია მსგავსი სახის დავების მედიაციის მეშვეობით მოგვარებაში. მედიატორად დანიშვნისას მედიატორების შერჩევა ხდება მედიატორთა რეესტრიდან. აღნიშნული რეესტრი კი სწორედ შრომის სამართლის ან დაკავშირებულ სფეროებში ექსპერტული ცოდნის მქონე, მიუკერძოებელი და დამოუკიდებელი პირებისგან შედგება.⁶⁹

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია ასევე, მედიატორის ანაზღაურება. დადგენილების მე-6 მუხლის მიხედვით, კოლექტიური დავის მედიატორის მომსახურებისა და მასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურებას ახორციელებს სამინისტრო. მედიაციის მომსახურების შესახებ ხელშეკრულებით დგინდება მომსახურების დღეების რაოდენობა, რომელიც, როგორც წესი 7 დღეს არ უნდა აღემატებოდეს, ასევე დასაბუთებული შუამდგომლობით დავის მედიატორს შეუძლია დამატებით 7 დღე განსაზღვროს, რაც საერთო ჯამში გვაძლევს 14 დღეს.⁷⁰

ცალსახაა, რომ აღნიშნული რეგულირება წინააღმდეგობაში მოდის შრომის კოდექსის 48¹ მუხლთან კერძოდ, კოლექტიური გაფიცვის უფლების მოპოვებამდე მხარეები ვალდებული არიან, მიმართონ მინისტრს მედიატორის დანიშვნასთან დაკავშირებით, რის შემდეგაც იწყება მედიაციის 21 დღიანი სავალდებულო პროცესი.⁷¹ აღნიშნულის გათვალისწინებით გამოდის, რომ მედიატორი ვალდებულია 21 დღის განმავლო-

⁶⁸ იქვე, მე-3 პუნქტი.

⁶⁹ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №2301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-5 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁷⁰ იქვე, მე-6 მუხლი.

⁷¹ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლი.

ბაში ანარმოს მედიაციის პროცესი, როცა იგი სამინისტროს მხრიდან იღებს მაქსიმუმ 14 დღის ანაზღაურებას დღეში 60 ლარის სახით, რაც შეიძლება ითქვას, რომ საკმაოდ მიზერულია. დადგენილებით ასევე განსაზღვრულია, რომ კოლექტიური დავის მხარეებს შორის კოლექტიური ხელშეკრულების დადების მიზნით წარმოებული მედიაციის დროს შუამდგომლობით დამატებული მედიაციის მომსახურების დღეების რაოდენობა უნდა იყოს მაქსიმუმ 14 დღე. შესაბამისად ვაწყდებით იმგვარ გარემოებას, რომ მედიატორს სავალდებულო კოლექტიური დავის მედიაციის პროცესის წარმართვის დროს შესაძლოა აუნაზღაურდეს მხოლოდ 14 დღე და შემდგომი პერიოდის განმავლობაში მოუწიოს ანაზღაურების გარეშე მუშაობა.

4.2.2. ბ. კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციის წარმართვის პროცედურა

ზოგადად, მედიაცია მომზადების, გახსნის, გამოკვლევის, მოლაპარაკება/ვაჭრობისა და შეთანხმების სტადიებისაგან შედგება⁷² და თითოეული მათგანს ინდივიდუალური, დავის მოგვარებისთვის მნიშვნელოვანი ფუნქცია გააჩნია.

კოლექტიური დავის მედიაციაც სწორედ ამ ფაზებისაგან შედგება, თუმცა კერძო მედიაციისგან განსხვავებული სახით ფუნქციონირებს. კერძოდ:

კოლექტიურ დავაზე მედიაცია იწყება მხარეების მიერ მინისტრისადმი წერილობითი მიმართვიდან, როცა მინისტრი დავაზე მედიატორს დანიშნავს. შესაბამისად, ამ დროს იწყება მედიაციის პირველი სტადია - მომზადება და მედიატორი ცდილობს რაც შეიძლება მეტი ინფორმაცია მოიძიოს სანამ მხარეებს პირადად შეხვდება. მომზადება შეიძლება ითვალისწინებდეს მხარეების წარმომადგენლების უფლებამოსილებების შემოწმებასაც და მხარეებთან სატელეფონო თუ წერილობით კომუნიკაციას, რომელიც მთელი მედიაციის პროცესის განმავლობაში აქტიურად მიმდინარეობს.

დავის სირთულის გათვალისწინებით, მედიატორი თვითონ საზღვრავს, თუ რამდენად შესაძლებელია მხარეების საერთო შეხვედრაზე დაბარება და თუ ეს რომელიმე ეტაპზე წარმოუდგენელია, იგი ინდივიდუალურად კერძო შეხვედრებზე ხვდება მხარეებს. შესაძლებელია, მედიაციის პროცესის ბოლომდე, რომელიც შეიძლება 21 ან მეტი დღე გაგრძელდეს, მხარეების საერთოდ არ შეხვდნენ ერთმანეთს და მედიატორის საშუალებით მოახდინონ ერთმანეთში კომუნიკაცია.

კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციის წარმართვის პროცედურაში შეიძლება გამოიყოს ისეთი საკვანძო საკითხები როგორებიცაა:

I. მედიატორის როლი, ფუნქციები და უფლებამოსილების ფარგლები

მედიატორი, გარდა იმისა, რომ მედიაციის პროცესის წარმართველი და ე.წ პროცესის „მენეჯერია“⁷³, მას კანონმდებლობით მინიჭებული სხვა უფლებები და მოვალეობები გააჩნია. მაგალითად, იგი ვალდებულია დადგენილების მე-7 მუხლის 2-ე პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, მედიაციის საორგანიზაციო სამსახურს დაუყოვნებლივ აცნობოს დავაზე მისი აცილების საფუძველის არსებობის შესახებ, ასევე იგი ვალ-

⁷² nb. Krivis J., Five Stages of Mediation, 1999., <<https://www.mediate.com/articles/krivis.cfm>> [11.11.2019]; Polski A., The Five Steps of Mediation (And Negotiation), 2012, <<https://www.plaintiffmagazine.com/item/the-five-steps-of-mediation-and-negotiation>> [11.11.2019].

⁷³ ცეხცვაძე გ. (ივრ.), ახვაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბდაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 15, 40.

დებულება მის კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხები განიხილოს მიუკერძოებლად, კოლექტიური დავაში არსებული გარემოებების დეტალურად შესწავლის საფუძველზე.⁷⁴

მედიატორი ვალდებულია, მოთხოვნის შემთხვევაში მინისტრსა თუ მედიაციის საორგანიზაციო სამსახურს წარუდგინოს ანგარიში კოლექტიურ დავასთან დაკავშირებით, რომელიც ასევე უნდა მოიცავდეს მედიატორის მიერ შესრულებული სამუშაოს აღწერას.⁷⁵

მედიატორი ასევე მხარეებს უთანხმდება შეხვედრის ადგილთან დაკავშირებით, და იგი უფლებამოსილია საჭიროების შემთხვევაში დასაბუთებული შუამდგომლობით 7 დღიანი ანაზღაურებადი მედიაციის გახანგრძლივება მოითხოვოს არაუმეტეს 7 დღის ვადით.⁷⁶

სამწუხაროდ, მედიატორის კონკრეტული უფლება-მოვალეობები უფრო დეტალურად არ არის განერილი არც დადგენილებაში და არც შრომის კოდექსში, რაც ბევრ საკითხს კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს და დავის მოგვარების მექანიზმს გარკვეულწილად არამდგრადს ხდის.

II. მედიაციის ჩატარების ადგილი

მედიატორი თითოეულ დეტალს აფასებს და ითვალისწინებს, რამაც შესაძლოა დავის მოგვარებასა თუ გამწვავებაში იქონიოს გავლენა. კოლექტიური დავის მედიაციაში იმის განსაზღვრა, თუ სად უნდა ჩატარდეს მედიაციის პროცესი და სად შეიძლება იყოს მხარეების შეხვედრის ადგილი, უდიდეს როლს ასრულებს⁷⁷, ვინაიდან მნიშვნელოვანია, მხარეებმა თავი დაცულად და კომფორტულად იგრძნონ. წარმოიდგინეთ, რომ რომელიმე მხარეს ჯერ კიდევ გამწვავებული კონფლიქტის დროს მოუწიოს მეორე მხარის ადგილსამყოფელში მისვლა და მედიაციის პროცესში მონაწილეობის მიღება, ასეთ დროს ნებისმიერი მხარე შეიძლება და ჩაიკეტება, რაც უარყოფით ზეგავლენას მოახდენს მოლაპარაკებაზე, განსაკუთრებით კი დასაქმებული, რომელიც დამსაქმებლის „ბუნავში“ მივა, იგი რათქმუნდა დაუცველად და სუსტ პოზიციაზე იგრძნობს თავს. შესაბამისად, მედიატორი ყოველთვის ცდილობს საუკეთესო ალტერნატივები ეძიოს და ნეიტრალური ადგილი მონახოს მედიაციის ჩასატარებლად, თუმცა ეს ყოველთვის შესაძლებელი არ არის.

III. მედიაციის პროცესში მონაწილეობის მიღების ვალდებულება

შრომის კოდექსის 48¹ მუხლის მე-6 პუნქტის მიხედვით, კოლექტიური შრომითი დავაში მონაწილე მხარეები ვალდებული არიან მონაწილეობა მიიღონ და დაესწრონ დავის მედიატორის მიერ გამართულ შეხვედრებს.⁷⁸

⁷⁴ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-7 მუხლი, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2091854>> [11.11.2019].

⁷⁵ იქვე, მე-4 მუხლი; ასევე, იხ. საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლი.

⁷⁶ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 25/11/2013, მე-7 მუხლი.

⁷⁷ იხ. *Yong P.*, *The Where of Mediation: Choosing the Right Location for a Facilitated Negotiation*, 2007, <<https://www.mediate.com/articles/young19.cfm>> [11.11.2019].

⁷⁸ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლი.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ კოლექტიური შრომით დავაზე მედიაცია სავალდებულო ხასიათის მატარებელია და მხარეებს კანონით დადგენილი ვალდებულება გააჩნიათ, რომ მონაწილეობა მიიღონ მასში.

სამწუხაროდ, არც შრომის კოდექსი და არც დადგენილება არ გვთავაზობს ვალდებულების დარღვევისთვის დადგენილ შედეგებს. მისი არსებობის შემთხვევაში მხარეები უფრო მეტად შეძლებდნენ გაეთვითცნობიერებინათ თავიანთი ვალდებულებები და თავიანთი სურვილის მიუხედავად, შედეგების გაანალიზებიდან გამომდინარე, მიიღებდნენ მედიაციის პროცესში მონაწილეობას. დღეის მდგომარეობით მათ შეუძლიათ, უბრალოდ დაარღვიონ კანონის არსებული დათქმა, ვინაიდან კანონის დარღვევისთვის შესაძლო პასუხისმგებლობის სახე დადგენილი არ არის. თუმცა, გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ სშკ-ის 49-ე მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით გაფიცვისა და ლოკაუტის უფლება მხარეებს მხოლოდ მას შემდეგ წარმოეშვებათ, რაც მინისტრისადმი წერილობითი შეტყობინების გაგზავნიდან 21 დღე გავა.⁷⁹ ეს პერიოდი კი მედიაციის პროცესსა და მხარეების მასში მონაწილეობის მიღებას გულისხმობს.

შესაბამისად, კოლექტიური დავის წარმოებისათვის მოდავე მხარეებმა უნდა დააკმაყოფილონ კანონით დადგენილი მოთხოვნები, წინააღმდეგ შემთხვევაში გაფიცვან ან ლოკაუტი უკანონო იქნება.⁸⁰ ამიტომაც, საჭიროა, რომ აღნიშნული საკითხის უფრო დეტალურად განხილვა და დარეგულირება მოხდეს, რათა მათთვის ნათელი იყოს, თავიანთი უფლებები და ვალდებულებები.

IV. წარმომადგენლობა კოლექტიური დავის მედიაციაში

კოლექტიური შრომითი დავის მედიაცია სფეციფიკურია და ძირითადად მოლაპარაკება მხარეების, დამსაქმებელისა და დასაქმებულთა გაერთიანების წარმომადგენლების მეშვეობით ხორციელდება. შესაბამისად, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი როლი დავის მოგვარებაში წარმომადგენლების მიერ თავიანთი ფუნქცია-მოვალეობების სწორად და კეთილსინდისიერად შესრულებას წარმოადგენს.

ასევე, პროცედურის სწორად წარმართვისთვის აუცილებელია, ისეთი საკითხის დროულად გარკვევა, როგორცაა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ფარგლები და ვადა. რამდენად უფლებამოსილია კონკრეტული წარმომადგენელი განახორციელოს წარმომადგენლობა და მხარეების მაგივრად, წესით მათი ინტერესებიდან გამომდინარე მიიღოს გადაწყვეტილება. რა ხდება იმ შემთხვევაში თუ წარმომადგენლის უფლებამოსილებას ვადა პროცესის განმავლობაში გადის. ამ საკითხების დროულად დაუდგენლობამ შესაძლოა კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენოს უკვე მხარეებს შორის გაფორმებული საბოლოო მორიგება. ბუნებრივია, შეიძლება დაისვას კითხვა, შესაძლებელია თუ არა კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციაში, არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის მიერ გაფორმებული მორიგება იყოს ბათილი? ასევე, თუ როგორ შეიძლება რომ მოვიქცეთ ამ შემთხვევაში.

სამწუხაროდ ამ კითხვებზე პასუხს არ გვაძლევს არც შრომის კოდექსი და არც დადგენილება და მსგავსი შემთხვევებისაგან დაცვის მექანიზმი დღეის მდგომარეობით არ არსებობს. წარმომადგენლობის შეწყვეტის შემთხვევაში კი სავარაუდოდ მოხდება ახალი წარმომადგენლით ძველის ჩანაცვლება, თუმცა ასეთმა გარემოებამ შესაძლოა მხარეებს შორის პროცესის წინსვლა შეაფერხოს.

⁷⁹ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლის მე-6 პუნქტი; 49-ე მუხლის მე-3 პუნქტი.

⁸⁰ *Dimitriu R., Collective Labor Conflicts in Companies and Public Institutions: Some Prospects, Transylvanian Review of Administrative Sciences, №34 E/2011, 84, <<http://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/view-File/301/294>> [11.11.2019].*

საინტერესოა, ასევე წარმომადგენლის კეთილსინდისიერების საკითხი, როცა იგი გამიზნულად არაკეთილსინდისიერად იქცევა, წელავს პროცესს თავისი მიზნების მისაღწევად და უარყოფითად მოქმედებს დავის მორიგებით დასრულების შესაძლებლობაზე. ამ შემთხვევაშიც, სამწუხაროდ არ არის დადგენილი მხარეებს დაცვის მექანიზმი. აღნიშნული პობლემის მოგვარება ალბათ იქნებოდა თუ მედიატორი ამის შესახებ მხარეებს შეატყობინებდა, თუმცა ეს რიგ პრობლემებს გამოიწვევდა, ვინაიდან მედიატორს ასეთი ჩარევის უფლება არ აქვს და მას მხოლოდ იმის უფლებამოსილება გააჩნია, რომ მხარეები უბრალოდ დააფიქროს ამ საკითხზე.

V. მედიატორის პასუხისმგებლობის საკითხი, ეთიკური თუ არაეთიკური ქმედება და მისი განსაზღვრის ფარგლები

მედიატორის მხრიდან როგორი ქმედება შეიძლება იყოს ეთიკური ან არაეთიკური? რა კრიტერიუმებით შეიძლება შეფასდეს მედიატორი? და რა სახის პასუხისმგებლობა არსებობს არაეთიკური საქციელის დროს?

ეს ის კითხვებია, რომლებიც შეიძლება გაგვიჩნდეს მედიატორის თითოეული ქმედების დროს. ამ კითხვებს პასუხი შეიძლება გაცეს მხოლოდ კარგად განსაზღვრულმა პროცედურულმა წესებმა და მედიატორის ეთიკის კოდექსმა.

მედიატორის ქცევის/ეთიკის კოდექსი სწორედ ის არის, რაც არამხოლოდ კოლექტიურ შრომითი დავის მედიატორებისთვის უნდა არსებობდეს, არამედ ზოგადად მედიატორებისთვის, ვინაიდან ის ადგენს მედიატორის ქცევის ეთიკურობასა თუ არაეთიკურობის შემთხვევებს და მედიაციაში მონაწილე მხარეებს უფრო მეტი დაცულობის შეგრძნებას აძლევს და ამ მექანიზმის მიმართ უფრო მეტი ნდობით განაწყობს.

საგულისხმოა, რომ დღევანდელი მდგომარეობით, როცა მხოლოდ ახლად შექმნილი მედიაციის შესახებ კანონი მოქმედებს (რომელიც კოლექტიური შრომითი დავების მედიაციასთან მიმართებაში არ ვრცელდება), და ამასთანავე, მედიატორის ეთიკის კოდექსი არ არსებობს, რამდენად დაუცველი შეიძლება იყოს მედიაციაში მონაწილე მხარეები. მათ თავის დაცვა რეალურად მხოლოდ ისეთი ზოგადი ნორმებით შეუძლიათ, როგორცაა კონფიდენციალობის შესახებ შეთანხმების დარღვევა, ხელშეკრულების დარღვევის გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა და ა.შ. სწორედ მედიაციის შედეგად ხდება მნიშვნელოვანი ეთიკური საკითხების წამოჭრა⁸¹ და ვინაიდან მედიაცია ორგანიზებულ სტრუქტურას წარმოადგენს, აუცილებელია, რომ ქცევის წესები და პასუხისმგებლობის საკითხიც რაც შეიძლება დაკონკრეტებული და განსაზღვრული იყოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მის ფუნქციონირებას საფრთხე შეექმნება. ეთიკის კოდექსის არსებობა არა მხოლოდ მხარეებს დაიცავს, არამედ მედიატორსაც, მხარეების მხრიდან არაკეთილსინდისიერი ბრალდებების დროს, შესაბამისად მისი არსებობა მედიაციის სფეროსთვის აუცილებელია.

VI. კონფიდენციალობის დაცვის სპეციფიკა და მოქმედების ფარგლები მედიაციის პროცესში

ზოგადად კონფიდენციალობა მედიაციის ფუნდამენტური პრინციპია და მისი დაცვა აუცილებელია.⁸² კონფიდენციალურია მთლიანად მედიაციის პროცესი და მისი დარღვევა როგორც მედიატორისთვის, ასევე მოდავე მხარეებისთვისაც აკრძალულია,

⁸¹ *ოსტეხმიდგი ს. მ., სვენსონ გ. ჰ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, საბაზისო სახელმძღვანელო, თბ., 2004, 177.*

⁸² *Doherty N., Guylor M., The Essential Guide to Workplace Mediation and Conflict Resolution: Rebuilding Working Relationships, 2008, 15.*

თუმცა კოლექტიური შრომითი დავის დროს აღნიშნული წესის დაცვა ბოლომდე შეუძლებელია და კანონდებლობა გამონაკლის შემთხვევებს ადგენს და განსაზღვრავს თუ რა შეიძლება არ იყოს კონფიდენციალური.

კოლექტიური შრომითი დავის მედიაცია საჯაროა კერძო მედიაციისგან განსხვავებით, ვინაიდან შრომის კოდექსის მიხედვით მოდავე მხარეებმა გაფიცვის უფლების მოპოვებისათვის, როცა პირდაპირი მოლაპარაკება უშედეგოა, მინისტრს წერილობით უნდა მიმართონ მედიატორის დანიშვნასთან დაკავშირებით. ეს ქმედება ზოგადად მედიაციაში უკვე კონფიდენციალობის პრინციპის დარღვევაა.

კოლექტიურ შრომითი მედიაციაში კონფიდენციალობასთან დაკავშირებით განსხვავებული წესის არსებობის აუცილებლობა ამ დავის სპეციფიკიდან გამომდინარე არსებობს. როცა ასობით დასაქმებულსა და რამოდენიმე დამსაქმებელთან და კომპანიებთან გვაქვს საქმე, შეუძლებელია ამ პრინციპის ბოლომდე დაცვის მოთხოვნა და რაც მთავარია, მისი შესრულების გაკონტროლება. ამავე დროს, შრომის კოდექსისა და დადგენილების საფუძვლზე მინისტრის მოთხოვნის შემთხვევაში მედიატორი ვალდებულია, წარადგინოს ანგარიში მიმდინარე თუ დასრულებული მედიაციის პროცესთან დაკავშირებით. სამწუხაროდ, არ არის დადგენილი თუ რამდენად ზოგადი ან კონკრეტული უნდა იყოს ანგარიში, რას უნდა მოიცავდეს და ა.შ. მისი დადგენა კი აუცილებელია, ვინაიდან, მიუხედავად იმისა, რომ კოლექტიურ შრომით დავაში მედიაციის ეფექტურობისთვის კონფიდენციალობის განსხვავებული წესი არსებობს, იგი არ შეიძლება იყოს ყოვლის მომცველი და დეტალური, ვინაიდან მხარეებს პროცესის მიმართ უნდობლად განაწყობს და მექანიზმს არაეფექტურს გახდის.

შესაბამისად, კონფიდენციალობის დაცვის ვადებულება, რომელიც ჩვეულებრივ მედიაციას ეხება, კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციაში არ ვრცელდება⁸³ და განსხვავებული წესით მოქმედებს.

VII. მორიგების ფარგლები და შეთანხმების „უზრუნველყოფილი“ აღსრულების მექანიზმი

კოლექტიურ შრომით დავაში შემათანხმებელი პროცედურების საუკეთესო და სასურველი შედეგი მოდავე მხარეების მორიგებაა. ამიტომაც, მნიშვნელოვანია ისეთი საკითხები, როგორც მორიგების ფარგლები და შეთანხმების „უზრუნველყოფილი“ აღსრულების მექანიზმი.⁸⁴

მორიგება შესაძლებელია, ნებისმიერ საკითხთან დაკავშირებით მოხდეს და არ არის აუცილებელი, რომ თავდაპირველად წამოყენებულ მოთხოვნებს ეხებოდეს. მედიაცია მხარეებს თავისუფლებას ანიჭებს და შესაძლებლობას აძლევს, უკეთესად დაინახონ თავიანთი ინტერესების და საჭიროებები. შესაბამისად, მედიაციის პროცესში შესაძლოა გამოიკვეთოს მხარეებისათვის ისეთი გარემოებები, რაზეც ადრე არ დაფიქრებულან ან აშკარა არ იყო და მის მიხედვით შეცვალონ თავიანთი მოთხოვნები. სწორედ ამიტომაც, კანონმდებელი თავისუფლებას ანიჭებს მხარეებს მორიგებასთან დაკავშირებით და არ ადგენს მორიგების ფარგლებს. თუმცა, აუცილებელია რომ მორიგების პირობები კანონსაწინააღმდეგო არ იყოს. ამას კი უნდა აანალიზებდეს და ითვალისწინ-

⁸³ Mediation in Collective Bargaining, <<https://www.employment.govt.nz/resolving-problems/steps-to-resolve/mediation/mediation-in-collective-bargaining/>> [11.11.2019].

⁸⁴ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 9, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/mediatingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

ნებდეს დავაში მონაწილე ორივე მხარე, წინააღმდეგ შემთხვევაში მათი შეთანხმება იქნება ბათილი და მათ მიერ განვლილი პროცესები აღმოჩნდება უშედეგო.

რაც შეეხება შეთანხმების “უზრუნველყოფილი” აღსრულების მექანიზმს, აღსანიშნავია, რომ მედიაცია თავისი ბუნებიდან გამომდინარე, მხარეების ნებაზეა დამყარებული და მხოლოდ მექანიზმებს არ ითვალისწინებს, თუმცა გამონაკლისი შემთხვევებიც არსებობს. ევროკავშირის მედიაციის დირექტივა⁸⁵ მე-19 პუნქტით აღსრულების მექანიზმის მნიშვნელობას ცნობს, თუმცა პრობლემის გადაჭრის გზის ძიების კომპეტენციას სახელმწიფოებს უტოვებს.

ბუნებრივია, რომ მხარეებს ნაკლები ნდობა შეიძლება ქონდეთ ისეთი მექანიზმის მიმართ, სადაც მორიგება არააღსრულებადია. ამიტომაც, როცა მხარეებისთვის აღსრულების საკითხი მნიშვნელოვანია, მათ წინასწარ შეუძლიათ შეთანხმდნენ შეთანხმების აღსრულებადობისა და მასთან დაკავშირებულ ნებისმიერ საკითხთან დაკავშირებით. ასეთი შეთანხმებისთვის ორივე მხარის თანხმობაა საჭირო და თუ მეორე მხარე თანახმა არ არის, შესაძლოა მთლიანად მედიაციის პროცესი საფრთხის ქვეშ აღმოჩნდეს. ასევე, გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, როცა მხარეები შეთანხმების აღსრულებასთან დაკავშირებით არ არიან შეთანხმებულები.

მედიაციის პროცესების წარმატებით დასრულების შემდეგ, თუ შეთანხმების პირობების შესრულებაზე რომელიმე მხარე განაცხადებს უარს, როგორ უნდა მოიქცეს მხარე? ამ კითხვაზე ნორმატიული რეგულირება პასუხს არ გვაძლევს, ამიტომაც საჭიროა, პირველ რიგში, დადგინდეს თუ რას წარმოადგენს სამედიაციო შეთანხმება. არის იგი წინარე ხელშეკრულების დადების ვალდებულება, თუ მხარეს უფლება აქვს სასამართლო წესით იდაოს შეთანხმების დარღვევისთვის, რაც მის აღსრულებადობას გაზრდის.

VIII. შემათანხმებელი პროცედურების შეწყვეტა

სამწუხაროდ, სშკ-სა და დადგენილების მიხედვით, კოლექტიური შრომითი დავაში შემათანხმებელი პროცედურების შეწყვეტის მექანიზმი ბუნდოვანია და შეიძლება ითქვას, რომ განსაზღვრულიც კი არ არის.

შრომის კოდექსის 48¹ მუხლის მე-5 ნაწილისა და დგენილების მე-4 მუხლის მე-14 პუნქტის მიხედვით, მინისტრს უფლება აქვს, კოლექტიური დავის ნებისმიერ ეტაპზე მიიღოს გადაწყვეტილება შემათანხმებელი პროცედურების შეწყვეტის შესახებ. აღნიშნულ ნორმებში არ არის დადგენილი, თუ რა საფუძველზე შეიძლება მინისტრმა შეწყვეტის შესახებ მიიღოს გადაწყვეტილება და არც ის შემთხვევაა დადგენილი, თუ როგორ უნდა მოიქცნენ მხარეები იმ შემთხვევაში, როცა მინისტრის გადაწყვეტილების არ ეთანხმებიან და სურთ შემათანხმებელი პროცედურების გაგრძელება.

ასევე მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ დადგენილებითა და შრომის კოდექსით მინისტრს უფლება აქვს, რომ შემათანხმებელი პროცედურები შეწყვიტოს, თუმცა ეს არ მიუთითებს იმაზე, რომ ზოგადად ის არის უფლებამოსილი პირი შემათანხმებელი პროცედურების შეწყვეტის თაობაზე. შესაბამისად, ბუნდოვანია კანონმდებლის მიზანი ამ ნორმატთან მიმართებაში.

საინტერესო საკითხს წარმოადგენს ასევე ის შემთხვევა, როცა ერთ-ერთ მხარეს სურს პროცესის შეწყვეტა მეორეს კი არა, როგორ უნდა გადაწყდეს აღნიშნული საკითხი, მითუმეტეს, თუ მედიატორსაც მიაჩნია, რომ პროცესის გაგრძელება შესაძლოა დადებითი შედეგი გამოიღოს?

⁸⁵ DIRECTIVE 2008/52/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0052:EN:HTML>> [11.11.2019].

აღნიშნულ კითხვებზე მოქმედი რეგულაციებით პასუხები არ არსებობს, რაც ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ საჭიროა სხვადასხვა დეტალების გაანალიზება და პროცედურულ წესებად განწესება.

4.2.2. გ. სახელმწიფოს როლი და ჩარევის ფარგლები კოლექტიურ შრომით დავაში მედიაციის ადმინისტრირების კუთხით

კოლექტიური შრომითი დავის მოგვარებაში მნიშვნელოვანი როლის შესრულება სახელმწიფომ თავის თავზე აიღო და შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის დაქვემდებარებაში დააყენა მედიაციის სამსახური, რომელიც ორიენტირებულია კონკრეტულად კოლექტიურ დავებზე. სახელმწიფო პირდაპირ ერევა მხარეთა შორის წარმოშობილ დავაში, ვინაიდან კანონმდებლობით, სავალდებულო სახის კოლექტიური შრომითი დავის მოგვარების მექანიზმს ადგენს. შესაბამისად, კოლექტიური დავის სუბიექტებს შეზღუდული აქვთ თავიანთი ნება და ვალდებულნი არიან მონაწილეობა მიიღონ შემათანხმებელ პროცედურებში.

სახელმწიფოს ჩარევა მკვეთრად იკვეთება გაფიცვისა და ლოკაუტის უფლების მოპოვებასთან მიმართებაში. ამ შემთხვევაში, მხარეების არათუ ნება-სურვილის შეზღუდვა, არამედ საქართველოს კონსტიტუციით დადგენილი ადამიანის უფლების - გაფიცვის უფლების შეზღუდვა ხდება დროის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, კერძოდ 21 დღით, როცა მედიაციის სახით ინტენსიური შემათანხმებელი პროცედურები მიმდინარეობს მხარეთა მორიგების მიზნით.⁸⁶

საინტერესოა საკითხი, თუ რამდენად დადებითი შეიძლება იყოს ნეიტრალური სტატუსის მატარებელი მექანიზმი, რომელიც ამავე დროს საჯარო დაწესებულების ნაწილია და მისი სახელით მოქმედებს. კოლექტიურ დავებში მედიაციის სამსახური შრომის სამინისტროს ნაწილია და თვითონ მინისტრივე აგზავნის მედიატორს საქმეზე. მინისტრს სრული პრივილეგია და უფლებამოსილება აქვს. მისი ქმედების შეფასება და გასაჩივრება ვერ ხდება რაც, ამ მოდელის ერთ-ერთი უარყოფითი მხარედ შეიძლება განვიხილოთ. ასევე, თვითონ ის გარემოება, რომ მედიატორი შესაძლებელია საჯარო მოხელე იყოს, შესაძლოა, მოდავე მხარეების მხრიდან დავის მოგვარების მექანიზმისადმი უნდობლობა გამოიწვიოს, რაც დავის მშვიდობიანი გზით მოგვარებაზე მათ დემოტივირებულობაში შეიძლება აისახოს.

ამ მოდელით ასევე გარანტია იქმნება იმისა, რომ მხარეებს შორის შემათანხმებელი პროცედურები აუცილებლად გაიმართება, რაც ხელს შეუწყობს დავის ესკალაციის აღმოფხვრას და შესაბამისად, შემათანხმებელი პროცედურების სახით იქნება ცოცხალი, ეფექტური მექანიზმი, რომლის მიზანსაც მხარეებს შორის უთანხმოების აღმოფხვრა და მათ შორის ურთიერთობის გაუმჯობესება წარმოადგენს.

4.3. კოლექტიური შრომითი დავა, როგორც გაფიცვისა და შრომითი ურთიერთობის შეჩერების საფუძველი

რა მოხდება თუ კოლექტიურ დავაში მონაწილე მხარეები ვერ შეთანხმდებიან? სადამდე შეიძლება მიგვიყვანოს შეუთანხმებლობამ? - ეს ის კითხვებია, რაც ბუნებრივია, რომ კოლექტიური შრომითი დავის განხილვის დროს შეიძლება გაჩნდეს და სხვა მრავალ კითხვასთან ერთად საჭიროებს განხილვას.

⁸⁶ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლი.

კოლექტიური დავის შესანიშნავი თვისება, როგორც გაფიცვაა, არის ის, რომ იგი ხანდახან მთელ ქვეყანაში ისე ვრცელდება, როგორც ხანძარი ტყეში.⁸⁷ გაფიცვა კონსტიტუციურ უფლებას წარმოადგენს და როდესაც მხარეებს შორის მოლაპარაკება წარუმატებელია, დასაქმებულები სწორედ ამ საშუალებას მიმართავენ თავიანთი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. ზოგიერთ ქვეყანაში (ბელგია, იტალია, საფრანგეთი და სხვ.), კოლექტიური ქმედების, გაფიცვის უფლება ინდივიდუალური უფლებათა, სხვა ქვეყნებში კი (გერმანია, საბერძნეთი, პოლონეთი, ჩეხეთის რესპუბლიკა, შვედეთი და სხვ.) - უნდა განხორციელდეს პროფკავშირების მიერ.

სშკ-ის 49-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის მიხედვით, გაფიცვა არის დავის შემთხვევაში დასაქმებულის დროებითი ნებაყოფლობითი უარი შრომითი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების მთლიანად ან ნაწილობრივ შესრულებაზე. მხარეებს შორის შემათანხმებელი პროცედურების ჩატარების გარეშე პირებს ერთმევათ გაფიცვისა თუ ლოკაუტის უფლება. მიუხედავად, იმისა, რომ გაფიცვა კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებაა, მისი რაციონალურად შეზღუდვა ხდება, რათა შრომით სისტემასა და შედეგად, სახელმწიფო ეკონომიკას საფრთხე არ შეექმნას.

შრომის კოდექსი სტანდარტს აწესებს თუ როგორ შეიძლება დასაქმებულებმა მოიპოვონ გაფიცვის უფლება. პირველ რიგში, იმისათვის რომ კოლექტიურ გაფიცვა კანონიერად ჩაითვალოს, საჭიროა, რომ სულ მცირე 20 დასაქმებული მონაწილეობდეს ანუ დასაქმებულთა ჯგუფი, ასევე აუცილებელია, რომ მხარეებს შორის დაიწყოს შემათანხმებელი პროცედურები. შემათანხმებელი პროცედურა პირდაპირ მოლაპარაკებას ან მედიაციას გულისხმობს. მოდავე მხარეებს შეუძლიათ თავიანთი ინიციატივით მიმართონ მედიაციას, ხოლო თუ მედიაციაზე ვერ შეთანხმდებიან პირდაპირი მოლაპარაკებების გზით უნდა ეცადონ დავის მოგვარებას. მისი წარუმატებლობის შემთხვევაში კი მათ უნდა მიმართონ შრომის მინისტრს და ამ მიმართვის საფუძველზე, ან მინისტრის ინიციატივით დაინიშნება დავის მედიატორი. მოდავე მხარეებისთვის მედიაციაში მონაწილეობა სავალდებულოა. მედიატორის დანიშვნიდან 21 კალენდარული დღის გასვლის შემდეგ მათ წარმოეშობათ გაფიცვის უფლება, თუმცა გაფიცვის კანონიერებისათვის კიდევ ერთი წინაპირობა არსებობს. გაფიცვამდე არანაკლებ 3 დღით ადრე მხარეებმა ერთმანეთს და მინისტრს წერილობით უნდა შეატყობინონ გაფიცვის დრო ადგილი და ხასიათი. ასევე მხარეები ვალდებულნი არიან მიუხედავად ამ პროცესის დაწყებისა, განაგრძონ შემათანხმებელი პროცედურები.⁸⁸

კოლექტიური შრომითი დავა სენსიტიური საკითხია არამხოლოდ დამსაქმებლის ან დასაქმებულთათვის, არამედ მთლიანად ქვეყნისთვის. კოლექტიური გაფიცვების წარუმატებლად დასრულების რისკი და მისი შესაძლო უარყოფითი შედეგები შესაძლოა არამხოლოდ დასაქმებულებზე აისახოს, არამედ მთლიანად შრომის სისტემაზე და შემდეგ ქვეყნის სოციალურ თუ ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, ვინაიდან ისინი მჭიდროდ არიან დაკავშირებულნი ერთმანეთთან. დასაქმებულებს შესაძლებლობა, რომ ჰქონოდათ თავიანთი შეხედულებისამებრ ყოველგვარი წინაპირობებისა და ბარიერების გარეშე გაიფიცონ, ისინი ასეც მოიქცეოდნენ ეს კი აღნიშნულ ნეგატიურ შედეგს გამოიღებდა ქვეყნის შიგნით.

შესაბამისად, კოლექტიური შრომითი დავა შეიძლება აღქმული იქნას, როგორც გაფიცვის უფლების შეზღუდვის საფუძველი. იგი ასევე, პირდაპირ კავშირშია დასაქმე-

⁸⁷ Akkerman A., Torenvlied R., Effects of Industrial Conflict Between and Within Organizations: Contagion in Collective Bargaining and the Deterioration of Work Relations, Leuven, May 27-28, 2015, 3, <<https://soc.kuleuven.be/web/files/11/72/W12-167.pdf>> [11.11.2019].

⁸⁸ საქართველოს შრომის კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 17/12/2010, 48¹ მუხლი.

ბულის მომავალ მდგომარეობასთან კერძოდ, გაფიცვა შესაძლოა გახდეს, როგორც შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის, ისე შეჩერების საფუძველიც. აღნიშნულ საკითხს წყვეტს სასამართლო, როცა გადაწყვეტილებას იღებს გაფიცვის კანონიერების შესახებ. სშკ-ის 49-ე მუხლის მე-9 პუნქტისა და 52-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის მიხედვით, დამსაქმებელს არ აქვს უფლებამოსილება, დასაქმებულებს შეუწყვიტოს შრომითი ხელშეკრულება გაფიცვაში მონაწილეობის გამო. გამონაკლისია, როცა გაფიცვა უკანონოა.⁸⁹ შესაბამისად, მხოლოდ სასამართლოს მიერ გაფიცვის უკანონოდ ცნობის შემთხვევაში შეიძლება დამსაქმებლის მხრიდან შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტა.

5. დასკვნა

კოლექტიური შრომითი დავის სწრაფად და ეფექტიანად გადაწყვეტის ვალიდური და მოქნილი სისტემის ინტეგრირება სახელმწიფოში მნიშვნელოვანი სახელმწიფოებრივი ფუნქციის გამომხატველია და განაპირობებს ქვეყნის ეკონომიკურ, სოციალურ და სამართლებრივ სტაბილურობას.⁹⁰

დავის კომპლექსურიზიდან გამომდინარე, მისი მოგვარება მრავალმხრივ ინტერესს წარმოადგენს და შესაძლოა, სახელმწიფოებრივ, დასაქმებულების, დამსაქმებლებისა და ზოგადად სახელმწიფო პოლიტიკურ ინტერესის ქვეშ ექცეოდეს. დავის მასშტაბურობიდან და კომპლექსურობიდან გამომდინარე, მისმა მოუგვარებლბამ სახელმწიფო შესაძლოა ისეთი რისკების წინაშე დააყენოს როგორცაა: ა) არსებული სამუშაო ადგილების გაუქმება, კერძოდ, მხარეების მიერ გაფიცვის უფლების გამოყენების შემთხვევაში სასამართლო გაფიცვის კანონიერების საკითხს ადგენს. მისი უკანონობის შემთხვევაში დამსაქმებელი უფლებამოსილია მოახდინოს უკანონო გაფიცვაში მონაწილე დასაქმებულთა შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტა. შესაბამისად, კოლექტიური დავა არსებული სამუშაო ადგილების დაკარგვის საფრთხეს ქმნის. თუ გავითვალსწინებთ, რომ კოლექტიური გაფიცვაში მინიმუმ 20 დასაქმებული მონაწილეობს და პრაქტიკამ აჩვენა, რომ როგორც წესი ასობით და ათასობით დასაქმებულს შეიძლება იყოს დავაში ჩართული, აქედან გამომდინარე, კოლექტიური დავით საფრთხე ექმნება დიდი რაოდენობით არსებული სამუშაო ადგილებს და დასაქმებულების სამომავლო ეკონომიკურ თუ სოციალურ მდგომარეობას. ბ) დამსაქმებლის და შესაბამისად საწარმოების ფუნქციონირების დროებითი შეზღუდვა ან შეწყვეტა. საწარმოსთვის შეუფერხებელი ფუნქციონირების განხორციელების შესაძლებლობა მისი სტაბილურობის წინაპირობაა, ხოლო საქმიანობის შეფერხება ეკონომიკური სტაბილურობისა და მდგრადი განვითარების რღვევის საწინდარია, რამაც გადახდისუნარობის საკითხიც შეიძლება დააყენოს. ეს კი უარყოფითად აისახება ქვეყნის ეკონომიკასა და სოციალურ კეთილდღეობაზე გ) ასევე, საწარმოებისთვის ზიანის მიყენებამ შესაძლოა არსებული სამუშაო ადგილების შემცირების აუცილებლობა გამოიწვიოს დასაქმებულების მიერ კანონიერი გაფიცვის შემთხვევაშიც კი, თუ დამსაქმებელი იმდენად დიდ ეკონომიკურ ზიანს განიცდის, რომ მისი ფუნქციონირების შენარჩუნებისთვის აუცილებელი გახდება სამუშაო ადგილების რაოდენობის შემცირება. ამას გარდა, კომპანიისთვის გამოუსწორებელი ზიანის დადგომის შემთხვევაში შესაძლოა არათუ არსებულ სამუშაო ადგილების არსე-

⁸⁹ იქვე, 49-ე მუხლის მე-9 პუნქტი; 52-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

⁹⁰ High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts, Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 2, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].

ბობას შეექმნას საფრთხე, არამედ ზოგადად, მომავალი სამუშაო ადგილების შექმნასაც, რაც სახელმწიფოში დაუსაქმებლობის მაღალ მაჩვენებელსა და ეკონომიკურ დისბალანსს გამოიწვევს.

კვლევის ფარგლებში განხორციელდა კოლექტიური დავების ინსტიტუციური მექანიზმების უცხოური მოდელების შესწავლა და შიდა-სახელმწიფოებრივი მოდელის გაუმჯობესების კვლევა. მარეგულირებელი ნორმებისა და პრაქტიკოსი მედიატორების შეხედულებების საფუძველზე კვლევამ აჩვენა რეგულირების საჭიროება და არსებული ეროვნული მექანიზმის სრულყოფის აუცილებლობა სამი მიმართულებით:

საკანონმდებლო სრულყოფის რეკომენდაციები (De Lege Ferrenda)

ნორმატიული რეგულირების ფორმის თვალსაზრისით, კოლექტიური შრომითი დავის მოგვარების მექანიზმის მომწესრიგებელი ნორმები შეიძლება დაიყოს წმინდა სამართლებრივ, ეთიკურ და პროცედურულ ნორმებად. კოლექტიური შრომითი დავის გადაწყვეტის მექანიზმის იმპლემენტაცია საქართველოს შრომის კოდექსის 48¹ მუხლსა და კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის N301 დადგენილებით მოხდა. კანონმდებლის მიერ გაიწერა კონკრეტული მოდელი და მასთან დაკავშირებული პროცედურული წესები, თუმცა ნორმატიული რეგულირების მიღმა დარჩა მექანიზმის სწორად ფუნქციონირებისთვის საჭირო ბევრი მნიშვნელოვანი საკითხი:

ა. რეკომენდაცია სამართლებრივი და პროცედურული წესების დადგენისათვის

წარმომადგენელი კოლექტიურ დავაში უაღრესად მნიშვნელოვანი მოქმედი სუბიექტია. სწორედ მისი მეშვეობით ხდება მრავალრიცხოვან მხარეებთან კომუნიკაცია და გადაწყვეტილებების მიღება.⁹¹ ხარვეზიანმა წარმომადგენლობითმა უფლებამოსილებამ შესაძლოა, დავის მოგვარებას ხელი შეუშალოს და კონფლიქტის ესკალაციას შეუწყოს ხელი. ამიტომაც, წარმომადგენლის სისტემასთან დაკავშირებით აუცილებელია განვიხილო იქნას ისეთი საკითხები, როგორცაა: წარმომადგენლის უფლებამოსილების ფარგლებისა და ვადის შემოწმების საკითხი; შემათანხმებელი პროცედურის რომელ ეტაპზე უნდა შემოწმდეს იგი და ვის მიერ; წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების შეწყვეტის შემთხვევაში ან არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის მიერ პროცესში მონაწილეობისა და შეთანხმების დადების შემთხვევაში როგორ უნდა მოიქცნენ პროცესის მონაწილენი და შესაძლებელია თუ არა წარმომადგენლის ჩანაცვლება; ასევე მნიშვნელოვანია განისაზღვროს თუ რა შედეგი დადგება არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის მიერ დადებული სამედიაციო შეთანხმების შემთხვევაში, გამოიწვევს თუ არა ის მის ბათილობას.⁹² ასევე მნიშვნელოვანია განისაზღვროს ხარვეზიანი წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების შემთხვევაში პროცესის ბედი ანუ დადგინდეს აღნიშნულ შემთხვევა გამოიწვევს პროცესის დროებით შეჩერებას თუ შეწყვეტას.

შესაბამისად, აღნიშნული საკითხი, როგორც წმინდა სამართლებრივ, ასევე გარკვეულწილად, პროცედურულ ჩარჩოებში ექცევა და აქედან გამომდინარე საჭიროებს ორივე სახის რეგულაციას.

არანაკლებ მნიშვნელოვანი საკითხია, მხარეების დაფინანსების ელემენტი, ანუ მედიაციის პროცესის ხარჯების გადახდის ვალდებულება. მედიატორის ასანაზღაურებელი თანხა დღიურად შეადგენს 60 ლარს და დამატებით სამივლინებო ხარჯი, რაც ძა-

⁹¹ *Blanpain R. (ed.), The Actors of Collective Bargaining, A World Report, Kluwer Law International; 1st ed., 2004, 41-42.*

⁹² დეტალურად იხ. 3.2.2 თავი.

ლიან მწირია. სახელმწიფო ვალდებულება მედიაციის ანაზღაურების შესახებ აღნიშნული ნორმის ფარგლებში იძენს და რეგულირების მიღმა ტოვებს მხარეების მიერ სამედიაციო მომსახურების ანაზღაურების საკითხს. 21 დღიანი სავალდებულო მედიაციის გავლის შემდეგ, სადაც მედიაციის მომსახურებისთვის მხოლოდ 14 დღის ანაზღაურებაა გათვალისწინებული, მედიაცია ნებაყოფლობით სახეს იძენს და მისი გაგრძელება მხარეების ნებაზეა დამოკიდებული. სახელმწიფოს მხრიდან სავალდებულო მედიაციის მომსახურების ანაზღაურებას გარკვეულწილად ნეგატიური გავლენაც აქვს მხარეებზე, კერძოდ, ისინი ვერ აღიქვამენ პროცესის მნიშვნელობას და პასუხისმგებლობას, შესაბამისად კეთილსინდისიერად მოლაპარაკების სურვილი ნაკლებად აქვთ და ორიენტირებულნი არიან მხოლოდ თავიანთ ინტერესებსა და პოზიციებზე. არსებული პრობლემის გადასაჭრელად კი საუკეთესო გამოსავალი იქნებოდა მოდავე მხარეებისთვის სავალდებულო სახით ხარჯების დაკისრება და გარკვეული სამართლებრივი ღონისძიებების დაკისრება. ასეთ შემთხვევაში ისინი ბევრად უფრო მეტი სერიოზულობით მოეკიდებოდნენ თავიანთ ვალდებულებას. მედიაცია კონცეპტუალურად ფასიანი მომსახურებაა და ზოგადად, მხარეებისთვის მომსახურების ანაზღაურების დაკისრება გამართლებულია.⁹³

კანონმდებელი ასევე უგულვებელყოფს სავალდებულო მედიაციის პროცესში გამოუცხადებლობის საკითხს. კანონით მხარეები ვალდებულნი არიან, რომ მონაწილეობა მიიღონ პროცესში, თუმცა ამ პირობის დარღვევის შედეგებს არც შრომის კოდექსი და არც დადგენილება აწესრიგებს. მოცემულ შემთხვევაში საუკეთესო გამოსავალი იქნებოდა, დადგენილიყო პასუხისმგებლობა პროცესზე გამოუცხადებლობისთვის, პროცესის გაჩიანურებისთვისა და მოლაპარაკების არაკეთილსინდისიერად წარმოებისთვის, მაგალითად სასამართლოს მაგალითზე, მედიაციაზე გამოუცხადებლობისთვის დადგენილია 150 ლარიანი ჯარიმა, ასევე პასუხისმგებლობის სახედ შეიძლება განსაზღვრულიყო ერთი მხარის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში მის მიერ პროცესის ხარჯების ანაზღაურება.

მედიატორთან გასაუბრების შედეგად⁹⁴, ასევე გამოიკვეთა ისეთი პრობლემური საკითხები, როგორცაა: ა)მედიაციის შეწყვეტის უფლებამოსილი პირის განუსაზღვრელობა და მასთან დაკავშირებული საკითხები, რაც პროცედურული წესების ბუნდოვანებიდან და ნაკლებობიდანაა გამომწვეული. კერძოდ, საქართველოს შრომის კოდექსსა და დადგენილებაში კონკრეტულად არ არის განსაზღვრული, თუ ვისი უფლებამოსილებაა მედიაციის შეწყვეტა. არსებობს მხოლოდ ისეთი ჩანაწერი, რომელიც შრომის მინისტრს უფლებამოსილება აქვს დავის ნებისმიერ ეტაპზე გადაწყვიტოს შემათანხმებელი პროცედურის შეწყვეტის შესახებ, თუმცა არ არის დადგენილი, თუ რა კრიტერიუმების საფუძველზე უნდა მოხდეს შეწყვეტა და როგორ უნდა მოიქცნენ მხარეები თუ მინისტრის გადაწყვეტილებას არ ეთანხმებიან, შეიძლება თუ არა ამგვარი გადაწყვეტილების გასაჩივრება და ა.შ. ბ) მედიაციის შეწყვეტასთან მიმართებაში ასევე საინტერესოა შემთხვევა, როცა ერთ მხარეს სურს პროცესის შეწყვეტა მეორეს კი არა, ხოლო მედიატორს მიაჩნია, რომ მედიაციის გაგრძელება შედეგის მომტანი იქნება, ასეთ დროს ჩაითვლება თუ არა მხარის მიერ კეთილსინდისიერების დარღვევად და რა განსხვავება იქნება სავალდებულო მედიაციის 21 დღის განმავლობაში ან მის მერე ასეთი შემთხვევის მოხდენის შემთხვევაში. პრაქტიკოსი მედიატორების აზრით, მხარეებს არ უნდა ჰქონდეთ უფლება თვითონ გადაწყვიტონ ეს საკითხი და მოითხოვონ პროცესის შეწყვეტა, მითუმეტეს, რომ სავადებულო სახის მედიაციასთან გვაქვს შეხება. აქედან გა-

⁹³ Law Reform Commission, Alternative Dispute ResolutionL Mediation and Conciliation, Report, 2010, 2, < http://www.lawreform.ie/_fileupload/reports/r98adr.pdf> [11.11.2019].

⁹⁴ ინტერვიუ შრომის სამინისტროს მედიატორთა რეესტრის წევრ მედიატორთან ნათია ჩიტაშვილთან, 15.05.2018.

მომდინარე, რაციონალური იქნებოდა, თუ მსგავს საკითხებზე გადაწყვეტილებას მედი-ატორი მიიღებდა და მას ექნებოდა შუამდგომლობის უფლება შემათანხმებელი პროცე-სის შეწყვეტასთან მიმართებაში.

ერთ-ერთ ყველაზე პრობლემურ სამართლებრივ თუ პროცედურულ საკითხს სამე-დიაციო მორიგების აღსრულების მექანიზმის არ არსებობა წარმოადგენს. აღსრულების მექანიზმის მედიაციაში არსებობა დირექტივითაც არის აღიარებული.⁹⁵ აღნიშნული სა-კითხი პროცედურულ კატეგორიას არ განეკუთვნება და საჭიროებს ორგანულ კანონში მის რეგულირებას. აღსრულების მექანიზმის არარსებობის გამო, მხარეებისთვის მედი-აცია ნაკლებად სანდო და ეფექტური პროცესია. მათ არ აქვთ გარანტია, რომ მეორე მხარე მორიგების პირობებს შეასრულებს. ამიტომაც, საჭიროა აღსრულების სისტემის დანერგვა. კოლექტიური შრომითი დავები თავისი სპეციფიურობიდან და კომპლექსუ-რიბიდან გამომდინარე, საჭიროებს ისეთი მექანიზმის არსებობას, როგორც შეთან-ხმების აღსრულებაა. მედიაციის პროცესების წარმატებით დასრულების შემდეგ, თუ შე-თანხმების პირობების შესრულებაზე რომელიმე მხარე განაცხადებს უარს, მთლიანად მედიაციის პროცესი იშლება და აზრს კარგავს, ამიტომაც საჭიროა, პირველ რიგში, დადგინდეს, თუ რას წარმოადგენს სამედიაციო შეთანხმება. არის იგი წინარე ხელშეკ-რულების დადების ვალდებულება, თუ მხარეს უფლება აქვს სასამართლო წესით იდაოს შეთანხმების დარღვევისთვის, რაც მის აღსრულებადობას გაზრდის. აღნიშნულ სა-კითხთან მიმართებაში ასევე საინტერესოა ის გარემოებაც, რომ ახალი კოლექტიური შეთანხმების დადებისთვის კანონმდებლობით გათვალისწინებული პერიოდი ხშირ შემთხვევებში ძალიან მწირია და შეუძლებელია ისეთი დეტალური დოკუმენტის შექ-მნა, როგორც კოლექტიური ხელშეკრულებაა. შესაბამისად, ურიგო არ იქნებოდა შემა-თანხმებელი პროცედურების ხანგრძლივობის გადახედვა და კანადის მოდელის გათ-ვალისწინება, სადაც მთლიანად შემათანხმებელი პროცედურა 81 დღეა.⁹⁶

ამასთანავე, კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს ხანდაზმულობის საკითხს, რაც ზოგიერთ შემთხვევაში რომელიმე მხარისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობის შეიძლება იყოს. საინტერესოა, მედიაციის დაწყება ხანდაზმულობის შეჩერების ან შეწყვეტის სა-ფუძველს ხომ არ ქმნის და რა შედეგების გამოწვევა შეუძლია. აშკარაა, რომ აღნიშნუ-ლი საკითხის განუსაზღვრელობის შემთხვევაში, რომელიმე მხარეს შესაძლოა ხელოვ-ნურად პროცედურული უპირატესობა მიენიჭოს და პროცესის განვლით თავის სასურ-ველ მიზანს მიაღწიოს. შესაბამისად, ხანდაზმულობასთან დაკავშირებული კითხვების გაცემა აუცილებელია მექანიზმის ეფექტურობისათვის.

ბ) რეკომენდაციები ეთიკის სტანდარტის დადგენისათვის

კოლექტიური შრომითი დავის მოგვარების მექანიზმის გამართულად ფუნქციონი-რებისთვის აუცილებელია არა მხოლოდ დეტალურად განერილი, თუმცა მოქნილი პრო-ცედურული და სამართლებრივი წესები, არამედ ეთიკის ნორმებიც.

ეთიკური ნორმების არსებობა მედიაციის პროცესის წარმატებულად განხორციელე-ბის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა.⁹⁷ ის განსაზღვრავს პროცესში მონაწილე პი-რების ქცევის ფარგლებს და მათ უბიძგებს პროცესში კეთილსინდისიერი ქმედებისაკენ.

⁹⁵ DIRECTIVE 2008/52/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0052:EN:HTML>> [11.11.2019].

⁹⁶ Collective Bargaining – Labour Program, <<https://www.canada.ca/en/employment-social-development/services/labour-relations/collective-bargaining.html>> [11.11.2019].

⁹⁷ Otis L., Rousseau-Saine C., The Mediator and Ethical Dilemmas: A Proposed Framework of Reflection, Journal of Arbitration and Mediation, 2014, 45-47.

კოლექტიურ შრომითი დავის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ეთიკის კოდექსის არსებობის აუცილებლობა შესაძლებელია განვიხილოთ სამი კუთხით: მედიატორის ეთიკის კოდექსი, მოდავე მხარეების ეთიკის კოდექსი და კოლექტიური შრომითი დავის გადანაცვების მექანიზმის პროვაიდერის ეთიკის კოდექსი.

მედიატორის ეთიკის კოდექსის აუცილებლობა განპირობებულია მედიაციაში მისი ცენტრალური როლიდან⁹⁸ გამომდინარე. მედიატორი მედიაციაში მოქმედი ყველა ფუნდამენტური პრინციპის, კონფიდენციალობის, დამოუკიდებლობის, ნეიტრალობისა და სხვ. სახეა და იგი ვალდებულია, იმოქმედოს მათ ფარგლებში. ასევე, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კონფიდენციალობის საკითხი, ვინაიდან კოლექტიური შრომითი დავის სპეციფიკიდან გამომდინარე, კონფიდენციალობის დარღვევის რისკი მაღალია. ერთი შეხედვით, მედიატორის მხრიდან კონფიდენციალობის დარღვევა შეიძლება ხდებოდეს, როცა მინისტრს მისი მოთხოვნის შემთხვევაში უნდა წარუდგინოს ანგარიში დავასთან დაკავშირებით, ასევე დავის კომპლექსურობიდან გამომდინარე ძალან რთულია კონფიდენციალობის პრინციპის დაცვა მხარეებისთვისაც, სადაც წარმომადგენლები, დიდი რაოდენობის მხარეები და საზოგადოების დიდი ინტერესიდან გამომდინარე, ჟურნალისტებიც აქტიურად არიან ჩართულნი. ამ გამონაკვეთზე პასუხი მხოლოდ ერთია, კერძოდ მედიატორმა უნდა შეძლოს პროცესის მაქსიმალურად გაკონტროლება და მხარეების ინფორმირება კონფიდენციალობის წესთან დაკავშირებით, თუმცა კანონმდებლობა ამ შემთხვევაშიც არ ითვალისწინებს მისი დარღვევის შედეგებს და საკითხს გადაუწყვეტად ტოვებს.

მოდვე მხარეების ეთიკის კოდექსის არსებობა კოლექტიური დავების მედიაციაში არანაკლებ მნიშვნელოვანია. მხარეებს უკავშირდება ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხი, როგორცა კოლექტიურ შრომით დავაში კეთილსინდისიერება. კოლექტიურ შრომით დავებში მექანიზმის ფუნქციონირებისათვის კეთილსინდისიერად მოლაპარაკების პრინციპი მნიშვნელოვანია და იგი შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის №154-ე კონვენციითაც არის დადგენილი.⁹⁹ იმისათვის, რომ შემათანხმებელი პროცედურები წარმატებული იყოს, მხოლოდ გამართული კანონმდებლობა საკმარისი არ არის, საჭიროა, რომ მასში მონაწილე მხარეები კეთილსინდისიერად მოქმედებდნენ და მოლაპარაკებას კეთილსინდისიერად აწარმოებდნენ.¹⁰⁰

რა იგულისხმება კეთილსინდისიერებაში? ან როგორ უნდა განვსაზღვროთ არაკეთილსინდისიერების კრიტერიუმები? და რა შედეგი შეიძლება დადგეს არაკეთილსინდისიერი ქმედების შემთხვევაში? - შემათანხმებელი პროცედურების გამიზნულად განელვა, ერთი მხარის მიერ მეორე მხარესთვის ირაციონალური შეთავაზებების გაკეთება, პროცესში მონაწილეობის არ მიაღება და ა.შ აღნიშნული შემთხვევები შესაძლოა განხილულ იქნას, როგორც კეთილსინდისიერების პრინციპის დარღვევად, რომელიც ასევე რეგულირების მიღმა დარჩენილი და საჭიროებს კონკრეტიზაციას. ამავე დროს, მნიშვნელოვანია დადგინდეს ეთიკური ნორმების დარღვევის შედეგებიც, რათა მხარეებმა გარკვეული პასუხისმგებობა იგრძნონ და პროცესის მსვლელობას შეუწყონ ხელი.¹⁰¹

კოლექტიური შრომითი დავის გადანაცვების მექანიზმი სახელმწიფოებრივი სისტემის ნაწილია და მასში აქტიურად მონაწილეობს შრომის სამინისტრო. იგი კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციის პროვაიდერია და თვითონ იღებს მედიაციის დანიშვნასთან და შემათანხმებელი პროცედურების შეწყვეტასთან დაკავშირებით გადანაცვ-

⁹⁸ Doherty N., Guyler M., *The Essential Guide to Workplace Mediation and Conflict Resolution: Rebuilding Working Relationships*, 2008, 9.

⁹⁹ იხ. მე-20 სქოლიო.

¹⁰⁰ დეტალურად იხ. 4.2.2 თავი.

¹⁰¹ O'Neill P. E., *The Good Faith Requirement in Collective Bargaining*, *Montana Law Review*, Vol. 21, 1960, 206-210, <<https://scholarship.law.umt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1340&context=mlr>> [11.11.2019].

ტილებას. მინისტრი უფლებამოსილია მედიატორს მოთხოვოს მიმდინარე მედიაციის პროცესის მსვლელობის ანგარიშის წარდგენა, რაც გარკვეულწილად შესაძლოა კონფიდენციალურ პრინციპის დარღვევა იყოს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა დადგინდეს პროვაიდერის ეთიკური წესები, რათა ნათლად მოხდეს ეთიკური ქმედებების ზღვარის გამიჯვნა.

მედიატორები მედიაციაში ჩართულ პირებზე დიდ ძალაუფლებას ფლობენ და მისი გამოყენება, როგორც კეთილი, ისე ბოროტი მიზნებისთვისაა შესაძლებელი.¹⁰² სამუხაროდ, საქართველოში არ არსებობს მედიატორთა ეთიკის კოდექსი, რომელიც მედიატორთა, მხარეებისა თუ პროვაიდერის ქმედებების ეთიკურობას დაადგენდა და დარღვევის შემთხვევაში გარკვეულ ღონისძიებებს დაადგენდა, შესაბამისად მედიაციის პროცესში მონაწილე მხარე გარკვეულწილად დაუცველ მდგომარეობაშია.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნათელია, რომ კოლექტიური დავის მოგვარების მექანიზმის სწორად დამკვიდრება კომპლექსურ მიდგომას საჭიროებს. აუცილებელია მოხდეს თითოეული პრობლემური დეტალის შესწავლა და აღმოფხვრა. აღნიშნულ საჭიროებას ადასტურებს ის გარემოებაც, რომ საქართველოს მედიაციის შესახებ კანონი¹⁰³ არ ვრცელდება კოლექტიური შრომითი დავის მედიაციაზე, შესაბამისად იგი მისი რეგულირების მიღმა რჩება და ამიტომაც თითოეული პროცედურული, სამართლებრივი თუ ეთიკური წესების დეტალურად კანონმდებლობაში ასახვა კოლექტიური დავის გადაწყვეტის მექანიზმის ეფექტურად ფუნქციონირებისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს შრომის კოდექსი, 17/12/2010.
2. საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 25 ნოემბრის №301-ე დადგენილება „კოლექტიური დავის შემათანხმებელი პროცედურებით განხილვისა და გადაწყვეტის წესის დამტკიცების შესახებ“, 25/11/2013.
3. ასოცირების შესახებ შეთანხმება ერთის მხრივ, საქართველოსა და მეორეს მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის, 27/06/14, გამოქვეყნების თარიღი: 11/09/14, დროებითი გამოყენების რეჟიმი: 01/09/2014, სრულად ძალაში შესვლის თარიღი: 01/07/2016, <www.matsne.gov.ge/ka/document/view/24969-59> [11.11.2019].
4. 1981 წლის №154-ე კონვენცია „კოლექტიური მოლაპარაკების შესახებ“, <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C154> [11.11.2019].
5. ევროკავშირის მედიაციის დირექტივა - DIRECTIVE 2008/52/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0052:EN:HTML>> [11.11.2019].
6. ცეხცვაძე გ. (ხედ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., გაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბრაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 15, 40.
7. გაკაშვილი ს., მედიაციის, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმის, მნიშვნელობა კოლექტიური შრომითი დავის განხილვასა და გადაწყვეტილების პროცესში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2014“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2016, 50.

¹⁰² ოსტეხმიდგი ს. მ., სვენსონ გ. ხ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, საბაზისო სახელმძღვანელო, თბ., 2004, 177, <http://ewmi-prolog.org/images/files/-2-188ADR_Georgia_GEO.pdf> [11.11.2019].

¹⁰³ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 27/09/2019, პირველი მუხლი.

8. *ოსტეხმიდუხ ს. მ., სვენსონ გ. ხ.,* დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, საბაზისო სახელმძღვანელო, თბ., 2014, 205, <http://ewmi-prolog.org/images/files/2188ADR_Georgia_GEO.pdf> [11.11.2019].
9. *წუღაძე ა.,* სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო - ამერიკულ პრიზმაში, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2016, 8.
10. *Akkerman A., Torenvlied R.,* Effects of Industrial Conflict Between and Within Organizations: Contagion in Collective Bargaining and the Deterioration of Work Relations, Leuven, May 27-28, 2015, 3, <<https://soc.kuleuven.be/web/files/11/72/W12-167.pdf>> [11.11.2019].
11. *Alfini J. J., Press S. B., Stulberg J. B.,* Mediation Theory and Practice, 3rd ed., 2013, 1.
12. *Blanpain R. (ed.),* The Actors of Collective Bargaining, A World Report, Kluwer Law International; 1st ed., 2004, 41-42.
13. *Brenninkmeier A. F. M., Spregners L. C. J.,* Effective Resolution of Collective Labour Disputes, Europa Law Publishing, Groningen, 2006, 31, 98-99, 131-133.
14. *De Janasz S., Dowd K. O., Schneider B.,* Interpersonal Skills in Organizations, McGraw-Hill Education, 5th ed., 2014, 243, <<http://www.apollolibrary.com/Library/lit/download/ConflictSourcesSolutions.pdf>> [11.11.2019].
15. *De Silva S.,* Collective Bargaining Negotiations, ACT/EMP PUBLICATIONS, 1996, 2, <<http://www.ilo.org/public/english/dialogue/actemp/downloads/publications/srscbarg.pdf>> [11.11.2019].
16. *Dimitriu R.,* Collective Labor Conflicts in Companies and Public Institutions: Some Prospects, Transylvanian Review of Administrative Sciences, №34, 2011, 83-84, <<http://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/viewFile/301/294>> [11.11.2019].
17. *Foley K., Cronin M.,* Professional Conciliation in Collective Labour Disputes, A Practical Guide, International Labour Organization, 2015, 9.
18. Law Reform Commission, Alternative Dispute Resolution: Mediation and Conciliation, report, 2010, 2, <http://www.lawreform.ie/_fileupload/reports/r98adr.pdf> [11.11.2019].
19. *O'Neill P. E.,* The Good Faith Requirement in Collective Bargaining, Montana Law Review, Vol. 21, 1960 206-210, <<https://scholarship.law.umt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1340&context=mlr>> [11.11.2019].
20. Promoting collective bargaining: Collective Bargaining Convention, 1981 (No. 154); Collective Bargaining Recommendation, 1981 (No. 163), International Labour Office, Geneva, ILO, 2015, 8, <www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---integration/documents/publication/wcms_568597.pdf> [11.11.2019].
21. *Rao M. J.,* Concepts of Conciliation and Mediation and Their Differences, 2002, 7, <http://lawcommissionofindia.nic.in/adr_conf/concepts%20med%20rao%201.pdf> [11.11.2019].
22. *Warneck W.,* Strike Rules in the EU27 and Beyond, A Comparative Overview, Brussels, 2007, 13, 23.
23. High-Level Tripartite Seminar on the Settlement of Labour Disputes Through Mediation, Conciliation, Arbitration and Labour Courts Nicosia, Cyprus October 18th – 19th, 2007, Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives, International Labour Office, Geneva, 1, 4, 14-18, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/meetingdocument/wcms_366949.pdf> [11.11.2019].
24. General Reporter: Judge Miran Blaha, General and National Reports, Topic 2, The Role of the Court in a labour dispute, XXth Meeting of European Labour Court Judges 10-11 September 2012, Danish Labour Court, Sankt Annæ Plads 5, 1250 Copenhagen, Denmark, 2.
25. Labour Dispute Systems, Guidelines for Improved Performance, International Training Centre of the International Labour Organization, 2013, 18, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---dialogue/documents/publication/wcms_211468.pdf> [11.11.2019].
26. *Leckie S., Gallagher A.,* Economic, Social and Cultural Rights, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2006, 458.
27. *Otis L., Rousseau-Saine C.,* The Mediator and Ethical Dilemmas: A Proposed Framework of Reflection, Journal of Arbitration and Mediation, 2014, 45-47.
28. *Zhou L., Xi M., Zhang X., Zhao Sh.,* Labor Relations Conflict in the Workplace: Scale Development, Consequences and Solutions, Conflict and its Resolution in the Changing World of Work: A Conference

- and Special Issue Honoring David B. Lipsky, 2017, 3, <<https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=lipskycrconference>> [11.11.2019].
29. <<https://www.canada.ca/en/employment-social-development/services/labour-relations/collective-bargaining.html>> [11.11.2019].
 30. <<http://www.parliament.ge/uploads/other/22/22585.pdf>> [11.11.2019].
 31. <http://www.ilo.org/global/docs/WCMS_244362/lang--en/index.htm> [11.11.2019].
 32. <<https://www.simplypsychology.org/maslow.html>> [11.11.2019].
 33. <<https://www.employment.govt.nz/resolving-problems/steps-to-resolve/mediation/mediation-in-collective-bargaining/>> [11.11.2019].
 34. <<http://www.parliament.ge/uploads/other/22/22585.pdf>> [11.11.2019].
 35. <https://theneurotypical.com/maslows_basic_needs.html> [11.11.2019].
 36. <<https://www.mediate.com/articles/krivis.cfm>> [11.11.2019].
 37. <<https://www.plaintiffmagazine.com/item/the-five-steps-of-meditation-and-negotiation>> [11.11.2019].
 38. <<https://www.attorneymediators.org/Resources/Documents/How%20to%20Win%20Every%20Mediation.PDF>> [11.11.2019].
 39. <<http://www.acas.org.uk/dispute-resolution>> [01.07.2019].
 40. <<https://www.mediate.com/articles/young19.cfm>> [11.11.2019].
 41. <www.mediation.com.sg/newsletter/archive/42/> [27.12.2020].
 42. ინტერვიუ შრომის სამინისტროს მედიატორთა რეესტრის წევრ მედიატორთან, ნათია ჩიტაშვილთან, 15.05.2018.

არასრულწლოვანი – განრიდება-მედიაცია, როგორც „საუკეთესო ინტერესი უპირველეს ყოვლისა“?

ადამიანი ბუნებით კონფლიქტუი პოლიტიკუი ცხოველია, ხომელიც ამახთლებს პოლიტიკუი ჰეაღიზმის ძიხეუდ პინციპს – მუდმივად საომარი მდგომარეობის შენახუნებითა და დაბუღი, ეგოისტუი დამოკიდებულებით პოლიტიკუი იველისტების მიეხ დახატულის სამყაროს მიმახთ. პოლისის ანახეკდ სახელმწიფოში ინვივიდთა მიმახთ დიფეხენციხებუდი მიდგომის მომხე გახდათ ახისტოტედე, ხომელიც სამახთლიანობის საზომით, დამსახუხებისამებხ, უწი-ღაღებდა ყვედას სახთო-სახალხო სიკეთეს¹. დხოთა განმავლობაში ფიდოსოფოსთა ხეღვის მოღეხისტუდი გაგებით ხედმდღვანეღობამ მიიყვანა 21-ე საუკუნის სამახთლის სფეხოს მკვეღე-ხები იმ დასკვნამდე, ხომ საზოგადოების გახკვეუდი ჯგუფი იმსახუხებდა სახელმწიფოსთან წახ-მოშობიდი დავის მეტ-ნაკლებად შემწყნახებდუი მეთოდებით მოგვახებასა თუ დასტაბიღუხე-ბას, განსაკუთხებით კი მაშინ, ხოდესაც ახასხუღწღოვანი ინვივიდის სამახთლებიხი პხობღე-მას უზახმაზახ იუიდიოდ პიხთან სისხლისსამახთლებიხი საფუძვედი ჰქონდა. აღნიშნუდი სტა-ტიის მიზანია, მკითხვეღის ყუხადღება გაამახვიღოს კანონთან კონფლიქტში მყოფი ახასხუღ-წღოვნის პიხოვნებასა და მისთვის კანონმდებღის მიეხ შეთავაზებუდი სისხლისსამახთლებიხი უხთიეხთობის მოგვახების ისეთ ხეხხზე, ხოგოიციაც განხიღება და მეღიაცია, ხითაც კითხვას – ხამდენად მიზანშეწონიღია დამნაშავის დასჯის, ხოგოიხც საჯარო ინგეხესის დათხუნვა კეხ-დო ინგეხესის მოწყვდადი ხასიათით, a priori ყვედა შემთხვევაში გამახთღება, ხამდენდაც სა-მახთლებიხი დავის ეხთ მხახეს ახასხუღწღოვანი დგას – პასუხი გაეცემა.

საკვანძო სიგყვები: ახასხუღწღოვანი, განხიღება, მეღიაცია, სისხლისსამახთლებიხი პა-სუხისმგებღობა, ახასხუღწღოვანთა მახთღმსაჯუღების კოდექსი.

1. შესავალი

არ არსებობს საზოგადოება დანაშაულის გარეშე², შესაბამისად, ყოველ დროსა თუ ეპოქაში საჭიროა არსებობდეს ნულოვანი ტოლერანტობა³ კრიმინალური მენტალიტე-ტისა და დანაშაულთა კატალოგში შეტანილი ქმედების მიმართ, თუმცა აღნიშნული არ გამორიცხავს საზოგადოების კლასიფიცირებას დანაშაულებრიობასთან ბრძოლის პროცესში, რამდენდაც მისი თითოეული წევრი სოციალიზაციის მეტ-ნაკლები ხარის-ხით არის წარმოდგენილი საერთო-სახალხო ასპარეზზე, რაც განსაკუთრებით დამახა-სიათებელია არასრულწლოვან პირთათვის⁴ – დასახელებულ პირთა ჯგუფის მოწყვლა-დი ხასიათის გათვალისწინებით კანონმდებელმა დაუშვა მათ მიმართ ნაკლებად ხის-ტი მიდგომა მაშინ, როდესაც სახელმწიფოს, როგორც ყველაზე დიდ იურიდიულ და ბიუ-როკრატიულ პირს, და კერძო სუბიექტს შორის სამართლებრივი ურთიერთობა Ultima Ratio, ანუ სისხლისსამართლებრივი გზით რეგულირდება – არასრულწლოვანთა მარ-თლმსაჯუღების კოდექსი (შემდგომში –ამკ) სისხლისსამართლებრივი დევნის განმა-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტე-ტის ბაკალავრიატის სტუდენტი, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ცენტრის ეროვნული ცენტრის სტაჟიორი.

¹ გაჩიშვილი მ., შესავალი სამართლის ფილოსოფიაში, თბ., 2010, 43.

² შადიკაშვილი მ., კრიმინოლოგია, თბ., 2017, 93, იხ. ციტირება: Dukheim E., 1968, S.4.

³ ნულოვანი ტოლერანტობის კრიმინალური პოლიტიკა, როგორც საპოლიციო სტრატეგია 1994 წელს განხორციელდა ნიუ-იორკში იმდროინდელი ნიუ-იორკის პოლიციის უფროსის - ვილიამ ბრეტონისა და მაშინდელი ქალაქის მერის - ჯულიანის ხელშეწყობით, იხ. იქვე, 53.

⁴ მარბურგის დირექტივები, იხ. ციტირება: შადიკაშვილი მ., მიქანაძე გ., არასრულწლოვანთა მართლ-მსაჯუღება (სახელმძღვანელო), მე-2 გამოცემა, თბილისი, ფრაიბურგი, სტრასბურგი, 2016, 123-124.

ხორციელებელ პირს, პროკურორს, ავალდებულებს არასრულწლოვანი პირის მიმართ დისკრეციული უფლებამოსილებით განსაზღვრული სისხლისამართლებრივი დევნის დაწყება-არდაწყების საკითხის განხილვის დროს იხელმძღვანელოს მისი, როგორც ნაკლებად სოციალიზებული პირის, საუკეთესო ინტერესით და, უპირველეს ყოვლისა⁵, მის პიროვნებაში საქციელის დასჯის ნაცვლად იფიქროს მისი სხ დევნისაგან განრიდება და მედიაციის შესახებ⁶ - აღნიშნული მიდგომით, კანონმდებელი ზრუნავს ჯერ კიდევ გარდატეხის ასაკის ეიფორიაში მყოფი პირის დაუსრულებელი განვითარების ადეკვატურად და სრულად წარმართვაზე და მას აძლევს კიდევ ერთ შანსს - საინტერესოა, რის საფუძველზე უნდა იმოქმედოს პროკურორმა, როდესაც შესაძლო დამნაშავეს მიმართ მას ევალება დისკრეციის საკითხი კარგად აწონ-დაწონოს და რამდენად არის გარანტირებული ის, რომ განრიდება-მედიაციის პროგრამაში ჩართული პირი სამომავლოდ კრიმინალური ცხოვრების გზას არ დაადგება და მის მიმართ დახარჯულ უზარმაზარ ადამიანურ თუ ფინანსურ-ეკონომიკურ რესურსს სათანადოდ დააფასებს?

2. ახალი ინსტიტუტი ქართულ სამართლებრივ რეალობაში?

პირის, როგორც სამართლის სუბიექტის, ბრალუნარიანობის საკითხი ქართული სისხლის სამართლის დარგისათვის უცნობ განფენილობას არ წარმოადგენს - მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის მიერ განხორციელებული ქმედების გააზრების შესახებ პირველი ნარკვევები და საკანონმდებლო ბაზა რომის იმპერიაში შეიქმნა, აღნიშნული საკითხის შესახებ შეხედულებათა ნაკლებობას არც ძველქართული სისხლის სამართალი განიცდიდა: ჯერ კიდევ მე-11 საუკუნის ძეგლი „მცირე სჯულის კანონი ფიზიკური პირის მიერ ჩადენილი ქმედების დანაშაულებრივი ხასიათის გამომრიცხავ გარემოებად ასახელებს პირის უასაკობას, რაც თავის თავში 30 წლამდე პირის მიერ განხორციელებულ ქმედებას მოიაზრებს⁷. ვახტანგ VI ადამიანისთვის სისხლისსამართლებრივი ქმედების დანაშაულად შერაცხვისათვის ადგენს 10 წლის ასაკის ზღვარს⁸, ამავდროულად მისი დროის ქართული სამართალი იცნობს 21-ე საუკუნის ისეთ თანამედროვე ინსტიტუტს, როგორიც მედიაციია: მე-18 საუკუნეში არსებობდნენ სპეციალიზებული მოსამართლეები, რომლებიც „ბჭე-მედიატორების სახელით მოიხსენიებოდნენ⁹.

ასაკის დადგენას და პირის მიერ განხორციელებული დევიანტური ქმედების დასახელებულ კატეგორიაზე დაფუძნებას დიდი მნიშვნელობა აქვს - ამკ კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირის მიმართ განრიდება-მედიაციის ინსტიტუტის გამოყენების შესაძლებლობას 21 წლამდე შესაძლებლად მიიჩნევს, რისი საფუძველიც, სავარაუდოდ, ჩადენილი ქმედების ფსიქოლოგიური ანალიზია: 21 წლამდე ასაკის ინდივიდი ჯერ კიდევ მოკლებულია უნარს, საღად მოაზროვნე ადამიანის ობიექტური თვალით განსაჯოს საქციელის გონივრულობა. იგი ჯერ კიდევ გარდამავალი პერიოდის ქარცეცხლშია მოქცეული, რაც იმპულსურობისა და აღზნებადობის ფონზე განხორციელებული ქმედების გონს თრგუნავს ან ბოლომდე შეცნობად კატეგორიად არ აქცევს. სწორედ ამიტომაც ითვლებოდა ძველ რომში 25 წლამდე ასაკის პირი ჯერ კიდევ პატერ-ფამილიასის ოჯა-

⁵ საქართველოს კანონი „არასრულწლოვანთა მართლსამჯულების კოდექსი“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 12/06/2015, მე-4 მუხლი.

⁶ იქვე, 38-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

⁷ მეტევედი ვ., საქართველოს სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორია, თბ., 2003, 225-226.

⁸ იქვე, 226.

⁹ შეად. გყემადაძე ს., მედიაცია საქართველოში: ტრადიციიდან თანამედროვეობამდე, თბ., 2016, 10-12, შემდეგ: ონიანი ს., ტერმინ „ბჭის“ მნიშვნელობისათვის ძველ ქართულ სამართალში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ს გამომცემლობა, №2, 2013, 14-25.

ხური მფარველობის ქვეშ, რამდენადაც იგი „დაღვინებულნი არ იყო იმდენად, რომ საკუთარ არსებობასა და არსებობიდან გამომდინარე შედეგებზე პასუხი მთელი სიცხადით ეგო“¹⁰.

არასრულწლოვნის მიერ ქმედების მეტ-ნაკლები პასუხისმგებლობით გააზრების პრობლემატიკამ განაპირობა სისხლის სამართლის სფეროში განრიდება-მედიაციის ინსტიტუტის შემოღება, რომელიც იუსტიციის მინისტრის 2010 წლის 12 ნოემბრის №216-ე ბრძანებასთანაა დაკავშირებული: ზემოაღნიშნულმა მიდგომამ სიახლე შეიტანა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლში (გააუქმა მისი მე-4დმე-5 ნაწილები) და ცალკე ინსტიტუტის სტატუსი მიანიჭა სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობების მოგვარების წესს არასრულწლოვანთა მონაწილეობით, რაც, საბოლოო ჯამში, 2015 წელს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის შექმნით დაგვირგვინდა და, შესაძლოა, საფუძველიც კი ჩაუყარა ისეთი ფართო დოკუმენტის მიღებას, როგორც „ბავშვის უფლებათა კოდექსიან 2019 წლის ვერსიის სახით. თავდაპირველად, განრიდება-მედიაციის ინსტიტუტი საპილოტე პროგრამის სახით განხორციელდა საქართველოს მხოლოდ ოთხ ქალაქში (თბილისი, რუსთავი, ქუთაისი და ბათუმი) ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა მიმართ, რამაც დროთა განმავლობაში საქართველოს იურისდიქციის ქვეშ მყოფი ტერიტორია მთლიანად დაფარა¹¹. აღნიშნული ინსტიტუტით სარგებლობისას პროკურორი ხელმძღვანელობს მისთვის მინიჭებული დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების, არდაწყების, არდაწყებისა და განრიდება ან განრიდებასთან ერთად არასრულწლოვნის მედიაციის პროგრამაში ჩართვის შესახებ¹². სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია ეჭვი პროკურორისადმი მინიჭებული დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში არასრულწლოვნის მიმართ განრიდება-მედიაციის საკითხის გადაწყვეტისას მისი, როგორც ინსტიტუტის ერთ-ერთი საკვანძო სუბიექტის, მიუკერძოებლობისა და დამოუკიდებლობის ხარისხისადმი.¹³ მართლაც, საკითხავია, რა წარმოადგენს პროკურორისთვის პირის მიმართ დასახელებული საკითხის გადაწყვეტის სახელმძღვანელო იდეას? უმთავრეს მოტორულ ძალად შინაგანი რწმენა¹⁴ გვევლინება, რომელიც ცხოვრებისეული თუ პროფესიული გამოცდილების შედეგად უყალიბდება ე.წ. ბუნებით პირს. არასრულწლოვანთა მიმართ მსგავსი გადაწყვეტილების მისაღებად უმჯობესი იქნება, თუ სპეციალიზებული პროკურორებისათვის კანონით დადგინდება გონივრულად განსაზღვრული გამოცდილების არსებობა - „ახალი სისხლი“ ნებისმიერი სახელმწიფო სტრუქტურის მუშაობის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს, თუმცა ნაკლებად სავარაუდოა, ემოციურად არასტაბილური და ჯერ კიდევ შეუმდგარი არასრულწლოვნის საკითხის გადაწყვეტა „ახალბედა პროკურორს“ მივანდოთ, თუნდაც მას გააჩნდეს სპეციალიზება დასახელებული მიმართულებით.

¹⁰ მეტხეველი ვ., რომის სამართალი (საფუძვლები), თბ., 2009, 104-105.

¹¹ ქუთათელაძე მ., განრიდება და მედიაცია სისხლის სამართალში, სადისერტაციო ნაშრომი წარდგენილია სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტი, თბ., 2017, 127.

¹² საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ბრძანება №181-ე „სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპების ზოგადი ნაწილის დამტკიცების შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 08/10/2010, მე-3 მუხლი.

¹³ დეონიძე ი., განრიდებასა და მედიაციის ინსტიტუტის საკანონმდებლო რეგულირება სისხლის სამართლის პროცესში და მისი ფუნქციონირების ცალკეული სამართლებრივი ასპექტები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2019, 130-131.

¹⁴ საქართველოს კანონი „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 12/06/2015, მე-40 მუხლის „ე“ ქვ.პ.

3. Primary Consideration არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში

„უპირველეს ყოვლისა“ (ე.წ. Primary Consideration) პრინციპი ბავშვთა უფლებათა კომიტეტის მე-14 კომენტარის მიხედვით¹⁵ სამი მნიშვნელობით განიმარტება:

- A Primary Consideration-ის მიხედვით, არასრულწლოვნის სს საქმის წარმოებისას საუკეთესო ინტერესი ყველა სხვა გარემოებასთან ერთად ერთ-ერთი ყურადსაღები და გასათვალისწინებელი ელემენტია,

- The Primary Consideration-ის დათქმით, იგი აბსოლუტურ ხასიათს ატარებს, ხოლო

- The Paramount Consideration-ის განმარტებით, დასახელებულ ინტერესს ერთადერთ გასათვალისწინებელ გარემოებათა შორის აქვს ადგილი დათმობილი.

საქართველოს კანონის „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის“ მე-4 მუხლის ტელეოლოგიური განმარტება შეესაბამება ბავშვთა უფლებათა კონვენციით განსაზღვრული „საუკეთესო ინტერესის“ A Primary Consideration-ის დათქმას: არასრულწლოვნისთვის დაშვებული ლოიალური მიდგომა მას ამკ-ს მე-40 მუხლით გათვალისწინებული პირობების კუმულაციური ერთობლიობისას აძლევს კიდევ ერთ შანსს, რათა არიდებულ იქნას სამართლებრივი ურთიერთობის სისხლისსამართლებრივად დარეგულირების მეთოდს, თუმცა, საინტერესოა, არის თუ არა ბავშვის საუკეთესო ინტერესი ყველა საქმეში იმდენად მძაფრი, რომ მან გადაფაროს საზოგადოების მხრიდან „სამართლიანობის აღდგენის“¹⁶ მოთხოვნა და რამდენად შეიძლება თუნდაც მედიაციის პროცესით დაზარალებულმა განიცადოს კმაყოფილება უფლებრივი რესტიტუციის კუთხით? რამდენად არის გარანტირებული, რომ არასრულწლოვნის ფსიქიკაში „დაუსჯელობის სინდრომის“¹⁷ ჩამოყალიბებას არ შეეწყობა ხელი, განსაკუთრებით კი მაშინ, როდესაც დღევანდელი მდგომარეობით ნაკლებად მძიმე დანაშაულის პირველად ჩადენის შემთხვევაში კანონმდებელი თავისუფლების აღკვეთის გამოყენებას მოწყვლადი კატეგორიის სუბიექტის მიმართ კრძლავს, რაც ასევე მის მიმართ დაკავების გამოყენების შესაძლებლობაზეც მბოჭავად მოქმედებს?

დანაშაულის პრევენციის ცენტრის მიერ ჩატარებული კვლევა ცხადყოფს, რომ 2019 წლის პირველი 6 თვის განმავლობაში დაზარალებულთა 54%-მა გამოიჩინა საკმარისი სურვილი და მზაობა მედიაციის პროცესში მონაწილეობისათვის, რამაც შემდგარი მედიაციის პროცესის 54%-ის წარმატებით დასრულება გამოიწვია¹⁸. განრიდების ღონისძიების გამოყენება მედიაციასთან ერთად რესტორაციული მართლმსაჯულების სახით ხელს უწყობს არა მხოლოდ კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირის მიმართ ლიბერალური პოლიტიკის შედეგის ბენეფიტების წარგზავნას, არამედ იგი ორიენტირებულია დაზარალებულის სოციალიზაციაზეც, და უფრო მეტადაც, მის მიმართ წარსულში განხორციელებული ქმედების დავინწყებაზე. ყოველგვარი ჭირის ბადედ წყენაა მიჩნეული¹⁹ – რამდენად რელევანტურია მედიაციის ქმედითობის შეფასება მაშინ, როდესაც

¹⁵ General Comment №14 on the Right of the Child to Have His or Her Best Interests Taken as a Primary Consideration, Committee on the Rights of the Children, 2013, 10, <https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf> [19.12.2019].

¹⁶ T vs. UK, V vs. UK, ECHR, [ECHR-1999].

¹⁷ Peggy L., Chown J.D., John H., Can We Talk? Mediation in Juvenile Cases, FBI Law Enforcement Bulletin, Vol. 64, 1995, 21-22.

¹⁸ დანაშაულის პრევენციის ცენტრის განრიდების პროგრამების (განრიდების/განრიდებისა და მედიაციის პროგრამის) 2019 წლის 6 თვის ანგარიში, 14 <http://diversion.ge/res/files/52/Diversion_Report_2019_6%20Months.pdf> [07.01.2020].

¹⁹ „წყენააო ჭირთა ბადე“, შოთა რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი, სასკოლო გამოცემა, თბ., 2013, 242.

დაზარალებულთა საკმაო რაოდენობა წყენის დავიწყებისა და დევიანტი მხარისადმი პატიების პროცესს გაურბის. ამით იქმნება შთაბეჭდილება, რომ დაზარალებული რევიქტიმიზაციის საფრთხის ქვეშ უფრო მძაფრად იმყოფება, ვიდრე პირველადი ვიქტიმიზაციის პროცესს შეეძლო გაეღვივებინა შიში იდენტიფიცირებული დამნაშავისადმი. საკითხი მეტად მწვავეა მაშინ, როდესაც დაზარალებულიც სოციუმის იმავე კატეგორიას მიეკუთვნება, რომელსაც თავად დევიანტი – ისიც არასრულწლოვანია.

4. სოციალური გარდაქმნა – მითი თუ რეალობა?

სამართალი სოციალური გარდაქმნის ხელშემწყობი ინსტიტუტია²⁰. განვითარების სიჩქარე პირდაპირპროპორციულად შეესაბამება სახალხო განვითარების ტემპს – განრიდება-მედიაციის ინსტიტუტიც სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკის ლიბერალიზაციის უნაკლო(?) შედეგია, რაც მიანიშნებს თავად სოციუმის დამოკიდებულების ხისტი ხასიათის შეცვლაზე არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მიმართ. აღნიშნულს განამტკიცებს არა მხოლოდ სტატისტიკურ მონაცემთა მათემატიკური ანალიზი, არამედ თავად მოსამართლეთა მიდგომა არასრულწლოვანთა მიერ განხორციელებული დანაშაულებრივი ქმედებისადმი: ერთ-ერთ საქმეში²¹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ განმარტა, რომ „გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მინიმალური სტანდარტული წესების მიხედვით, არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ (პეკინური წესები), სათანადო ყურადღება უნდა მიექცეს პოზიტიური ზომების განხორციელებას, რაც ითვალისწინებს ყველა შესაძლო რესურსის მობილიზებას, რათა ხელი შეუწყონ მოზარდის კეთილდღეობას კანონის მხრივ ჩარევის აუცილებლობის შესამცირებლად და ეფექტურად, სამართლიანად და ჰუმანურად მოეპყრონ მოზარდს, რომელიც კანონთან კონფლიქტშია... მართლმსაჯულების სისტემა არასრულწლოვანთა მიმართ, პირველ ყოვლისა, მიმართულია არასრულწლოვანის კეთილდღეობისა და იმის უზრუნველყოფისაკენ, რომ არასრულწლოვან სამართალდამრღვევებზე ზემოქმედების ყოველგვარი ღონისძიება ყოველთვის შეესატყვისებოდეს როგორც პიროვნების თავისებურებებს, ისე სამართალდარღვევის გარემოებებს“. ამავდროულად, „არასრულწლოვანის მიმართ განსაკუთრებული სიფრთხილით უნდა იქნეს შეფასებული კონკრეტული გარემოებები, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული მისი ასაკი და აღზრდისათვის ხელის შეწყობის აუცილებლობა. ამასთან, თითოეული სახელმწიფო თუ კერძო დანესებულება, ინდივიდუალური პირები ორიენტირებული უნდა იყვნენ არა არასრულწლოვანის დასჯაზე, არამედ მისი აღზრდისა და განვითარების ხელშეწყობაზე“. გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ დასახელებული საქმის არასრულწლოვან სუბიექტს ბრალად დანაშაულთა ერთობლიობა ედებოდა, თუმცა მის მიერ განხორციელებული ქმედების სიმძიმის მიუხედავად, მოსამართლემ მას კანონით გათვალისწინებულ მინიმალურ სასჯელზე ნაკლები სასჯელი შეუფარდა.

ზემოაღნიშნული შემწყნარებლური მიდგომის შესახებ დასკვნას მეტ-ნაკლებად საფუძველს ურყევს სააპელაციო სასამართლოს სხვა გადაწყვეტილება²², რომელშიც ასევე არასრულწლოვან პირს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა მოსამართლე გამამართლებელ განაჩენს გამამტყუნებელი განაჩენით

²⁰ Wacks R., Philosophy of Law, A Very Short Introduction, Oxford University Press, 1st Pub. 2006, xii, <<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgxwGCKbBLtsBGJtjCcdFGFTzkdC?projector=1&messageParId=0.2>> [07.01.2020].

²¹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის განაჩენი საქმეზე №1/ბ-118-17, 23.02.2017.

²² თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის განაჩენი საქმეზე №1/ბ-165-16, 23.03.2016.

უცვლის, ქმედებას კი 3 ლარის ღირებულების თანხის (მონეტების) ქურდობა წარმოადგენს ე.წ. სწრაფი ჩარიცხვის აპარატიდან. აღნიშნულს სასამართლო შემდგენიარად ასაბუთებს: „პალატა უპირველესად განმარტავს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-7 მუხლის მე-2 ნაწილში მითითებული ტერმინის - „ზიანის“ მნიშვნელობას და მასში მოიაზრებს როგორც მატერიალურ, ისე არამატერიალურ ზიანს. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში მითითებულ დანაშაულთა ნაწილი სწორედ მატერიალურ ზიანს უკავშირდება, თუმცა არის დანაშაულთა წრე, სადაც ამგვარი ზიანი არამატერიალურად გამოიხატება. ამდენად, სადავო ნორმაში აღნიშნული ტერმინის - „ზიანის“ მხოლოდ მატერიალური განმარტება უსაფუძვლოდ შეზღუდავდა ამ ნორმით სარგებლობის საშუალებას და, რაც მთავარია, ბრალდებულთა საუარესოდ. თუმცა, ქმედებით გამონვეული მცირე მნიშვნელობის შეფასება მართოდენ ზემოაღნიშნული ორი კრიტერიუმით არ უნდა შეიზღუდოს, რადგან სადავო საკითხის შეფასების სამართლებრივი განსაზღვრულობის ფარგლები ბევრად უფრო მეტია.

ზიანის მიხედვით ქმედების კრიმინალიზება მიბმულია ქმედების ხასიათზე, და სწორედ აქედან გამომდინარე ზიანის ოდენობით მისი კრიმინალიზაციის ლიმიტირებაზე, ზოგადად კი დევიაციური ქმედების საშიშროების ხარისხზე, რისი უგულებელყოფაც საკითხის ზედაპირულ შეფასებამდე მიგვიყვანდა და კანონმდებლის ნამდვილ ნებას დათრგუნავდა არაპროპორციული მიდგომის დანერგვით. ბუნებრივია, შესაძლებელია, უშუალოდ დანაშაულის შედეგად მიყენებული ზიანი 1 თეთრს არ აჭარბებდეს, თუმცა იგი მაინც არ ჩაითვალოს მცირე მნიშვნელობის ზიანად. ამ თვალსაზრისით ყურადღება სწორედ ქმედების ხასიათსა და მასში გამოხატულ მართლსაწინააღმდეგობას უნდა მიექცეს და არა მხოლოდ ზიანის მათემატიკურ გამოსახულებას. „მოხმობილ გადაწყვეტილებათა კარდინალურად განსხვავებული შინაარსი და მოსამართლეთა მიდგომა, სავარაუდოდ, განპირობებული უნდა იყოს დროის ელემენტით, რამეთუ უკანასკნელ გადაწყვეტილებაში გამოხატულ „მკაცრ მიდგომაზე ზეგავლენას ვერ ახდენს 2015 წლის ივნისის თვეში მიღებული ლიბერალური დოკუმენტი მოწყვლადი კატეგორიის კანონთან კონფლიქტში მყოფ პირთა მიმართ“, რაც, ერთგვარად, გამოსწორებულია პირველი გადაწყვეტილების სულისკვეთებით, თუმცა მოსამართლის შემწყნარებლური შეხედულების საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილების მიუხედავად, პირველი გადაწყვეტილება წარმოადგენს საფუძველს ფიქრისას, რომ ერთი უკიდურესობიდან მეორე უკიდურესობაში გადავარდნის საფრთხე არსებობს რეალურად, დროსა და სივრცეში განსაზღვრულად – მსგავსი მიდგომა კი განაპირობებს თავად ამკ-თი გათვალისწინებული ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის გამოყენების გაუფერულებას და არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლის სამართლის ლიბერალური პოლიტიკის გამოყენებას ე.წ. კონვეიერულ პრინციპზე დაყრდნობით.

ქართული იურისპრუდენციის პრაქტიკული მხარე არ გვთავაზობს განრიდებულ და მედიაციაში ჩართულ პირთა მიერ ხელმეორედ ჩადენილ დანაშაულთა სტატისტიკურ მონაცემებს²³. განრიდება-მედიაციის ძლიერი მხარე ადამიანური ურთიერთობების შენარჩუნებაა, სისხლის სამართალში კი იგი დამნაშავე პირის მიერ განხორციელებული ქმედების საფუძვლის სიღრმეს დაზარალებულს აცნობს, რაც საფუძველია დაზარალებულის მხრიდან არამატერიალური რესტიტუციისა, რაც ემოციების გარდაქმნაში გამოიხატება დანაშაულისა და დამნაშავისადმი. „სამართლიანობა არა მხოლოდ უნდა აღდგეს, არამედ თვალნათლივ და უსათუოდ უნდა ჩანდეს, რომ აღდგა“²⁴ – სტატისტიკური

²³ შეად. ჩხეიძე ი., არასრულწლოვანთა განრიდება-მედიაციის პროგრამა (ბროშურა), აკაკის წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ქუთაისი, 2018, 16-18.

²⁴ გხექსელი შ., ადამიანის უფლებები სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2009, 85.

მონაცემების გასაჯაროება საზოგადოების ნდობას მართლმსაჯულების სისტემის ინოვაციური მეთოდის მიმართ აამაღლებს, ამავდროულად, შთაბეჭდილების, როგორც „რეალურის და ეფექტურის და არა ილუზორულისა და თეორიულის“ არსებობა დადებითად იმოქმედებს დაზარალებულთა იმ კატეგორიაზეც, რომელთა უნდობლობითად მედიაციის შემთხვევათა საკმაოდ დიდი ნაწილი წარუმატებლად გამოცხადდა.

სამედიცინო კვლევების თანახმად, საკითხზე გადაწყვეტილების მიღებისას არასრულწლოვნის თავის ტვინის ის ნაწილია პასუხისმგებელი, რომელიც Amygdala-ს სახელითაა ცნობილი, რაც განსხვავდება მოზრდილებში ე.წ. Frontalen Cortex-ის მიერ განხორციელებული ოპერაციებისაგან²⁵. პირველ მათგანზე დიდ გავლენას ახდენს პიროვნების ემოცია და გადაწყვეტილების ხასიათიც იმპულსურია²⁶. სავარაუდოა, რომ არასრულწლოვანთა დანაშაულობისთვის დამახასიათებელი სამი ელემენტიდან²⁷ ქცევის ნორმალურობა სწორედ დასახელებულ კვლევებს ემყარება. აღნიშნულის გათვალისწინებით, დარწმუნებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტის გამოყენებით ისედაც მერყევი ბუნების მქონე პირის ნება სარწმუნო იქნება სამომავლოდ დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების პროგნოზირებისთვის?

5. დასკვნა

საზოგადოებას განსხვავებულ ინდივიდთა ერთობა ქმნის, რამდენადაც ერთფეროვნებისკენ სწრაფვა ადამიანის მეამბოხე ბუნების სანინააღმდეგოდ ხასიათდება. ინდივიდები, როგორც „მგლები ანდაც დღეები“ ერთმანეთისადმი, მუდმივად განიცდიან ნების სანინააღმდეგო ზეწოლას, თუმცა განსხვავებულია როგორც თითოეული ინდივიდი, ასევე ზეწოლის ხასიათი და თმენის შესაძლებლობის ზღვარი. ნების სიმყარის არქონა დაედო საფუძვლად არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის გამოყენებაზე უარის თქმის ინსტიტუტს და მის ჩანაცვლებას განრიდება-მედიაციის ავ-კარგიანი მექანიზმის შემოღებით, რამდენადაც არასრულწლოვნის ჯერ კიდევ ჩამოუყალიბებელი ფსიქიკა, მისი შეგნებულობა, ასაკი, მძაფრი შინაგანი სამყარო ვერ გაუძლებდა მის მიმართ სახელმწიფოს მიერ ლეგალური იძულების, როგორც თმენის ვალდებულებით შემოსილი უზარმაზარი ძალის, ამოქმედებას ისეთი სამართლებრივი პრობლემეტიკის მოსაგვარებლად, როგორც კლასიკური სისხლისსამართლებრივი დევნის მეშვეობით სამართლებრივი ურთიერთობების რეგულირებაა. 2015 წელი გარდამტეხი აღმოჩნდა ამ მხრივ ქართული სისხლის სამართლის სისტემისათვის, რამდენადაც 2008 წლისგან განსხვავებით, თანდათანობითაა ლიბერალურმა ნებიჯებმა, საბოლოო ჯამში, გამოიწვია მიდგომის ცვლილება და მოდერირება არასრულწლოვანთა ინტერესების უპირველესად გათვალისწინების მეშვეობით. სტატიის სათაურში დასმული შეკითხვა მეტ-ნაკლებად პასუხგაცემულია: განრიდება-მედიაცია წარმოადგენს არასრულწლოვნის უპირატეს ინტერესს, რამდენადაც მისი მეშვეობით მოწყვლად სუბიექტს ეძლევა კიდევ ერთი შესაძლებლობა, არ განიცადოს საკუთარ თავზე სისხლის-სამართლებრივი დევნის „სიმძიმე“, ამავდროულად, დაზარალებულიც, როგორც პროცესის მონაწილე და არა მხარე, რესტიტუციულ კმაყოფილებას განიცდის მედიაციის კონფერენციის მეშვეობით, რაც მისი პიროვნების სამომავლო განვითარებაზეც დადე-

²⁵ შადიკაშვილი მ., მიქანაძე გ., არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება (სახელმძღვანელო), მე-2 გამოცემა, თბილისი, ფრაიბურგი, სტრასბურგი, 2016, 14.

²⁶ უზნაძე ე., ზოგადი ფსიქოლოგია, თბ., 2006, 560.

²⁷ ესენია: 1. ნორმალურობა, 2. ეპიზოდურობა, 3. ყველგან და ყველა დროში გავრცელებულობა, იხ. ციტირება: შადიკაშვილი მ., მიქანაძე გ., არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება (სახელმძღვანელო), მე-2 გამოცემა, თბილისი, ფრაიბურგი, სტრასბურგი, 2016, 16-18.

ბითად აისახება წარსულის შიშების გაქარწყლებითა და დავინყებით, თუმცა რამდენადაც „ზომიერება გონიერებაა“, იმდენად გათვალისწინებულ უნდა იქნას ყოველი კონკრეტული შემთხვევა არასრულწლოვნისა და მის მიერ განხორციელებული ქმედების საზოგადოებრივად საშიშროებისა – დასახელებული კატეგორიის სუბიექტების მიმართ განრიდება-მედიაციის ინსტიტუტის გამოყენება არ უნდა წარმოადგენდეს „კონვეიერს“, დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშს, რამდენადაც, განვითარებადი სოციუმის ფონზე გამორიცხული არ არის დროთა განმავლობაში უპირატესობის სასწორის პინა დამნაშავეს დასჯის საზოგადოებრივი, საჯარო ინტერესის აღსრულებისკენ გადაიხაროს და ეს სახეებით შესაფერისი კი იყოს არასრულწლოვნის კერძო ინტერესისა უპირველეს ყოვლისა.

საბოლოო შეჯამებისათვის:

- არასრულწლოვანთა მიმართ დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში გადანყვეტილების მიმღები პროკურორისთვის სასურველი იქნებოდა კანონმდებლობით დაწესებულიყო პროფესიული გამოცდილების გონივრული ვადა (არასრულწლოვანთა მიმართულებით სპეციალიზაციასთან ერთად), რაც ამკ-ს მე-40 მუხლის „ე“ ქვ.პ-ით დადგენილ შინაგან რწმენას მეტად გაამყარებს.

- სასურველი იქნება, თუ ოფიციალურად შეისწავლება განრიდება-მედიაცია განვლილ არასრულწლოვანთა მიერ შემდგომში კვლავ ჩადენილ დანაშაულთა რიცხვობრივი მაჩვენებლები და დადგინდება სტატისტიკა მეტი სიცხადისთვის, რაც საზოგადოების ნდობის ფაქტორს ერთი-ორად აამაღლებს და მას დღევანდელ დღეს არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაულების „ერთჯერადობაში“ დაარწმუნებს.

- არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესის პრიორიტეტულობა ერთ-ერთია გასათვალისწინებელ გარემოებათაგან, რაც მხოლოდ ექსტრემალურად საგამონაკლისო პირობებში შეიძლება იქნას დაძლეული საჯარო ინტერესით, შესაბამისად, განრიდება-მედიაცია – სისხლისსამართლებრივი დევნითა და პიროვნებაში საქციელის დასჯით.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „არასრულწლოვანთა მართლსამჯულების კოდექსი“, 12/06/2020.
2. საქართველოს კანონი „სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი“, 09/10/2009.
3. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №181-ე ბრძანება „სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპების ზოგადი ნაწილის დამტკიცების შესახებ“, 08/10/2010.
4. დანაშაულის პრევენციის ცენტრის განრიდების პროგრამების (განრიდების/განრიდებისა და მედიაციის პროგრამის) 2019 წლის 6 თვის ანგარიში, თბ., 2019, 14, <http://diversion.ge/res/files/52/Diversion_Report_2019_6%20Months.pdf> [07.01.2020].
5. გაჩიშვილი მ., შესავალი სამართლის ფილოსოფიაში, თბ., 2010, 43.
6. „ვეფხისტყაოსანი“, სასკოლო გამოცემა, თბ., 2013, 243.
7. დეონიძე ი., განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტის საკანონმდებლო რეგულირება სისხლის სამართლის პროცესში და მისი ფუნქციონირების ცალკეული სამართლებრივი ასპექტები, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწადეული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, თბ., 2019, 130-131.
8. მეგხევედი ვ., რომის სამართალი (საფუძვლები), თბ., 2009, 104-105.
9. მეგხევედი ვ., საქართველოს სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორია, თბ., 2003, 225-226.
10. ონიანი ს., ტერმინ „ბჭის“ მნიშვნელობისათვის ძველ ქართულ სამართალში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ს გამომცემლობა, №2, 2013, 14-25.
11. გხექელი შ., ადამიანის უფლებები სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2009, 85.
12. ცყემაძე ს., მედიაცია საქართველოში: ტრადიციიდან თანამედროვეობამდე, თბ., 2016, 10-12.
13. უზნაძე დ., ზოგადი ფსიქოლოგია, თბ., 2006, 560.

14. ფაფიაშვილი დ., ივანიძე მ., აქუბაძე ი., თუმანიშვილი გ., მეუხიშვილი ბ., გოგიაშვილი ნ., საქართველოს სისხლის საპროცესო სამართალი, კერძო ნაწილი, თბ., 2017, 129-131.
15. ქუთათედაძე მ., განრიდება და მედიაცია სისხლის სამართალში, სადისერტაციო ნაშრომი წარდგენილია სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტი, თბ., 2017, 122-152.
16. შადიკაშვილი მ., კრიმინოლოგია, თბ., 2017, 93.
17. შადიკაშვილი მ., მიქანაძე გ., არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება (სახელმძღვანელო), მე-2 გამოცემა, თბილისი, ფრაიბურგი, სტრასბურგი, 2016, 14, 123-124.
18. ჩხეიძე ი., არასრულწლოვანთა განრიდება-მედიაციის პროგრამა (ბროშურა), აკაკის წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ქუთაისი, 2018.
19. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის განაჩენი საქმეზე №1/ბ-118-17, 23/02/2017.
20. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის განაჩენი საქმეზე №1/ბ-165-16, 23/03/2016.
21. Convention on the Right of the Child, Adopted and Opened for Signature, Ratification and Accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989, art. 3rd, <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>> [12.01.2020].
22. General Comment №14 on the Right of the Child to Have His or Her Best Interests Taken as a Primary Consideration, Committee on the Rights of the Children, 2013, 10, <https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf> [19.12.2019].
23. Peggy L., Chown J. D., John H., Can We Talk? Mediation in Juvenile Cases, FBI Law Enforcement Bulletin, Vol. 64, 1995, 21-22.
24. Wacks R., Philosophy of Law, A Very Short Introduction, Oxford University Press, 1st Pub. 2006, xii, <<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgwxwGckbBLtsBGJtjCcdFGFTzkdC?projector=1&messagePartId=0.2>> [07.01.2020].
25. T vs. UK, V vs. UK, ECHR, [ECHR-1999].
26. <<https://sdasu.edu.ge/media/1001542/2017/12/20/28062f3bb2d78ba94c4cd9a60f305075.pdf>> [12.01.2020].

მედიაციის პროცესში ადვოკატი წარმომადგენლის ცალკეული ეთიკური ვალდებულების მიმოხილვა

მედიაციის პროცესი წახმოდგენს მოლაპარაკების ცოცხად პროცესს, მასში მონაწილე პი-
ხები და პროცესის მხაჩეები კი თავიანთი სტატუსითა და ინტეჩესთა გამოხატვის ხოდუხი წა-
მოდგენებით აყადიბებენ სამაჩთდებხივი კონსენსუსის მიღწევის ხეადუხ შესადდებდობას. გა-
სათვადისწინებდია ხომ საქაჩთვედროში მედიაციის ინსტიტუტის განვითაჩებასთან ეჩთად
დღის წესხიგში დადგა ადვოკატის, შემდგომში ადვოკატ-წაჩმომადგენლის ეთიკუხი ვადდებუდ-
ების შეფასებისა და განხიღვის საკითხი. მაჩთადია მედიაციის თითოეული პროცესი სპეციფიკუ-
ხი ნიშან-თვისებებით გამოიჩჩევა, თუმცა ადვოკატის ეთიკუხი ვადდებუდების ეჩთიანი სტან-
დაჩტის აჩსებობა განსაჩიღვედ საკითხს ეჩთგვაჩ სამაჩთდებხივ სიცხადეს შესდენს. განსა-
კუთხებით, მედიაციის მიმდინაჩეობის ცადკუდ ეტაპზე მხაჩეთა პოზიციების წაჩმოჩენის,
დაცვისა და განხოჩციეების თვადსაზჩისით.

სტატიაში განხიღვდია ადვოკატის ზოგიეჩთი ეთიკუხი ვადდებუდების ეჩთიანი სტანდა-
ტის საკითხი - მედიაციის პროცესის მიმდინაჩეობის შეფასებისა და ადვოკატ-წაჩმომადგენ-
ლის პროფესიული საქმიანობის მიმოხიღვის საფუძვედზე. მნიშვნეღვანია, ხომ მედიაციის
პროცესის მიმდინაჩეობისას ადვოკატ-წაჩმომადგენლის მოქმედებები შესაბამისობაში მოღი-
ოდეს მედიაციის ინსტიტუტის მთავაჩ პჩინციპებთან და გამოწვევებთან, ხოდო კანონით პი-
დაპიჩ დაუეგუდღიებელი საკითხი აჩ გადაწყვეს მხაჩეთა ინტეჩესის საზიანოდ, მხოდოდ შეჯიბ-
ხებითობისა და დისპოზიციუხოობის საპროცესოსამაჩთდებხივი პჩინციპების იმპეჩატივის
გავდენით.

საკვანძო სიგყვები: მედიაცია, მხაჩეები, მედიატოჩი, მედიატოჩთა ეჩთიანი ეეესტჩი,
ადვოკატ-წაჩმომადგენელი, მედიაციის პროცესი, მხაჩეთა ინტეჩესი, ეთიკუხი ვადდებუდბა.

1. შესავალი

თანამედროვე სამყაროს სამართლებრივი სისტემების მრავალფეროვანი გამონ-
ვევებიდან მედიაცია არის სრულებით ახალი საფეხური გადაწყვეტილების მიღების გა-
მარტივების პროცესში. აღსანიშნავია, რომ იგი სათავეს ჯერ კიდევ შორეული წარსული-
დან იღებს.¹ ქართული ჩვეულებითი სამართლისათვის ამგვარი ინსტიტუტი ნაცნობია
და მის წიაღში მედიატორის ფუნქციის შემსრულებელი პიროვნების არც თუ ისე ცოტა
სინონიმს ვხვდებით.² (მაგ. ბჭე, მედიატორი, მდივანბეგი და ა.შ),³ აღნიშნული კიდევ ერ-
თხელ ამტკიცებს საქართველოში ამ ინსტიტუტისადმი ნდობის მაღალი ხარისხის არ-
სებობისა და გამოყენების სიხშირის ფაქტს. მართალია, კლასიკური ფორმით მედიაცი-
ის ინსტიტუტი აქამდე არ განვითარებულა, როგორც დავის ალტერნატიული გადაწყვე-
ტის საშუალება, თუმცა მოლაპარაკების წარმოების ისტორიული მაგალითები ადასტუ-
რებს, რომ მედიაციის ინსტიტუტი ქართული სამართლისთვის უცხო არ არის.⁴

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულ-
ტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

¹ შეად. ცეჩცვაძე გ. (ხედ.), აჩევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვიდი თ.,
ტაკაშვიდი ს., ხუჭუა თ., ჯიბდაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები სა-
ქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის
ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 15-16.

² კეკელია მ., ქართული ჩვეულებითი სამართალი, მე-4 ტომი, თბ., 1999, 165.

³ იხ. <http://www.orthodoxy.ge/tsnobarebi/fsalmunis_sitkvebi1.htm> [28.09.2020].

⁴ შეად. ჩიტაშვიდი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის
ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 26.

ქართული სამართლებრივი რეალობისთვის მედიაციის ინსტიტუტი წარმოადგენს თავსებად და ეფექტურ სამართლებრივ მექანიზმს,⁵ რომლის განმახორციელებელი პირები, მხოლოდ მედიატორები არ არიან. მედიაციის, როგორც პროცესის, ერთიან დეფინიციას თუ გავყვებით, ვნახავთ რომ ეს არის, სასამართლოში არსებული ფორმალობებისგან თავისუფალი, მოქნილი, გამარტივებული და დროში შემოკლებული პროცესი, სადაც მხარეთა ინტერესების გათვალისწინებით ნეიტრალური პიროვნება ცდილობს მათ დახმარებას მორიგების პროცესში - შეთანხმების მიღწევით ან შეუთანხმებლობაზე შეთანხმებით.⁶

მიუკერძოებლობის,⁷ როგორც ერთ-ერთი ეთიკური პრინციპის⁸ გათვალისწინებით საბოლოო ჯამში მედიაციის თანამედროვე პროცესი უარყოფს ერთი გამარჯვებული მხარის არსებობის აქამდე დამკვიდრებულ პრაქტიკას და გვთავაზობს სრულებით ახლებურ მიდგომას. დავის ასეთი ალტერნატიული გადაწყვეტის გზა პირველ რიგში იმიტომაა მიმზიდველი რომ მედიატორი ითვალისწინებს ორივე მხარისათვის მნიშვნელოვან მიმართულებს, მოთხოვნებსა და ინტერესს.⁹ ეს უკანასკნელი ორიენტირებულია შეთანხმებაზე, რაც იძლევა იმის შესაძლებლობას რომ განხილვის პროცესში წარმოდგენილი მტკიცებულებები არ იყოს მკაცრად რეგლამენტირებული და ჩარჩოში მოქცეული. შესაბამისად, მედიაციის ინსტიტუტს ქართულ რეალობაში სამართლებრივი ბალანსის აღდგენასთან ერთად სხვა ფუნქციაც აკისრია. ერთ-ერთია ადვოკატ-წარმომადგენლის ეთიკური ვალდებულებების დადგენა, შეფასება, განხილვის საკითხი, რომელიც ადვოკატის პროფესიას ახალი სტატუსით აყალიბებს - ადვოკატ-წარმომადგენლის სახელწოდებით. სტატიის ფარგლებში კვლევის მეთოდი დამყარებულია საკითხის ისტორიულ ანალიზსა და საერთაშორისო კანონმდებლობის მიმოხილვაზე, კონკრეტული ეთიკური ვალდებულების სტანდარტის შეფასების შესაბამისად.

2. მედიაციაში ჩართული მხარეები

მედიაცია მხარეებზე ორიენტირებული პროცესია, სადაც თითოეული წარმომადგენელი, იქნება ეს უშუალოდ მაგალითად, ერთი მხარის მოქმედებით დაზარალებული მეორე პირი, თუ მისი წარმომადგენელი ან მოპასუხე მხარეები, ჩართულნი არიან პროცესის მიმდინარეობაში და სწორედ მათზეა დამოკიდებული დავის გადაწყვეტის მიმდინარეობისას შეთანხმების შესაძლებლობები და მოლაპარაკების დროც, თუ რამდენ ხანს სურთ მათ ერთმანეთის პოზიციების მოსმენა/გაზიარება. ეს მიდგომა მნიშვნელოვნად განსხვავდება სასამართლოში არსებული პრაქტიკისაგან. როგორც ცნობილია, ამ სტრუქტურის გადატვირთულობიდან გამომდინარე ხშირია დავათა დროში განელების პროცესი.¹⁰ ამის ფონზე კი მედიაცია დავის გადაწყვეტის ნამდვილად საინტერესო

⁵ შეად. ყანდაშვილი ი., მედიაცია (დავის გადაწყვეტის ეფექტური ალტერნატიული საშუალება), თბ., 2020, 17-18.

⁶ იხ. <<https://hirealawyer.findlaw.com/choosing-the-right-lawyer/alternative-dispute-resolution.html>> [28.09.2020].

⁷ იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

⁸ შეად. ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 32.

⁹ შეად. ხაჩიგონაშვილი ნ., მედიაცია ქართულ ნოტარიატში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 23.

¹⁰ იხ. ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (CCJE) დასკვნა №6 საკითხზე: გონივრულ ვადაში საქმის სამართლიანი განხილვის და სასამართლო პროცესში მოსამართლის როლის შესახებ დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული მექანიზმების გათვალისწინებით, 2004, 40-41, <<https://rm.coe.int/-ccje-6-2004-/168074739f>> [28.09.2020].

და სწრაფ ალტერნატივად წარმოჩინდება. მედიაცია აქტიურად გამოიყენება მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში.

მედიაცია ჯერ კიდევ 1960-იანი წლებიდან აქტიურად გავრცელდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში და ძირითადად გამოიყენებოდა საოჯახო დავების განსახილველად, თუმცა მისმა აქტიურმა გამოყენებამ დაგვანახა, რომ სხვა მიმართულებებითაც მარტივად შეიძლებოდა მედიაციის დანერგვა.¹¹ რამაც საფუძველი დაუდო მედიაციის გავრცელებას ბიზნეს დავების მოგვარების პროცესში.

ზემოთ წარმოდგენილი განხილვა ადასტურებს თუ რამდენად მაღალი მნიშვნელობის მატარებელი შეიძლება იყოს მედიაცია დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის პროცესში. მედიაციის პროცესის დეფინიციის განმარტების¹² შემდეგ მნიშვნელოვანია განვიხილოთ ის პირები და მონაწილე მხარეები, რომლებიც აქტიურად არიან დავის ალტერნატიული გზით მოგვარების პროცესში ჩართულნი.¹³ პირველ რიგში აღსანიშნავია არის თუ არა მედიატორი მხარე, რომელიც პროფესიონალური კუთხიდან იცნობს მსგავსი ტიპის პრობლემურ შემთხვევებს და გამოცდილებასთან ერთად გააჩნია მოქმედების შესაბამისი კვალიფიკაცია. მედიატორის ცოდნისა და კომპეტენციის საკითხი მოლაპარაკების პროცესს სამართლებრივ სიცხადეს სძენს. ადვოკატ-წარმომადგენლის მიმართ კი მედიაციის პროცესის პატივისცემის წინათგრძნობას აყალიბებს.

მედიატორი მედიაციის პროცესის მონაწილეა, თუმცა მას არ გააჩნია პროცესის მიმდინარეობის ეტაპზე სუბიექტური დაინტერესების არცერთი მოტივი, რადგან მსგავსი მოტივის არსებობა მედიაციის არსს ეწინააღმდეგება. გარდა ამისა მნიშვნელოვანია, რომ მედიატორები დარეგისტრირებულნი იყვნენ მედიატორთა რეესტრში. აუცილებელია მათ შესახებ ინფორმაცია იყოს საჯარო და ხელმისაწვდომი დაინტერესებული პირებისათვის.¹⁴

მედიაციის პროცესის გამჭვირვალობისათვის ჯერ კიდევ 2005 წელს ამერიკის ადვოკატთა, საარბიტრაჟო და კონფლიქტის ასოციაციებმა მიიღეს მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტები. დოკუმენტის მიზანია შექმნას ეთიკური ვალდებულებების მკაცრად განწერილი ნუსხა, რომელთა დაცვაც ხელს შეუწყობს მედიაციის პროცესის გამჭვირვალედ და ეფექტურად წარმართვას.¹⁵ მედიატორების მოვალეობაა იყვნენ დამოუკიდებელი, ნეიტრალური მომრიგებლები, რომლებიც დაკისრებულ მოვალეობას პირნათლად ასრულებენ. გასათვალისწინებელია კვალიფიკაციისა და კომპეტენციის დადგენა-შემოწმების საკითხი, რომელიც მედიაციის პროცესის წარმართველი პირის მიმართ მხარეთა ნდობას აყალიბებს.

¹¹ იხ. მედიაცია სამშენებლო დავებთან მიმართებით,

<http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/32400/mediacia_mshenebloba_int> [28.09.2020].

¹² იხ. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, პირველი მუხლის პირველი პუნქტი.

¹³ იქვე, მე-2 მუხლის „ა“ პუნქტი, მედიაცია – პროცესი, მისი სახელწოდების მიუხედავად, რომლის საშუალებითაც ორი ან რამდენიმე მხარე მედიატორის დახმარებით ცდილობს დავის ურთიერთ-შეთანხმებით დასრულებას, მიუხედავად იმისა, ეს პროცესი დაწყებულია მხარეთა ინიციატივით თუ კანონით გათვალისწინებული საფუძვლითა და წესით.

¹⁴ შენიშვნა: გასათვალისწინებელია სავალდებულო სანოტარო მედიაციის განმახორციელებელი მედიატორი ნოტარიუსებისა და ნებაყოფლობითი სანოტარო მედიაციის წარმართველი მედიატორი ნოტარიუსების ერთიანი რეესტრი, ასევე, სასამართლო მედიატორთა რეესტრი და საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის ვებგვერდზე გამოქვეყნებული მედიატორთა რეესტრი, იხ.: მედიატორ ნოტარიუსთა ერთიანი რეესტრი, <<https://napr.gov.ge/p/1467>> [28.09.2020]; საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის წევრი მედიატორები, <<http://mediators.connect.ge/ka/mediators/all/worldwide/all/all/0/1/>> [28.09.2020]; სასამართლო მედიატორები, <<http://mediators.connect.ge/ka/mediators/all/worldwide/all/all/1/>> [28.09.2020].

¹⁵ იხ. მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტები

<https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.pdf> [28.09.2020].

ეთიკური სტანდარტების მიმართულებით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ მედიატორი იყოს მიუკერძოებელი და მის მიერ გამართულ შეხვედრებზე არ იკვეთებოდეს გარკვეული ფავორიტიზმის ან რომელიმე მხარისადმი მიმხრობის ნიშნები. აღნიშნული მიდგომა შესაძლოა იყოს განსაკუთრებული საფრთხის მატარებელი. მარტივად შეიძლება ამ ყველაფერმა მეორე მხარის გაღიზიანება გამოიწვიოს და საბოლოოდ მედიაციის პროცესის შეწყვეტით დასრულდეს - მხარემ დატოვოს პროცესი ან უარი თქვას პროცესის გაგრძელებაზე.¹⁶

მედიაციის პროცესის მონაწილეთა ეთიკური ვალდებულებების გაუთვალისწინებლობის პირობებში და არსებულ ფორმატში მოლაპარაკების მიმდინარეობისას ყოველთვის არსებობს საფრთხე მისი მომენტალურად, უშედეგოდ დასრულებისა, დაპირისპირებულთა განსხვავებული დამოკიდებულებებისა და ემოციური ფონის გამო.

აღსანიშნავია, რომ მედიატორის მიუკერძოებლობა არის სტაბილურობის ის მნიშვნელოვანი გარანტი, რომელიც წარმოადგენს მოლაპარაკების გაგრძელების სამომავლო ბერკეტს. ასევე, მედიატორის მთავარ ვალდებულებებს მიეკუთვნება ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან აცილება, მაღალი კომპეტენციის არსებობა და პროცესის მიმდინარეობისას მაქსიმალურ დონეზე კონფიდენციალურობის სტანდარტის დაცვა.¹⁷ თუმცა ამ უკანასკნელი პრინციპის დაცვა აუცილებელია მიმდინარეობდეს ინფორმაციის მინოდების სტანდარტთან ჰარმონიზაციაში.¹⁸ მნიშვნელოვანია, რომ მხარეები ნათლად აცნობიერებდნენ ალტერნატიული მოლაპარაკების ამგვარი ფორმატის არსს და ფლობდნენ ინფორმაციას თითოეული ფაზის მიმდინარეობის პროცესის შესახებ.

მედიატორთან ერთად მედიაციაში მონაწილეობენ მხარეები, შემდგომში შესაბამისი წინარე პროცესის არსებობის დათქმით მოპასუხე, მოსარჩელე და სურვილის შემთხვევაში მათი ადვოკატები, შემდგომში მედიაციის პროცესში ადვოკატ-წარმომადგენელი. ამ უკანასკნელთა ჩართულობა პროცესის ეფექტიანობისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. ადვოკატის მთავარი ვალდებულებაა დაიცვას კლიენტის ინტერესები და სრულად წარმოაჩინოს მისთვის პრობლემური საკითხები.

დასაშვებია, რომ სწორედ ადვოკატმა დააყენოს მოთხოვნები და მხარის მითითებით იყოს მაქსიმალურად ჩართული მოლაპარაკების ყოველ ეტაპზე.¹⁹ მეორე მხრივ, არსებობს ერთგვარი საფრთხე რომ იურისტები მინიჭებულ უფლებამოსილებას გამოიყენებენ ბოროტად, ისარგებლებენ მათ ხელთ არსებული ინფორმაციით და ხელს შეუშლიან მედიაციის პროცესის დადებითი შედეგით დასრულებას.²⁰ აღნიშნული ქმედების მიზეზები რა თქმა უნდა განსხვავებულია, თუმცა კრიტიკოსების ძირითადი ნაწილის აზრით ეს შეიძლება იყოს ფინანსური ან პირადი დაინტერესება საქმის მიმართ. იმ შემთხვევაში თუ კი ვერ გაფორმდება სამედიაციო შეთანხმება ადვოკატს შესაძლებლობა უჩნდება დამატებითი ანაზღაურების მიღებისა სასამართლო განხილვის ფორმატში საქმის გადანაცვლების შემთხვევაში. თუ კი მხარისათვის მედიაცია შედეგის მომტანი არ იქნება მას ერთადერთ ბერკეტად ისევ სასამართლოს ინსტანციებში სარჩელის წარდგენა რჩება.

¹⁶ იხ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187⁷-ე მუხლი.

¹⁷ შეად. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, პირველი მუხლის მე-3 პუნქტი.

¹⁸ შეად. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010, მე-100 მუხლის პირველი პუნქტი.

¹⁹ *ყანდაშვიდი ი.*, მედიაცია (დავის გადაწყვეტის ეფექტური ალტერნატიული საშუალება), თბ., 2020, 102-103.

²⁰ *Clark B.*, *Lawyers and Mediation*, Springer, Verlag, Berlin, Heidelberg, 2012, 33.

სწორედ აღნიშნული შემთხვევის არსებობა მიიჩნევა საფრთხის შემცველად. მონინაალმდეგეთა რიგების წარმომადგენელი კრისტინა პარკერი კი თვლის, რომ „იურისპრუდენცია ეს არის ჯელტმენების პროფესია“.²¹ მას მიაჩნია რომ კარგი იურისტი საკუთარ რეპუტაციას ფულად სარგებელს არ დააზარალებინებინებს. ²² მიუხედავად ამისა, მაინც არსებობს ადვოკატთა მხრიდან პირადი ინტერესების გამოვლენის ცალკეული საფრთხე.²³

3. საერთაშორისო პრაქტიკის ანალიზი ადვოკატთა ზოგიერთი ეთიკური ვალდებულების შეფასების კონტექსტში

ეთიკის კოდექსი არის ქცევის ერთგვარი მომწესრიგებელი წესების ერთობლიობა, რომლის მთავარი მიზანია დაიცვას დავასთან დაკავშირებულ მხარეთა ძირითადი, პირველხარისხოვანი ღირებულებები და ხელი შეუწყოს პროცესის ეთიკური სტანდარტების მიხედვით წარმართვას.²⁴ ეთიკის კოდექსების უმეტესობა განმარტავს და აწესრიგებს მედიატორის უფლებამოსილებებისა და მოქმედების ფარგლებს, მათ შორის ადვოკატის არამართლზომიერი ქმედებებისგან მხარის დაცვის საკითხსაც, თუმცა, გარდა ამისა, სხვა დამატებითი რეგულაცია ადვოკატის ეთიკურ ვალდებულებებთან დაკავშირებით არც თუ ისე ბევრ სახელმწიფოს გააჩნია. აღნიშნული შესაძლებელია გამონვეული იყოს მედიაციის ინსტიტუტის კლასიკური ფორმების თანამედროვეობაში ბოლო დროს გადმოტანითა და დანერგვის დროში გახანგრძლივებული პროცესით. ძირითადად შეხვდებით გზამკვლევ სახელმძღვანელოებს, სადაც ზოგადი პრინციპებიდან²⁵ დაწყებული დეტალურად არის ჩაშლილი ადვოკატთა სამოქმედო გეგმა.²⁶

ასევე, განხილულია კლიენტის დაცვის სტანდარტები და რჩევები მხარეთა საბოლოო შეთანხმებამდე სწრაფად მისვლასთან დაკავშირებით. მნიშვნელოვანია, რომ იურისტი ყოველი მოლაპარაკების პროცესს უნდა ახორციელებდეს ადვოკატთა ეთიკის კოდექსზე დაყრდნობით. ნებისმიერ შემთხვევაში ის რჩება კლიენტის ინტერესების დამცველად, მიუხედავად იმისა, რამდენად აქტიურია პროცესში, რადგანაც, როგორც ცნობილია, სასამართლო განხილვებისაგან განსხვავებით მოლაპარაკების მაგიდასთან მთავარ პერსონები სწორედ მხარეები არიან და არა მათი „ინტერესების პერსონალური დამცველები“. გამომდინარე აქედან, მნიშვნელოვანია ადვოკატი იყოს კლიენტის კეთილსინდისიერი წარმომადგენელი.

საინტერესოა ბოსტონის ადვოკატთა ასოციაციის მიერ გამოქვეყნებული კვლევა: „იურისტების ეთიკური ვალდებულებების მიმოხილვა მედიაციის პროცესში ჩართულობისას“.²⁷ საერთო კვლევაში ადვოკატების ძირითად ეთიკურ ვალდებულებებზეა საუბარი და გაანალიზებულია მათი დაუცველობის შედეგები.

²¹ Clark B., *Lawyers and Mediation*, Springer, Verlag, Berlin, Heidelberg, 2012, 42.

²² იქვე.

²³ იხ. *ყანდაშვიდი ი.*, მედიაცია – დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ს გამომცემლობა, №2, 2017, 115.

²⁴ იხ. <<http://www.businessdictionary.com/definition/code-of-ethics.html>> [28.09.2020].

²⁵ იხ. <<https://www.mediateireland.com/european-commission-for-the-efficiency-of-justice/guide-to-mediation-for-lawyers-role-of-lawyers-in-mediation>> [28.09.2020].

²⁶ *Golann D.*, *Mediation Advocacy, The Role of Lawyers in Mediation*, <https://www.monash.edu/_data/assets/pdf_file/0015/232530/douglas.pdf> [28.09.2020].

²⁷ იხ. ბოსტონის ადვოკატთა ასოციაციის კვლევა, იურისტების ეთიკური ვალდებულებების მიმოხილვა მედიაციის პროცესში ჩართულობისას, <<http://www.rothadr.com/pages/publications/ethics%20-reprint.pdf>> [28.09.2020].

თემის განსაკუთრებული მოცულობიდან გამომდინარე უმჯობესი იქნება რამდენიმე ძირითადი ეთიკური ვალდებულებისა და მასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის წარმოჩენა.²⁸ კეთილსინდისიერება არის ნებისმიერი იურისტისათვის ის ზოგადი სამოქმედო პრინციპი, რომლის გარეშეც წარმოუდგენელია სამოქალაქოსამართლებრივი ურთიერთობების წარმართვა. მისგან გამომდინარეობს ყველა სხვა დამატებითი სტანდარტი, რომელთა არსებობაც ქმნის მოქმედებისათვის ადეკვატურ ჩარჩოებს და უზრუნველყოფს, ამ შემთხვევაში მედიაციის სწორად წარმართვის შესაძლებლობას.

მედიაციის პროცესში ადვოკატისათვის შეიძლება წარმოიშვას ერთგვარი ეთიკური დილემა, რომელიც დაკავშირებული იქნება ამა თუ იმ მოქმედების განხორციელებასთან. შესაძლოა, მოლაპარაკების დადებითი შედეგის მისაღებად ადვოკატი დაფიქრდეს კეთილსინდისიერების პრინციპის დარღვევაზე და კლიენტს დაეხმაროს შედეგის მიღწევაში. აღნიშნული ქმედების განხორციელება იქნება ეთიკური ვალდებულებების პირდაპირი დარღვევა, რადგანაც ეწინააღმდეგება სამოქალაქო სტაბილურობისათვის აუცილებელ ელემენტს. ევროკავშირს გააჩნია სპეციალური დირექტივა მედიაციის მნიშვნელოვან ასპექტებთან დაკავშირებით, თუმცა ბუნდოვანია მოსაზრებები ადვოკატის როლზე მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას.²⁹

რაც შეეხება ეროვნულ კანონმდებლობას, ქართულ სამართლებრივ სივრცეში, თუ აქამდე მედიაცია ნაკლებად რეგულირებულ სფეროთა ჩამონათვალს მიეკუთვნებოდა და მხოლოდ კანონპროექტი არსებობდა „მედიაციის შესახებ“, ასევე ინსტიტუტის ცალკეული ფორმის მომწესრიგებელი ნორმები საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში და სანოტარო კანონმდებლობაში, დღესდღეობით სამართლებრივი რეალობა დადებითი პერსპექტივით შეიცვალა. შესაბამისად, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოქმედების პირობებში მედიაციის პრინციპები მნიშვნელოვან და მედეგ ხასიათს იძენს. მოქმედი კანონის არსებობა ნამდვილად მნიშვნელოვანია მედიაციის, როგორც დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული მოდელის განვითარებისათვის. ამიტომ, საინტერესოა „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღების შემდგომ ადვოკატთა მნიშვნელოვანი ეთიკური ვალდებულებების კვლევის საკითხი მედიაციის მიმდინარეობისას.

დასახელებული მოლოდინი ერთგვარად ქმნის არარეგულირებულ სივრცეს მედიაციისას. მართალია მოლაპარაკების ასეთ ფორმატში ნაკლები რეგულაცია უნდა დაწესდეს, თუმცა მნიშვნელოვანია არსებობდეს ზოგადი სამოქმედო ჩარჩო თითოეული მონაწილისათვის, რათა უფრო გამჭვირვალე და მოქნილი გახადოს პროცესი.

საერთაშორისო სივრცეში საკმაოდ პრობლემურია ადვოკატთა ფინანსური დაინტერესების საკითხი სამედიაციო შეთანხმების დადების დროს. შეგვიძლია განვიხილოთ თანხის გადახდასთან დაკავშირებული ერთ-ერთი ქეისი, რომელიც განხილულია შემდეგ სტატიაში: „იურისტების ეთიკური ვალდებულებების მიმოხილვა მედიაციის პროცესში ჩართულობისას“.³⁰ საქმე ეხებოდა ადვოკატის მხრიდან შეთანხმების პირობებით მანიპულირებას, რითაც ის ცდილობდა მიეღო გაზრდილი ანაზღაურება.

მომჩივანი მიიჩნევდა, რომ ის რელიგიური დისკრიმინაციის ნიშნის საფუძველზე გადაიყვანეს ერთი დეპარტამენტიდან მეორეში. სწორედ ამიტომ მან მიიღო გადაწყვეტილება რომ დაეცვა საკუთარი უფლებები. მედიაციის პროცესში მომჩივანმა, რა თქმა უნდა, პირობა მისცა ადვოკატს რომ იურიდიული მომსახურებისათვის თანხას გადაიხდი-

²⁸ იხ. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>> [28.09.2020].

²⁹ იხ. ევროპის საბჭოს დირექტივა №2008/52/C, <Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters> [28.09.2020].

³⁰ იხ. ბოსტონის ადვოკატთა ასოციაციის კვლევა, იურისტების ეთიკური ვალდებულებების მიმოხილვა მედიაციის პროცესში ჩართულობისას, <<http://www.rothadr.com/pages/publications/ethics%20reprint.pdf>> [28.09.2020].

და. უშუალოდ პროცესის დასრულებამდე იურისტს არ ჰქონდა ზუსტი მოცემულობა თანხისა, თუმცა, როგორც მოგვიანებით გაირკვა გადასახდელი ანაზღაურების ოდენობა მოსალოდნელზე 3-ჯერ მეტი იყო. აღნიშნული საფასურის გადახდაზე კლიენტმა უარი განაცხადა. რის შემდეგაც იურისტი მანიპულირებდა მედიცინის შეთანხმების პუნქტებით და ცდილობდა მოლაპარაკება სრულებით სხვა, მისთვის შედარებით ხელსაყრელი, ფულადი სარგებლის მიღების მიმართულებით წაეყვანა.

საქმის მასალებში წარმოჩენილი ადოკატის ქცევა ცალსახად უკანონოა, ეწინააღმდეგება კეთილსინდისიერების პრინციპს და საფრთხის ქვეშ აყენებს კლიენტის საუკეთესო ინტერესს, რომ საქმე დადებითად გადაწყდეს და მისთვის პრობლემური საკითხები მოგვარდეს. მსგავსი შერჩევითი მიდგომების არსებობა აზარალებს კლიენტისა და ადვოკატის ურთიერთობებს და სავსებით ეწინააღმდეგება ეთიკის პრინციპებს.

ადვოკატის ერთ-ერთ ვალდებულებას დავის ალტერნატიული მოგვარების პროცესის მიმდინარეობისას წარმოადგენს შეთანხმებამდე მისასვლელი ინიციატივის წარმოჩენა, მხარის ინტერესების რეალიზება და კონფლიქტის სწრაფად მოგვარება. შესაძლებელია, პროცესი გაიწელოს ადვოკატის ჩარევის გამო (შეიძლება მას ამოძრავებდეს პირადი, ფინანსური ან თუნდაც საქმის უკეთ შეცნობის ინტერესი), რაც საბოლოო ჯამში ერთ-ერთი მხარის, შემდგომში მაგალითად, მომჩივანის ინტერესებს საგრძნობლად აზიანებს. აუცილებელია, რომ ადვოკატი ზუსტ და სწორ ინფორმაციას აწვდიდეს კლიენტს და იურისპრუდენციაში მხარის კომპეტენტით უხეშად არ უნდა სარგებლობდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ეთიკური მოვალეობების მსგავსი დარღვევის შემთხვევები შესაძლოა ადვოკატისთვის ლიცენზიის შეჩერების ან ჩამორთმევის საფუძველი გახდეს.

4. დასკვნა

მედიაციის პროცესის მოქნილი და მხარეთა ინტერესებზე მორგებული მოლაპარაკებების ფორმატი, დავების მოგვარების ალტერნატიული საშუალებებიდან ერთ-ერთი გამორჩეული მექანიზმია. მედიაციის პროცესში თითოეულ მხარეს მაქსიმალურად ეძლევა საკუთარი პოზიციების დაფიქსირების შესაძლებლობა და მეტია, როგორც საერთო ისე ცამხრივი სარგებლის მიღების ალბათობაც. საქართველოში მედიაციის ცალკეული ფორმების დანერგვასთან ერთად „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებამ ამ ინსტიტუტს სრულიად ახალი რეალობა შესძინა. შესაბამისად, განსაკუთრებული ყურადღების ეპიცენტრში აღმოჩნდა მედიაციის მიმდინარეობის პროცესში მხარეთა ინტერესის წარმომადგენელი პირების ადვოკატ-წარმომადგენლების ეთიკური ვალდებულებების დადგენისა და შეფასების საკითხი.

ამ მიმართულებით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ადვოკატისა და მედიატორის ჩართულობა, რადგან მათზეა დამოკიდებული მოლაპარაკების პროცესის ეფექტური პერსპექტივით დასრულება. ერთი მხრივ, მედიატორი მედიაციის პრინციპების საფუძველზე წარმართავს პროცესს, ხოლო მეორე მხრივ, ადვოკატ-წარმომადგენელი მხარის ინტერესის შესაბამისად წარმოადგენს მედიაციის პროცესზე წარმოდგენილი პირის ინტერესებს. დადებით შედეგს კი გარკვეულწილად, ეთიკური ვალდებულებების სრულად შესრულება განაპირობებს.

მნიშვნელოვანია არსებობდეს ჩარჩორეგულაციები არა მარტო მედიატორებისთვის, არამედ უშუალოდ მხარეთა ინტერესების დამცველი ადვოკატებისათვის, შემდგომში ადვოკატ-წარმომადგენლები, რომელთა მიერ განხორციელებულ არასწორ ქმედებებს ხშირად პროცესის შეწყვეტა მოჰყვება. მოსალოდნელი გართულებებისა და სასამართლოსთვის უშედეგო მიმართვის თავიდან ასაცილებლად უმჯობესი იქნება თუ

ეროვნულ კანონმდებლობაში პრინციპების დონეზე მოწესრიგდება მედიაციის პროცესში ადვოკატთა ეთიკური ვალდებულების სტანდარტი და უფრო ნათელი გახდება კლიენტის დაცვის მექანიზმები.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
2. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
3. საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №71-ე ბრძანება „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე, 31/03/2010.
4. მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტები, <https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.pdf> [28.09.2020].
5. ბოსტონის ადვოკატთა ასოციაციის კვლევა, იურისტების ეთიკური ვალდებულებების მიმოხილვა მედიაციის პროცესში ჩართულობისას, <<http://www.rothadr.com/pages/publications/ethics%20reprint.pdf>> [28.09.2020].
6. ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (CCJE) დასკვნა №6 საკითხზე: გონივრულ ვადაში საქმის სამართლიანი განხილვის და სასამართლო პროცესში მოსამართლის როლის შესახებ დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული მექანიზმების გათვალისწინებით, 2004, 40-41, <<https://rm.coe.int/-ccje-6-2004-/168074739f>> [28.09.2020].
7. კეკელია მ., ქართული ჩვეულებითი სამართალი, მე-4 ტომი, თბ., 1999, 165.
8. ყანდაშვილი ი., მედიაცია (დავის გადაწყვეტის ეფექტური ალტერნატიული საშუალება), თბ., 2020, 17-18, 102-103.
9. ყანდაშვილი ი., მედიაცია – დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2017, 115.
10. ცეხცვაძე გ. (ხედ.), აჩვავაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ჭაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბღაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 15-16.
11. ჩიგაშვილი ნ., მედიაციის ეთიკის რეგულირების ფარგლები და ეთიკის სტანდარტით ბოჭვის ადრესატები, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №1, 2016, 26.
12. ჩიგაშვილი ნ., ადვოკატ-მედიატორის ცალკეულ ეთიკურ ვალდებულებათა თავისებურება და რეგულირების აუცილებლობა, „სამართლის ჟურნალი“, თსუ-ის გამომცემლობა, №2, 2016, 32.
13. ხაჩიგონაშვილი ნ., მედიაცია ქართულ ნოტარიატში, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - წელიწადული 2018-2019, სპეციალური გამოცემა“, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 23.
14. Directive №2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters.
15. Clark B., Lawyers and Mediation, Springer, Verlag, Berlin, Heidelberg, 2012, 33, 42.
16. Golann D., Mediation Advocacy, The Role of Lawyers in Mediation, <https://www.monash.edu/__data/assets/pdf_file/0015/232530/douglas.pdf> [28.09.2020].
17. <<https://www.mediateireland.com/european-commission-for-the-efficiency-of-justice/guide-to-mediation-for-lawyers-role-of-lawyers-in-mediation>> [28.09.2020].
18. <<https://hirealawyer.findlaw.com/choosing-the-right-lawyer/alternative-dispute-resolution.html>> [28.09.2020].
19. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>> [28.09.2020].
20. <http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/32400/mediacia_mshenebloba_int> [28.09.2020].
21. <<http://www.businessdictionary.com/definition/code-of-ethics.html>> [28.09.2020].
22. <<http://mediators.connect.ge/ka/mediators/all/worldwide/all/all/0/1/>> [28.09.2020].
23. <<http://mediators.connect.ge/ka/mediators/all/worldwide/all/all/1/>> [28.09.2020].
24. <http://www.orthodoxy.ge/tsnobarebi/fsalmunis_sitkvebi1.htm> [28.09.2020].
25. <<https://napr.gov.ge/p/1467>> [28.09.2020].

მედიაციის როლი ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაში

ნაშრომის მიზანია წახმოაჩინოს მედიაციის მნიშვნელობა მართლმსაჯულების წახმახთვის პირობებში, თუ ეს ძირითადი დადებითი მახასიათებლებით გამოიხილება იგი სასამართლოში დავის წახმოების პირობებისგან და ასევე, განსაკუთრებით, დაახასიათოს ის საპროცესო-სამართლებრივი ასპექტები, რაც გასათვალისწინებელია როგორც კეხძო სამართლის ცადკეული კატეგორიის დავებზე, ისე სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში მედიაციის ინსტიტუტის ახლებობის თვალსაზრისით. ასევე, კვლევის პირობებში მიმოხილულია სავადებულო და ახასავეადებულო სახის მედიაციის საკითხი, კონკრეტულად მომწესხიგებელი კანონმდებლობისა და იმ ჰეგულაციის შეფასებით, რომლებიც მედიაციის პირობებთან დაკავშირებით ამჟამად მიმდინახეობს. წინამდებახე ნაშრომში განიხილება ის ახლებითი საკითხები, რომლებიც დაკავშირებულია მედიაციის მნიშვნელობასთან სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მიზნის გამოკვევაში, შემდგომში ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაში მედიაციის მნიშვნელობის დაგენის შესადებობით.

საკვანძო სიგყვები: მედიაცია, მართლმსაჯულება, საოჯახო მედიაცია, სავადებულო მედიაცია, მოღაპახაკება, კონფლიქტის გადაჭრა, უპიხაცესობა.

1. შესავალი

მედიაცია დავის გადაწყვეტის¹ ერთ-ერთი მეთოდია, რომელიც იწოდება, როგორც „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა“ ADR (Alternative Dispute Resolution)². მედიაცია მოლაპარაკების პროცესია, სადაც ნეიტრალური პირი - მედიატორი - დაპირისპირებულ მხარეებს ან/და მხარეებს ადვოკატ-წარმომადგენლის მონაწილეობით ეხმარება მათ შორის წარმოშობილი კონფლიქტის ურთიერთსასარგებლო³ შეთანხმებით დასრულებაში.

მედიაციის ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ ერთმანეთთან დაახლოოს არა სამართლებრივი პოზიციები, არამედ მოდავე მხარეთა ინტერესები. მედიაციის ფარგლებში არ განიხილება მცდარი და ქვემარტი პოზიცია, არ ვლინდება გამარჯვებული და დამარცხებული, არ განიხილება და განისჯება წარსულში წამოჭრილი უსიამოვნებები, რაც მეტ წილად თან ახლავს მართლმსაჯულების პროცესში გადაწყვეტილების გამოცხადებას, რომელიც, როგორც წესი, ყოველთვის ერთი მხარისათვის არის სასარგებლო. ნაცვლად ამისა, მედიატორი - ნეიტრალური, დამოუკიდებელი და სათანადო უნარებით აღჭურვილი მესამე პირი - ეხმარება მოდავე მხარეებს დიალოგის წარმარ-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

** ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

¹ Scherpe J. M., Bevan M., Mediation in England and Wales: Regulation and Practice, Oxford University Press, London, 2013, 13.

² <http://www.brownrudnick.com/uploads/117/doc/Brown_Rudnick_Litigation_European_Mediation_Directive_Friel_Toms_1-20110.pdf The European Mediation Directive—Legal and Political Support for Alternative Dispute Resolution in Europe> [28.09.2020].

³ ცეხცვაძე გ. (იერ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბღაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 12.

თვაში და ამ გზით ორივე მხარისთვის ოპტიმალური და მისაღები შედეგის ძიებაში.⁴ ამ-რიგად, მედიაცია არის დავის გადაწყვეტა მხარეთა მორიგების გზით, ე.ი. პრობლე-მის/დავის გადაჭრის ალტერნატიული საშუალება, რომელიც მოდავე მხარეებს ანიჭებს შესაძლებლობას, თავად განსაზღვრონ თავიანთი ინტერესები, პრიორიტეტები და აღ-მოფხვრან კონფლიქტი მეორე მხარესთან ურთიერთობის „დანგრევის“ გარეშე. დავის ტრადიციული მეთოდებით გადაწყვეტისგან განსხვავებით, მედიაცია სწრაფი და ნაკ-ლებხარჯიანი პროცესია. მედიაციის პროცესი მხარეებს საშუალებას აძლევს უკეთ გაი-აზრონ როგორც საკუთარი, ისე ერთმანეთის ინტერესები და საჭიროებები. მედიაციის პროცესი ორიენტირებულია win-win⁵ (ორივე მხარისთვის სარგებლიანი) გამოსავლის ძიებისკენ. მედიაციის შედეგად შეთანხმება მიიღწევა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ორივე მხარე განაცხადებს თანხმობას. მხარეთა შეთანხმების გაფორმების სამარ-თლებრივი ასპექტები კი მედიაციის სახეების მიხედვით შესაძლოა განსხვავებული ფორმით გამოვლინდეს.

მედიაციის საშუალებით დავების გადაწყვეტა ჯერ კიდევ არაპოპულარული გზაა ფართო საზოგადოებისათვის.⁶ მიუხედავად იმისა, რომ მედიაციის როლი მართლმსა-ჯულების განხორციელების საკითხში საკმაოდ აქტუალურია და ცალკეული დავის სასა-მართლო განხილვასთან შედარებით ბევრად უფრო მოსახერხებელია მოდავე მხარე-ებისათვის, მედიაციის პროცესი საზოგადოებაში შიშს იწვევს, რაც თავის მხრივ ინფორ-მაციის ნაკლებობითაა გამოწვეული.

მაგალითად, სანოტარო მედიაციის მიმართვიანობის დაბალი მაჩვენებელი შე-საძლოა მოქალაქეთა დაინტერესების სიმცირეზე მიგვითითებდეს. როგორც წესი, სა-მართლებრივი პროცესისადმი ეს შიში გამოწვეულია რიგი საკითხებით, როგორებიცაა: მედიაციით მოგვარებული დავების სტატისტიკის კონსულიდირებული ფორმით არარ-სებობა, მედიაციის საკითხების გამოუკვლევლობა. ამდენად, წინამდებარე სტატიის მი-ზანია კიდევ ერთხელ გამოყოს ის საკითხები, რომლებიც აშკარას ხდის მედიაციის უპი-რატესობას ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებისას.

მედიაციას დავის გადასაწყვეტად საქმე როგორც მხარეთა ნებით,⁷ ასევე მათგან დამოუკიდებლად შეიძლება გადაეცეს, სწორედ ამიტომ არის გათვალისწინებული ნე-ბაყოფლობითი და სავალდებულო სახის მედიაცია. სავალდებულო მედიაცია მონეს-რიგებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით და, ასევე, მედიაციის პროცესის შესახებ ინფორმაციას იძლევა საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“. აღსანიშნავია, ისიც, რომ ერთსა და იმავე თემატიკაზე ორი სხვადასხვა კანონის არსე-ბობა ერთგვარ პრობლემას წარმოშობს. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია იმ ფაქტორე-ბის გათვალისწინებაც, რომ მედიაციის პროცესის გზით საოჯახო დავებისა⁸ და სის-ხლის⁹ სამართალში არასრულწლოვნების მიერ ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავში-

⁴ კვლევითი დეპარტამენტის კანონშემოქმედებითი საქმიანობის საინფორმაციო უზრუნველყოფის განყოფილების საინფორმაციო ფურცელი კანონპროექტისთვის „საქართველოს ზოგიერთ სა-კანონმდებლო აქტში ცვლილებების შეტანის თაობაზე“, №07-3/521, 18/11/2011.

⁵ იხ. <http://www.arcadis-us.com/Mediation_Construction_Disputes.aspx Mediation & ConstructionDisputes> [28.09.2020].

⁶ Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Istanbul Protocol, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2004, <<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8rev1en.pdf>> [28.09.2020].

⁷ იხ. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია №R(99), 1999, <<https://rm.coe.int/compendium-prison-overcrowding-georgian/16806ab9a8>> [28.09.2020].

⁸ Report of the Committee on the Establishment of a Paramount Organisation for the Improvement of the Law Proposing the Establishment of an American Law Institute, Am. L. Inst. Proc. 1 (1923) | 6.

⁹ Crime Victimization and Security Research in Georgia. Results of Sociological Survey 2010 – 2012, Gorbi International.

რებული დავების გადაწყვეტა უფრო მეტად ეფექტურია რადგან მედიაციის პროცესი ეხმარება მხარეებს მიიღონ მათთვის სასურველი (ყველაზე მისაღები) შედეგი.

2. სასამართლო მედიაცია

მედიაცია დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებაა,¹⁰ რომელიც მიმართულია ნებისმიერი კონფლიქტის გადაჭრისკენ, მოლაპარაკების გზით. როგორც წესი, მედიაციის ცალკეულ სახეებად დაყოფა ფორმალური ხასიათის მატარებელია. ამისდა მიუხედავად, შესაძლებელია გამოიყოს მედიაციის ორი ძირითადი სახე - სავალდებულო¹¹ და არასავალდებულო მედიაცია.¹²

ნების ავტონომია სხვადასხვა დოზით ვლინდება მართლმსაჯულების სტადიებზე.¹³ ნებაყოფლობითობის ყველაზე ნაკლები ხარისხი სისხლის სამართლის პროცესს ახასიათებს, სადაც პროცესის დაწყებისას სახელმწიფოს ინკვიზიციური ინტერესი იჩენს თავს, თუმცა ამ ინტერესის გამოხატვის ფორმა არ გულისხმობს პროცესის სრულ ინკვიზიციურობას და შესაბამისად, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებით პირი მისი ნებისგან დამოუკიდებლად ერთვება სამართალწარმოებაში.¹⁴ ნებაყოფლობითობის მომეტებული ხარისხი ვლინდება სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ მართლმსაჯულებაში, სადაც სამართალწარმოების დაწყების საფუძველი დისპოზიციურობის პრინციპის გათვალისწინებით მოსარჩელის ნებაზეა დამოკიდებული, თუმცა ამ შემთხვევაში მოპასუხეს არ ეძლევა შესაძლებლობა მისი ნების თავისუფლების მაღალ ხარისხით გამოვლინებისა.¹⁵

განსხვავებით სამივე სამართალწარმოებისგან, რომლებიც მართლმსაჯულების შემადგენელი ნაწილია, მედიაცია სრულად ნების ავტონომიას ეფუძნება, შესაბამისად, მხარეთა ნებაყოფლობითობაზეა დამოკიდებული,¹⁶ რაც უპირატესად მხარეთა ინტერესების მაქსიმალურად გათვალისწინებას ემსახურება. მეორე მხრივ, სამართლის უზენაესობის ფუნდამენტია უფლება სამართლიან სასამართლოზე, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილიცაა სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობა.¹⁷

ამდენად, დაუშვებელია ამ უფლების შეზღუდვა, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. ასეთად შეიძლება ჩაითვალოს სასამართლო მედიაცია, რომელიც, ერთი შეხედვით, ნებაყოფლობითობის პრინციპს ეწინააღმდეგება.¹⁸ უმთავრესი

¹⁰ მედიაცია - მოაგვარე დავა შეთანხმებით, თბილისის საქალაქო სასამართლო, 2013, 3-4, <file:///C:/Users/Qeti/Desktop/მედიაცია-%20სტატია/mediacia_borchure_9_2013.indd.pdf> [28.09.2020].

¹¹ იხ. ევროპის საბჭოს №2008/52/C დირექტივა.

¹² Bevan A., Alternative Dispute Resolution, Sweet & Maxwell, London, 1992, <https://www.lawbite.co.uk/services/disputeresolution/?utm_source=Google_PPC&utm_medium=cpc&utm_term=%2Balternative%20%2Bdispute%20%2Bresolution&gclid=Cj0KCQjwk8b7BRCaARIsAARRTL7DOoHY1OISSLR0Q2X6lxx5fNf_3YSI0Ik5N0-g86zJb48lXzrVl4aArdgEALw_wcB> [28.09.2020].

¹³ წულაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2016, 113.

¹⁴ ფაფიაშვილი დ., თუმანიშვილი გ., კვაჭანტიჩაძე დ., დიპაჩიშვილი დ., დედუქიანი გ., გუნცაძე შ., მეზვიშვილი ნ., თორთაია დ., გიორგაძე გ. (იხე.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი - 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბ., 2015, 485-486.

¹⁵ კობაძეშვილი მ., სხივლაძე ნ., ქახიკაძე ე., გუჩავა პ. (იხე.), ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო, თბ., 2018, 218-225.

¹⁶ Principles of Conduct for Mediators, The Institute of Arbitrators and Mediators, Australia, 1-3.

¹⁷ The Council of Europe, Recommendation №R(99) 19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15.09.1999.

¹⁸ ცეხცავაძე გ. (იხე.), ახვიაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბლაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 68.

უპირატესობა, რომელიც მედიაციის ნებაყოფლობითობის პრინციპს აქვს, უკავშირდება მხარეთა საუკეთესო სოციალურ მიზნებს.

განსხვავებით სამართალწარმოებისგან, მედიაციის პროცესში ორივე მხარე ნებაყოფლობით ერთვება, რაც უზრუნველყოფს მეტ შესაძლებლობას, მიღწეულ იქნეს პროცესის მიზნები.¹⁹ კერძოდ კი, მიღწეულ იქნეს უმთავრესი მიზანი - განსხვავებით სამართალწარმოებისგან, პროცესი დასრულდეს მოგებულისა და წაგებულის გარეშე და სამედიაციო შეთანხმებით ორივე მხარისათვის არსებითი ინტერესების მიღწევით.²⁰

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მიხედვით განსაზღვრულია მედიაციის წარმართვის ძირითადი პრინციპები.²¹ ამ დანაწესის შესაბამისად, მედიაცია ეფუძნება მხარეთა ნებაყოფლობითობის (გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა), თვითგამორკვევის, კეთილსინდისიერებისა და თანასწორობის, კონფიდენციალურობის დაცვის, მედიატორის დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის პრინციპებს. მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას წარმოშობილი საკითხები, რომლებიც ამ კანონით არ არის მოწესრიგებული, აღნიშნული პრინციპების საფუძველზე უნდა გადაწყდეს. გარდა ზემოაღნიშნული კანონისა, სავალდებულო მედიაცია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXI¹-ე თავითაცაა (სასამართლო მედიაცია) მოწესრიგებული. სასამართლო მედიაციის შესახებ ჩანაწერი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში 2011 წელს გაჩნდა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187³-ე მუხლი სავალდებულო მედიაციას საოჯახო (გარდა შვილად აყვანასთან, შვილად აყვანის ბათილად ცნობასთან,²² შვილად აყვანის გაუქმებასთან, მშობლის უფლების შეზღუდვასთან, მშობლის უფლების ჩამორთმევასთან, აგრეთვე ქალთა მიმართ ძალადობასთან ან/და ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებული დავებისა), სამემკვიდრეო და სამეზობლო სამართლებრივ დავებზე აწესებს. მსგავსი ტიპის დავები სასამართლომ მედიაციას შესაძლოა მხარეთა შეთანხმების გარეშე გადასცეს. გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი დავებისა, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, მხარეთა შეთანხმების შემთხვევაში, მედიაციას ნებისმიერი კატეგორიის დავა შეიძლება გადაეცეს.

მედიაციის საკითხი მოწესრიგებულია როგორც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში, ასევე საქართველოს კანონში „მედიაციის შესახებ“. თავდაპირველად, სასამართლო მედიაციის საკითხის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით მოწესრიგება განპირობებული და გამართლებული იყოს იმ გარემოებისდა გამო, რომ მედიაციის ცალკე მომწესრიგებული კანონმდებლობა არ არსებობდა. მედიაციის თემის უკეთ მოსაწესრიგებლად დღის წესრიგში დადგა „მედიაციის შესახებ“ კანონის მიღება. 2019 წლის 27 სექტემბრამდე არსებობდა კანონპროექტი, თუმცა ზემოხსენებული თარიღის შემდეგ კანონიერ ძალაში იქნა შესული და სრული სამართლებრივი ძალის მატარებელი გახდა.

გასათვალისწინებელია, რომ კანონის მიღება შემდეგ ვითარებას ქმნის: საკითხი მედიაციის შესახებ, ერთი მხრივ, წესრიგდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXI¹ თავით, ხოლო, მეორე მხრივ, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონით. ერთი და იმავე საკითხის რამდენიმე საკანონმდებლო რეგულაციით მოწესრიგება გამოიწვევს დაბნევას იმ პირისას, რომელსაც არ აქვს იურიდიული განათლება, თუმცა სურს, რომ

¹⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR THE EFFICIENCY OF JUSTICE (CEPEJ), CEPEJ (2019)9, 14 June 2019, 19.

²⁰ Murray O. R., The Mediation Handbook, Denver, 2003, 3.

²¹ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

²² საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187³-ე მუხლი.

მიიღოს ინფორმაცია მედიაციის, როგორც პროცესის, შესახებ. პირმა შესაძლოა სასურველი საკითხი მოიძიოს მხოლოდ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში, ხოლო კანონის არსებობის შესახებ არც კი იცოდეს. მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა კოდექსისეული დანაწესი არის არა ძირითადი, არამედ შემავსებელი ხასიათის მატარებელი და ის მეტწილად ავსებს იმ საკითხებს, რომლებიც არაა მოწესრიგებული კანონში, უმჯობესი იქნებოდა, რომ ორივე აქტი ერთიან კანონში გაერთიანდეს. ეს ყოველივე გამოწვეულია მით უფრო იმით, რომ სასამართლო მედიაციის თავში არის არსებითი ხარვეზები, რომლებმაც შეიძლება დაინტერესებული მხარე შეცდომაში შეიყვანოს. გარდა ამისა, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიდან სასამართლო მედიაციის თავის ამოღება და მისი „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონში გაერთიანება იქნება წინ გადადგმული ნაბიჯი საქართველოში მედიაციის განვითარების კუთხით, რადგან ეს ყოველივე აშკარას გახდის იმ ფაქტს, რომ მედიაცია არის არა სასამართლო პროცესის შემადგენელი ნაწილი, არამედ – დამოუკიდებელი პროცესი, რომლითაც დაინტერესებულ მხარეებს შეუძლიათ დავის გადაწყვეტა სასამართლოს ჩარევის გარეშე.

თბილისის საქალაქო სასამართლოსთან არსებულმა მედიაციის ცენტრმა საქმიანობა დაიწყო 2013 წლიდან.²³ ცენტრი ყოველწლიურად აწარმოებს სტატისტიკას იმის შესახებ, თუ რამდენი და რა კატეგორიის საქმეები გადაეცემა მედიაციას განსახილველად. აღნიშნული სტატისტიკა გვიჩვენებს, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის ცენტრის შექმნიდან, კერძოდ, 2013 წლიდან ამ დრომდე, მედიაციას გადაეცა 205 საქმე. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ 2019 წელს დავები მედიაციას განსახილველად ძირითადად ნებაყოფლობითი გზით გადაეცა. გასათვალისწინებელია, რომ მხარეები მედიაციას უფრო მეტად ნებაყოფლობით მიმართავენ, ვიდრე სავალდებულო წესით.

სასამართლოს მხრიდან აქტიურად ხორციელდება მედიაციაში მხარეთა მონაწილეობისა და ჩართულობის პროცესი. 2017-2018 წლებში ძირითადად სამოქალაქო კოდექსით მოწესრიგებული საქმეები იქნა განხილული მედიაციის გზით, კერძოდ მხარეთა თანხმობის საფუძველზე მედიატორმა განიხილა საოჯახო და სამეზობლო ტიპის დავები.

სასამართლოს ლიცენზირებული მედიატორი ირაკლი ყანდაშვილი პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტავს, რომ მედიაციების 60% სწორედ საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ დავებზე მოდის.²⁴ ამ შემთხვევებში განსაკუთრებით ბიზნესდავები ქარბობს, რადგან მათთვის ძალიან მნიშვნელოვანია მედიაციის ერთ-ერთი უმთავრესი უპირატესობა – კონფიდენციალურობა.

სასამართლო მედიაციაში განხილული საქმეები

დავის კატეგორია	2013წ. (X)	2014წ.	2015წ.	2016წ.	2017წ.	2018წ.	2019წ.	2020წ.
სანივთო (ქონებრივი)	1	10	14	5	8	10	4	2
სამართლებრივი ვალდებულებით სამართლებრივი	1	1	1	10	30	22	10	1
საოჯახო სამართლებრივი	1	2	8	7	10	14	4	1
სამემკვიდრეო სამართლებრივი	0	0	4	2	2	3	7	0

²³ იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის ცენტრის 2018-2019 წლის სტატისტიკა, <<https://tcc.court.ge/>> [28.09.2020].

²⁴ იხ. <<http://liberali.ge/articles/view/4028/sasamartlo-mediatsia--dava-sasamartlos-gareshe>> [28.09.2020].

შრომითი სამართლებრივი პატივისა და ღირსების შელახვის შესახებ სულ	0	0	0	0	1	2	4	1
საერთო ჯამში - 205 საქმე	3	13	27	24	51	51	31	5

სქემაში მოცემულია სასამართლო მედიაციაში განხილული საქმეები 2013 წლიდან დღემდე (2020 წლის მაისის თვე). როგორც ცენტრის სტატისტიკიდან ჩანს, მედიაციის გზით მოგვარებული დავები უფრო მეტად წარმატებულია ვალდებულებითი სამართლის სფეროში, სასესხო დავაში, ასევე, სამეწარმეო სამართალში პარტნიორებს შორის არსებული დავების მოსაგვარებლად და მეუღლეების თანასაკუთრების გაყოფისას. ასევე, მედიაცია უფრო მეტადაა წარმატებული სამეზობლო ტიპის დავების მოგვარებისას.

3. მედიაციისათვის დამახასიათებელი ნიშნები

მედიაციის პროცესი სრულად კონფიდენციალურია. მედიატორებს და მხარეებს არ აქვთ უფლება გაამჟღავნონ ის ინფორმაცია, რომელიც მათთვის ცნობილი გახდა მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას.²⁵ მედიაციის პროცესს წარმართავს დამოუკიდებელი, ნეიტრალური, ობიექტური და მიუკერძოებელი პირი (მედიატორი), რომელიც ასრულებს დამხმარე როლს მხარეებს შორის დიალოგის წარმართვისას, ამასთან, უზრუნველყოფს ერთმანეთთან თანამშრომლობისთვის განწყობილი და უშუალო ატმოსფეროს შექმნას. სასამართლო პროცესისგან განხვავებით, მედიაცია ნაკლები ფორმალურობითა²⁶ და ოფიციალურობით ხასიათდება. მაშინ, როცა სასამართლოზე მხარე ვალდებულია დაიცვას ეტიკის ის წესები, რომლებიც დადგენილია სასამართლოში, მედიაციის პროცესზე ეს ფაქტორი მოხსნილია. იმ დროს, როცა საქმე განიხილება სასამართლოში, პირი, რომელიც საკუთარ თავს იცავს წარმომადგენლის გარეშე, უფრო მეტად კონცენტრირებულია საკუთარი აზრი წარმოთქვას იმგვარად, რომ შეესაბამებოდეს სამართლებრივ ჩარჩოს და უკუაგდოს საკუთარი ემოციები. ასეთ დროს, მხარე, რომელსაც არ აქვს სამართლებრივი განათლება და არ იცის იურიდიული ტერმინოლოგია, იბოჭება რა სასამართლოს წესებისა და შესაბამისად და ვერ ახერხებს საკუთარი პოზიციის წარმოჩენასა და დაცვას. ეს ყოველივე პრობლემური არ არის მედიაციის პროცესის დროს, რადგან მედიაცია - ესაა თავისუფალი პროცესი, რომელიც, ერთი მხრივ, არ ბოჭავს მხარეებს უფლებებითა და ვალდებულებებით, ხოლო, მეორე მხრივ, აძლევს პროცესის მონაწილე მხარეებს უფლებას გადმოსცენ თავიანთი სათქმელი ყოველგვარი შეზღუდვების გარეშე ისე, როგორც ეს მათთვისაა მოსახერხებელი.²⁷

სასამართლოში საქმის წარმოებასთან შედარებით მედიაცია უფრო სწრაფი, იაფი და მოქნილი პროცესია. სასამართლო მედიაციის ვადა შეადგენს 45 დღეს,²⁸ მაგრამ არანაკლებ ორი შეხვედრისა. აღნიშნული ვადა მხარეთა შეთანხმებით შეიძლება გაგრძელდეს

²⁵ Filler A. E., Commercial Mediation in Europe, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2012, 311.

²⁶ პარლამენტის კვლევითი დეპარტამენტის ბროშურა, მედიაციის არსი შრომით დავებში, თბ., 2018, 1.

²⁷ Ware S. J., Principles of Alternative Dispute Resolution, Oxford University Press, London, 2013, 262.

²⁸ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187⁵-ე მუხლი.

იმავე ვადით. მედიაციის პროცესის დროს მხარეები არ არიან დროში შეზღუდულები, როგორც ეს სასამართლო პროცესის დროსაა განსაზღვრული. იმ დროს, როცა სასამართლო პროცესზე თითოეულ მხარეს აქვს დროის ლიმიტი საკუთარი უფლების დასაცავად და პოზიციის დასაფიქსირებლად, მედიატორი ამ შეზღუდვას არ უნებს მხარეებს, რაც კიდევ ერთი დადებითი ფაქტორია პირისათვის, უკეთ დაიცვას საკუთარი პოზიცია.²⁹

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მედიაცია პროცესია, რომელიც ნაკლები ხარჯებით გამოირჩევა სასამართლო განხილვასთან შედარებით. მედიაციის უპირატესობა დავის სასამართლოში განხილვასთან შედარებით გამოიხატება არამართო ხარჯების, არამედ პროცესისა და შედეგის ხარისხის მიმართაც.³⁰ საქმის წარმოების ხარჯები მცირდება სხვადასხვა შემთხვევებში. უპირველესყოვლისა, მედიაციის პროცედურები მნიშვნელოვანწილად ამცირებს დროის დანაკარგს. საშუალო ხანგრძლივობის ბიზნეს-მედიაციის პროცესი გრძელდება ერთიდან სამ დღემდე, რაც, თავის მხრივ, ფინანსური რესურსის შთამბეჭდავი დაზოგვის საშუალებას იძლევა. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, პირველი ინსტანციის საქმის წარმოებისას, ბაჟის საფასურის დავის საგნის 3% ნაცვლად, მედიაციაში 1% გადაიხდება.³¹ სასამართლო მედიაციის პროცესში დავის მხარეთა შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში მოსარჩელეს უბრუნდება გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის 70%. ეს ყოველივე, უმეტეს შემთხვევაში, არის ერთგვარი ბიძგი პროცესის მხარეებისათვის, რომ საქმე მორიგებითა და ურთიერთშეთანხმებით დაასრულონ. მედიაცია იმგვარი პროცესია, რომლის დროსაც მხარეები ითვალისწინებენ ერთმანეთის აზრსა და იღებენ ისეთ გადაწყვეტილებას, როგორც მაქსიმალურად მორგებულია მხარეთა ინტერესებზე.

4. საოჯახო დავების სპეციფიკა

მედიაციის ცენტრის სტატისტიკიდან ირკვევა, რომ საოჯახო განსჯადობის საქმეები დავების ის კატეგორიაა, რომლებიც უმეტესად გადაეცემა მედიაციას გადასაწყვეტად. საოჯახო მედიაციის კიდევ ერთი პროვადერის, „ეროვნული საოჯახო მედიაციის“ (National Family Mediation NFM),³² მიხედვით, მედიაციის პროცესი შედარებით უფრო ნაკლებ ხარჯებთანაა დაკავშირებული, ვიდრე სამართალწარმოება, შესაბამისად, მას დავის გადასაწყვეტად ნაკლები დრო სჭირდება. მხარეებს აქვთ შესაძლებლობა, ჩაერთონ კონსტრუქციულ დისკუსიებში დავის ადრეულ ეტაპზე, სანამ სამართლებრივი ხარჯები გაიზრდება. მნიშვნელოვანია ადვოკატის მონაწილეობისა და ყოლის უფლება საოჯახო მედიაციის პროცესში.³³ როგორც წესი, ადვოკატთა მონაწილეობა მედიაციის პროცესში მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული სხვადასხვა გარემო ფაქტორებზე, მათ შორის, განსახილველ საქმეზე, მხარეთა შეხედულებებსა და თავად მედიატორზე. მედიაციის პროცესის კლასიკური მოდელი გულისხმობს მედიაციის პროცესს მხარეთა ადვოკატების გარეშე. ეს მოდელი ძირითადად გამოიყენება საოჯახო მედიაციის და-

²⁹ აბრამიშვილი ა., მედიაციის სისტემების შედარებითი ანალიზი, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ევროპის მაგალითზე, საქართველოში მედიაციის განვითარების პერსპექტივა, საბაკალავრო ნაშრომი, თბ., 2017, 25, 30.

³⁰ იხ. ყანდაშვილი ი., მედიაცია - დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2017, 117.

³¹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 39-ე მუხლი.

³² Abramson H. I., Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in Any Country or Culture, 2nd Ed., "NITA", 2010, 319.

³³ Saccuzzo P. D., Controversies In divorce Mediation, ციტირებულია: Kenneth J. R., Symposium, Alternative Dispute Resolution, 1984, 44.

ნერგვის თავდაპირველ ეტაპზე, პროცესის მიმდინარეობისას მხარეები ადვოკატების გარეშე აწარმოებენ მედიაციის პროცესს.³⁴ ეს ყოველივე დამოკიდებული არის დავის სენსიტიურ ხასიათზე. დღეს ეს მიდგომა, შეიძლება ითქვას, ნაწილობრივ შეცვლილია. თუმცა, სხვადასხვა მყარი საფუძვლის არსებობის გამო მიჩნეულია, რომ ადვოკატები უშუალოდ არ უნდა იღებდნენ მონაწილეობას მედიაციის პროცესში. მიუხედავად ისეთი შემთხვევებისა, როგორებიცაა ადვოკატი უპირატესად მხარეთა იურიდიული მრჩეველის როლში გვევლინება, მას მაინც შეუძლია გარკვეულწილად მონაწილეობა მიიღოს მედიაციის პროცესში.³⁵ ზოგჯერ, ადვოკატის მედიაციის პროცესში მონაწილეობისდა გამო, თავად მხარე ვერ ახერხებს საკუთარი პოზიციის ზუსტად დაფიქსირებასა და წარმოჩენას, რადგან ექცევა რა ადვოკატის გავლენის ქვეშ და მთლიანად მასსაა მივლილი.³⁶ იმისდა გათვალისწინებით, რომ მედიაცია არ ბოჭავს მხარეს სამართლებრივი ჩარჩოებით და აძლევს მას საკუთარი მოსაზრების თქმის უფლებას მისთვის მისაღები ფორმით, არ იკვეთება ადვოკატის ყოლის საჭიროება, გარდა საგამონაკლისო შემთხვევებისა და მხარის დიდი სურვილისა. პრაქტიკასა და იურიდიულ ლიტერატურაში გავრცელებული შეხედულების თანახმად, სასურველია ადვოკატების უშუალო მონაწილეობის გარეშე წარმართოს საოჯახო მედიაციის პროცესი.³⁷ აღნიშნული მიდგომა გამართლებულია იმით, რომ საოჯახო მედიაცია თავისი სამართლებრივი შინაარსით მეტად კონფიდენციალური და სენსიტიურია. პრაქტიკოსთა შეხედულებით, ამ დროს უმჯობესია დაპირისპირებული მხარეები უშუალოდ მონაწილეობდნენ მედიაციის პროცესში და ადვოკატების გარეშე აწარმოებდნენ მოლაპარაკებას. თუმცა, აღსანიშნავია ისიც, რომ ადვოკატის ყოლის უფლებასთან დაკავშირებით ამგვარი ხისტი მიდგომა არამართებულია, რადგან მედიაციის პროცესი მთლიანად თვითპასუხისმგებლობაზე დაფუძნებული პროცესია. შესაბამისად, მხარეთა გადასაწყვეტია მოლაპარაკებას წარმართავენ თუ არა ადვოკატების მონაწილეობითა და წარმომადგენელთა დახმარებით.

მნიშვნელოვანია მიმოვიხილოთ საოჯახო მედიაციის დადებითი და უარყოფითი მხარეებიც. განქორწინების მედიაციას უამრავი დადებითი მხარე აქვს დავის განხილვის ტრადიციულ საშუალებებთან შედარებით – განქორწინების პროცესში არასრულწლოვანი ბავშვის მშობლები მედიატორის თანდასწრებით თანხმდებიან სხვადასხვა მნიშვნელოვან საკითხზე, განსხვავებით სასამართლო პროცესისაგან. შესაბამისად, მცირდება განქორწინების შემდგომი დავების არსებობის შანსი. ამასთან, მედიაციის პროცესის ეფექტურობა დავის შეთანხმებით დასრულების გამო მხარეთა პოზიტიური ფსიქოლოგიური და ემოციური ასპექტების არსებობით გამოიხატება.³⁸ მნიშვნელოვანია გამოიყოს მედიაციის შემდეგი დადებითი მხარეები:

- მედიაცია ამარტივებს მხარეთა შორის კომუნიკაციის პროცესს.³⁹ მხარეები თანხმდებიან დავის გადაწყვეტაზე დამოუკიდებლად, ნეიტრალური მესამე პირის დახმარებით და არა სასამართლოს ჩარევის გზით;

³⁴ ცეხცვაძე გ. (იდე.), ახვავაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბღაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 160-161.

³⁵ Abramson H. I., Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in Any Country or Culture, second edition, "NITA", 2010, 333-334.

³⁶ დიპაჩია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახოსამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2015, 80-81.

³⁷ Casals M. M., Divorce Mediation in Europe, An Introductory Outline, Electronic Journal of Comparative Law, Vol. 9.2, Girona, 2005, 1-2.

³⁸ ცეხცვაძე გ., მედიაცია - დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, თბ., 2010, 59.

³⁹ დიპაჩია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახოსამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2015, 91.

- დავის მშვიდობიანი გადაწყვეტა ნეიტრალურ გარემოში ხელს უწყობს დავის თითქმის სრულად აღმოფხვრას;
- მედიაცია სასამართლო პროცესთან შედარებით, არის უფრო სწრაფი და იაფი;
- მედიაცია ეხმარება მხარეებს პრობლემის იდენტიფიცირებაში, ამცირებს მხარეთა შორის გაუგებრობას;
- შესაძლებელია მოხდეს არა მხოლოდ დავის, არამედ მისი გამომწვევი მიზეზების აღმოფხვრა;
- ამცირებს მხარეთა შორის დაძაბულობას;
- ხელს უშლის სამომავლო პრობლემის აღმოცენებას.

საოჯახო დავების დროს მედიაციის უპირატესობა სასამართლოსთან შედარებით ყველაზე უკეთ ადვოკატების როლისა და მათი საქმისადმი დამოკიდებულებაში ვლინდება. უფრო ზუსტად, იმ ეტაპამდე, ვიდრე მედიაცია საზოგადოებაში არაპოპულარულია, როგორც წესი, კლიენტსა და ადვოკატს შორის ურთიერთობა პროცესის მოგებას ემყარება. ამიტომ, სავალდებულო მედიაციის დროს ადვოკატის ყოლა უმეტესწილად სწორედ ადვოკატის ინტერესებს წარმოაჩენს, რაც საქმის მოგებასთანაა დაკავშირებული. მედიატორი კი მოწოდებულია მხარეების მორიგებაზე. ამიტომ, მნიშვნელოვანია გაცნობიერებულ იქნეს იმ ადვოკატთა როლი, რომელიც უპირატესად კლიენტის საუკეთესო ინტერესებს უნდა ეფუძნებოდეს და სწორედ მათ დასაცავად და მათივე ინტერესებისდა შესაბამისად უნდა მოქმედებდეს, რათა მიიღოს კლიენტისათვის საუკეთესო შედეგი.

5. მედიაციის როლი სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მიზნის გამოკვეთაში

განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტის შემოღებით კანონმდებელმა კიდევ ერთხელ წარმოაჩინა მართლმსაჯულების განხორციელების მიზანი.⁴⁰ აქტუალური გახდა იმის გარკვევა, თუ რამდენად არის საჭირო ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში სახელმწიფო ბრალდების მხარდაჭერა სასამართლოში. ვინაიდან აშკარაა, რომ მსჯავრდებას ყოველთვის მოჰყვება ზიანი პირისათვის,⁴¹ სახელმწიფოსათვის ცალსახა უნდა იყოს, რომ მსჯავრდებულის ინტერესებზე მალა დგას საჯარო ინტერესი. სხვა შემთხვევაში კი, როდესაც მაღალი ინტენსივობით ვერ კმაყოფილდება დევნის საჯარო ტესტი, აუცილებელია ჰუმანურობის პრინციპის საფუძველზე გამოყენებულ იქნეს სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ზომა, რომლის სახითაც გვევლინდება განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტი სისხლის სამართლის პროცესში.

მართლმსაჯულების განხორციელება სასამართლოს უპირატესი ფუნქციაა, რომლის მიხედვითაც იგი სამართლის უზენაესობის პრინციპს ეფუძნება.⁴² ეს უკანასკნელი თავის მხრივ ხელისუფლების შტოებს შორის ძალაუფლების დანაწილების პრინციპის მნიშვნელოვანი გარანტი და შეკავება-განონასწორების პრინციპის უზრუნველყოფის ერთგვარი მდგენელია.⁴³

ამდენად, სამართლის უზენაესობის უზრუნველყოფით სახელმწიფოში სასამართლოს შესაძლებლობა აქვს სამართლიანობას მიაღწიოს კანონმდებლის მიერ ნორმა-

⁴⁰ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 12/06/2015, პირველი მუხლი.

⁴¹ Murray v. The Netherlands, [GC] no. 10511/10, ECHR, 2016IV.

⁴² Harris D., O'Boyle M., Bates E., Buckley C., Law of the European Convention on Human Rights, Second Edition, Oxford, 2009, 204-205.

⁴³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №23/3/601, II §3.

ტიული ბაზით დადგენილ მასშტაბში.⁴⁴ სამართლიანობა თავის მხრივ სუბიექტური ცნებაა და თითოეულ ადამიანს თავისეული ხედვა გააჩნია მის მიმართ, თუმცა, დაუშვებელია სახელმწიფოს მიერ მართლმსაჯულების განხორციელების მიზნებისათვის სამართლის უზენაესობის იდეად ჩაითვალოს რომელიმე პირის მსჯავრდება, როგორც თვითმიზანი. სამართლისათვის ადამიანი ყოველთვის მიზანი უნდა იყოს და დაუშვებელია იგი გამოყენებულ იქნეს დანაშაულთან საბრძოლველად.⁴⁵

შესაბამისად, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების აღსრულება თვითმიზანი არ არის და კონკრეტული შემთხვევიდან გამომდინარეობს. სისხლის სამართალი, როგორც სახელმწიფოს ხელში არსებული რეპრესიული ბერკეტი, გამოყენებულ უნდა იქნეს, როგორც უკანასკნელი საშუალება – „Ultima ratio“⁴⁶ ამ პროცესში კი მნიშვნელოვანია, ერთი მხრივ, სამართლიანობის აღდგენა, და, შესაბამისად, ნაცვალგებითი სიკეთის უზრუნველყოფა, მეორე მხრივ, თავად დამნაშავის სახელმწიფოსთან კვლავ პოზიტიურ პასუხისმგებლობაში აღდგენა და, შესაბამისად, მისდამი გამოყენებული სასჯელის მიზნის უპირატესი ამოცანაც სწორედ მისი რესოციალიზაციაა.⁴⁷ ამიტომ, პროკურორს, როგორც სახელმწიფო ბრალდების უფლებამოსილების მქონესა და სისხლის-სამართლებრივი დევნის განმახორციელებელ სუბიექტს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლი აძლევს შესაძლებლობას დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში არ დაიწყოს ან შეწყვიტოს დაწყებული სისხლისსამართლებრივი დევნა.⁴⁸

პროკურორისათვის ფართო დისკრეციის მინიჭება ცხადია აჩენს და არ გამოირიცხავს სუბიექტივიზმის ფართო ფარგლებს,⁴⁹ თუმცა, აღსანიშნავია, რომ იგი დევნის დაწყების ან შეწყვეტისას ხელმძღვანელობს ე.წ. სრული ტესტის პრინციპით, რომელიც თავის თავში მოიაზრებს ორ დამოუკიდებელ ტესტს - მტკიცებულებათა და საჯარო ინტერესის ტესტებს.⁵⁰ საჯარო ინტერესის ტესტი გულისხმობს სახელმწიფოს ინტერესებით ხელმძღვანელობას, რამდენად უღირს მას პროცესის განხორციელება, რაც, თავის მხრივ, სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპთანაა დაკავშირებული, თუმცა ყოველთვის განსაზღვრული უნდა იყოს რომ სწრაფი მართლმსაჯულება თავად სამართლის უზენაესობის ეფექტიანად განხორციელების შესაძლებლობაა და არა თვითმიზანი, რომელმაც შესაძლოა გამორიცხოს ჯეროვანი მართლმსაჯულება.

საჯარო ტესტის გაცილებით უფრო მნიშვნელოვან კომპონენტად უნდა გამოიყოს ჰუმანიზმის პრინციპის საფუძველზე სახელმწიფოს პოზიცია, სურს თუ არა ჩადენილი დანაშაულის საპირწონედ პირის მსჯავრდება, მისი ნასამართლეობა და, შესაბამისად, მრავალი სოციალური პრობლემის გამონწვევა, რაც თან ახლავს მსჯავრდებას. როგორც აღინიშნა, მართლმსაჯულების განხორციელება თვითმიზანი არაა და მის მიერ მსჯავრდებულისათვის გარანტირებული უფლებათა დაცულ სფეროში ჩარევა გაცილებით მნიშვნელოვანი უნდა იყოს, ვიდრე დევნის შეწყვეტა. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან

⁴⁴ ხუბუა გ., განმარტება Contra Legem, ჟურნ. „სამართლის მეთოდები“, №2, 2018, 2018, 19, <<https://www.sabauni.edu.ge/library/samarTlis-meTodebi.-%E2%84%962.-1600250691.pdf>> [28.09.2020].

⁴⁵ იზოჩია დ., კოხკედია კ., კუბაშვილი კ., ხუბუა გ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბ., 2005, 88.

⁴⁶ Jareborg N., Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio), 1-14.

⁴⁷ ცყეშვილაძე გ., დეკვიციანი მ., ნაჭყებია გ., თოდუა ნ., მჭედელიშვილი-ჭედიხი ქ., მამუღაშვილი გ., ივანიძე მ., ხეხეუდიძე ი., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2016, 478-490.

⁴⁸ ფაფიაშვილი დ., თუმანიშვილი გ., კვაჭანციხაძე დ., დიპაჩიგელიანი დ., დადუშვილიანი გ., გუნცაძე შ., მეზვიშვილი ნ., თოდუა ნ., გიორგაძე გ. (ხედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი - 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბ., 2015, 487-490.

⁴⁹ მეუხიშვილი ბ., სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება და განხორციელება ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2014, 188.

⁵⁰ იქვე, 179-181.

გამომდინარე, იმ საქმეებზე, რომელთა მიმართ არსებული საჯარო ინტერესი ვერ აკმა-
ყოფილებს დასახელებულ ინტერესს, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია განრიდებისა
და მედიაციის გამოყენება - შესაბამისი საკანონმდებლო პირობებისა და თანმიმდევ-
რობის დაცვით, რაც აარიდებს სახელმწიფოს კიდევ ერთი მსხვერპლის მიღებას მსჯავ-
რდებულის სახით. მედიაციას გავლენა აქვს არა მხოლოდ მის განსჯად საქმეზე, არა-
მედ იგი უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობს სწრაფი მართლმსაჯულების პრიციპის მი-
საღწევად, რამდენადაც თითოეულ საქმეს, რომელიც სასამართლოს უშუალო განხილ-
ვების გარეშე სამართლებრივად დასრულდება, დიდი გავლენა აქვს სასამართლოში
არსებულ ყველა დავაზე, რომელთა სწრაფად განხილვის დამატებით შესაძლებლობას
სასამართლოს განტვირთვის საფუძველზე იძლევა დავის მედიაციის გზით გადაწყვეტა.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 168¹-ე მუხლი ადგენს განრიდების გა-
მოყენების წესს, რომლის მიხედვითაც აშკარად იკვეთება აღდგენითი მართლმსაჯუ-
ლების მიზანი.⁵¹ ნორმის დისპოზიციიდან ჩანს, რომ იმ საქმეებზე, რომლებზედაც ძა-
ლადობის გარეშე ან მსგავსი, მაგრამ მძიმე შედეგის გარეშე დადგა შედეგი და სადაც
არსებობს მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა, როგორცაა, ნაქურდა-
ლის, ნაძარცვის, ან თაღლითობის შედეგად მითვისებული სიკეთის უკან დაბრუნება,
ეკონომიკური დანაშაულის შედეგად დაზარალებულის დაკმაყოფილება და სხვა, სა-
ხელმწიფოს მხრიდან უპირობოდ საქმეთა სასამართლოში წაღება შესაძლოა პატერნა-
ლიზმადაც კი ჩაითვალოს.

მაგალითად, თუ დასახელებულ დანაშაულთა სპეციფიკას გავითვალისწინებთ,
მათი ქმედების შემადგენლობის ინკრიმინირება გამოწვეულია დამდგარი ზიანით,
რომლის სამომავლოდ აცილებაც ერთ-ერთი მიზანია მართლმსაჯულებისა. თუმცა, თუ
დამდგარი ზიანი ანაზღაურდება და დაზარალებული პირისათვის უპირატესი არ არის
დამნაშავის დასჯა, სახელმწიფოს მხრიდან გაუმართლებელი პატერნალიზმი იქნებო-
და ამგვარი პირის სისხლისსამართლებრივი დევნა იმ ფონზე, როდესაც არსებობს გან-
რიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტი. შესაძლოა, არსებობდეს ვარაუდი, რომ მედიაცია-
ში სახელმწიფოს ჩართვა არ უნდა იყოს სავალდებულო და დაზარალებულისა და დამ-
ნაშავის შეთანხმება საკმარისი უნდა იყოს მედიაციის პროცესისათვის. ეს მოსაზრება
არ უნდა იქნეს გაზიარებული, რამდენადაც დანაშაულის ჩადენა არ გულისხმობს მხო-
ლოდ სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტისადმი მიმართულ დანაშაულს, ის ასე-
ვე გულისხმობს იმ სოციალური წესრიგის დარღვევას, რომელსაც სამართლებრივი
ფიქციის საფუძველზე ქვეყნის თითოეული მოქალაქე ადგენს. ამდენად, დანაშაულის
ჩადენის შემდგომ დაზარალებულისა და დამნაშავის შეთანხმების შედეგად განხორცი-
ლებულ მედიაციის პროცესში ყოველთვის უნდა მონაწილეობდეს სახელმწიფო, რო-
გორც ამ პროცესში მოქმედი სოციალური ერთობის სუბიექტი, რომელიც პასუხისმგებე-
ლია კონსტიტუციური პრინციპების აღსრულებაზე.

აღდგენითი მართლმსაჯულების უპირატესი საჭიროება დგას არასრულწლოვანთა
მართლმსაჯულებაში.⁵² 18 წელს მიუღწეველი პირის მიერ დანაშაულის ჩადენისას ყვე-
ლაზე მეტადაა გავრცელებული ე.წ სიტუაციური დანაშაული,⁵³ როდესაც არასრულწლო-
ვანს კონკრეტული გარემოება უბიძგებს დანაშაულისკენ. ასეთ დროს სახელმწიფოს
არათუ ინტერესი, არამედ დიდი შანსიც აქვს კრიმინალური ინტერესებისგან არასრულ-

⁵¹ ქუთათედაძე მ., განრიდება, არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესზე დაფუძნებული არასრულ-
წლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიხედვით, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №4
(52)16, 2016, 109-110.

⁵² იხ. თუმანიშვიდი გ., ჯიშკაჩიანი ბ., შხამი ე., ევროპული და საერთაშორისო სამართლის ზეგავლენა
ქართული სისხლის საპროცესო სამართალზე, თბ., 2019, 524.

⁵³ შეად. შაღიკაშვიდი მ., კრიმინოლოგია (სახელმძღვანელო), მესამე გამოცემა, თბ., 2017, 220.

წლოვნის განრიდებისა, მხოლოდ განრიდების საკანონმდებლო რეგულირების მოქმედების ფარგლებში.

ამდენად, დასაფასებელია, რომ კანონმდებელმა დიდი მნიშვნელობა მიანიჭა მედიაციას არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში. კოდექსმა დეტალურად განწერა პირობები და წესები, რომელთა მიხედვითაც სახელმწიფო განარიდებს არასრულწლოვანს და გამოიყენებს მედიაციას. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ სამედიაციო ხელშეკრულება უზრუნველყოფს დადებული შეთანხმების აღსრულების გარანტიას.

შესაბამისად, უნდა აღინიშნოს, რომ მედიაცია არ გამოორიცხავს პასუხისმგებლობას, თუმცა ის უზრუნველყოფს იმ ზიანის მინიმუმამდე დაყვანას, რაც პირის და, მით უფრო, არასრულწლოვნის მსჯავრდებას მოჰყვება.

6. დასკვნა

სტატიაში განხილული საკითხების შედეგად აშკარაა, რომ ეფექტიანი მართლმსაჯულების განსახორციელებლად მრავალი ფაქტორის გათვალისწინებით მედიაციას უდიდესი გავლენა აქვს სასამართლო სისტემაზე.⁵⁴ პირველყოვლისა, მედიაცია შესაძლებლობას იძლევა მხარეთა შორის არსებული დაძაბული ურთიერთობები მოგვარდეს მათ შორის მოლაპარაკების გზით, ორივე მხარის მიზნის შეძლებისდაგვარად მიღწევით, მხარეთა ინტერესების გამიჯვნისა და გამოყენების ცოდნის საფუძველზე, რაც, სამწუხაროდ, სასამართლო განხილვაში მყოფი დავის შემთხვევაში არათუ მცირე შესაძლებლობისაა, არამედ სამართალწარმოება, რამდენადაც ეფუძნება გადაწყვეტილებით ერთ-ერთი მხარის „მოგებას“, აღვივებს სოციალური ურთიერთობის გართულების რისკებს.

მართლმსაჯულების კონსტიტუციური მიზნების შესაბამისად, ცალსახად ეფექტიანია პროცესი, რომელსაც მინიმუმამდე დაჰყავს სოციალური ურთიერთობების გამწვავება. გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს მისი მიმართება სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპთან, რომელიც სამართლიან სასამართლო განხილვის უფლების რეალიზების მნიშვნელოვანი გარანტია. როგორც აღინიშნა, მედიაციის მეშვეობით გადაწყვეტილი დავა ასევე გულისხმობს სასამართლო განხილვისათვის პოტენციური დავის აცილებას, რაც უზრუნველყოფს სხვა დავათა განხილვის სისწრაფეს. შესაბამისად, მედიაციის უპირატესობა არა მხოლოდ მისდამი დაქვემდებარელი უშუალო დავის შედეგზე, არამედ, სრულად მართლმსაჯულების სისტემაზე იკვეთება. როგორც დასაწყისში ითქვა, მართლმსაჯულება არ გულისხმობს სამართალწარმოებას, როგორც სახელმწიფოს მიზანს.

შესაბამისად, მისი განხორციელება უნდა ემსახურობდეს სიკეთეთა დანაკლისის მინიმიზებას. აღნიშნული უპირატესად გამოჩნდა სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში, რომელშიც მედიაცია შესაძლებლობას იძლევა მართლმსაჯულება აღსრულდეს პირის მსჯავრდებით გამოწვეული დაზიანების თავიდან აცილებით, რაც ყოველი სამართლებრივი სახელმწიფოს ერთ-ერთი მიზანი უნდა იყოს ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებისას. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, არა მხოლოდ სწრაფი მართლმსაჯულების, არამედ უპირატესად საზოგადოების სოციალური ურთიერთობების მაქსიმალურად დაბალანსებისა და მხარეთა ინტერესების გათვალისწინებით, მათი მოთხოვნების სამართლიანად დაკმაყოფილების მიზნებისათვის, მედიაციის გავლენა ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაზე განუზომლად დიდია.

⁵⁴ Goldberg S. B., Sander F. E., Rogers N. H., Cole S. R., Dispute Resolution, Negotiation, Mediation and Other Process, Aspen Coursebook, 2007, 152-153.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
2. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი, 12/06/2015.
3. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
4. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია N°R(99), 1999.
5. ევროპის საბჭოს დირექტივა N°2008/52/C.
6. თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის ცენტრის 2018-2019 წლის სტატისტიკა, <<https://tcc.court.ge/>> [28.09.2020].
7. აბხაშიძევილი ა., მედიაციის სისტემების შედარებითი ანალიზი, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ევროპის მაგალითზე, საქართველოში მედიაციის განვითარების პერსპექტივა, საბაკალავრო ნაშრომი, თბ., 2017, 25, 30.
8. თუმანიშვილი გ., ჯიშკაიანი ბ., შიამი ე., ევროპული და საერთაშორისო სამართლის ზეგავლენა ქართული სისხლის საპროცესო სამართალზე, თბ., 2019, 524.
9. იზოჩია დ., კოხკვიდა კ., კუბაშვილი კ., ხუბუა გ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბ., 2005, 88.
10. კვლევითი დეპარტამენტის კანონშემოქმედებითი საქმიანობის საინფორმაციო უზრუნველყოფის განყოფილების საინფორმაციო ფურცელი კანონპროექტისთვის „საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში ცვლილებების შეტანის თაობაზე“, N°07-3/521, 18/11/2011.
11. კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ქარდავა ე., ტურავა პ. (რედ.), ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო, თბ., 2018, 218-225.
12. დიპაჩიკა ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახოსამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, N°2, 2015, 80-81, 91.
13. მედიაცია - მოაგვარე დავა შეთანხმებით, თბილისის საქალაქო სასამართლო, 2013, 3-4, <file:///C:/Users/Qeti/Desktop/მედიაცია-%20სტატია/mediacia_borchure_9_2013.indd.pdf> [28.09.2020].
14. მუხომიშვილი ბ., სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება და განხორციელება ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2014, 179-181, 188.
15. პარლამენტის კვლევითი დეპარტამენტის ბროშურა, მედიაციის არსი შრომით დავებში, თბ., 2018, 1.
16. ცყეშვილი გ., დეკვიშვილი მ., ნაჭყებია გ., თოდუა ნ., მჭედელიშვილი-პედინი ქ., მამუდაშვილი გ., ივანიძე მ., ხეხუედიძე ი., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2016, 478-490.
17. ფაფიაშვილი დ., თუმანიშვილი გ., კვაჭანგიძე დ., დიპაჩიკიანი დ., დაღეშქელიანი გ., გუნცაძე შ., მეზვიშვილი ნ., თოდოხაია დ., გიოხგაძე გ. (რედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი - 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბ., 2015, 485-490.
18. ქუთათედაძე მ., განრიდება, არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესზე დაფუძნებული არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიხედვით, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, N°4(52)16, 2016, 109-110.
19. ყანდაშვილი ი., მედიაცია - დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, N°2, 2017, 117.
20. შადიკაშვილი მ., კრიმინოლოგია (სახელმძღვანელო), მე-3 გამოცემა, თბ., 2017, 220.
21. ცეხცვაძე გ., მედიაცია - დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, თბ., 2010, 59.
22. ცეხცვაძე გ. (რედ.), ახვავაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 12, 68, 160-161.
23. წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევროამერიკულ პრიზმაში, უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2016, 113.
24. ხუბუა გ., განმარტება Contra Legem, ჟურნ. „სამართლის მეთოდები“, N°2, 2018, 2018, 19.
25. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე N°3/3/601.

26. Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Istanbul Protocol, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2004, <<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8rev1en.pdf>> [28.09.2020].
27. Principles of Conduct for Mediators, The Institute of Arbitrators and Mediators, Australia.
28. The Council of Europe, Recommendation №R(99) 19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15.09.1999.
29. *Abramson H. I.*, Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in Any Country or Culture, 2 nd Ed., "NITA", 2010, 319, 333-334..
30. *Bevan A.*, Alternative Dispute Resolution, Sweet & Maxwell, London, 1992, <https://www.lawbite.co.uk/services/disputeresolution/?utm_source=Google_PPC&utm_medium=cpc&utm_term=%2Balternative%20%2Bdispute%20%2Bresolution&gclid=Cj0KCQjwk8b7BRCaARIsAARRTL7DOoHY1OISSLR0Q2X6ixv5fNf_3YSIOIk5N0-g86zJb48IXzrVI4aArdgEALw_wcB> [28.09.2020].
31. *Casals M. M.*, Divorce Mediation in Europe, An Introductory Outline, Electronic Journal of Comparative Law, Vol. 9.2, Girona, 2005, 1-2.
32. Crime Victimization and Security Research in Georgia. Results of Sociological Survey 2010 – 2012, GORBI International.
33. *Filler A. E.*, Commercial Mediation in Europe, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2012, 311.
34. *Goldberg S. B., Sander F. E., Rogers N. H., Cole S. R.*, Dispute Resolution, Negotiation, Mediation and Other Process, Aspen Coursebook, 2007, 152-153.
35. *Harris D., O'Boyle M., Bates E., Buckley C.*, Law of the European Convention on Human Rights, Second Edition, Oxford, 2009, 204-205.
36. *Kenneth J. R.*, Symposium, Alternative Dispute Resolution, 1984, 44.
37. *Jareborg N.*, Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio), 1-14.
38. *Murray O. R.*, The Mediation Handbook, Denver, 2003, 3.
39. Report of the Committee on the Establishment of a Paramount Organisation for the Improvement of the Law Proposing the Establishment of an American Law Institute, Am. L. Inst. Proc. 1 (1923) I 6.
40. *Scherpe J. M., Bevan M.*, Mediation in England and Wales: Regulation and Practice, Oxford University Press, London, 2013, 13.
41. *Ware S. J.*, Principles of Alternative Dispute Resolution, Oxford University Press, London, 2013, 262.
42. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ (2019)9, 14 June 2019, 19.
43. *Murray v. The Netherlands*, [GC] no. 10511/10, ECHR, 2016IV.
44. <<http://liberali.ge/articles/view/4028/sasamartlo-mediatsia--dava-sasamartlos-gareshe>> [28.09.2020].
45. <http://www.brownrudnick.com/uploads/117/doc/Brown_Rudnick_Litigation_European_Mediation_Directive_Friel_Toms_1-20110.pdf> The European MediationDirective—Legal and PoliticalSupportfor AlternativeDispute Resolution in Europe> [28.09.2020].
46. <http://www.arcadis-us.com/Mediation_Construction_Disputes.aspx> Mediation & ConstructionDisputes> [28.09.2020].

მედიაციის ინსტიტუტის სამართლებრივი ბუნება, მისი კონცეპტუალური მახასიათებლები და მათი გავლენა მოსამართლის როლზე მედიაციის წარმართვის პროცესში

ნაშრომის მიზანია, დადგინდეს, სამოქალაქოსამართლებრივი დავების სასამართლო მედიაციის პროცესში მოსამართლის როლთან და მის უფლებამოსილებებთან დაკავშირებული მოქნილი სამართლებრივი მექანიზმების არსებობა, ხაზგასმული უზრუნველყოს მედიაციის ფუნქციონირებისა და არსობრივი მახასიათებლების განხორციელების შესაძლებლობებს. საკითხი აქტუალურია, ხაზგასმულია, სასამართლო მედიაციის მომავალი განვითარება, სამართლის სუბიექტთა ინტეგრირების დაკმაყოფილებისა და დავის გადაწყვეტის ადგილობრივი საშუალებების მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი წინაპირობაა.

შესაბამისად, ნაშრომის ფაჩვებში წარმოდგენილია, რომ საქართველოში, ჯეჩიკიდევ ახალგაზრდობისაკანონმდებლობისა და სხვაობის პირობებში, მოსამართლის უფლებამოსილებებთან დაკავშირებული საკითხების სამოქალაქოსამართლებრივი დავების სასამართლო მედიაციის პროცესში, გადასინჯვასა და ანალიზს ექვემდებარება. საკითხის გადაწყვეტის მიზნით, ხეკომენდიხებურია, მოსამართლის როლის მეცნიერული ანალიზი და სამართლებრივი ხეგულები, სამოქალაქოსამართლებრივი დავების სასამართლო მედიაციის პროცესში, ეფუძნებოდას ხოგოხც საერთაშორისო სამართლებრივი ინსტიტუტების კვლევას, ასევე, მედიაციის ინსტიტუტის სპეციფიკის გათვალისწინებით, მისი არსებითი მახასიათებლების განსაზღვრას, ხაზგასმულია მედიაციის ფუნქციონირების მახასიათებლების კვლევის გახეშე შეუძლებლად ჩათვლება დასახული მიზნების განხორციელება.

საკვანძო სიტყვები: სასამართლო, მედიაცია, პროცესი.

1. შესავალი

სახელმწიფოს ფუნქციონირების მნიშვნელოვანი ელემენტია არა მარტო დემოკრატიული ლეგიტიმაცია, არამედ – „მოქალაქეებთან სიახლოვე“ და „მოქალაქეებზე ორიენტირებულობა“.¹ თანამედროვე სამართალს კი შეეხო ცვლილებების ეტაპი (Wind of change) და ამ ცვლილებებს შორის დომინირებს მედიაცია,² რომლის წარმატებული ინსტიტუციონალიზაცია სასამართლო სისტემაში, სწორედ მითითებული ღირებულებების განხორციელების შესაძლებლობებს შექმნის.

ნაშრომის მიზნებისათვის, შესავალშივე აღსანიშნავია, რომ მედიაციის გავრცელებული, ძირითადი ფორმების თვალსაზრისით დომინირებს: სასამართლო (სავალდებულო) და სასამართლოს გარე (კერძო) მედიაცია, რომელიც ნებაყოფლობითი მედიაციის სახელწოდებითაც მოიხსენიება. აგრეთვე, არსობრივად მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ, თავის მხრივ, სასამართლო მედიაცია ორგვარია: 1. სასამართლოსთან არსებული მედიაცია (Court-annexed Mediation³), რომელიც ინსტიტუციურად არის კოორდინაციაში სასამართლოსთან, თუმცა, პროცედურულად აბსოლუტურად დამოუკიდებელია სასამართლოსგან, როგორც ცალკე მდგომი ინსტიტუცია.⁴ 2. სასამართლო მედიაცია

* სამართლის დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის აფელირებული ასისტენტი.

¹ ხუბუა გ., ყადიჩავა კ., ადმინისტრაციული მეცნიერების სახელმძღვანელო, თბ., 2018, 174.

² Goyder B., Mediation and the Law, University of Durham, Student Law Journal, Issue 5, 1996, 35.

³ Steffek F., Mediation, in The Max Planck Encyclopedia of European Private Law, Vol. II, Basedow J., ასევე იხ: Hopt J.K., Zimmermann R., Stier A., Oxford University Press, Oxford, 2012, 1163.

⁴ Lindblom P.H., Progressive Procedure, Iustus, Uppsala, 2017, 422.

(Judicial Mediation)⁵, რომელიც დაკავშირებულია სასამართლოსთან შენობისა და პერსონალის კუთხით. მედიაციის მსგავსი ფორმის დროს, მედიატორი შეიძლება იყოს მოქმედი მოსამართლე,⁶ მოსამართლეს შესაძლებელია მიენიჭოს მედიატორი-მოსამართლის სტატუსი, თუკი ის დააკმაყოფილებს ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებულ, საკვალიფიკაციო მოთხოვნებს.

საქართველოში არსებული რეგულირება, მიმდინარე დროისათვის არ ითვალისწინებს მოსამართლის მიერ მედიაციის წარმოების შესაძლებლობას. ამის გათვალისწინებით, მედიაციის შესაბამისი ფორმა ყურადღების მიღმაა დარჩენილი. თუმცა, მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის პირობებში, რის შესაძლებლობასაც ადასტურებს მედიაციის შესახებ კანონის მიღება, მნიშვნელოვნად მიიჩნევა მედიაციის ინსტიტუტის სამართლებრივი ბუნების კვლევა, მისი კონცეპტუალური მახასიათებლების განსაზღვრის მიზნით. აღნიშნული, მათ შორის, მნიშვნელოვანია მოსამართლის როლის სწორი ფორმირებისათვის, მედიაციის წარმართვის პროცესში, საქართველოში, მედიაციის ამგვარი ფორმის, საკანონმდებლო დონეზე რეგლამენტაციის შემთხვევაში.

მოსამართლის როლის სპეციფიკა მედიაციის პროცესში, უნდა ეფუძნებოდეს სწორედ ინსტიტუტის სამართლებრივი ხასიათისა და კონცეპტუალური მახასიათებლების სისტემურ ანალიზს, რაც მის როლს განასხვავებს სტანდარტული სამოქალაქო სამართალწარმოების პროცესში გამოვლენილისაგან. ამასთან, ვინაიდან, მედიაცია საქართველოში, მიუხედავად მედიაციის შესახებ კანონის მიღებისა, ახალ ინსტიტუტად განიხილება, ქართული სამართლებრივი სივრცე მითითებული თვალსაზრისითგანცდისსამეცნიეროკვლევებისსიმჩნრეს, რაცადასტურებსრიგი საკითხების კვლევისსაჭიროებას,რასაცარსებითადაეფუძნებამიღებული შედეგები.

კვლევის მეთოდოლოგიურ საფუძვლად გამოყენებულია როგორც ზოგადმეცნიერული – ისტორიული, აგრეთვე, სპეციალური – ნორმატიული და შედარებითსამართლებრივი კვლევის მეთოდები.

2. მედიაციის ცნება, ძირითადი ნიშნები, მიზნები და ამოცანები

ალბერტ აინშტაინი მიუთითებდა: „ინტელექტის გამოვლინების ნამდვილ ნიშანს წარმოადგენს წარმოსახვის უნარი და არა ცოდნა“.⁷ ერთ-ერთი კრიტერიუმი, რომლითაც შესაძლებელია შეფასდეს წარმოსახვის უნარის არსებობა, არის დავის გადაწყვეტის გზების მოძიების შესაძლებლობა. სამართლის თანამედროვე განვითარების ტენდენციებისა და მზარდი უნიფიკაციის პირობებში მხარეებს აქვთ შესაძლებლობა დავის გადაწყვეტისას შეარჩიონ სასამართლო სამართალწარმოება, არბიტრაჟი, მედიაცია, მოლაპარაკება, ექსპერტის შეფასების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღება ან სხვა.⁸

მედიაცია მოლაპარაკების მცდელობაა, სადაც ნეიტრალური პირი – მედიატორი – დაპირისპირებულ მხარეებს ან/და მათ წარმომადგენლებს ეხმარება კონფლიქტის ურთიერთსასარგებლო შეთანხმებით დასრულებაში. ის შეთანხმების პირობებზე გავლენას არ ახდენს, მედიაციის პროცესს უძღვება და მონაწილე მხარეებს ეხმარება შეთანხმებას მიაღწიონ უფრო სწრაფად, ვიდრე ისინი ამას დამოუკიდებლად შეძლებდნენ.

⁵ Brunet E., Judicial Mediation and Signaling, Nevada law journal, Issue 2, 2002, 232.

⁶ Steffek F., Mediation und Güterichterverfahren, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht, (ZEuP) №3, Verlag C.H.Beck, München, 2013, 538, იხ, ციტირება: ყანდაშვიდი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, ივანე ჭავჭავაძის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, იურიდიული ფაკულტეტი, თბ., 2018, 184.

⁷ Viereck S., What Life Means to Einstein, The Saturday evening post journal, 1929.

⁸ Benzidi S., Med-Arb: How to Mitigate the Risk of Setting Aside or Refusal of Recognition and Enforcement of a Med-Arb Award, American Journal of Mediation, Vol. 10, 2017, 2.

ამასთან, მედიატორი წარმოადგენს დამოუკიდებელ, მიუკერძოებელ პირს, რომელიც მხარეებს ეხმარება კონსენსუსის მიღწევაში. მედიაციის მთავარი არსი და დანიშნულება, რაც მისი გამოვლინების ნებისმიერი ფორმის შემთხვევაში დომინირებს, გახლავთ ის, რომ აღდგეს და შენარჩუნდეს ის ურთიერთობები, რომლებიც მხარეთა შორის არსებობდა. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ მედიაციის ერთ-ერთი მიზანი სოციალურია და წარმოადგენს უპირატესად ადამიანური ურთიერთობების შენარჩუნებას.⁹ მედიაციაში მთავარი არის კონკრეტულ ინტერესებზე აქცენტირება და მხარეების კონცენტრაცია აღნიშნული მიმართულებით (Harvard Concept).¹⁰

მედიაციის, როგორც დავის ალტერნატიულ საშუალებაზე საუბრისას, ეფექტიანობის დასაბუთების მიზნით, გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ის დავები, რომელთა გადაწყვეტასაც მისი საშუალებით ცდილობენ, მხოლოდ ორიდან ათ პროცენტამდე აგრძელებენ გზას სასამართლო სისტემაში.¹¹

მედიაციის არსებითი ნიშანია ისიც, რომ მისი წარმატებული დასრულება ნიშნავს ორივე მოდავე მხარის „მოგებულ პოზიციას“ მაშინ, როდესაც დავის ტრადიციული გადაწყვეტის საშუალებები ეფუძნება პრინციპს „მოგება-წაგება“, რაც ერთი-ერთი მხარის არახელსაყრელ მდგომარეობაში უპირობო აღმოჩენას ითვალისწინებს.¹² გასათვალისწინებელია ისიც, რომ იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მედიაცია არ დასრულდება შეთანხმებით, მისმა მართებულმა განვითარებამ შესაძლებელია ზეგავლენა იქონიოს დამკვიდრებული ატმოსფეროს შეცვლასა და შემდგომი საპროცესო მოქმედებების მეტად ხელსაყრელ მსვლელობაზე.¹³ ამასთან, მედიაციის პოპულარობა არსებითად განსაზღვრა მისმა ეთიკურ პრინციპებზე დაფუძნებულ პროცესად ფორმირებამ,¹⁴ რაც შესაძლებელია გახდეს საზოგადოების ნდობის ზრდის საფუძველი, მისი, როგორც საკანონმდებლო დონეზე მხარდაჭერილი ინსტიტუტის მიმართ.

როგორც ამას ბილფელდის (გერმანია) უნივერსიტეტის სოციოლოგიის პროფესორი ნიკლას ლუმანი¹⁵ (1927-1998) განმარტავს, ადამიანს არ შეუძლია შეიმეცნოს სამყარო მთელი თავისი სირთულით. ადამიანი განწირულია ამ სირთულის რედუქციისათვის (შემცირებისათვის).¹⁶ სწორედ სამყაროს სირთულის შემცირების ერთ-ერთ მცდელობად შეიძლება შეფასდეს ადამიანების სურვილი, განახორციელონ კონფლიქტების მშვიდობიანი გზით გადაწყვეტა.

შესაბამისად, იმ პირობებში, როდესაც რიგ კრიტიკოსთა აზრით, მედიაციის კულტურის დამკვიდრების პროცესში სასამართლო მედიაცია უკან გადადგმული ნაბიჯია, რაციონალისტებს მიაჩნიათ, რომ მედიაციის პროცესის არაფორმალური ხასიათისა და მხარეთა მიერ გადაწყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების უფლებიდან გამომდინარე, (რაც ერთმნიშვნელოვნად არ იზღუდება სასამართლო მედიაციის წარმოებისას),

⁹ ცეხცვაძე გ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 11.

¹⁰ Fisher R., Ury W., Getting To Yes: Negotiating Agreement without Giving In, Printed in the united states of America, 1993, 59.

¹¹ Pepper R., Mandatory Mediation: Ontario's Unfortunate Experiment in Court-Annexed ADR, Advocates' Quarterly, issue 4, 1998, 410.

¹² Bannink F., Solution Focused Mediation, Trial Excellence journal, issue 3, 2008, 13.

¹³ Hughes P., Mandatory Mediation: Opportunity or Subversion, Windsor Yearbook of Access to Justice, vol. 19, 2001, 177.

¹⁴ Sherill J., Ethics for Lawyers Representing Clients in Mediation, Americal Journal for Mediation, Vol. 6., 2012, 29.

¹⁵ დაიბადა 1927 წელს ლუნებურგში (გერმანია). იურისპუდენციას სწავლობდა ფრაიბურგში, ხოლო მოგვიანებით ჰარვარდში. 1968 წლიდან იყო სოციოლოგიის პროფესორი ბილფელდის (გერმანია) უნივერსიტეტიში.

¹⁶ ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბ., 2004, 187.

პროცესში სავალდებულო მონაწილეობის დაწესება ვერ მოახდენს გავლენას მის ნებაყოფლობით ბუნებაზე იმდენად, რომ ხაზი გადაეხვას იმ მიზნებს, რომელთა მიღწევაც მისი დახმარებით შეიძლება.¹⁷

საბოლოოდ, მედიაციის ზემოაღნიშნული მახასიათებლებისა და რიგი სამართლებრივი ინსტრუმენტების მიმოხილვის გათვალისწინებით დგინდება, რომ მედიაციის ინსტიტუტის იმგვარი პოპულარობა, რაც დღესდღეობით არსებობს, განაპირობა მისმა შემდეგმა არსებითმა ნიშნებმა: მედიაცია ინტერსებზე და არა უფლებებზე დამყარებული პროცესია; მედიატორის შეთავაზება მხარეთათვის არამბოჭავია; მედიაციის პროცესი კონფიდენციალურია; მედიაციის პროცესში შეთანხმება ნებაყოფლობითია.¹⁸

3. მედიაციის გამოვლენის ფორმები საერთაშორისოსამართლებრივ სივრცეში

რამდენადაც შესავალშივე აღინიშნა, მედიაციის ძირითადი ფორმების თვალსაზრისით, დომინირებს: სასამართლო (სავალდებულო) და სასამართლოს გარე (კერძო) მედიაცია, რომელიც ნებაყოფლობითი მედიაციის სახელწოდებითაც მოიხსენიება. ნაშრომის მიზნებისათვის კი არსობრივად მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ, თავის მხრივ, სასამართლო მედიაცია ორგვარია: 1. სასამართლოსთან არსებული მედიაცია (Court-annexed Mediation¹⁹), რომელიც ინსტიტუციურად არის კოორდინაციაში სასამართლოსთან, თუმცა, პროცედურულად აბსოლუტურად დამოუკიდებელია სასამართლოსგან, როგორც ცალკე მდგომი ინსტიტუცია.²⁰ 2. სასამართლო მედიაცია (Judicial Mediation)²¹, რომელიც დაკავშირებულია სასამართლოსთან შენობისა და პერსონალის კუთხით. მედიაციის მსგავსი ფორმის დროს, მედიატორი შეიძლება იყოს მოქმედი მოსამართლე.²²

მედიაციის გავრცელებული ფორმების ილუსტრაციისა და საუკეთესო პრაქტიკის მითითების მიზნით, გასათვალისწინებელია სამართლის შესაბამის დარგში წარმატებულ სახელმწიფოთა გამოცდილება.

მაგალითად, კანადის მასშტაბით მიღებულია ორივე ფორმის სასამართლო მედიაციის წარმოება – გამოიყენება როგორც სასამართლოსთან არსებული (Court-annexed Mediation), ასევე სასამართლო/სასამართლოსმიერი მედიაცია (Judicial Mediation/Dispute Resolution)²³, ე.ი. მიდგომა, რომლის შესაბამისად, მოსამართლეები თავად ითავსებენ მედიატორის როლს მედიაციის პროცესში.²⁴ მიუხედავად იმისა, რომ ეს ალტერნატივა რეგულირების არცერთ ეტაპზე, არცერთი მნიშვნელობით არ ატარებდა სავალდებულო

¹⁷ Alexander N., Four Mediation Stories from Across the Globe, *RebelsZeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht* (the Rabel Journal), No. 4, 2010, 745.

¹⁸ წულაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2016, 13.

¹⁹ Steffek F., Mediation, in *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law*, Vol. II, Basedow J., Hopt J.K., Zimmermann R., Stier A., Oxford University Press, Oxford, 2012, 1163. იხ. ციტირება: *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი იურიდიული ფაკულტეტი, თბ., 2018, 9.

²⁰ Lindblom P.H., *Progressive Procedure*, Iustus, 2017, Uppsala, 422.

²¹ Brunet E., *Judicial Mediation and Signaling*, Nevada law journal, Issue 2, 2002, 232.

²² Steffek F., *Mediation und Güterichterverfahren*, *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, (ZEuP) №3, Verlag C.H.Beck, München, 2013, 5386 იხ. ციტირება: *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი იურიდიული ფაკულტეტი, თბ., 2018, 184.

²³ Richler J., *Court-Based Mediation in Canada*, *Judges' Journal*, Issue3., 2011, 14.

²⁴ იქვე, 16.

ხასიათს, დროთა განმავლობაში, უფრო და უფრო მეტი მოსამართლე საკუთარი ინიციატივით ჩაერთო ამ პროცესში. ისინი იწყებდნენ მედიაციის შეთავაზებას საერთო სასამართლოების განსჯად საქმეებზე. ამ თვალსაზრისით, მოსამართლეთა გააქტიურება ონტარიოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მხრიდანაც აღინიშნა. თუმცა, საკითხის აქტუალობა მხოლოდ მოსამართლეთა ინტერესით არ შემოიფარგლება – ჩართულობა ეტაპობრივად გაიზარდა მხარეთა მხრიდანაც. მითითებული ტენდენციის გამომწვევ მიზეზად სახელდება უშუალოდ მედიაციის, როგორც ინსტიტუტის, თანმდევნი, მითითებული დადებითი შედეგები და ის გარემოება, რომ მოლაპარაკების/მედიაციის პროცესში, მოსამართლის მონაწილეობა ატარებს ავტორიტეტულ და დამარწმუნებელ ხასიათს, რაც, თავის მხრივ, არსებითად განსაზღვრავს მედიაციის ეფექტიანობას. შესაბამისად, მიმდინარე დროისათვის, მაგალითად, ლბერტას პროვინციაში აღნიშნული მექანიზმისათვის მიმართვა დასაშვებია სასამართლო საქმისწარმოების ნებისმიერ სტადიაზე. არსებობს მოსაზრება, რომ ამ პროცესმა, შესაძლებელია, მიიღოს მინისასამართლოს ფორმაც.²⁵ ამის გათვალისწინებით, კანადაში, სასამართლოსმიერი მედიაციის ფორმას, მხარეები, უმეტეს შემთხვევაში, აფასებენ პოზიტიურ გამოცდილებად მორიგების ფაქტის დადგომისა და მისი საერთო შედეგების მიუხედავად.²⁶ აღნიშნული პროცესის პრინციპები შეიძლება ჩაითვალოს დემოკრატიული იდეოლოგიის გამოხატულებად, რადგან ის ქმნის საუბრის შესაძლებლობას და ალბათობას, მიღწეულ იქნეს იმგვარი შედეგები, რომელიც ვერ განხორციელდებოდა სხვა პროცესის წარმოებისას. სწორედაც – მედიაციის ფუნდამენტური ღირებულებებია: მხარეთა ნახალისება, მონაწილეობა მიიღონ მედიაციის პროცესში; ის, რომ მედიაცია წარმოადგენს მხარეთა თვითპასუხისმგებლობაზე დაფუძნებულ პროცესს; ის, რომ ამ გზით ხორციელდება მშვიდობის ხელშეწყობა, ეხმარება ფუნდამენტურ უფლებებსა და ღირებულებებს.²⁷

აღსანიშნავია გერმანიის გამოცდილებაც, კერძოდ, გერმანული სამართლის მიმართ კვლევის ინტერესი განპირობებულია იმ ფაქტით, რომ გერმანული დოქტრინა, მე-19 საუკუნიდან დღემდე, იმდენად სრულყოფილი აღმოჩნდა, რომ იგი თეორიული წყარო გახდა არა მარტო თავად გერმანული კანონმდებლობისათვის, არამედ სხვა ხალხებისათვისაც და, მათ შორის, ქართველებისათვის. ამ დოქტრინისათვის დამახასიათებელი აბსტრაქტული აზროვნების სტილი კარგად მოერგო ქართულ ცნობიერებას.²⁸ მედიაციის ფორმების თვალსაზრისით, გერმანიაში დამკვიდრებულია მედიაციის გამოვლინების სამივე განხილული ფორმის ალტერნატივა: ა) სასამართლოსთან არსებული მედიაცია (Court-Annexed Mediation), ბ) სასამართლო/სასამართლოსმიერი მედიაცია (Judicial Mediation), რომელიც, თავის მხრივ, გარდაიქმნა გ) სასამართლოს გარე/კერძო მედიაცია (Private Mediation). გერმანიაში საქმის განმხილველ მოსამართლე-მედიატორს მოდავე მხარეთა თანხმობის გარეშე გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (EGZPO) 278-ე მუხლის შესაბამისად შეუძლია დანიშნოს მომრიგებელ მოსამართლესთან შეხვდრა, ხოლო, მომრიგებელ მოსამართლეს შეუძლია საქმის მასალების სამართლებრივი ასპექტების შეფასება, მოდავე მხარეებისათვის მედიაციის პროცესზე პირადად გამოცხადების მოთხოვნა და თუ მხარე არ შეასრულებს მომრიგებელი მოსამართლის

²⁵ იქვე, 17.

²⁶ Landerkin, H., Pirie, A., What's the Issue: Judicial Dispute Resolution in Canada, Law in Context: A Socio-Legal Journal, Issue 1, 2004, 28.

²⁷ იქვე, 31.

²⁸ სურგულაძე ი., ხელისუფლება და სამართალი, გერმანულიდან თარგმნა და შესავალი წერილი დაურთო ო. გამყრელიძემ, თბილისი, 2002. მითითებულია: ჩიტაშვილი ნ., შეცვლილი გარემოებების გავლენა ვალდებულების შესრულებასა და მხარეთა შესაძლო მეორად მოთხოვნებზე, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2014, 27.

მოთხოვნებს, მას შეუძლია დააჯარიმოს კიდევ იგი.²⁹ ე.ი. სასამართლოსთან არსებული მედიაციის საპირისპიროდ, მრავალ გერმანულ მიწაზე პოპულარულია სასამართლო მედიაციის ფორმა, რომლის დროსაც მოსამართლეს თავად აქვს უფლება, თუ ჩათვლის საქმეს სამედიაციო მიზნებისთვის შესაფერის დავად, საქმე გადასცეს თავის კოლეგა მოსამართლეს, რომელსაც მედიატორის ფუნქცია ექნება და შეუთანხმებლობის შემთხვევაში, ამ დავასთან, როგორც დავის განმხილველ მოსამართლეს, არ ექნება შემხებლობა.³⁰ მრავალი მოსამართლე მედიაციაში ფასიან კურსებს გადის, რათა შეასრულოს მეტად საპატიო მედიატორის ფუნქცია სასამართლო მედიაციის პროცესში. თუმცა, ამ კატეგორიის მედიატორებს, სხვა ტერმინით მოიხსენიებს კანონმდებელი (Guterichter³¹) და მათ მიჰნავს კერძო მედიატორებისგან, რათა კერძო მედიაციის ცენტრებს ხელი არ შეეშალოთ დანერგვასა და განვითარებაში.³²

4. მოსამართლის როლის კონცეპტუალური განსხვავება ტრადიციული სასამართლო საქმისწარმოებისა და სასამართლო მედიაციის წარმართვის პროცესებს შორის

ყოველივე ზემოაღნიშნული, და მით უფრო, მოსამართლეთა წარმატებული მონაწილეობის მაგალითები, მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის პროცესში, ბადებს კითხვას: რა ფორმით უნდა გამოვლინდეს მოსამართლის როლი სასამართლო მედიაციის წარმოების შემთხვევაში? მედიაციასა და სასამართლო წარმოებას შორის არსებულ განსხვავებებზე მსჯელობისას, სამეცნიერო კვლევებზე დაყრდნობით, ყურადღება, არსებითად, შემდეგ მახასიათებლებზე მახვილდება:

მედიაციის წარმოების შემთხვევაში პროცესის მონაწილეები (მათ შორის მოსამართლეები, სასამართლოსმიერი მედიაციის წარმოებისას) ერთიანდებიან დასმული საკითხების გადაჭრის მეთოდების მოძიების თვალსაზრისით. პროცესის მიზანს წარმოადგენს გადაწყვეტის საუკეთესო გზების მიგნება. ამასთან, იქმნება შესაძლებლობა, მორიგების პირობები შეედაროს სასამართლოს გზით დავის გადაწყვეტის შემთხვევაში მიღებულ შედეგებს. სასამართლო პროცესისაგან განსხვავებით, ხდება არა მხოლოდ დასმული საკითხების მოკვლევა, არამედ შესაძლებელია კონფლიქტის განმაპირობებელი ფარული მიზეზების აღმოფხვრა. მედიაცია მხარეებს აძლევს შესაძლებლობას, აწარმოონ პირდაპირი მოლაპარაკება, რაც ზრდის ოპონენტის პოზიციის აღქმისა და ანალიზის ალბათობას. იქმნება ემოციური ბარიერების დაძლევის შესაძლებლობაც.³³

თუმცა, რიგ შემთხვევებში, შესაძლებელია დაისვას კითხვები სასამართლოსმიერ მორიგებასა და მედიაციის კონცეპტუალურ მსგავსებასთან დაკავშირებით. სასამართლოსმიერი მორიგების შემუშავების პროცესში შესაძლოა მოსამართლეც ჩაერთოს –

²⁹ Hopt J. K., Steffek F., *Mediation Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Oxford, 2013, 550. მითითებულია: წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2016, 56.

³⁰ Greger R., *Gerichtsinterne Mediation*, The Rabel Journal of Comparative and International Private Law, Max –Planck-Institute für ausländisches und internationales Privatrecht, Band 74, Heft 1, Mohr Siebeck, 2010, 793, იხ. ციტირება: ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2018, 206.

³¹ Moltmann-Willisch A., *Der Richter als Mediator-das erweiterte Guterichtermodell in der Zivilgerichtsbarkeit in Haft F., von Schlieffen K.G.*, Handbuch Mediation, C.H.Beck, München, 3 Auflage, 2016, 1199, 1200.

³² ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2018, 206.

³³ Weil R., *Mediation in a Litigation Culture: The Surprising Growth of Mediation in New York*, 2011, 9.

როგორც შუამავალი, კანონის მცოდნე, დამხმარე პირი, რომელიც დაინტერესებულია, რომ დავა მორიგებით დასრულდეს. მოსამართლის, როგორც პროფესიონალის, ჩართულობა მოლაპარაკებების პროცესში აისახება მოლაპარაკებით მიღწეულ შედეგებზე.³⁴ ასეთი „ჩართვა“ არა მხოლოდ თავად სასამართლოს ინიციატივით, არამედ, უფრო ხშირად, მხარეებისა და, მათ შორის, ადვოკატების სურვილიცაა.³⁵ თუმცა, რეალურად, სასამართლო მედიაცია მისი არსითა და პროცესში ჩართული მედიატორის როლით სასამართლოსმიერი მორიგებისაგან არსობრივად განსხვავდება. სასამართლო საქმისწარმოებისას მხარეები შესაძლებელია კონკრეტული ნორმების გავლენის ქვეშ მოექცნენ, პროცესი არ იძლევა საკითხისადმი შემოქმედებითად მიდგომის შესაძლებლობას მაშინ, როდესაც მედიაციის პროცესში სამართლის როლი და მნიშვნელობა არ ბოჭავთ მხარეებს. მედიაციის დროს ორივე მხარე შეუზღუდავია მიდგომებში, მიაღწიონ შეთანხმებას იმაზე, რაც მათ ინტერესში თავსდება. მნიშვნელოვანი მხოლოდ ისაა, რომ ეს ინტერესი ორივე მხარისთვის იყოს მისაღები, რაზეც იხარჯება კიდევ მედიაციაში რესურსი.³⁶

შესაბამისად, განსხვავება ძალზედ თვალშისაცემია, რადგან მოსამართლე საქმის გადანყვეტის უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირია მაშინ, როდესაც მედიატორს მსგავსი უფლებამოსილება არ გააჩნია.³⁷ მედიაციის პროცესში მხარეებს უადვილდებათ ნეიტრალური მესამე პირის წინაშე მათი რეალური ინტერესების და პოზიციების დაფიქსირება, ესმით რა, რომ ეს კონფიდენციალური პროცესია და რომ ის ვერ იღებს საქმეზე რაიმე სახის მბოჭავ გადანყვეტილებას მაშინ, როდესაც სასამართლოსმიერი მორიგების პროცესში, მოსამართლის წინაშე მხარეებს უწევთ პოზიციების დაფიქსირება, რაც შესაძლებელია ერთგვარ დისკომფორტსაც კი უქმნიდეთ მათ. ისინი აანალიზებენ იმ გარემოებას, რომ შეუთანხმებლობის შემთხვევაში, იგივე მოსამართლე, რომელსაც ექნება ინფორმაცია მხარეების მორიგების მიზნით დაფიქსირებული პოზიციებისა და მათი წინაპირობების შესახებ, წარმოადგენს გადანყვეტილების მიღებაზე უფლებამოსილ პირს. მოსამართლის შინაგანი რწმენა შესაძლოა გავლენის ქვეშ აღმოჩნდეს, როდესაც მორიგების მიზნით მოისმენს მხარეთა გულწრფელ მოსაზრებებს.³⁸

ყოველივე აღნიშნული, რაც ერთგვარად განსაზღვრავს მედიაციის სუბსტანციას და მის განსხვავებას სასამართლოსაგან, ასახავს კონცეფციას მოსამართლის გამორჩეული როლის მიმართ იმ სახელმწიფოთა მასშტაბით, სადაც ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს მოსამართლის მიერ მედიაციის წარმართვის შესაძლებლობას. რამეთუ, მოსამართლის მიერ წარმართული მედიაცია არის სტანდარტული მედიაცია, რა დროსაც ადგილი აქვს პროცესის ჩვეულებრივ მიმდინარეობას, რაზეც მედიაციის

³⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 22 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: N2ას-790-747-2015.

³⁵ მამიაშვილი თ., მორიგება, როგორც სამოქალაქო საქმისწარმოების დამთავრების საფუძველი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2017, 85.

³⁶ Trams K., Die Mediationsvereinbarung-eine vertragsrechtliche Analyse, Tectum Verlag, 2008, 13, იხ. ციტირება: ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადანყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი იურიდიული ფაკულტეტი, თბ., 2018, 36.

³⁷ Hopt J.K., Steffek F., Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 16.

³⁸ Eidenmüller H., Verhandlungsmanagement durch Mediation, in Henssler L.K (Hrsg) Mediation in der Anwaltspraxis, Deutscher Anwaltverlag, 2.Aufl, 2004, 62, იხ. ციტირება: ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადანყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი იურიდიული ფაკულტეტი, თბ., 2018, 35.

პრინციპები ვრცელდება. არსობრივი განსხვავება კი ერთადერთია და მხოლოდ მედიატორის სტატუსში მდგომარეობს.³⁹

5. დასკვნა

მოსამართლის როლის მეცნიერული ანალიზი სამოქალაქოსამართლებრივი დავების სასამართლო მედიაციის პროცესში უნდა ეფუძნებოდეს მედიაციის ინსტიტუტის სპეციფიკის გათვალისწინებით, მისი არსებითი მახასიათებლების განსაზღვრას, რადგან მედიაციის ფუძემდებლური მახასიათებლების კვლევის გარეშე შეუძლებლად ჩაითვალება მოსამართლის როლის გამოვლენა აღნიშნულ პროცესში. შესაბამისად, მნიშვნელოვანად მიიჩნევა, მედიაციის არსისა და მისი ძირითადი ნიშნების მეცნიერული კვლევა, რაც, თავის მხრივ, სასამართლო მედიაციის პროცესში მოსამართლის როლის განმსაზღვრელ წინაპირობებად უნდა შეფასდეს. ამასთან, ქართულ მეცნიერულ სივრცეში, აქტუალურია, მედიაციის ორი ძირითადი ფორმის – სასამართლო/სავალდებულო და სასამართლოს გარე/კერძო მედიაციის გამიჯვნის საკითხი, რომლებიც მნიშვნელოვანად უახლოვდებიან ერთმანეთს რიგი ფუძემდებლური სახელმძღვანელო პრინციპებით, მაგრამ განსხვავდებიან როგორც არსობრივი თვალსაზრისით, აგრეთვე – თანამდევნი სამართლებრივი შედეგებით. რაც განსაკუთრებით აქტუალურია მედიაციის ინსტიტუციონალიზაციის პროცესში – საკანონმდებლო დონეზე უნდა განისაზღვროს სასამართლო მედიაციის გამოვლინების ორი შესაძლო ფორმა – სასამართლოსთან არსებული და სასამართლო/სასამართლოსმიერი მედიაციის სახით, რომელთაგან საქართველოში დამკვიდრებული პრაქტიკა მიმდინარე დროისათვის, მხოლოდ სასამართლოსთან არსებული მედიაციის კონცეფციას იცნობს. ამავე დროს, ვინაიდან მედიაცია ინტერდისციპლინურ სფეროსთან დაკავშირებული კატეგორიაა, უნდა მივიდეთ დასკვნამდე, რომ მასზე სამოსამართლო სტანდარტების ავტომატური გავრცელება არ იქნება გამართლებული. მოსამართლის როლი მედიაციის პროცესში უნდა დაეფუძნოს შესაბამისი ინსტიტუტის არსებითი მახასიათებლების განსაზღვრას.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997.
2. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 04/09/2019.
3. *მაშიაშვიდი თ.*, მორიგება, როგორც სამოქალაქო საქმისწარმოების დამთავრების საფუძველი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2017, 85.
4. *სუხუდაძე ი.*, ხელისუფლება და სამართალი, გერმანულიდან თარგმნა და შესავალი წერილი დაურთო გამყრელიძე ო.-მ, თბ., 2002.
5. *ყანდაშვიდი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი იურიდიული ფაკულტეტი, თბ., 2018, 184.
6. *ცეხცვაძე გ.*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 11.
7. *წუდაძე ა.*, სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2016, 56.
8. *ხუბუა გ.*, სამართლის თეორია, თბ., 2004, 187.
9. *ხუბუა გ., ყაღიჩავა კ.*, ადმინისტრაციული მეცნიერების სახელმძღვანელო, თბ., 2018, 174.

³⁹ Brunet E., Judicial Mediation and Signaling, 2002, Nevada Law Journal, Issue 2, 232-233.

10. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 22 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: №ას-790-747-2015.
11. *Alexander N.*, Four Mediation Stories from Across the Globe, *RebelsZeitschrift fur Auslanisches und Internationals Privatrecht* (the Rabel Journal), No. 4, 2010, 745.
12. *Benzidi S.*, Med-Arb: How to Mitigate the Risk of Setting aside or Refusal of Recognition and Enforcement of a Med-Arb Award, *American Journal of Mediation*, Vol. 10, 2017, 2.
13. *Bannink F.*, Solution Focused Mediation, *Trial Excellence journal*, issue 3, 2008, 13.
14. *Brunet E.*, Judicial Mediation and Signaling, 2002, *Nevada Law Journal*, Issue 2, 232-233.
15. *Eidenmüller H.*, Verhandlungsmanagement durch Mediation, in Henssler L.K (Hrsg) *Mediation in der Anwaltspraxis*, Deutscher Anwaltverlag, 2.Aufl, 2004, 62.
16. *Fisher R., Ury W.*, Getting To Yes: Negotiating Agreement Without Giving In, Printed in the united states of America, 1993, 59.
17. *Greger R.*, Gerichtsinterne Mediation, *The Rabel Journal of Comparative and International Private Law*, Max – Planck-Institute fur auslandisches und internationals Privatrecht, Band 74, Heft 1, Mohr Siebeck, 2010, 793.
18. *Goyder B.*, Mediation and the Law, University of Durham, *Student Law Journal*, Issue 5, 1996, 35.
19. *Hopt J.K., Steffek F.*, Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 16, 550.
20. *Hughes P.*, Mandatory Mediation: Opportunity or Subversion, *Windsor Yearbook of Access to Justice*, vol. 19, 2001, 177.
21. *Landerkin, H., Pirie, A.*, What's the Issue: Judicial Dispute Resolution in Canada, *Law in Context: A Socio-Legal Journal* , Issue 1, 2004, 28, 31.
22. *Lindblom P.H.*, Progressive Procedure, *Iustus*, Uppsala, 2017, 422.
23. *Moltmann-Willisch A.*, Der Richter als Mediator-das erweiterte Guterichtermodell in der Zivilgerichtsbarkeit in *Haft F., von Schlieffen K.G.*, *Handbuch Mediation*, C.H.Beck, Munchen, 3 Auflage, 2016, 1199, 1200.
24. *Pepper R.*, Mandatory Mediation: Ontario's Unfortunate Experiment in Court-Annexed ADR, *Advocates' Quarterly*, issue 4, 1998, 410.
25. *Richler J.*, Court-Based Mediation in Canada, *Judges' Journal*, 2011, 14, 16-17.
26. *Steffek F.*, Mediation, in *The Max Planck Encyclopedia of European Private Law*, Vol. II, *Basedow J., Hopt J.K., Zimmermann R., Stier A.*, Oxford University Press, Oxford, 2012, 1163.
27. *Steffek F.*, Mediation und Güterichterverfahren, *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, (ZEuP) №3, Verlag C.H.Beck, München, 2013, 538.
28. *Sherill J.*, Ethics for Lawyers Representing Clients in Mediation, *American Journal for Mediation*, Vol. 6, 2012, 29.
29. *Trams K.*, Die Mediationsvereinbarung-eine vertragsrechtliche Analyse, Tectum Verlag, 2008, 13.
30. *Weil R.*, Mediation in a Litigation Culture: The Surprising Growth of Mediation in New York, 2011, 9.

მედიაციის ფსიქოლოგია:**

მედიატორის პიროვნულობისა და თვითიდენტობის საკითხი***

შესავალი

მოლაპარაკებასა და მედიაციაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს თვითიდენტობისა და თვითშეფასების საკითხები, რომლებიც დაკავშირებულია მხარის საჭიროებასთან, „შეინარჩუნოს სახე“ და პიროვნული „ეგო“, რაც ხშირად პიროვნების საღი აზროვნების უნარსაც კი ბინდავს. აღნიშნული ნარცისიზმის გამოვლინებადაც განიხილება, თუმცა ეს უკანასკნელი ცნება ადამიანის პათოლოგიურ მახასიათებელზე აღარ მიუთითებს.¹ მარტივად რომ ითქვას, ადამიანების უმეტესობა კონფლიქტს პიროვნულად იღებს, ხოლო მედიაციის შედეგს კი – საკუთრი თავის ანარეკლად, იმის გამომხატველად, თუ ვინ არიან ისინი.

ფსიქოლოგიურ დონეზე, მედიაციაში მხარეები, როგორც წესი გადიან ნარცისიზმისეული „ინფლაციისა“ და „დეფლაციის“ და შემდგომ, საუკეთესო შემთხვევაში, „რეალისტური გამოსავლის პოვნის“ ციკლს. აღნიშნულს IDR-ის² ციკლს ვუნოდებ.³ ეს პროცესი, განსაკუთრებით საწყის ეტაპზე, მოითხოვს საკუთარი თავის ძლიერებას საბაზისო,

* მედიატორი, იურისტი, კონფლიქტის გადაწყვეტის პროგრამების მწვრთნელი. ელიზაბეტ ბეიდერი სერტიფიცირებულია 200 საათზე მეტი ხანგრძლივობის ფსიქოლოგიური ტრავების მართვის ტრენინგში. სამედიაციო პრაქტიკასთან ერთად, მას აქვს 30-წლიანი საადვოკატო საქმიანობის გამოცდილება კალიფორნიის უზენაეს სასამართლოში, ასევე მეცხრე ოლქისა და სხვა სასამართლოებში. ელიზაბეტ ბეიდერის სახელს უკავშირდება დაახლოებით 15 პრეცედენტული მნიშვნელობის პროფესიული მოსაზრების ავტორობა. ელიზაბეტ ბეიდერი ასევე არის ადვოკატთა ასოციაციის, იურიდიული საზოგადოების და თერაპევტების ჯგუფის ტრენერი. ევროპის მასშტაბით მისი შრომები გამოიყენება კულტურათაშორისო მედიაციის ტრენინგების პროგრამებში. ელიზაბეტ ბეიდერის კონფლიქტის გადაწყვეტის ცენტრი, 580 კალიფორნიის ქუჩა, სან ფრანცისკო, კალიფორნია mail: elizabeth@elizabethbader.com.

** I ნაწილი. სტატიის პირველი ნაწილი გამოქვეყნებულია: Elizabeth E. Bader, *The Psychology Of Mediation, Part I: The Mediator's Issues Of Self And Identity*, January, 2010, <<https://www.mediate.com/articles/baderE2.cfm>>.

*** წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს თარგმანს ელიზაბეტ ბეიდერის სტატიისა: Elizabeth E. Bader, *The Psychology Of Mediation, Part I: The Mediator's Issues Of Self And Identity*, January, 2010, <<https://www.mediate.com/articles/baderE2.cfm>>. სტატიის ვრცელი ვერსია გამოქვეყნებულია პეპერდაინის დავის გადაწყვეტის ჟურნალში: Elizabeth E. Bader, *The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle*, 10 Pepp. Disp. Resol. L.J. Iss. 2 (2010), <<https://digitalcommons.pepperdine.edu/drlj/vol10/iss2/1>>.

¹ აღნიშნულ საკითხზე დაწვრილებით იხილეთ: Elizabeth E. Bader, *The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle*, 10 Pepp. Disp. Resol. L. J. 183, n. 2 (2010) (forthcoming). ნარცისიზმი თავდაპირველად ასოცირდებოდა აუტოეროტიკულ და ამდენად დამამცირებელ ცნებასთან. იხ. მაგ., Sigmund Freud, *On Narcissism: An Introduction*, in *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* (James Strachey et al. trans., 1966), ხელახლა დაიბეჭდა: *Essential Papers on Narcissism* 17 (Andrew P. Morrison ed., 1986). საკითხის განსხვავებული ანალიზისთვის იხ. Leonard Horwitz, *Narcissistic Leadership in Psychotherapy Groups*, 50 *Int'l J. Group Psychotherapy*, 219-20 (2000). აღნიშნული კვლევა ძველი შეხედულებისგან განსხვავებულ მოსაზრებას ავითარებს, რომ ნარცისიზმს იზიარებს ყველა ადამიანი და ის ისეთივე სასიცოცხლოა მისთვის, როგორც ფიზიოლოგიური ფუნქციები: ტემპერატურა, სუნთქვა, გულის ცემა.

² *Internal Dispute Resolution*– დავის შინაგანი გადაწყვეტა [ლ.ბ.]

³ IDR ციკლი ვრცლად განხილულია პეპერდაინის სტატიის მეოთხე კარში. იხ. Elizabeth E. Bader, *The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle*, 10 Pepp. Disp. Resol. L.J., 183, n. 2 (2010) 204-214 (forthcoming).

მარტივი, ჯანმრთელი ეგოს დონეზე. მხარეები მიისწრაფვიან, რომ თანაბარ მდგომარეობაში იმყოფებოდნენ ამ ამოცანის მიღწევის გზაზე.

თუმცა, ჩიხისა და სხვა „კრიტიკული მომენტის“⁴ დროს, თუ მხარეები ისურვებენ საკითხის გადაჭრას და შეთანხმების მიღწევას, მათ შესაძლოა მოუწიოთ მოლაპარაკების იმ ფსიქოლოგიური ბოჭვისგან (ფსიქო ინვესტიციისგან) განთავისუფლება, რაც აქვთ ჩამოყალიბებული მოლაპარაკების შედეგის მიმართ. ამდენად, უნარი აღნიშნული ბოჭვისგან განთავისუფლებისა, უდიდესი დატვირთვის მქონეა მედიაციის ფსიქოლოგიაში. კრიტიკულ მომენტებში მედიატორისთვისაც მნიშვნელოვანია განთავისუფლდეს მედიაციის შედეგის მიმართ ფორმირებული ნარცისული თვითბოჭვისგან. ამრიგად, ჩვენი, როგორც მედიატორის ეფექტიანობა, ხშირად დამოკიდებული იქნება იმაზე, თუ რამდენად გავუმკლავდებით პიროვნულობისა და თვითიდენტობის გამონწვევებს არა მხოლოდ სხვებში, არამედ საკუთარ თავში.

ფსიქონალიტიკური თეორია პიროვნულობისა და თვითიდენტობის განვითარების შესახებ

ფსიქონალიტიკური განვითარების თეორია თანმიმდევრულად აღიარებს, რომ პიროვნულობის ჯანსაღი აღქმის ჩამოყალიბებასთან ერთად, ადამიანები ასევე ავითარებენ რეალობასა და ობიექტურობაზე, თუმცა, ამავე დროს, საკუთარი თავის ანარეკლზე, თვითრეფლექციაზე, დამყარებულ საკუთარი თავისა და სხვისი აღქმის უნარსაც. ეს არის სწორედ ის, რასაც პიტერ ფონაგი უწოდებს „ამრეკლავ (რეფლექციურ) ფუნქციონირებას“⁵, მარგარეტ მალერი მოიხსენიებს, როგორც „პიროვნულობისა და ობიექტურობის კონტრასტს“⁶, ხოლო დარგთაშორისი თეორეტიკოსები სახელდებენ, როგორც ორმხრივი - საკუთარი თავისა და სხვების აღიარების უნარს.⁷ ეს უკანასკნელი განსაკუთრებით

⁴ კრიტიკული მომენტები საბრუნებელი პუნქტია მოლაპარაკების პროცესში, როდესაც მნიშვნელობები, აზრები იცვლება. იხ. მაგალითად, Lawrence Susskind, Ten Propositions Regarding Critical Moments in Negotiation, 20 Negot. J. 339, 339-340 (2004).

⁵ ფსიქონალიტიკური განვითარების თეორია ვრცლად იხილეთ პეპერდაინის სტატიაში: იხილეთ: Elizabeth E. Bader, The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle, 10 Pepp. Disp. Resol. L.J., 183, n. 2 (2010), 184-194. პიტერ ფონაგისა და მისი კოლეგების შრომა განხილულია 191-ე-192-ე გვერდებზე. ზოგადად, პიტერ ფონაგის კვლევითვის იხილეთ: Peter Fonagy Et Al., Affect Regulation, Mentalization and the Development of the Self, 53-54 (2004).

⁶ Joyce Edward et al., Separation/Individuation: Theory and Application, 154 (2nd ed. 1992) („პიროვნულობისა და ობიექტურობის კონტრასტულობის, ურთიერთინააღმდეგობის მიღწევა დროთა განმავლობაში ისაა, რომ ადამიანები აღიქვამენ საკუთარ თავს ოჯახისა და კაცობრიობის ნაწილად და ამავე დროს მისივე გავლენით იყალიბებენ გარდუვალ მარტოობისადმი შეგუებისა და ადაპტირების უნარს. იხ. ასევე Elizabeth E. Bader, The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle, 10 Pepp. Disp. Resol. L. J. 183, n. 2 (2010), 187-188, განსაკუთრებით იხილეთ გვერდები 34-40, სადაც განხილულია პიროვნულობისა და ობიექტურობის წინააღმდეგობაში საკუთარი თავისა და სხვების შეცნობის უნარი. მალერის შრომა დაწვრილებით იხ.: Margaret S. Mahler Et. Al., The Psychological Birth of the Human Infant, Symbiosis and Individuation (1975). მე მადლიერი ვარ უილიამ სინგლეთარისა, რომელმაც გამოკვეთა მსგავსება რეფლექციური ფუნქციონირებისა და პიროვნულობისა და ობიექტურობის კონტრასტის კონცეფციებს შორის. ინტერვიუ უილიამ სინგლეთარისთან შედგა 2007 წლის დეკემბერში. იხ. ასევე, Gyorgy Gergely, Approaching Mahler: New Perspectives on Normal Autism, Symbiosis, Splitting and Libidinal Object Constancy from Cognitive Developmental Theory, 48 J. Am. Psychoanalytic Ass'n 1197, 1214-22 (2000) (აღნიშნული კვლევა ახდენს მალერის კონცეფციისა და თანამედროვე ფსიქონალიტიკური თეორიის ინტეგრირებას, მათ შორის ფონაგის კვლევას).

⁷ მსგავსი კონცეფციები იხილეთ ჰაინც კოუტისა და ოტო კერნბერგის შრომებში: Heinz Kohut, How Does Analysis Cure? 52, 70, 77, 79 (Arnold Goldberg & Paul E. Stepanky eds., 1984); იხ. ასევე, Otto Kernberg, Identity: Recent Findings and Clinical Implications, LXXV Psychoanalytic Q. 969, 981 (2006) (აღნიშნულ კვლევაში ხაზგასულია საკუთარი თავისა და სხვების განსხვავების უნარის ადრეული ჩამოყალიბების უნარის მნიშვნელობა).

მნიშვნელოვანი უნარია კონფლიქტის მართვის დროს. პრაქტიკული თვალსაზრისით რომ ითქვას, ვინც შეძლებს ადეკვატური ობიექტურობით იმოქმედოს როგორც საკუთარი თავის, ასევე – სხვების მიმართ, უკეთესად იმოქმედებს მედიაციის პროცესში.⁸

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი არის სარკისებრი ქცევის გამოყენება, რომლის დროსაც ერთი ადამიანი, ხშირად მიბაძვით ან იმავე ქმედებით, ასახავს სხვა ადამიანის კომუნიკაციის შინაარსს. სარკისებრი ქცევითა და მისი სუბიექტური ურთიერთკავშირის აღქმით, პიროვნება აღწევს ორმხრივ აღიარებას,⁹ შეიცნობს საკუთარ თავს და უსაფრთხო თვითშემეცნებით იმკვიდრებს საკუთარ ადგილს მსოფლიოში.

„კვანძის შეკვრა“¹⁰, რეფორმულირება და მსგავსი ტექნიკები ქმედითი საშუალებებია მედიაციის პროცესში, რადგან ისინი სარკისებრი ქცევის ვარიაციებია და ხელს უწყობენ პიროვნების ღრმა თვითშეგნებას დახვეწილ დონეზე.

ჰაინც კოუტისა და ერნესტ ვოლფის დაკვირვებით, სტაბილურობისა და საკუთარ თავთან ჰარმონიის ხარისხი შესაძლებელია არსებითად განსხვავდებოდეს სხვადასხვა ადამიანში.¹¹ მაგალითად, მაშინ, როდესაც ნარცისებს აქვთ სტაბილური, მაგრამ გრანდიოზული განცდა პიროვნულობისა, „პიროვნულობის დიფუზიის“ მქონე ადამიანები

⁸ მსგავსი მიდგომა განვითარებული მედიაციის შემეცნების უახლეს კვლევებში. იხ. Kenneth Cloke, Mediation, Ego and I: Who, Exactly, Is In Conflict?, in Handbook of Contemporary Psychotherapy: Toward an Improved Understanding of Effective Psychotherapy 127 (William O'Donohue & Steven R. Graybar eds., 2008) (ესეხებთან რა სხვებთან ერთად ზიგმუნდისა და ანა ფროიდის შრომებს, აღნიშნავენ, რომ მედიატორების მიზანია, განავითარონ მხარეებისთვის საკუთარი თავისა და მეორე მხარის მიმღებლობის, აღქმის უნარი). იხ. ასევე, Richard McGuigan & Nancy Popp, The Self in Conflict: The Evolution of Mediation, 25 Conflict Resol. Q. 221 (2007) (ნაშრომში განხილულია „ავტენტური გონების მდგომარეობა, დამოკიდებულება-ღირებულებათა სისტემა“, რომელიც განსხვავებულია რა „სოციალურ-ემოციურ მიჯაჭვულობისა“ და „ინსტრუმენტულ“ ღირებულებათა სისტემისგან, მეტად ითვალისწინებს საკუთარი პიროვნებისა და სხვების შეხედულებებს. მაკგიგან და პოპი (McGuigan and Popp) ეყრდნობიან კონსტრუქციული განვითარების თეორიას (იქვე 223), რაც გამოკვეთილადაა წარმოჩენილი რობერტ კეგანის შრომაში: Robert Kegan, The Evolving Self: Problem & Process in Human Development (1982). კეგანი შეეცადა დაემკვიდრებინა კლასიკური ფსიქონალიზის ტრადიციული საწყისი, ჯინ პიაგეტის შრომაზე დაყრდნობით (იხ. იქვე 3-4), რომელმაც გააფართოვა სხვადასხვა ფსიქონალიტიკური თეორეტიკოსების შრომები, მალერის ჩათვლით (იხ. იქვე, 4). ის ამტკიცებდა, რომ მისი თეორია იქნებოდა სასარგებლო თერაპევტებისა და ადვოკატებისთვის. შეად. K. Eriksen, The Constructive Developmental Theory of Robert Kegan, 14 FAM. J. 290 (2006) (შრომაში განხილულია, რომ კეგანის კვლევამ არ მოიპოვა საკმარისი აღიარება ადვოკატების საზოგადოებას შორის).

⁹ ბავშვობაში, სარკისებრი ქცევა გულისხმობს დედის მიერ ბავშვის ქმედების, ვოკალიზების მიმსგავსებას, In childhood, mirroring includes the familiar type of activity where mother responds to her infant's vocalizations by repeating them back, or where she responds to the infant's activity by engaging in the same or similar activity. Margaret S. Mahler, The Selected Papers of Margaret S. Mahler, Vol. II, Separation-Individuation 86-87 (1979). On the distinctions between mirroring and recognition in psychoanalytic developmental theory see Stephen A. Mitchell, Juggling Paradoxes: Commentary on the Work of Jessica Benjamin, 1 Studies in Gender & Sexuality 251-55 (2000). Cf. Gergely, supra note 5, at 1206-10 (discussing points of similarity and difference in concepts of mirroring in Mahler and recent theorists).

¹⁰ ტერმინი „კვანძის შეკვრა“ გამოყენებულ იქნა გარი ფრიდმანისა და ჯეკ ჰიმელშტაინის მიერ მედიატორის მხრიდან მხარეთა ნათქვამის ნეიტრალური პერიფრაზირებისა ან/და ადვოკატის მიერ კლიენტის მიმართ ურთიერთგაგების გამოსახატავად. იხ. Gary J. Friedman & Jack Himmelstein, Resolving Conflict Together: The Understanding-Based Model of Mediation, 2006 J. Disp. Resol. 523, 529-537 (2006) (წარმოჩენილია „კვანძის შეკვრის“ პრაქტიკა). იხ. ასევე, Gary J. Friedman & Jack Himmelstein, Challenging Conflict: Mediating Through Understanding 68-76 (2008) (მეტად სიღრმისეულად იკვლევს აღნიშნულ თეორიას). აღნიშნული პრაქტიკის ფილოსოფიური ხედვა გაანალიზებულია ნაშრომში: Jacob Needleman, Why Can't We Be Good? 58-81 (2007) (განხილულია „კვანძის შეკვრის“ პრაქტიკა აღნიშნული ტერმინის მოხმობის გარეშე).

¹¹ Heinz Kohut & Ernest Wolf, The Disorders of the Self and Their Treatment: An Outline, 59 INT'L J. Psychoanalysis 414 (1978), ხელახლა დაიბეჭდა: Essential Papers, იხ. სქოლიო 3, pp.175, 177 (მოზრდილის პიროვნულობა შესაძლებელია არსებობდეს თანმიმდევრულობისა და ერთიანობის სხვადასხვა ხარისხით, ის შეიძლება მიისწრაფვოდეს ერთიანობიდან ფრაგმენტიზაციისკენ, სიცოცხლისუნარიანობის სხვადასხვა ხარისხის გათვალისწინებით - ძალმოსილებიდან პიროვნული დაუძღვრებისკენ, ფუნქციური ჰარმონიის სხვადასხვა კონდიციაში - წესრიგიდან ქაოსისკენ“).

განიცდიან საკუთარი თავისა და სხვა ადამიანების აღქმადობის ნაკლებობას.¹² ადამიანების ნაწილს მეტად შეიძლება ჰქონდეს ძლიერი თავდაჯერებულობის გრძნობა და ინარჩუნებდეს სიმტკიცეს კონფლიქტის დროს, მაშინ როდესაც ეს შეიძლება მიუღწეველი აღმოჩნდეს სხვების შემთხვევაში.¹³ სოციალურ ფსიქოლოგიაში ჩატარებული კვლევა მხარს უჭერს ამ დაკვირვებებს¹⁴ და ასკვნის, რომ ნარცისიზმისკენ მიდრეკილი პირები მეტი ალბათობით შესაძლებელია გახდნენ აგრესიულნი ეგოს საფრთხის საპასუხოდ.¹⁵ ნარცისიზმის შესახებ ჩატარებული კვლევა მხარს უჭერს მოსაზრებას, რომ მხარეების მტრული და შეურაცხმყოფელი დამოკიდებულების გამომჟღავნება მედიაციის დროს არის თავდაცვითი რეაქცია, რომელიც ხაზს უსვამს მათი სირცხვილისა და დაუცველობის განცდას.

თვითმყოფადობისა და პიროვნული იდენტობის საკითხების გათვალისწინებით, მედიაციის პროცესი დომინირებულია არა მხოლოდ ისეთი ნარცისული თავდაცვის საჭიროების გამო, როგორცაა გრანდიოზულობა, პრეტენზიულობა, არამედ რეაქციების წყურვილითაც, რომელიც ვლინდება თავდაცვითი ან აგრესიული ქმედებების მიმართ. მაგალითად, გრანდიოზულობასა და ზედმეტ თავდაჯერებას ხშირად მოჰყვება იმედგაცრუება და გამოფიტვა, დეფლაცია. ეს ინვევს IDR-დავის შინაგანი გადანყვეტის ციკლს.¹⁶

პიროვნულობის ღრმა განზომილება

მედიაციის საზოგადოებაში ჩვენ ზოგჯერ ვსაუბრობთ კონფლიქტის მოგვარების სულიერ განზომილებებზე. მაგრამ მაინც რას ვგულისხმობთ ამით? აქვს თუ არა მას რაიმე პრაქტიკული მნიშვნელობა ჩვენს ცხოვრებასა და საქმიანობაში?

თვითმყოფადობისა და პიროვნული იდენტობის საკითხების გადმოსახედიდან, ჩვენ ვხვდებით, რომ კითხვა თუ ვინ ვართ ჩვენ ან ვინ არიან მხარეები რეალურად, ნაგულისხმევად უმნიშვნელოვანესი საკითხია უმრავლესი მედიაციის პროცესის დროს. ეს არის საკითხი, რომელსაც აქვს როგორც სულიერი ასპექტები, ასევე პრაქტიკული შედეგები.

¹² Otto Kernberg, Identity: Recent Findings and Clinical Implications, LXXV Psychoanalytic Q. 969, 988 (2006) (შრომაში განხილულია, რომ პიროვნულობის დიფუზიის სინდრომის ტიპოლოგიას განსაზღვრავს მისი საზღვრები, რომელიც ხასიათდება საკუთარი და სხვისი პიროვნულობის ინტეგრირების უნარის ნაკლებობით. ნარცისული პიროვნულობის სინდრომის გამოკვეთილი მახასიათებელია ერთი შეხედვით, ინტეგრირებული, მაგრამ პათოლოგიური, გრანდიოზული პიროვნულობის აღქმა, რომელიც წინააღმდეგობაში მოდის სხვა ადამიანების პიროვნულობის აღიარების შეზღუდულ უნართან).

¹³ Kohut & Wolf, იხ. სქოლიო 10, გვ. 414 (ავტორი აღნიშნავს, რომ ძლიერი პიროვნულობა გვანიჭებს საშუალებას შევიწყნაროთ გამარჯვება და მარცხი, წარმატება თუ ფიასკო).

¹⁴ იხ. Brad J. Bushman & Roy F. Baumeister, Threatened Egotism, Narcissism and Self-Esteem and Direct and Displaced Aggression: Does Self-Love or Self-Hate Lead to Violence?, 75 J. Pers. & Soc. Psychol. 219, 227-28 (1998) (მაღალი თვითშეფასების მქონე პირი შეიძლება იყოს უფრო მტკიცე და სხვა ადამიანების შეფასების ზეგავლენისგან თავისუფალი. ასევე შესაძლებელია ასეთი პიროვნულობის ტიპი ხშირად ითხოვდეს სხვა პირებისაგან საკუთარი ქცევის ვალიდაციას, აღიარებას და იყოს მეორეებისკენ მიდრეკილი ყოველდღიური მოვლენების ზეგავლენით); Christine H. Jordan et al., Secure and Defensive High Self-Esteem, 85 J. Pers. & Soc. Psychol. 969, 975 (2003) (მაღალი თვითშეფასება შეიძლება გულისხმობდეს მტკიცე ან თავდაცვით ქცევას, რომელთა გამოყენება დაკავშირებულია საკითხთან, თუ რამდენად აქვს ადამიანს გაუცნობიერებელი ან ნეგატიური თვითშეგრძნება. T. S. Stucke & S. L. Sporer, When a Grandiose Self-Image Is Threatened: Narcissism and Self-Concept Clarity as Predictors of Negative Emotions and Aggression Following Ego-Threat, 70 J. Personality 509, 530 (2002) (ჩვენი კვლევები დაატებითი მტკიცებულების სახით ცხადყოფს, რომ ინდივიდები პოზიტიური, მაგრამ არამყარი, მყიფე თვითშეფასებით მეტად მოწყვლადნი, დაუცველნი არიან ეგოს საფრთხეების მიმართ).

¹⁵ Bushman & Baumeister, supra note 13, at 227; იხ. ასევე, Tanja S. Stucke, Who's to Blame? Narcissism and Self-Serving Attributions Following Feedback, 17 EUR. J. Personality 465, 466 (2003) (ნეგატიური უკუკავშირის მიღების შემდეგ ნარცისული ინდივიდები მიდრეკილნი არიან ნეგატიური რეაქციებისკენ სხვების მიმართ).

¹⁶ აღნიშნული საკითხი განხილულია 2010 წელს გამოქვეყნებული სტატიის მეორე ნაწილში.

მაგალითად, თუ ადამიანი მუშაობს იმ მხარესთან, რომელიც თავს გრძნობს დაუცველად და შეურაცხყოფილად მეორე მხარისადმი დამოკიდებულების გამო, ხშირად ერთადერთი ყველაზე ეფექტური რამ, რაც ადამიანს შეუძლია გააკეთოს, არის მხარესთან კომუნიკაცია როგორც ვერბალურად, ასევე, და უმეტესწილად, არავერბალურად, რათა დაარწმუნოს იგი, რომ მისი პიროვნულობა დამოკიდებული არ არის არც მედიაციის შედეგზე და არც სხვების შეხედულებაზე მისი პიროვნულობის შესახებ. საშინელებაა თუნდაც ერთი ადამიანის ცხოვრება წარიმართებოდეს სხვათა შეხედულებების მიხედვით! მნიშვნელოვანია გადაწყვეტილების მიღება იმის მიხედვით, თუ რა არის ჩვენთვის კარგი და არა სხვა ადამიანების შეზღუდული შეგნებით ან არასასრუველი ქცევით.

ეფექტური კომუნიკაციისთვის ადამიანს მთავარია ჰქონდეს საკუთარი თავის რწმენა. პრაქტიკული თვალსაზრისით, თუ თქვენ მუშაობთ ვინმესთან, ვისი პიროვნულობაც განისაზღვრება საკითხით მიიღებს თუ გასცემს \$1,000,000-ს კონკრეტული დავის დროს, თქვენ ბევრად უფრო ეფექტური იქნებით, როცა თქვენ თავადვე არ დაიჭერებთ რომ მათი რეალური პიროვნულობა განისაზღვრება მხოლოდ მათი დამოკიდებულებით ამ ოქროს თასის მიმართ.

მედიატორის მიერ საკუთარი პიროვნულობისა და თვითიდენტობის ასპექტების მართვა

ამგვარად, მედიატორის უნარი, გაუმკლავდეს საკუთარი პიროვნულობისა და თვითიდენტობის დილემებს, ხშირად წარმატებული მედიაციის მთავარ ასპექტს, ინგრედიენტს წარმოადგენს. განსაკუთრებით რთულ მოლაპარაკებებში, კონფლიქტმა შეიძლება ჩვენც მოგვიცვას. ხშირად მედიაციაში ჩვენ, მედიატორები, არ ვართ თავისუფლები პროცესში ფსიქოლოგიური დინამიკის ზემოქმედებისგან რამდენადაც არ უნდა გვინდოდეს ვემიჯნებოდეთ აღნიშნულს.

ჩვენი პრობლემების ეფექტურად მოგვარებისთვის, უმჯობესია, თუ ვიმუშავებთ ფსიქოლოგიურ და კიდევ უფრო ღრმა დონეზე. ფსიქოლოგიურ დონეზე, უნდა ველოდოთ, რომ პიროვნების თვითმყოფადობისა და პიროვნული იდენტობის საკითხები მედიაციის დროს სხვადასხვა ხარისხით გამოვლინდება. მნიშვნელოვანია, ვიცოდეთ ადამიანის დამოკიდებულების შესახებ ისეთი ნარცისული თავდაცვისადმი, როგორცაა აგრესია, ასევე გამოსადეგია იმის ცოდნა, თუ რა წარმოდგენები აქვთ მხარეებს ერთმანეთზე.

მაგალითად, მხარის თვითდამკვირვებამ, თვითგამორკვევამ შეიძლება გამოავლინოს, რომ ერთი მხარე შეიძლება გახდეს მამის იდეალური ვერსია, როცა მეორე მხარე ვერ დაუახლოვდეს დედის, ძმის, ან დის სასურველ ხატს. აღნული შესაძლებლობის უამრავი ვარიანტი არსებობს მედიაციაში.

ამ პროგნოზებისა და მხარეების ერთმანეთზე არსებული წარმოდგენების გაცნობიერება ხელს შეუწყობს მხარის რეაქციების გამოვლენას, ახსნასა და გაგებას და მის ნეიტრალურ მდგომარეობაში დაბრუნებას რთული და გამომწვევი სიტუაციის დროს. მრავალი თვალსაზრისით, შინაგანი ნეიტრალურობის დაცვისკენ სწრაფვა აუცილებელი წინაპირობაა გარეგანი ნეიტრალიტეტის უზრუნველყოფისა და მედიაციაში ფუნქციონირებისთვის.¹⁷

პროფესიული ეგოს იდეალი

ფსიქოანალიტიკური ლიტერატურის ანალოგიით ჯგუფური თერაპიის ხელმძღვანელობის შესახებ, ჩვენ ასევე ვიცით, რომ „გრანდიოზული პროფესიული ეგოს იდე-

¹⁷ იხ. ქვემოთ სქოლიო 40 ნეიტრალურობის შესახებ.

ალი¹⁸ არის ერთ-ერთი მთავარი ნარცისული საფრთხე ჯგუფის ლიდერისთვის. ამ გრანდიოზულ პიროვნებას შეიძლება სურდეს, რომ აღიქმებოდეს, როგორც „თავდაუზოგავი დამხმარე“.¹⁹ მას შეიძლება უნდოდეს, რომ იყოს ყოვლისშემძლე. ყოვლისმცოდნე, ყველა-სთვის საყვარელი პიროვნება და ყველა დაუცველთა დამცველი.²⁰ რამდენადაც პარადოქსული არ უნდა იყოს, ნარცის ლიდერს ჩვენ შორის შეიძლება ყველაზე მეტად უჭირდეს კლიენტების ნარცისიზმის შემწყნარებლობა და შესაძლოა არაღირებულად ჩათვალოს ან თავი აარიდოს მათ მოსმენას.²¹

სხვის ნარცისად კლასიფიკაციამ შეიძლება საშუალება მოგვცეს საკუთარი ნარცისული მიდრეკილებებისაგან გათავისუფლებისა ამ თვისების სხვებზე მიკუთვნების გზით.²²

ოპტიმალური ფუნქციონირება ჩვენგან [მედიატორებისგან] მოითხოვს, რომ „შევთანხმდეთ გრანდიოზი იდეალი არის დაუცველი ილუზია... და შევქმნათ უფრო რეალისტური პროფესიული ეგო იდეალი, რომელიც დათანხმდება ჩვენი ძალების, ცოდნისა და სიყვარულის საზღვრებს“.²³

ირონიულად, როდესაც მედიაციის დროს საქმე რთულდება, შეიძლება ადამიანის უნარი, – განთავისუფლდეს გრანდიოზული თვითშეფასებისგან. იყოს ის, რაც ყველაზე მეტად ემსახურება მხარეების ინტერესებს.²⁴ კომპეტენტური მედიატორის მახასიათებელი არის იყოს იდეალური პროფესიონალი, რომლისთვისაც მედიაციის პროცესში ნიშანდობლივია მხარეებზე ორიენტირებული სტაბილური ერთგულება.²⁵

კეთილმოსურნეობის საჭიროება საკუთარი თავის მიმართ

ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ გავდივართ თავმდაბლობის შეცნობის პროცესს, ჩვენ ასევე უნდა განვაავითაროთ საკუთარი თავში განსჯისა და თანაგრძნობისგან თავისუფალი ხედვის უნარი. ზოგადად, ჩვენ უნდა ვისწავლოთ ვიყოთ ისეთივე გამგებიანნი და კეთილნი საკუთარი თავის მიმართ, როგორიც გვსურს ვიყოთ ან ვართ სხვების მიმართ. ბევრი ჩვენგანისთვის ეს შეუსრულებელი მოწოდებაა, მაგრამ ეს არის აუცილებელი, თუ ჩვენ გვინდა სხვებს ვემსახუროთ და დროთა განმავლობაში საქმის ერთგულად დავრჩეთ.

მედიატორის თანამყოფობა პროცესში, ყურადღებიანობა და პიროვნულობისგან განთავისუფლება

მედიაციის დროს, მხარეები აღიქვამენ მედიატორის პიროვნულობას მისი ვერბალური თუ არავერბალური კომუნიკაციის, ჩართულობის გზით. მუდმივად აკონტროლებენ მედიატორის თანამყოფობას, აფასებენ მის ძლიერებასა და სისუსტეებს მეტ-ნაკლებად განგრძობადი საფუძვლით.²⁶

¹⁸ Robert L. Weber & Jerome S. Gans, The Group Therapist's Shame: A Much Undiscussed Topic, 53 Int'l. J. Group Psychotherapy 395, 399 (2003).

¹⁹ იხ. Horwitz, სქოლიო 1, 222.

²⁰ Weber & Gans, 399.

²¹ Horwitz, 231-32.

²² იქვე, 233.

²³ Weber & Gans, 414.

²⁴ Elizabeth Bader, The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle, 10 Pepp. Disp. Resol. L. J. 183, n. 2 (2010), 204-214.

²⁵ Cf. Horowitz, 223-24 (ეფექტიანი თერაპია მიმართულია შეინარჩუნოს მყარი ერთგულება მხარეთა ინტერესების მიმართ, არათუ ეძიოს საკუთარი კმაყოფილება და გმირობის არარეალისტური შეგრძნება).

²⁶ Sarah-Jayne Blakemore & Jean Decety, From the Perception of Action to the Understanding of Intention, 2 Nature Reviews Neuroscience 561, 563-65 (2001) (მედიალური შუბლისწინა ტვინის ქერქი შესაბამისად

ეს ძალიან სწრაფად ხდება. დანიელ შტერნის თანახმად, მხოლოდ ერთიდან ათ წამამდე სჭირდება „ხალხისგან წარმოშობილი სტიმულების მნიშვნელოვანი ჯგუფების შექმნას, ჩვენი საქციელის ფუნქციური ერთეულების შედგენასა და ცნობიერების მოქმედების ნების დართვას“.²⁷ შტერნი მოიხსენიებს ამ მოკლე „პროცესის ერთეულს“, როგორც „ახლანდელ მომენტს“²⁸ ან „ფსიქოლოგიურ ანმყოს“²⁹ თერაპიასა და მოლაპარაკებაში.³⁰ ამ პერსპექტივის გადმოსახედიდან, მედიაცია არის სწრაფადმოძრავი სანახაობრივი ხელოვნება, რომელიც წარმოდგება ანმყო მომენტების სწრაფი გახსნითა დაწარმოჩინებით.³¹

ხელი რომ შევუწყოთ მომენტალური შესაძლებლობების მიღების განვითარებას, პროფესორი რისკინი და სხვები გვიჩვენებენ, რომ მედიატორების მიერ ბუდისტური, არაგანმსჯელი მოსმენისა და ყურადღებიანობის გამოვლენის პრაქტიკა იქნეს გამოყენებული და შეტანილი სასწავლო გეგმაში.³² აღნიშნული პრაქტიკა გულისხმობს, რომ ადამიანი თანმიმდევრულად ინარჩუნებს არაგანმსჯელ ცნობიერებას სხეულებრივი ენის, ემოციების, აზრების, გრძნობებისა და შეგნების აღქმისას.³³ ამრეკლავი ფუნქციონირების³⁴ ეს დისციპლინური ფორმა შეიძლება დაეხმაროს კონფლიქტურ სიტუაციებში რეაქტიულობის დათრგუნვას.³⁵

პიროვნულობისა და თვითიდენტობის გადმოსახედიდან, არაგანსჯელი მსმენელისა და დამკვირვებლის პრაქტიკისა თუ მედიაციის სხვა ფორმების დიდი მნიშვნელობა იმაშია,³⁶ რომ თუ მათი გამოყენება ხდება კეთილგონივრულად და სათანადოდ,³⁷ მათ შეუძ-

აქტიურდება საკუთარი და სხვა პიროვნების მენტალურ მდგომარეობაზე ფიქრის ამოცანით). Daniel Stern, *The Present Moment in Psychotherapy and Everyday Life* 79 (2004) (ვიზუალური ინფორმაცია, რომელსაც ხედვისას ვიღებთ იწვევს მოტორულ წარმოდგენებს ჩვენს ტვინში სარკისებრი ნეირონების მოქმედებით).

²⁷ იქვე, 41.

²⁸ იქვე.

²⁹ იქვე, 50.

³⁰ შტერნი წარმოაჩინა ანალოგია თერაპიის „ანმყო მომენტებსა“ და მოლაპარაკებას შორის, რაც კვლევის სახით დაიბეჭდა მედიაციის კირიტეკული მომენტებისადმი მიძღვნილ მოლაპარაკების ჟურნალში. იხ. Daniel N. Stern, *The Present Moment as a Critical Moment*, 20 *NEGOT. J.* 365 (2004). I assume the analogy also extends to mediation.

³¹ იხ. Carrie Menkel-Meadow, *Critical Moments in Negotiation: Implications for Research, Pedagogy, and Practice*, 20 *Negot. J.* 341, 346-47 (2004) (ჩვენი, როგორც მომლაპარაკებლებისა და მედიატორების პრაქტიკა ყალიბდება თვითშეფასების, ინტუციისა და ვირტუოზულობის სხვადასხვა წყაროსგან. ჩვენ ხშირად ვაკეთებთ მკაფიო აქცენტს შესრულების ხელოვნებაზე, რამდენადაც ჩვენს გარკვეულწილად ვართ მსახიობები. იხ ასევე, Susskind, 339-40 (მიმსგავსების უნარები მოლაპარაკებაში ჯაზის იმპროვიზაციასა და მსახიობობის შესაძლებლობებთან).

³² Leonard L. Riskin, *Mindfulness: Foundational Training for Dispute Resolution*, 54 *J. Legal Educ.* 79, 86-88 (2004). ბუდიზმს ჰოქნდა ღრმა გავლენა მედიაციაზე. მაგალითად, უკანასკნელ წლებში ცენ ბუდისტმა მღვდელმა და ნორმან ფიშერმა ტრენერების სტატუსით მონაწილეობა მიიღეს მედიაციის პროგრამაში. ტრენინგი წარიმართა Center for Mediation in Law-ს ეგიდით გარი ფრიდმანსა და კეჰ ჰიმელშტაინთან ერთად. ფორუმი ჰარვარდში და ჰარვარდის ჟურნალის - A forum at Harvard and part of Harvard Negotiation Law Review მიეძღვნა არაგანსჯითი მოსმენისა და მყისიერი, ანმყო მომენტებისადმი ყურადღებიანობის საკითხს (Mindfulness) მედიაციაში. იხ. Symposium, *Mindfulness in the Law and ADR*, 7 *Harv. Negot. L. Rev.* 1 (2002).

³³ Riskin, 83; იხ. ასევე, Leonard L. Riskin, *The Contemplative Lawyer: On the Potential Contributions of Mindfulness Meditation to Law Students, Lawyers, and Their Clients*, 7 *Harv. Negot. L. Rev.* 1 (2002).

³⁴ Daniel J. Siegel, *Mindful Brain: Reflection and Attunement in the Cultivation of Well-Being* 205 (2007) (ამყარებს ანალოგს არაგანმსჯელ მოსმენასა და უსაფრთხო გარემოში რეფლექტიურ ფუნქციონირებას შორის. იხ. ციტირება: Peter Fonagy & Mary Target, *Attachment and Reflective Function: Their Role in Self-Organization*, 9 *Dev. & Psychopathology* 679 (1997).

³⁵ Kirk Warren Brown et al., *Mindfulness: Theoretical Foundations and Evidence for its Salutary Effects*, 18 *Psychol. Inquiry* 211, 225 (2007) (მიმოხილვითი კვლევა).

³⁶ იხ. Daniel Goleman, *The Meditative Mind: the Varieties of the Meditative Experience* (1977) (განიხილავს მედიაციის სხვადასხვა პრაქტიკას, დასავლურსა და აღმოსავლურს: discussing a variety of meditation practices, Eastern and Western, თუმცა პერსპექტივა, კონცეფცია არსებითად ბუდისტურია).

ლიათ ადამიანს დაეხმარონ პიროვნულობის ნეგატიური ბოჭვისგან განთავისუფლებაში.³⁸ ჩვეული აზრებისა და გრძნობების გარდამავალი ბუნება უფრო აშკარა ხდება, როდესაც ცნობიერებისმიერი მხატვრული გაფორმების სანინაალმდეგოდ ხდება.³⁹ უფრო აშკარავდება სხვა მიკერძოებებიც და სანყის ეტაპზე შექმნილი განმსჯელი დამოკიდებულებებიც. ეს მედიატორებს ეხმარება ნეიტრალიტეტის შენარჩუნებაში.⁴⁰

იდეალურ შემთხვევაში, საკუთარი თავისა და სხვისადმი პატივისცემის გრძნობა ვითარდება მედიაციისა და სხვა მსგავსი პრაქტიკის პირობებში. სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, ამ დროს ადამიანი იყალიბებს არა მხოლოდ არაგანმსჯელ ცნობიერებას, არამედ ავითარების მტკიცების პოზიტიურ უნარს.

რამდენადაც ეს მოხდება, მხარეები უფრო ადვილად განიხილავენ მედიატორის ჩართულობას, როგორც მხარდაჭერისა და ობიექტურობის წყაროს. ეს არის ის დადებითი ასპექტი, რასაც ნეირომეცნიერები სოციალურ ტვინს უწოდებენ.⁴¹

თახვამანი შეასხუდა
ღიზი ბუხედმა*

³⁷ სულიერი ურთიერთობის პრაქტიკის არასათანადო გამოყენების საფრთხეების შესახებ, ასევე ჯგუფში თვითმოტყუების საფრთხეებზე იხ. Frances Vaughan, A Question of Balance: Health and Pathology in New Religious Movements, in *Spiritual Choices* 265, 272-73 (Dick Anthony et al. eds., 1987).

³⁸ იხ. Brown და სხვა, 216 (არაგანმსჯელი მოსმენისა და ყურადღებიანობის პრაქტიკაში, არსებობს გონებრივი, მენტალური ვაკუუმი, ხარვეზი ყურადღებასა და მის ობიექტებს შორის. კერძოდ, საკუთარი თავისთვის რელევანტური (ეგოსთან დაკავშირებული) ინფორმაციის შინაარსი და ცნობიერება. ცნობიერებისა და გონების შინაარსის შიგთავსის გამიჯვნა გულისხმობს, რომ თვითრეგულირება განპირობებულია ცნობიერებით, ვიდრე ეგოსთან დაკავშირებული კოგნიტურობით.

³⁹ Mark Epstein, *Psychotherapy Without the Self: a Buddhist Perspective* 48-52 (2007); Claudio Naranjo & Robert E. Ornstein, *on the Psychology of Meditation* 86-87 (1971) (მედიაციაში არაგანმსჯელი მოსმენისა და ყურადღებიანობის შესახებ).

⁴⁰ არაგანსჯელი ყურადღებიანობისა და მოსმენის უნარი მედიაციაში ეხმარება მედიატორს ნეოტრალურობის მიღწევაში, პიროვნული მიკერძოების აღმოჩენაში და აღნიშნული მიკერძოების ზეგავლენისგან მისი სამეტყველო და ქცევითი აპარატის დაცვაში. Evan M. Rock, Note, *Mindfulness Meditation, The Cultivation of Awareness, Mediator Neutrality, and the Possibility of Justice*, 6 *Cardozo J. Conflict Resol.* 347, 363 (2005). იხ. ასევე, Darshan Brach, *A Logic for the Magic of Mindful Negotiation*, 24 *NEGOT. J.* 25, 30 (2008) (არაგანმსჯელი ყურადღებიანობისა და მიუკერძოებელი მომლაპარაკებლის სარგებლიანობა ობიექტური დამკვირვებლის პერსპექტივიდან).

⁴¹ სოციალური ტვინი ვრცლად განიხილულია სტატიაში: Bader, 198; იხ. ასევე, Daniel Goleman, *Social Intelligence, The New Science of Human Relationships*, 43 (2006) (განხილულია მოტორული, მამოძრავებელი ნეორონების საკითხი: „პარალელური სქემის ამუშავება ორ ტვინს შორს, გვადიდებს მივალნიოთ საერთო აღქმას, თუ რა არის მნიშვნელოვანი მოცემულ მომენტში. ნეირომეცნიერების ამას უწოდებენ ორმხრივად ამრეკლავ მდგომარეობას, როდესაც ყალიბდება ემპათიური რეზონანსი, ტვინისა და ტვინის კავშირი“.

* საერთაშორისო აკადემია „ლოგოსის“ მე-11 კლასის მოსწავლე, ამხანაგობა „ეკოლაიფის“ დამფუძნებელი წევრი.

მედიაციის ფსიქოლოგია: IDR – დავის შინაგანი გადაწყვეტის ციკლი,
მედიაციის შემეცნების ახალი მოდელი*****

სტატიის პირველ ნაწილში განხილულ იქნა, რომ „სახის შენარჩუნების“ საჭიროება, „ეგოს“, „თვითშეფასებისა“ და „თვითიდენტობის“ საკითხები რთულად გადასალახ ფსიქოლოგიურ ბარიერს ქმნის მედიაციის ფარგლებში მისაღწევი შეთანხმებისთვის.¹ „სახის შენარჩუნების“ ინტერესი არა მხოლოდ განაპირობებს მხარეთა ინდივიდუალურ რეაქციას მოლაპარაკების პროცესში, არამედ არსებითად აყალიბებს დავის შინაგანი გადაწყვეტის - IDR-ის ციკლს. გთავაზობთ მცირე შესავალს აღნიშნულ კომპლექსურ საკითხთან მიმართებით.

IDR-ის ციკლი

მხარეები, როგორც წესი, ტიპურად ყველა მედიაციის პროცესში, გადიან ფსიქოლოგიური ინფლაციის (გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის), დეფლაციისა და, შეთანხმების შემთხვევაში, რეალისტური გამოსავლის² მიღწევის ფაზებს, რაც სახელდებულია დავის შინაგანი გადაწყვეტის (IDR) ციკლად. ხსენებული ფენომენის მიზეზები საფუძვლიანად არის განხილული ჩემი ავტორობით შესრულებულ სტატიაში, რომელიც პეპერდაინის [აშშ, კალიფორნია] დავის გადაწყვეტის სამართლის ჟურნალში³ გამოქვეყნდა. კერძოდ, დავის გადაწყვეტის აღნიშნული ციკლის არსებობა ფუნდამენტურად განპირობებულია ზოგადადამიანური მისწრაფებით, პიროვნულად მიიღოს კონფლიქტი და აღიქვას მედიაციის შედეგი, როგორც მისი პიროვნული ძლიერების, ღირსების გამოხატულება.

* მედიატორი, იურისტი, კონფლიქტის გადაწყვეტის პროგრამების მწვრთნელი. ელიზაბეტ ბეიდერი სერტიფიცირებულია ორას საათზე მეტი ხანგრძლივობის ფსიქოლოგიური ტრავების მართვის ტრენინგში. სამედიაციო პრაქტიკასთან ერთად, მას აქვს 30-წლიანი საადვოკატო საქმიანობის გამოცდილება კალიფორნიის უზენაეს სასამართლოში, ასევე მეცხრე ოლქისა და სხვა სასამართლოებში. ელიზაბეტ ბეიდერის სახელს უკავშირდება დაახლოებით თხუთმეტი პრეცედენტული მნიშვნელობის პროფესიული, სამართლებრივი მოსაზრების ავტორობა. ელიზაბეტ ბეიდერი ასევე არის ადვოკატთა ასოციაციის, იურიდიული საზოგადოების და თერაპევტების ჯგუფის ტრენერი. ევროპის მასშტაბით მისი შრომები გამოიყენება კულტურათაშორისო მედიაციის ტრენინგების პროგრამებში. ელიზაბეტ ბეიდერის კონფლიქტის გადაწყვეტის ცენტრი, 580 კალიფორნიის ქუჩა, სან ფრანცისკო, კალიფორნია email: elizabeth@elizabethbader.com.

** II ნაწილი. სტატიის პირველი ნაწილი გამოქვეყნებულია: Elizabeth E. Bader, *The Psychology Of Mediation, Part I: The Mediator’s Issues Of Self And Identity*, January, 2010, <<https://www.mediate.com/articles/baderE2.cfm>>.

*** წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს თარგმანს ელიზაბეტ ბეიდერის სტატიისა: *Elizabeth E. Bader, The Psychology of Mediation (II): The IDR Cycle, A New Model For Understanding Mediation*, November, 2010, <<https://www.mediate.com/articles/baderE3.cfm>>. სტატიის ვრცელი ვერსია გამოქვეყნებულია პეპერდაინის დავის გადაწყვეტის ჟურნალში: Elizabeth E. Bader, *The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle*, 10 Pepp. Disp. Resol. L.J. Iss. 2 (2010), <<https://digitalcommons.pepperdine.edu/drlj/vol10/iss2/1>>.

¹ იხ. ციტირებული წყაროები ელიზაბეტ ბეიდერის სტატიაში: *Elizabeth E. Bader, The Psychology of Mediation: Issues of Self and Identity and the IDR Cycle*, 10(2) Pepp. Disp. Resol. L. J., 183-185, შენიშვნა 1, 10, 13 (2010).

² იხ. მითითებები იქვე.

³ იქვე.

ციკლის მარტივი მიმოხილვა შემდეგია: მხარეები პროცესში ერთვებიან გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობით, ოცნებებითა და მოლოდინებით აღსავსენი. ეს იმედები კი პირდაპირ დაკავშირებულია მათ მიერ საკუთარი პიროვნების აღქმასთან, თვითშეფასებასთან. პროცესის მონაწილე თითოეული მხარე საკუთარი სამოქმედო დღის წესრიგით, სტრატეგიით ერთვება პროცესში. შესაბამისად, გარკვეულ ეტაპზე, როდესაც მოლაპარაკება სერიოზულ და ღრმა ფაზაში შედის, გარდაუვალია იმედგაცრუება და თვითშეფასების დეფლაცია. ხოლო დავის რეალისტური და რაციონალური გადანყვეტის ეტაპი ემთხვევა იმ პერიოდს, როდესაც მიიღწევა მხარეთამორალური რეაბილიტაცია, ღირსების ხელყოფისა და იმედგაცრუების განცდის განგათავისუფლება. შეთანხმების მიღწევის კვალდაკვალ მხარეებმა უნდა შეძლონ გაითავისუფლონ თავი პროცესში დავის გადანყვეტის შედეგთან მათი თვითიდენტიფიცირებისგან, ე.ი. ქვეცნობიერად უნდა დაიძლიოს განცდა, რომ სამედიაციო-მორიგება, რაზეც მხარეები დათანხმდებიან, გამომხატველი იქნება მათი პიროვნულობისა და ღირსებისა, მათი როლისა და მნიშვნელობისა მოდავე მხარეთა ურთიერთობაში. ინფლაცია, გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის ეტაპი - IDR ციკლის დასაწყისი დავის შინაგანი გადანყვეტის ციკლის - პირველი ეტაპი აპინფლაცია“, რომელსაც სოციალური ფსიქოლოგები გადაჭარბებულ თვითდაჯერებულობას უწოდებენ. მრავალმხრივი კვლევები ადასტურებს, რომ მედიაციის პროცესის დასაწყისში მხარეები გადაჭარბებული თავდაჯერებულობით გამოირჩევიან, მაშინაც კი, როდესაც მხარე ანგარიშს უწევს, აღიარებს სტრატეგიული პოზირების მნიშვნელობას პროცესში.

გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის შესახებ კვლევითი მიგნებები უმნიშვნელოვანეს მეცნიერულ მიღწევად განიხილება სოციალური აღქმისა და შემეცნების მიმართულებით ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში განხორციელებულ კვლევებში.⁴

გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობა კომპლექსური ფენომენია,⁵ რომელსაც აქვს რამდენიმე განმაპირობებელი მიზეზი:

- იმის მიხედვით, თუ როგორ ჩამოყალიბდა ბავშვობაში პიროვნების თვითიდენტობა, განაპირობებს ინტერპერსონალური კონფლიქტის აღქმას, როგორც საკუთარი პიროვნების ეგზისტენციურ და ღირებულებით საფრთხედ.
- კონფლიქტით გამონვეული შფოთის, ძლევარებისგან თავდაცვისთვის, პიროვნება მიისწრაფვის საკუთარი თავის აღზევებისკენ, თვითდარწმუნებისკენ, რომ ის გაუმკლავდება კონფლიქტის გამონვევებს და მიაღწევს გამარჯვებას.
- კონფლიქტით განპირობებული ფიზიოლოგიური გამონვევები, მოზღვავებული ადრენალინის ტალღის ჩათვლით, ემსახურება და განაპირობებს საწყისი ინფლაციის, გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის ფენომენალურ განცდას.

მედიატორს გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის ფაზის არსებობაზე მიუთითებს ისეთი გარემოებები, როდესაც:

- მხარეები გამოკვეთილ ძალისხმევას ავლენენ თვითდაჯერებულობის ამალღებისთვის არა მხოლოდ პროცესში, არამედ საკუთარ თავში („მე გამარჯვებული ვარ“, „მე ძლიერი ვარ“).
- გადაჭარბებულად აფასებენ მათი საქმის ძლიერ მხარეებს და სამართლებრივ პერსპექტივას.

⁴ Russell Korobkin, Psychological Impediments to Mediation Success: Theory and Practice, 21 Ohio St. J. on Disp. Resol. 281, 284, 291 (2006). დამატებითი წყაროებისთვის იხ. Bader, დასახ. ნაშრომი, 203-205.

⁵ Bader, დასახ. ნაშრომი 205-206.

- არ სურთ და უპირისპირდებიან სამართლებრივი, თუ ფაქტობრივი რეალობის რეალისტურ აღქმას.

- უარყოფენ მათ მოწყვლადობას, არ ააშკარავენ მათ დაუცველ მხარეებს, მათ შორის მოსალოდნელ გამოწვევებს და რისკის შემცველ პერსპექტივას სამართალწარმოებაში.

თვითდაჯერებულობის ფაზის, და ზოგადად, IDR-ის ციკლის სწორ გააზრებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს მედიატორის საქმიანობისთვის მრავალმხრივი მიზეზის გათვალისწინებით. ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიზეზია, რომ ის მედიატორებს საშუალებას გვაძლევს ჩვენი ინტერვენცია შევუსაბამოთ მხარეთა საჭიროებებს. მაგალითად, გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის ფაზა არ არის ხელსაყრელი დრო, რომ შევუპირისპიროთ პროცესში მხარეთა სუსტი პოზიციები. ამ ეტაპზე მხარე არ არის მოწყვლადი, მას არ აქვს უნარი გააზიაროს მისი [ან საქმის] დაუცველი მხარეები, ის ვერ უსმენს მედიატორს და რის გამოც შესაძლოა დაკარგოს მის მიმართ რწმენა.

გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის ფენომენი განქორწინებისა და სხვა გრძელვადიან ურთიერთობებში წარმოშობილ დავებში

თვითდაჯერებულობა/ინფლაცია რთულად ამოსაცნობია, როდესაც მხარეთა ურთიერთობა ემოციურად დატვირთულია გრძელვადიანი, კონფლიქტური ურთიერთობის ისტორიით. მაგალითად, განქორწინებისა და მემკვიდრეობითი კატეგორიის დავებში სიძულვილი, წყენა, უსამართლობის განცდა, შური ფარავს ქვეცნობიერ ინფლაციურ დინამიკას. მიუხედავად ამისა, ზემოაღნიშნულ შემთხვევებში, თვითდაჯერებულობა იკვევება შემდეგი ემოციებით: მხარე დარწმუნებულია, რომ მას ერგება გამარჯვება სასამართლოში, რამეთუ უსამართლობა, რომელიც მის მიმართ განხორციელდა, დასაბუთებული და აშკარაა. ამდენად, IDR-ის ციკლი იკვებება და გამოვლინდება მხარეთა ემოციური რეაქციების გავლენით და მათ კვალდაკვალ. ამ მცირე წერილის ფარგლებშიც აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ცალკეული კატეგორიის დავებში, მაგალითად, განქორწინების შემთხვევებში, რომელიმე მხარე შესაძლოა გადაჭარბებული თვითდაჯერებულობის ეტაპზე არც იმყოფებოდეს და დეფლაციის ემოციური კონდიციით დაიწყოს მოლაპარაკების პროცესი. ასეთ შემთხვევებში, ჩვენ, მედიატორებმა (ჰოპოკრატეს ფიცის ანალოგიით), „ზიანი არ უნდა მივაყენოთ“ ასეთი მხარის მგრძობიარე ბუნებას და წავახალისოთ ისინი, მიიღონ სათანადო მხარდაჭერა მედიაციის პროცესის სხვა მონაწილეებისგან, მათ შორის მათი წარმომადგენლებისგან.

დეფლაციის ფაზა

ტიპურ შემთხვევაში, დეფლაციის ფაზა იწყება პირველი ან კონტრშეთავაზების მიღების შემდეგ. ეს არის ეტაპი, როდესაც რეალობის დარტყმას იღებს მხარე. თითოეული მხარე იწყებს იმის გაცნობიერებას, რომ მეორე მხარე მოქმედებს როგორც დამოუკიდებელი სუბიექტი, სამართლებრივი აგენტი, რომელიც შეიძლება არ დაეთანხმოს მისთვის სასურველ, იდეალურ გადაწყვეტას მედიაციის პროცესში.

მედიატორს დეფლაციის ფაზის არსებობაზე მიუთითებს შემდეგი გარემოებები, რომელიც აღმოცენდება პირველი ან კონტრშეთავაზების მიღების შემდეგ:

- მხარე სასტიკი, მკაცრი ფორმით გაცნობებთ, რომ მეორე მხარის შეურაცხმყოფელი შეთავაზება მის ღირსებას პიროვნულად ხელყოფს.

- შესამჩნევად ირყევა მხარეთა რწმენა, რომ ისინი სასამართლოში მიაღწევენ სასურველ შედეგს.

- მხარე ადანაშაულებს მეორე მხარეს, ადვოკატებს, თვით მედიატორსაც კი იმაში, რომ საქმე ისე არ წარიმართება, როგორც „საჭირო“ და „მართებულია“.

დეფლაციის ფაზა სათუთი, საფრთხის შემცველი პერიოდია, როდესაც მხარეთა მიერ მედიატორის მიმართ ჩამოყალიბებული ნება გამოცდის წინაშე დგება. ეს არის დრო, როდესაც მედიატორმა უნდა გამოავლინოს გულწრფელი პატივისცემა მხარეთა მიმართ. პატივისცემის დემონსტრირება ბუნებრივი გამაყუჩებელი, დამამშვიდებელია შეურაცხყოფის განცდისა და დეფლაციისა. ამავდროულად, დეფლაციის ფაზა ის პერიოდია, როდესაც უმნიშვნელოვანესია, მედიატორმა მათი მძაფრი განცდების მიმართ რეაქციის გამოხატვის გარეშე, შეახსენოს მხარეებს რომ შეინარჩუნონ რაციონალურობა, ობიექტურობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, რამდენადაც ეს შესაძლებელია კონფლიქტის ველში.

ჩიხი, როგორც ნარცისტული კრიზისი

დეფლაციურ დინამიკას ხშირად მიყვავართ ჩიხურ სიტუაციამდე, რამეთუ ორივე მხარე შებოჭილია და თავს ვერ აღწევს შეურაცხყოფისა და ღირსების ხელყოფის განცდას. ტექნიკური ტერმინით, ჩიხი არის ნარცისტული კრიზისი, როდესაც თვითდაჯერებულობით განპირობებული გადაჭარბებული, არარეალისტური მოლოდინები და მხარეთა მიერ განხორციელებული ფსიქოლოგიური ინვესტიცია პროცესში, მოდის წინააღმდეგობაში ერთმანეთთან (ნარცისტული ამ შემთხვევაში გამოყენებულია ტექნიკური და არა დამამცირებელი, უარყოფითი მნიშვნელობით).

მხარეთა რეაქციები ჩიხის პროცესში იდენტურია დეფლაციის პერიოდში გამოხატული ქცევისა. თუმცა, აღნიშნულის გარდა, ჩიხის ეტაპზე გამძაფრებულია დათმობის მიმართ წინააღმდეგობა ან თვითგაკიცხვის სურვილი კომპრომისის შემთხვევაში.

მედიატორის მიერ ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი გამოსაყენებელი ტექნიკა ჩიხის პროცესში შეურაცხყოფის განცდის დეპერსონალიზაციაა. ასევე არსებითია, რომ მედიატორმა ხელი შეუწყოს შეთავაზებების ობიექტური სარგებლიანობის შეფასებას იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც დავის გადაწყვეტის ალტერნატივები მხარეთა მიერ საწყის ეტაპზე წარმოსახულ იდეალურ ვერსიას არ ემთხვევა.

მედიატორის თვითიდენტობისა და პიროვნულობის საკითხების მნიშვნელობა

სტატიის პირველ ნაწილში მე განვიხილავდი მედიატორის მიერ საკუთარი „სახისა“ და „ეგოს“ შეცნობის საჭიროებას, რომელიც დაკავშირებულია თავად მედიატორის თვითიდენტობისა და პიროვნულობის საკითხთან. ეს საჭიროება განსაკუთრებით აშკარაა ნარცისტული კრიზისის, დეფლაციისა და ჩიხის პირობებში ორი მიზეზის გამო:

პირველყოფლისა, ამ ეტაპზე თუ მედიატორი მხარეთა საუკეთესო ინტერესებისა და საჭიროებების დაცვის ვალდებულების აღსრულების ნაცვლად, მოემსახურება მის პიროვნულ იმიჯსა და შეთანხმებათა სტატიისტიკის გაზრდის ქვეცნობიერ ინტერესს, ის დაკარგავს შინაგან ეთიკურ ურღვევობას, მთლიანობას და პროცესის მხარეებსაც, რომელთათვის აღსაქმელია მედიატორის ნებისმიერი ქცევითი გადახრა.

მეორე მხრივ, განსაკუთრებით ჩიხისა და დეფლაციის პერიოდში, გადამწყვეტია მხარის მიერ გრძელვადიანი ინტერესის დაცვის საჭიროების გააზრება და არა ე.წ.

„ხელყოფილ ღირსებაზე ზრუნვა“. ამ მოცემულობაში ფუნდამენტურად არსებითი და შედეგის მომტანია, მხარეს გაეგზავნოს მთავარი მესიჯი: კომპრომისული, თანამშრომლობითი მიდგომის ამოქმედება საჭიროა არა იმიტომ, რომ ისინი პიროვნულად არაადეკვატურები არიან, არამედ იმ საჭიროებით, რომ ჩვენ ყველანი ვცხოვრობთ წინააღმდეგობრივი, ურთიერთგამომრიცხველი ინტერესების, „საკუთარი მესა და სხვისი“ ერთიანობით შემდგარ სამყაროში.

ეს ინტერვენცია კარგად წარმოჩინდება მედიატორის ქცევით და არა მხოლოდ სიტყვებით. იდეალური იქნება თუ შექმნილ მოცემულობაში შევინარჩუნებთ მხარეებს პროცესში მათთან ინტერპერსონალური თანამყოფობით, რომლის ფარგლებშიც მხარეებს უნევთ მედიაციის მონაწილე ყველა პირის, ერთმანეთის საჭიროებათა, მოლოდინებისა და შეთავაზებების მოსმენა და რეალისტური ანალიზი. თუ მედიატორები შევიბოჭებით ნარცისტული მისწრაფებით, ჩვენ დაგვარგავთ შესაძლებლობას ვიურთიერთობოთ მხარეებთან კომუნიკაციის უფრო ღრმა დონეზე, სადაც ისინი აღმოჩნდნენ კონფლიქტის გავლენით. ნარცისტული მდგომარეობა დაგვაკარგვინებს შესაძლებლობას, გავათავისუფლოთ მხარეები კონფლიქტის ბოჭვისგან და გადავიყვანოთ ისინი კომუნიკაციის ახალ ფაზაში - ამაღლებულ ზეგანზე.

რეალისტური გამოსავალი

საბოლოოდ, რეალისტური გამოსავლის ეტაპი არის საკუთარი თავისა და სხვისი მიმღებლობის თანაახსებობის ფაზა, როდესაც მხარეები პოულობენ დავის გადაწყვეტის ძალას. ამ დროს მხარეებს გადაეწერებათ არარეალისტური იმედი, მიაღწიონ მხოლოდ მათთვის სასურველ, იდეალურ მიზანს და დაუქვემდებარონ მეორე მხარე მათ სურვილებს. უმრავლეს დავაში, ეს ეტაპი განხილულ უნდა იქნეს, როგორც პრაქტიკული, ისე ფსიქოლოგიური გამარჯვების მიღწევა.

საკუთარი თავისა და სხვისი მიმღებლობის უნახი არის ადამიანის სიმწიფის სინჯი.⁶ ეს არის პიროვნული უნარი, რომლის განვითარებაზე ზრუნვა მთელი ცხოვრების განმავლობაში გრძელდება.⁷ მიუხედავად იმისა, რომ იდეალურია სხვათა მიმღებლობის უნარის მოპოვება მედიაციის პროცესში, ხშირად ეს მხარეთა მიერ გაცნობიერებული, კოგნიტური გადაწყვეტილებით არ მიიღწევა.

მედიაციის ახლებური მოდელის შესახებ

მედიაციის სასურველი მოდელი, რომელიც გამოიკვეთა წინამდებარე კვლევაში, არ არის დამოკიდებული სპეციალურ პროტოკოლზე, ის სავალდებულოდ არ მოითხოვს რომ მხარეებმა მედიაციის პროცესში აუცილებლად უნდა მიაღწიონ ემოციური სიმწი-

⁶ აღნიშნული მოსაზრების მხარდასაჭერად გაანალიზებულია ფსიქოლოგიური ლიტერატურა პეპერდაინის ზემოხსენებული ჟურნალის სტატიაში, რომლის კვლევის ვექტორი მიმართულია იმ როლის აღიარებისკენ, რაც აქვს კონფლიქტს საკუთარი თავისა და სხვათა მიმღებლობის უნარის განვითარებაში. იხ. მაგალითად პიტერ ფონაგის (Peter Fonagy) შრომიდან ამონარიდი: კონფლიქტი, უფრო მეტად მისი ადაპტირებული გადაწყვეტა, პროტოტიპულად გულისხმობს საკუთარი თავისა და სხვების საკუთარ თავთან მიმართებაში აღქმას, შემეცნებას, რომელიც ინდივიდებისგან მოითხოვს საკუთარი ლეგიტიმური მოთხოვნების სხვის მოთხოვნებთან, საჭიროებებთან შეთანხმებას, შესაბამისობაში მოყვანას. აღნიშნულის მიღწევა გულისხმობს „ფსიქოლოგიური რისკების მედიატორობის მნიშვნელოვანი პოტენციალის“ ფლობას. იხ. Peter Fonagy, et al., Affect, Regulation, Mentalization and the Development of the Self, 2004, 53-54.

⁷ Jay R. Greenberg & Stephen A. Mitchell, Object Relations in Psychoanalytic Theory 279 (1983), (განხილულია საკითხი, რასაც ფსიქოანალიტიკოსები უწოდებენ „ობიექტის მუდმივობის, შეუცვლელობის“ კონცეფციას.

ფის განსაზღვრულ დონეს. თითოეული მხარე მოქმედებს მედიაში ემოციური სიმნიფის მისთვის სასურველ და კომფორტულ ზღვრამდე. მედიატორის ვალდებულებაა, რომ გამოეხმაუროს მხარეთა ინდივიდუალურ საჭიროებებს. მედიაციის ფსიქოლოგიურ განზომილებათა სიღრმისეული ანალიზი მედიატორებს კონფლიქტის მართვისას გვანიჭებს მეტ მოქნილობას და, შედეგობრივად, დიდ სამსახურს უწევს კონფლიქტის მონაწილე მხარეებს.

თახმანი შეასხუდა
ნათია ჩიგაშვიძე*

* ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, სამართლის დოქტორი; დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის ექსპერტი, ტრენერი, აღმასრულებელი დირექტორი; სსიპ საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის დამფუძნებელი, აღმასრულებელი საბჭოს წევრი; სასამართლო და კოლექტიური დავების მედიატორი.

გამოცემაზე პასუხისმგებელი რედაქტორები:

ირაკლი ლეონიძე

ნინო გობეჯიშვილი

სარედაქციო ჯგუფის წევრები:

თათია მაისურაძე

ლიზი ბურდული

გამოცემაზე მუშაობდნენ
ლელა ნიკლაური და მარიამ ებრაღიძე

დაიბეჭდა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
გამომცემლობის სტამბაში

0179 თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი 14 14 Ilia
Tchavtchavadze Avenue, Tbilisi 0179
Tel: +995 (32) 2250484, # 6284; #6278
www.press.tsu.edu.ge

